

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Кушнір Аліна Сергіївна

УДК [378.147.091.33:004] : 80(043.5)

**ДИСЕРТАЦІЯ
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

015 – професійна освіта (за спеціалізаціями)

спеціалізація: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

01 Освіта

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ А. С. Кушнір

Науковий керівник: **Шевченко Людмила Станіславівна**, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті

Вінниця – 2020

АНОТАЦІЯ

Кушнір А. С. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 015 – професійна освіта (спеціалізація: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти). – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця, 2020.

У дисертації досліджено сутність професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів. Проведений аналіз дефініцій «підготовка», «професійна підготовка» дозволив схарактеризувати професійну підготовку вчителя-філолога як спеціально організований процес набуття професійних знань, умінь і навичок й норм поведінки та розвитку соціально-значимих і професійно-особистісних якостей, зокрема адаптивності до використання Smart-технологій, що сприяє формуванню готовності до діяльності в межах філологічної спеціальності.

З'ясовано, що суттєвим є не тільки рівень теоретичних знань і практичних навичок з усіх лінгвістичних і літературознавчих дисциплін, що вивчалися впродовж навчання в університеті, а й уміння працювати із Smart-технологіями. Розглянуто такі поняття як: «Smart-суспільство», «Smart-навчання» і «Smart-технології», запропоновано авторський розподіл інструментів Smart-технологій по групам (Smart store, Smart interaction, Smart trainer, Smart response), проаналізовано переваги та недоліки використання Smart-технологій майбутніми учителями-філологами на заняттях дисциплін філологічного циклу.

Розкрито сутність і зміст готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, визначено її компоненти, критерії та показники, обґрунтовано, що готовність виступає як стійка, багатовимірна характеристика особистості майбутніх учителів, що

включає сукупність мотиваційно-цільового, когнітивного та рефлексивного компонентів. На основі компонентної структури готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності виокремлено критерії (мотиваційний, когнітивний, рефлексивний) досліджуваної готовності, кожен із яких містить показники, які відображають його сутність у межах дослідження. Для об'єктивного проведення експериментального дослідження, а також з урахуванням необхідності якісної оцінки, визначено рівні (низький, середній, високий) готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Розроблено модель підготовки майбутніх учителів-філологів, яка обумовлює модифікацію цільового, змістово-діяльнісного, діагностичного та результативного блоків та є основою для реалізації таких педагогічних умов: 1) підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій; 2) розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації; 3) апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики.

Перевірено ефективність упровадження в освітній процес педагогічних умов, а саме: застосування інструментів Smart-технологій дозволяє значно розширити традиційні методи навчання та осучаснити освітній процес, сприяє підвищенню пізнавального інтересу та мотивації студентів до навчання; онлайн-квест з елементами гейміфікації тренує мовні навички та мовленнєві уміння, формує волю, відповідальність, емоційність та співпереживання, що обумовлено прийомом сторітеллінгу, вдосконалює слухове сприйняття, вербальне мислення і вербальну пам'ять, розвиваючи при цьому когнітивні здібності студентів; педагогічна практика передбачає роботу студентів в умовах учительського та учнівського колективу і дає можливість апробувати Smart-технології під час самостійного проведення навчальних занять з учнями.

Окреслено зміст і програму проведення експерименту, виокремлено діагностичні методики перевірки компонентів готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, проаналізовано результати констатувального та формувального етапів експерименту.

Експериментально перевірено та підтверджено методами математичної статистики ефективність упровадження в освітній процес ЗВО розроблених педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає у тому, що *вперше*:

– *виокремлено та обґрунтовано* педагогічні умови: підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій; розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації; апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики;

– *розроблено і представлено* модель формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності;

– *визначено* компоненти (мотиваційно-цільовий, когнітивний та рефлексивний), критерії, показники та схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності;

уточнено поняття «професійна підготовка майбутніх учителів-філологів», «Smart-технології», «Smart-суспільство», «Smart-освіта», «онлайн-сервіс», «онлайн-квест»; компонентну структуру, критерії, показники та рівні прояву досліджуваного феномену;

подальшого розвитку набули методи та засоби професійної підготовки студентів; компонентний склад та показники готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що у процесі роботи *розроблено та впроваджено* в освітній процес систему вправ та онлайн-квести («Christmas Quest», «Travelix»), створені за допомогою інструментів Smart-технологій, здійснено авторський розподіл інструментів Smart-технологій за групами, створено блог і розроблено фрагмент програми педагогічної практики для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література); укладено методичні рекомендації й дидактичні матеріали викладачів і студентів закладів вищої освіти, що можуть використовуватися в освітньому процесі для підвищення ефективності й якості підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Ключові слова: майбутні учителі-філологи, Smart-технології, освітній процес, заклади вищої освіти, пізнавальний інтерес, мотивація, когнітивні здібності, онлайн-квест з елементами гейміфікації, педагогічна практика.

ABSTRACT

Kushnir A. S. Philology teachers' training for application of Smart-technologies in their professional activity. – Qualification research (retaining manuscript rights).

Post-graduate thesis for attaining a scientific degree of a Philosophy Doctor of Pedagogy in specialty 015 – Vocational Education (specialization: 13.00.04 – Theory and Methods of Vocational Training). – Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, 2010.

The thesis scrutinises the essence of philology teachers' training. The analysis of the definitions «training», «vocational training» enabled to characterize the philology teachers' training as a specially organized process of acquiring professional knowledge, skills and behaviour patterns and development of socially significant, professional and personal qualities, including adaptability to Smart-

technologies, which promotes the readiness for activity within the philological specialty.

It has been found out that essential is not only the level of theoretical knowledge and practical skills in all linguistic and literary disciplines studied at the University, but also the ability to work with Smart-technologies. The thesis clarifies such concepts as: «Smart-society», «Smart-learning» and «Smart-technologies», describes the author's grouping of Smart-technology tools (Smart store, Smart interaction, Smart trainer, Smart response), analyzes the benefits and drawbacks of using Smart technologies by prospective philology teachers in classes of philological sciences.

The thesis studies the essence and content of philology teachers' readiness to apply Smart-technologies in professional activity, defines its components, criteria and indicators, justifies readiness as a steady, multidimensional characteristics of prospective teachers' personality that consists of motivational-target, cognitive and reflexive components. On the basis of the component structure of the defined readiness the criteria (motivational, cognitive, reflexive) and the indicators reflecting their essence within the study have been singled out. Taking into account the necessity of a qualitative estimation and objective experimental research, the levels (low, medium, high) of the readiness of prospective philology teachers to use Smart-technologies in professional activities were defined.

The thesis presents the model of philology teachers' training, which determines the modification of target, content and activity, diagnostic and result blocks and is the basis for the implementation of the following pedagogical conditions: 1) increasing the cognitive interest of prospective philology teachers in the application of Smart technologies; 2) development of students' cognitive abilities by means of online-quests with the elements of gamification; 3) testing Smart-technologies by students in the process of pedagogical practice.

The effectiveness of the introduction of pedagogical conditions in the educational process has been tested: the use of Smart-technology tools enables to expand traditional teaching methods and modernize the educational process, helps

increase cognitive interest and students' motivation of learning; an online-quest with the elements of gamification trains language and speech skills, develops the character, responsibility, emotionality and empathy due to storytelling, improves auditory perception, verbal thinking and verbal memory, while developing students' cognitive abilities; pedagogical practice involves students' work among the teaching and pupil staff and provides an opportunity to test Smart-technologies during independent classes.

The thesis identifies the content and programme of the experiment, singles out diagnostic methods for testing the components of readiness of future philology teachers to use Smart-technologies in professional activities and analyzes the results of the stating and forming stages of the experiment.

The thesis experimentally verifies and proves the effectiveness of the introduction in the educational process of HEIs the pedagogical conditions and the model of philology teachers' training for application of Smart-technologies in professional activity by the methods of mathematical statistics.

The scientific novelty and the theoretical value of the obtained results is that *for the first time*:

- pedagogical conditions (increasing the cognitive interest of prospective philology teachers in the application of Smart technologies; development of students' cognitive abilities by means of online-quests with the elements of gamification; testing of Smart-technologies by students in the process of pedagogical practice) have been *identified and justified*;

- the model of philology teachers' training for the application of Smart-technologies in professional activity has been *designed and presented*;

- the components (motivational-target, cognitive and reflexive), criteria (motivational, cognitive, reflexive), indicators and the readiness levels (low, medium, high) of prospective philology teachers to use Smart-technologies in professional activities have been *determined and characterized*.

the concepts «philology teachers' training», «Smart-technologies», «Smart-society», «Smart-education», «online-quest with the elements of gamification»;

component structure, criteria, indicators and readiness levels of prospective philology teachers to use Smart-technologies in professional activities are *specified*;

methods and means of student's vocational training; component composition and readiness indicators of prospective philology teachers to apply Smart-technologies in professional activity have been *further developed*.

The practical value of the thesis is that in the educational process a system of exercises and online-quests ("Christmas Quest", "Travelix"), created by means of Smart-technology tools, have been *developed and implemented*; the author's grouping of Smart-technology tools has been presented; a blog has been launched; a fragment of the program of pedagogical practice for students of specialty 014 Secondary Education (Language and Literature) and methodological recommendations and didactic materials for teachers and students of HEIs, which can be used in the educational process to increase the efficiency and quality of philology teachers' training for the application of Smart-technologies in professional activities, have been developed.

Keywords: philology teachers' training, Smart-technologies, educational process, higher educational institutions, cognitive interest, motivation, cognitive abilities, online-quest with the elements of gamification, pedagogical practice.

Основні результати дослідження відображено в публікаціях:

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Монографії

1. Кушнір А. С. Когнітивний аспект у вивченні іноземних мов. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в XXI столітті* : монографія / за ред. В. П. Бабича, Л. С. Рибалко. Харків : ВННОТ, 2019. С. 318–322.

Статті у фахових виданнях України

2. Кушнір А. С. Сутність та структура іншомовної компетентності студентів у сучасних умовах професійної підготовки. *Сучасні інформаційні*

технології та інноваційні методика навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Вінниця, 2016. С. 193–197.

3. Кушнір А. С. Сучасні наукові підходи до професійної підготовки майбутніх учителів-філологів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методика навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми:* зб. наук. пр. Вінниця, 2018. С. 147–151.

4. Кушнір А. С. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування smart-технологій у професійній діяльності. *Педагогічні науки:* зб. наук. пр. Херсон, 2018. С. 119–123.

5. Кушнір А. С. Застосування онлайн-сервісів як запорука підвищення пізнавального інтересу до вивчення іноземних мов. *Фізико-математична освіта.* Суми, 2019. № 1(19). С. 95–101. DOI: [10.31110/2413-1571-2019-019-1-015](https://doi.org/10.31110/2413-1571-2019-019-1-015).

6. Кушнір А. С. Он-лайн квест як зовнішній інструмент пізнання: когнітивний аспект. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського:* зб. наук. пр. Вінниця, 2019. № 58. С. 14–20.

Статті в наукових закордонних виданнях

7. Kushnir A. S. Smart-technologies in teaching philological disciplines: advantages and disadvantages. *Colloquium-journal.* Warsaw, 2020. № 15 (67). P. 46–48. DOI: [10.24411/2520-6990-2020-11950](https://doi.org/10.24411/2520-6990-2020-11950).

8. Применение Smart-технологий в процессе формирования иноязычной компетентности. *Подготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы:* тезисы докладов науч.-практ. конф. Минск : МГЛУ, 2016. С. 189–190.

9. Kushnir A. S. Component structure of future philology teachers' readiness for professional activity. *Modernization of educational system: world trends and national peculiarities: materials of international scientific conference.* Kaunas : VMU, 2018. P. 46–49.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

10. Кушнір А. С. Іншомовна компетентність викладача ВНЗ. *Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу* : навч. посіб. / за ред. І. Л. Холковської. Вінниця: Нілан ЛТД, 2017. С. 87–89.
11. Кушнір А. С. Інноваційні технології у підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Суми : СДПУ, 2017. С. 39–40.
12. Кушнір А. С. Smart-технології в освіті як чинник інформаційного розвитку суспільства. *Молодий вчений*. Вінниця, 2020. № 3.1. С. 39–43.
13. Кушнір А. С. Переваги та недоліки використання Smart-технологій у навчанні іноземних мов. *Актуальні питання науки* : матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. Бердянськ : БДПУ, 2020. С. 158–160.
14. Кушнір А. С. Smart-технології в освіті : метод. рекомендації. Вінниця : АКцентр, 2020. 84 с.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

15. Гладка А. С. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в загальноосвітній школі. *Іноземні мови у вищому навчальному закладі : теоретичні засади та прикладні аспекти* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця : ВДПУ, 2011. С. 159–161.
16. Гладка А. С. Концептуальна VS. Мовна картина світу в сучасній філологічній науці. *Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця : ВДПУ, 2012. С. 157–159.
17. Гладка А. С. Здамо ЗНО без проблем : метод. рекомендації. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2014. 57 с.
18. Гладка А. С. All about Food : метод. рекомендації. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2012. 52 с.

19. Кушнір А. С. Basic Phonetic Drills : метод. рекоменд. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2013. 48 с.
20. Кушнір А. С. Activities in vocabulary and communicative skills development on the book “Daddy-long-legs” by Jean Webster : метод. рекоменд. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2013. 44 с.
21. Кушнір А. С. Language Problem Solving : метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2015. 80 с.
22. Кушнір А. С. Організація методів та прийомів групового навчання на заняттях англійської мови . *Вісник науково-методичних досліджень ВГПК*. 2015. № 1. (13). С. 38–43.
23. Кушнір А. С. Boost Your Computer Vocabulary: метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2016. 52 с.
24. Кушнір А. С. Test your Grammar : метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2017. 60 с.
25. Кушнір А. С. Development intensive reading skills on the book Pinocchio by Karlo Kollodi : метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2017. 72 с.
26. Кушнір А. С. Sing & Think : метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2017. 52 с.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ....	13
1.1 Сутність професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів	13
1.2 Smart-технології в освіті як чинник інформаційного розвитку суспільства.....	25
1.3 Структура, критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності	45
Висновки до першого розділу.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ І МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	79
2.1 Модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності	79
2.2 Підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій.....	94
2.3 Розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації.....	111
2.4 Апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики	132
Висновки до другого розділу	152
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	155

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	167
3.1 Організація і методика педагогічного експерименту.....	167
3.2 Аналіз результатів педагогічного експерименту.....	173
Висновки до третього розділу	193
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	196
ВИСНОВКИ	199
ДОДАТКИ.....	204

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасні тенденції розвитку мовної освіти на початку XXI століття передбачають оновлення цілей і змісту навчання у закладах вищої освіти. Європеїзація мовної освіти й орієнтація на фундаментальні цінності західної культури як один із напрямів удосконалення освітньої системи України, висуває значні вимоги до професійної підготовки вчителів філологічних спеціальностей, оскільки має установку на підготовку спеціалістів нової генерації, здатних до активного життя в умовах плюралінгвізму і полілогу культур.

Підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів-філологів шляхом оновлення технологій, форм і методів навчання потребує запровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчання. У процесі фахової підготовки вчителів-філологів зазначене сприяє оновленню змісту та методики викладання дисциплін професійного спрямування, що впливає на якість викладання філологічних дисциплін у педагогічних закладах вищої освіти.

Використання ІКТ навчання в системі професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей є предметом наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, окреслена проблема представлена за такими напрямками: система професійної підготовки майбутніх учителів (С. Вітвицька, О. Глузман, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Кузьміна, Л. Калініна, О. Місечко, І. Самойлюкевич, І. Яшук та ін.); проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін (В. Баркасі, О. Біда, Ю. Пассов, Є. Полат, В. Сафонова та ін.); зміст, форми, технології підготовки вчителя-філолога в системі вищої професійної освіти (І. Бакаленко, О. Бігич, А. Береснева, Т. Гусева, О. Дуплійчук, О. Зуброва, Л. Калініна, Є. Пасова, О. Семенов та ін.); підготовка майбутніх учителів засобами ІКТ (Н. Баловсяк, О. Боровкова,

Л. Бочарова, Т. Гудкова, Р. Гуревич, Ю. Дорошенко, О. Іванова, М. Лапчик, С. Литвинова, О. Овчарук, С. Ракова, О. Співаковський, Л. Шевченко та ін.).

Аналіз праць К. Бучера, Р. Гуревича, О. Зубова, М. Кадемії, Л. Карташової, М. Колінза, М. Саймонсона, О. Семеніхіної, Л. Морської, В. Редько, Ю. Гапон, В. Ніколаєвої, В. Ляудіс, Є. Маслико, Е. Носенко, О. Палого, А. Томпсона, В. Уманця та ін., вивчення результатів науково-практичних форумів та конференцій пов'язаних з інформатизацією, свідчать про тенденцію переходу інформаційного суспільства до суспільства знань або Smart-суспільства, керівною парадигмою якого є покращення всіх галузей життєдіяльності людини засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Учені розглядають Smart-навчання як освітній процес з використанням технологічних інновацій та Інтернету, що забезпечує студентам можливість набуття професійної компетентності на основі багатоаспектності і неперервного оновлення змісту навчальних дисциплін.

Проте, за умови значної кількості праць, присвячених розгляду різних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей, недостатньо розробленою в українському освітньому просторі залишається проблема комплексного аналізу та наукового обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності. Дослідження цієї проблеми є дуже важливим, оскільки тенденції переходу до Smart-технологій формують і нові вимоги до майбутніх учителів-філологів: педагоги мають бути не тільки добре обізнаними у своїй професійній царині, а й мати широкі світогляд і світосприйняття, вміти працювати у суміжних галузях та використовувати різні технології для роботи як з інформаційними ресурсами, так і з учнями.

Н. Тихомиров, В. Сластьонін, А. Баранов, О. Семеніхіна, М. Розенберг, Дж. Арба вважають, що застосування Smart-технологій в освітньому процесі дозволяє ефективно організувати групову і самостійну роботу студентів на занятті; сприяє удосконаленню практичних навичок і умінь студентів;

дозволяє індивідуалізувати процес навчання; підвищує інтерес до занять; активізує пізнавальну діяльність студентів; осучаснює практичні заняття; що робить навчання й комфортним і звичним для студентів і відтак підвищує ефективність та збільшує зацікавленість студентів у матеріалі, що вивчається. Використання Smart-технологій в освіті передбачає також активний обмін досвідом та ідеями, персоніфікацію курсу в залежності від його завдань і компетенцій суб'єктів навчання, економію часу на доопрацювання вже наявного навчального контенту замість створення його з нуля. Тому нагальним наразі є підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності.

Осмислення проблеми підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій дозволило нам виявити низку суперечностей між:

- потребами суспільства у підготовці вчителів-філологів до використання Smart-технологій та наявною традиційною системою їхньої підготовки в педагогічних закладах вищої освіти;

- наявністю інструментів Smart-технологій, що здатні ефективно вплинути на готовність майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності, та відсутністю комплексного науково-методичного забезпечення реалізації цього процесу;

- необхідністю застосування Smart-технологій під час педагогічної практики та реальним станом їх реалізації в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Також ми враховували, що підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей набуває особливої значущості в умовах інформатизації освіти, але залишається недостатньо вивченою в методиці професійної освіти відносно реалізації Smart-технологій і оцінки можливостей їхнього використання в освітньому процесі з метою підготовки майбутніх учителів-філологів до професійної діяльності.

Зазначені положення й обставини, виявлені недоліки та суперечності актуалізують необхідність наукової розробки і обґрунтування перспективних напрямів удосконалення теорії і практики підготовки студентів філологічних спеціальностей. Ураховуючи актуальність і доцільність підготовки майбутніх учителів-філологів та недостатню теоретичну розробку зазначеної проблеми, нами обрано **тему дисертаційного дослідження: «Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до тематичного плану наукових досліджень кафедри педагогіки і професійної освіти «Теоретико-методичні засади формування загальнопедагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (ДР № 0115U002571), кафедри інноваційних інформаційних технологій в освіті «Підготовка майбутніх учителів в інформаційно-освітньому середовищі педагогічного університету». Тема дисертації затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №5 від 26.10.2016 р.) і узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №2 від 28.03.2017 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Предмет дослідження – педагогічні умови і модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій.

З огляду на сформульовану мету, об'єкт і предмет дослідження передбачено розв'язання таких дослідницьких **завдань**:

1. Проаналізувати сутність професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів; теоретично узагальнити досвід застосування Smart-технологій в освіті.

2. Уточнити компоненти, критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій.

3. Визначити, дослідити та експериментально перевірити педагогічні умови, розробити модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності.

4. За результатами досліджень розробити дидактичні матеріали та укласти методичні рекомендації для керівників, викладачів, студентів закладів вищої освіти щодо підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності.

Робоча **гіпотеза дослідження** полягає у припущенні, що ефективність підготовки студентів філологічних спеціальностей підвищиться, якщо у процесі навчання забезпечити реалізацію таких педагогічних умов:

- підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій;
- розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації;
- апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики.

На різних етапах роботи використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – вивчення сучасних психолого-педагогічних і методичних положень про зміст професійної освіти та освітній процес для систематизації, порівняння, уточнення змісту основних понять дослідження; аналіз практичної роботи закладів вищої освіти та закладів загальної середньої освіти для виявлення рівня підготовки майбутніх філологів до використання Smart-технологій; проектування змісту, форм і технологій формування

готовності вчителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності; аналіз і синтез для визначення структури готовності вчителів-філологів до застосування Smart-технологій та системи її формування; *емпіричні* – спостереження за педагогічною та навчальною діяльністю студентів, бесіди, анкетування, самооцінювання для визначення ступеня вираженості компонентів готовності до застосування Smart-технологій, виявлення потреби їх розвитку у викладачів та обґрунтування необхідних педагогічних умов; тестування, експертне оцінювання для визначення рівня готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій; вивчення навчальної документації, логіко-педагогічний аналіз змісту психолого-педагогічних дисциплін та педагогічне проектування для вивчення закономірностей розвитку освітнього процесу та відповідних специфічних закономірностей за допомогою формалізованої схеми; педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний) для перевірки ефективності педагогічних умов та моделі *підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей* до застосування Smart-технологій у професійній діяльності; *методи математичної статистики* і комп'ютерної обробки даних (MS Excel, пакет програм SPSS (Статистичний пакет для соціальних наук) для статистичної обробки результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Бердянського державного педагогічного університету, Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти. До участі в дослідженні було залучено 538 студентів і 34 викладача зазначених закладів вищої освіти (ЗВО), а також 35 учителів-філологів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягає у тому, що **вперше:**

– *виокремлено та обґрунтовано* педагогічні умови підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності: підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій; розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації; апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики;

– *розроблено і представлено* модель формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності;

– *визначено* компоненти (мотиваційно-цільовий, когнітивний та рефлексивний), критерії, показники та схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності;

уточнено поняття «професійна підготовка майбутніх учителів-філологів», «Smart-технології», «Smart-суспільство», «Smart-освіта», «онлайн-квест»; компонентну структуру, критерії, показники та рівні прояву досліджуваного феномену;

подальшого розвитку набули методи та засоби професійної підготовки студентів; компонентний склад та показники готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що в процесі роботи *розроблено та впроваджено* в освітній процес систему вправ та онлайн-квести («Christmas Quest», «Travelix»), створені за допомогою інструментів Smart-технологій, здійснено авторський розподіл інструментів Smart-технологій по групам, створено блог і розроблено фрагмент програми педагогічної практики для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література); укладено методичні рекомендації та дидактичні матеріали для

викладачів і студентів ЗВО, що можуть використовуватися в освітньому процесі для підвищення ефективності й якості підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Основні положення дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (довідка № 61/20 від 17.06.2020), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/30 від 17.06.2020), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-31/640 від 08.07.2020), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» (довідка № 01-13/309/1 від 01.06.2020), Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 294/02-13 від 14.05.2020).

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні та практичні результати проведених досліджень були представлені у вигляді доповідей і повідомлень на:

–*міжнародних науково-практичних конференціях*: «Підготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы» (Мінськ, 2016), «Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця», (Суми, 2017), «Modernization of educational system: world trends and national peculiarities» (Kaunas, 2018), «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2018), «Актуальні питання науки» (Бердянськ, 2020);

–*всеукраїнській науково-практичній конференції*: «Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти» (Вінниця, 2011, 2012);

–*міжвузівській науково-практичній конференції*: «Лінгводидактика романо-германських мов: теорія і практика» (Вінниця, 2015) та *міжвузівській науково-практичній конференції* педагогів-практиків, науковців, аспірантів

та студентів (Вінниця, 2015);

–*науково-практичній конференції* студентів відділення іноземних мов «Модель підготовки майбутніх фахівців та система формування професійних компетенцій» (Вінниця, 2015) та *науковій конференції з міжнародною участю* «Філологічні горизонти: науковий, лінгводидактичний, філософський, соціальний, національно-патріотичні вектори» (Вінниця, 2019);

–доповідались доповідались на *науково-методичних семінарах* кафедр педагогіки і професійної освіти, інноваційних та інформаційних технологій в освіті, технологічної освіти Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2007-2018); на *кафедрі германської філології*: «Smart-технології як ефективна мотивація до вивчення англійської мови» (Вінниця, 2018), «Проектні технології як засіб формування професійних компетентностей студентів коледжу» (Вінниця, 2019), «Гурткова робота як складова частина науково-дослідницької роботи студентів» (Вінниця, 2019); *педагогічних радах* Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»: «Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів філологічних груп засобами ІКТ» (Вінниця, 2018), «Сучасні гаджети – причина суспільної пасивності студентів чи їх мотивація до навчання» (Вінниця, 2019); представлялися у вигляді *тренінгів* для викладачів і студентів Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» та на обласному методичному об'єднанні учителів іноземних мов ЗЗСО.

Публікації. Основні положення дисертаційного пошуку опубліковано в 26 наукових працях, за темою дисертації 14, із них 1 колективна монографія; 5 статей у провідних наукових фахових виданнях, затверджених АК МОН України та 4 праці у наукових вітчизняних і міжнародних виданнях (з них 1 – в міжнародному періодичному виданні); 3 тез (з них 2 – у міжнародних виданнях); 1 методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (296 найменувань, із них 128 – іноземними мовами), додатків на 92 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 303 сторінок, основний зміст викладено на 171 сторінках. У роботі містяться 10 таблиць на 7 сторінках і 15 рисунків на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ

1.1 Сутність професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів

В останні десятиліття перед вищою педагогічною школою України постало завдання переходу до формування кваліфікованих спеціалістів, які б могли у своїй майбутній професійній діяльності поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання і практичну підготовку з постійно зростаючими вимогами інформаційного суспільства. Основні положення щодо національної освіти і ролі педагогічних кадрів знайшли відображення у законах України «Про освіту» [1], «Про вищу освіту» [2], Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) [3], Національній доктрині розвитку освіти в Україні [4], Державній програмі «Вчитель» [5], Концепції розвитку педагогічної освіти [6].

Різні аспекти формування особистості педагога та питання вдосконалення підготовки фахівців у вищих педагогічних закладах досліджували О. Абдулліна [7], Є. Бондаревська [8], І. Ісаєв [9], Н. Ничкало [10], Т. Сидоренко [11], О. Шквир [12] та ін. Питання філософії та педагогічної освіти висвітлено у працях В. Андрущенка [13], С. Гончаренка [14], І. Зязюна [15], В. Кременя [16] та ін.

Грунтовний аналіз проблеми формування та розвитку професійної майстерності, творчості вчителя здійснено у дослідженнях Є. Барбіної [17], О. Гончарової [18], В. Семиченко [19], С. Сисоєвої [20] та ін.

Питання професійної підготовки майбутніх учителів-філологів вивчали О. Афанасьєва [21], М. Байда [22], О. Дуплійчук [23], Н. Гальськова [24], Н. Зарічанська [25], Л. Калініна [26], О. Місечко [27], О. Семенов [28] та ін.

Підготовка студентів-філологів до інноваційної діяльності аналізується у працях Т. Пушкар [29], О. Рогульської [30], С. Тітової [31] та ін.

Застосування Smart-технологій в освітньому процесі досліджували Р. Гуревич [32], М. Кадемія [33], О. Семеніхіна [34], В. Сластьонін [35], Н. Тихомиров [36], Л. Шевченко [37], Дж. Арба [38] та ін.

За останні десятиліття в Україні активізувалися наукові пошуки у галузі зарубіжної та вітчизняної теорії та практики професійної підготовки вчителів. Зокрема, досліджено:

– професійно-педагогічну підготовку вчителів у Великій Британії (В. Базуріна [39], О. Волошина [40]),

– систему підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у Німеччині (В. Гаманюк [41], Т. Вакуленко [42]),

– проблему педагогічної майстерності вчителя в теорії та практиці педагогічної освіти США (Р. Роман [43]),

– систему підготовки педагогічних кадрів у Норвегії (В. Семілетко [44]),

– професійну підготовку вчителів у закладах вищої освіти Японії (О. Озерська [45]) та ін.

Поняття «підготовка» часто визначається у контексті певної професії, до якої вона належить, і практично не зустрічається у самостійному значенні. З точки зору педагогічного тлумачення поняття «підготовка» трактується як «діяльність, спрямована на навчання, надання необхідних знань» [46, с. 202].

У словниково-довідниковій літературі, зокрема у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «підготовка» розглядається як «запас знань, навичок, досвід тощо, набутий у процесі навчання, практичної діяльності» [47, с. 952].

Згідно з Українським педагогічним словником С. Гончаренка, «підготовка» визначається як «запас знань, отриманий будь-ким». Термін походить від слова «підготувати», сутнісними значеннями якого є «результат навчання – як процесу надання потрібних знань для чогось» та «сукупність попередніх дій, які полегшують реалізацію певних подальших дій чи процесів» [14, с. 260].

За «Коротким тлумачним словником української мови» під підготовкою (у значенні кінцевого результату процесу) розуміють «запас знань, навичок, досвід, набутий у процесі навчання, практичної діяльності» та «готування (як дія) всього необхідного до чого-небудь» [48, с. 214].

Енциклопедія професійної освіти визначає «підготовку» як «загальний термін стосовно прикладних завдань освіти, коли передбачається засвоєння певного соціального досвіду з метою його подальшого застосування під час виконання специфічних завдань практичного, пізнавального чи навчального характеру, причому такі завдання найчастіше пов'язані з певним видом регулярної діяльності. Сенс поняття «підготовка» розкривається у двох його значеннях:

– як навчання, тобто як деякий спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань;

– як готовність, під якою розуміють наявність компетенції, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання певної сукупності завдань» [49, с. 362].

Поняття «підготовка» пов'язується з «навчанням як формуванням готовності до виконання майбутніх завдань; готовністю як наявністю компетентності, знань, умінь, необхідних для виконання поставлених завдань» (М. Васильєва [50, с. 272]).

Аналізуючи поняття «підготовка» як формування майбутнім фахівцем знань, умінь і навичок, необхідних для подальшого успішного виконання специфічних завдань у предметній діяльності, в енциклопедії професійної освіти «професійна підготовка» розглядається як «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної праці за обраною професією» [49, с. 349].

Термін «професійна підготовка» має також різні тлумачення з позицій сучасної психолого-педагогічної науки. Так, психологи, зокрема І. Якиманська, трактують її як «засіб приросту індивідуального потенціалу

особистості, розвитку її резервних можливостей, пізнавальної та творчої активності на основі оволодіння загальнонауковими та професійно значущими знаннями, вміннями й навичками» (І. Якиманська [51, с. 67]). Такі вчені-педагоги, як І. Каіров та Ф. Петров ототожнюють професійну підготовку з професійною освітою, яка є результатом засвоєння знань та вмінь й формування необхідних особистісних професійних якостей [52, с. 668].

У Законі України «Про вищу освіту» зазначається, що «професійна підготовка – це здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю» [2].

Педагогічний енциклопедичний словник поняття «професійна підготовка» визначає «як систему професійного навчання, метою якого є прискорене набуття студентами навичок, необхідних для виконання певної роботи або ж групи робіт» [53, с. 223].

Словник сучасної української професійної освіти поняття «професійна підготовка» визначає «як організацію навчання професійних кадрів» [54, с. 11].

Серед основних підходів до наукової інтерпретації сутності поняття «професійна підготовка» вагоме місце займають думки і погляди вчених-педагогів, зокрема Ю. Ненько, яка у своїх дослідженнях неодноразово підкреслювали необхідність і важливість розгляду процесу професійного становлення фахівця як педагогічної проблеми (Ю. Ненько [55]). Наприклад, у дисертаційному дослідженні О. Шквир «професійна підготовка» визначається як «процес формування спеціаліста для однієї з галузей трудової діяльності, пов'язаний з оволодінням певним родом занять, професією» (О. Шквир [12, с. 29]).

У наукових працях Н. Ничкало «професійна підготовка» трактується як «процес формування сукупності фахових знань, умінь і навичок, атрибутів, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечують можливість успішної професійної діяльності» (Н. Ничкало [10, с. 12]).

Дослідниця професійної підготовки педагога з психолого-педагогічної точки зору В. Семиченко розглядає сутність досліджуваного поняття у трьох аспектах: «як процес, під час якого відбувається професійне становлення майбутніх спеціалістів; як мету і результат діяльності вищого навчального закладу; як сенс включення студента в освітню діяльність» (В. Семиченко [19]).

За визначенням О. Абдуліної, «професійна підготовка – це процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних професійних завдань» (О. Абдуліна [7, с. 73]).

Деякі вчені, зокрема І. Єрмаков [56], А. Свенціцький [57] і Т. Сидоренко [11], розглядають професійно-педагогічну підготовку як «соціальне динамічне утворення» і трактують її «як інтегративну підсистему у цілісній соціальній системі, діалектично взаємопов'язану із суспільними процесами та явищами, які відбуваються сьогодні, і обумовлену законами суспільного розвитку».

Як творчий і культурний феномен категорію професійно-педагогічної підготовки трактують Є. Бондаревська [8], Л. Пуховська [58], М. Розов [59] та ін. Представник цього напрямку учений І. Ісаєв розглядає професійно-педагогічну підготовку «як міру та засіб творчої самореалізації особистості вчителя у різноманітних видах педагогічної діяльності та спілкування, спрямовану на засвоєння, передачу й створення педагогічних цінностей та технологій» [9].

Г. Абросимова [60], А. Маркова [61], Є. Павлютенков [62] та ін. розглядають поняття професійно-педагогічної підготовки з позицій діяльнісного підходу. У розумінні цієї групи вчених професійно-педагогічна підготовка становить сукупність об'єктивно необхідних педагогічних знань, знань із психології, професійних умінь, педагогічного мислення, спостережливості, самооцінки тощо.

О. Дуплійчук доводить, що «за структурою професійна підготовка майбутніх учителів складається з інваріативної частини, що являє собою стандартний мінімум у структурі професійної підготовки для педагога будь-якого профілю, представлений єдністю теоретико-методологічної, психолого-педагогічної та науково-дослідної підготовки та варіативної частини, в основі якої лежить спеціальна підготовка, що реалізується з урахуванням особливостей наукового профілю, у нашому випадку – філологічного» (О. Дуплійчук [63, с. 78]).

В. Кушнір виокремлює у системі підготовки вчителя такі підструктури: предметну, методичну, методологічну й практичну. До предметної він відносить підготовку з фаху та психолого-педагогічних дисциплін; методичну пов'язує з особливостями організації освітнього процесу. Методологічний рівень підготовки передбачає розуміння майбутнім учителем педагогічного процесу в гносеологічному та онтологічному смислі (В. Кушнір [64, с. 111]).

Л. Йовенко зазначає, що «підготовка поділяється на загальноосвітню, професійну та спеціальну: загальноосвітня – це оволодіння студентами загальноосвітніми знаннями; професійна підготовка – забезпечення людини певною сумою знань, умінь і навичок, необхідних у конкретній галузі діяльності – педагогічній, виробничій, економічній, естетичній та ін.; спеціальна підготовка – ґрунтовне оволодіння студентами спеціальними знаннями, опанування специфічними вміннями та навичками передачі їх учням у процесі майбутньої професійної діяльності у школі» (Л. Йовенко [65, с. 56]).

Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість виокремити основні позиції, що визначають сутність поняття «професійна підготовка»:

–це процес формування сукупності фахових знань, умінь і навичок, трудового досвіду й норм поведінки необхідних для успішної професійної діяльності;

–це складне структурне утворення, пов’язане із суспільними процесами і явищами, що може виступати як засіб творчої самореалізації, спрямованої на створення педагогічних цінностей;

–мета і кінцевий результат професійної підготовки є формування готовності здобувачів до виконання майбутньої професійної діяльності.

Серед проаналізованих нами педагогічних досліджень домінує думка, що професійна підготовка залежить від майбутнього профілю професійної діяльності. У межах понятійного аналізу проблеми дослідження для нас важливе значення має визначення поняття «професійна підготовка майбутніх учителів-філологів», що частково здійснено у працях М. Байди, Н. Гойдош, О. Дуплійчук, О. Рогульської, О. Семенов, С. Тітової та ін.

Проведений аналіз дозволив нам дійти висновку, що сучасний учитель-філолог має володіти цілою гамою спеціальних професійних умінь, адже «політика Ради Європи з мовної освіти прагне популяризувати мультилінгвізм як засіб забезпечення миру і стабілізації розвитку демократії. В той час, коли широко розповсюджене використання іноземних мов указує на зростання лінгвістичної єдності, багатомовну освіту вважають необхідною для збереження культурної різноманітності. Гармонійна комунікація і взаємне розуміння серед націй Європи потребує від громадян (незалежно від обраної спеціальності) вивчення принаймні двох іноземних мов на рівні з їх рідною мовою» (Н. Петриченко [66, с. 53]; О. Дуплійчук [23, с. 21]).

«Професійна підготовка учителів-філологів має свою специфіку, викладену в освітньо-професійній програмі та освітньо-професійній характеристиці означених фахівців. У цих документах виокремлено основні професійні знання, уміння та навички, притаманні майбутнім філологам, які повинні бути сформовані у процесі професійної підготовки» (Т. Пушкар [29, с. 28]).

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року №1392, завданням освітньої галузі «Мова і

література» в основній школі є формування комунікативної, мовної та літературної компетенцій учнів [67]. Цей документ засвідчує, що діяльність сучасного вчителя-філолога має бути спрямованою на оволодіння учнями відповідними знаннями з мов (української та іноземних) та літератур, а також на їх культурний і духовний розвиток. Сучасні вектори глобалізації, інформатизації, фундаменталізації, гуманізації, діалогічного розвитку культури та посилення дослідницької складової піднімають вимоги і до професійних й особистісних якостей педагогів.

На підставі аналізу досліджень А. Бакірова [68], В. Введенського [69], Л. Кірілової [70] та ін. О. Киричук визначає такі професійні функції вчителя-філолога, як: «професійна, соціальна, творча, особистісна. Необхідними професійними якостями майбутнього вчителя-філолога є його професіоналізм, організаторські здібності, моральні якості, здатність до творчості, єдність слова і справи, інтелігентність, толерантність, відповідальність, соціальна привабливість тощо» (О. Киричук [71, с. 35]).

У наукових працях О. Афанасьєвої [21], Л. Базиль [72], О. Семенов [73], І. Соколової [74] та Б. Тевліна [75] наголошується на значущості культурологічної, лінгвістичної, комунікативної підготовки фахівців, яка ґрунтується на засадах гуманістичного підходу.

На нашу думку, правомірно було б віднести до професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя-філолога іншомовну підготовку, оскільки документи ЮНЕСКО вже визначили XXI століття століттям поліглотів, що накладає визначальний відбиток на професійну підготовку філологів у педагогічних ЗВО (Ж. Рюс [76, с. 84]). Аналіз наукової літератури й досвід практичної діяльності дають нам підстави стверджувати, що саме іншомовна підготовка дозволяє здійснювати іншомовну, міжкультурну й міжособистісну комунікацію як у професійній діяльності, так і для самоосвіти й саморозвитку особистості педагога [77, с.196].

О. Семенов розглядає професійну підготовку майбутніх учителів-філологів як «формування сукупності психологічних і моральних якостей особистості, знань, умінь, навичок, оволодіння якими дає можливість учителям-словесникам викладати відповідні предмети у загальноосвітніх закладах різних типів» (О. Семенов [28, с. 28]). Дослідниця виокремлює сукупність лінгвістичної, мовної, комунікативної, фольклорної, літературної, культурознавчої, педагогічної, психологічної, методичної, інформаційної та дослідної компетенцій, які мають бути розвинені у вчителя-філолога у процесі професійної підготовки (О. Семенов [78, с. 211]).

О. Місечко трактує поняття професійної підготовки майбутнього вчителя-філолога «як цілісну, динамічну педагогічну систему, яка є нелінійною, функціонально активною, структурно впорядкованою, здатною до саморозвитку та характеризується специфічними закономірностями, єдністю змісту, цілей і засобів, спрямовану на формування професійної компетентності, загальної й професійної культури, творчого мислення майбутнього вчителя та його готовності до професійного саморозвитку» (О. Місечко [27, с. 103]).

Домінантою професійно-педагогічної підготовки сучасного вчителя-філолога, на думку О. Дуплійчук, стає «розвивальна, культуротворча основа, виховання відповідальної особистості з високим ступенем самостійності і креативності, що проявляється поряд з високим рівнем професійної компетентності в таких якостях, як гнучкість професійного мислення, комп'ютерна грамотність, мобільність і адаптивність до інноваційних ситуацій професійної діяльності, постійне професійне вдосконалення, білінгвальність, здатність працювати у різних режимах нових умов полікультурної Європи, співпрацювати із зарубіжними партнерами, вміння приймати відповідальні рішення, брати на себе ініціативу тощо» (О. Дуплійчук [23, с. 54]).

У контексті нашого дослідження повністю погоджуємося із думкою дослідниці, яка вважає ефективною професійно-педагогічну підготовку

вчителя-філолога в єдності компетентного фахівця-предметника, професіонала-дослідника та культуромовної особистості, здатного самостійно працювати над вивченням не лише рідної, а й іноземних мов, підтримувати й постійно поновлювати свої професійно значущі знання, удосконалювати вміння, розвивати комунікативну та інформаційну культуру. На нашу думку, надзвичайно важливим є безперервний професійний розвиток учителя-філолога, його здатність опановувати нові технології та використовувати їх у професійній діяльності. Вважаємо, що вагомими є формування інформаційно-практичних вмінь володіння способами та прийомами інноваційної діяльності, що обумовлює: доступ до світових знань і культури країн, мову яких майбутній учитель-філолог буде викладати [79 с. 40].

Таку саму думку підтримує у своїх дослідженнях М. Байда, яка зазначає, що «перед системою професійної педагогічної освіти стоїть завдання підготовки фахівців, здатних не лише володіти мовами та методикою їх викладання, мати ґрунтовні психолого-педагогічні та предметні знання, а й таких, які здатні володіти сучасними технологіями навчання та орієнтуватися у їхньому розмаїтті, готувати учнів до спілкування на міжкультурному рівні та до участі у діалозі культур, а також навчати їх взаєморозумінню». Дослідниця також наголошує, що результатом професійної підготовки вчителя-філолога має стати його готовність до професійної діяльності (М. Байда [22, с. 132]).

Подібна думка простежується у М. Бубнової, яка вбачає у професійній підготовці подвійне значення і розглядає цей феномен «як процес (навчання) та як результат (готовність), що визначається сукупністю вимог, які висуваються до певного фахівця» (М. Бубнова [80 с. 18]).

С. Тітова доводить, «що професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога є соціально-педагогічною системою, що акцентує увагу на формуванні ціннісних орієнтирів майбутнього вчителя з метою виконання ним функцій педагогічної діяльності. Вона, у свою чергу, виступає

особистісно-значущим актом, у якому майбутній учитель – її активний учасник, суб'єкт. Ця активність є наслідком як впливу освітнього середовища, так і внутрішньою властивістю особистості. Для того, щоб учитель став суб'єктом не тільки традиційної, але й інноваційної діяльності, треба сформуванати у нього чутливість до нового, здатність створювати, освоювати та використовувати педагогічні нововведення» (С. Тітова [31, с. 31]). Інноваційна діяльність передбачає оновлення педагогічного процесу, внесення нововведень у традиційну систему, що розкривається у педагогічній творчості, «адже існує тенденція професійно-особистісного розвитку педагога: чим вища схильність до втілення інновацій, тим вищий рівень творчості в його діяльності» (О. Гончарова, Г. Лісіна [18, с. 53]).

Студіювання наукових праць (М. Байди, О. Дуплійчук, О. Рогульської, О. Семенов, С. Тітової) дає підстави вважати, що професійна підготовка вчителя-філолога має відбуватися на якісно новому рівні шляхом упровадження інноваційних технологій. Нині одними з найбільш сучасних інноваційних інформаційних технологій в освіті є Smart-технології. Їх використання в освітньому процесі сформує і нові вимоги до вчителів-філологів, оскільки, як зазначає О. Семеніхіна: «педагоги повинні бути не тільки добре обізнаними у своїй професійній царині, а й мати широкі світогляд і світосприйняття, вміти працювати у суміжних галузях та використовувати різні технології для роботи як з інформаційними ресурсами, так і з молоддю. Smart-підходи вимагатимуть не надавати готові знання, а створювати умови для придбання молоддю власного досвіду і навичок. Тобто за концепцією Smart-навчання функцією викладача стає не трансляція готових істин, а якісна навігація контентом» (О. Семеніхіна [34]).

Поділяємо думку І. Зязюна, що «сучасний педагог повинен виконувати не роль «фільтра» для пропускання через себе навчальної інформації, а бути «помічником» у роботі учня, перебираючи на себе роль одного з джерел інформації; в ідеалі педагог стає організатором самостійного навчального

пізнання учнів, не головною діючою особою в групі учнів, а режисером їхньої взаємодії з навчальним матеріалом, один з одним і з учителем» (І. Зязюн [81, с. 56]). Таким чином дослідник визначає вчителя інноваційної орієнтації, якого, на нашу думку, можна сформувати засобами Smart-технологій.

С. Чонг (С. Chong) [82], викладачка англійської мови, професійний тренер з міжкультурної комунікації, зазначає, що деякі вчителі, які багато років вивчали свій предмет і використовували різноманітні підходи під час викладання англійської мови, тепер дізнаються, що всіх знань і досвіду, накопичених ними, не достатньо, якщо вони не можуть опанувати Smart-прилади та програмне онлайн-забезпечення.

Виходячи з таких різнорідних тлумачень поняття професійної підготовки фахівців та з поставленої перед нашим дослідженням мети і завдань, ми окреслюємо професійну підготовку майбутнього вчителя-філолога як спеціально організований процес набуття професійних знань, умінь і навичок трудового досвіду й норм поведінки та розвитку соціально-значимих і професійно-особистісних якостей, зокрема адаптивності до використання Smart-технологій, що сприяє формуванню готовності до діяльності у межах філологічної спеціальності [83].

Уважаємо, що нині важливо змінити ставлення самих педагогів до Smart-технологій, котрі в жодному разі не витіснюють традиційні методи і не зменшують їх значення, а швидше підтримують, доповнюють і завершують процес навчання, пропонуючи альтернативні форми розповсюдження знань і реалізацію їх у реальному житті. Smart-технології покликані не ускладнити життя педагога, а спростити його. Тому для визначення особливостей професійної підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій, необхідно проаналізувати роль та місце Smart-технологій у сучасній освіті.

1.2 Smart-технології в освіті як чинник інформаційного розвитку суспільства

XXI століття – це століття, коли інформаційні технології є невід’ємною частиною життєвого простору людини. Нині з упевненістю можна констатувати факт існування нового покоління людей, покоління digital, для яких мобільний телефон, комп’ютер та Інтернет є такими самими необхідними складовими їх життєвого простору, як природа і суспільство. Для розвитку сучасної освіти вже недостатньо впливу людського капіталу. Необхідно змінювати саме освітнє середовище, не просто нарощувати обсяги утворення трудових ресурсів, а змінювати сам зміст освіти, його методи, інструменти та середовища.

На основі доробок з інформаційного суспільства та інноваційної освіти таких авторів, як Д. Белла [84], З. Бжезинського [85], Е. Гідденса [86], М. Кастельса [87], Й. Масуди [88], О. Тоффлера [89] розгорталася еволюція інформаційного суспільства в постінформаційне. Аналіз робіт В. Бикова [90], Р. Гуревича [32], Н. Дніпровської [91], М. Кадемії [33], В. Тихомирова [36], М. Левіна [92], О. Семеніхіної [34], Дж. Арба [38], Т. Бейтса [93], М. Розенберга [94] та ін. свідчать про тенденцію переходу постінформаційного суспільства у Smart-суспільство.

Матриця Smart-суспільства актуалізує увагу на осмисленні взаємовідносин «людина-освіта», що є центральною складовою у багатьох дослідженнях сучасної науки. «Smart-людина є суб’єктом Smart-суспільства, в основі якого розвиток суспільства – високотехнологічного, інноваційного, інформаційного, що потребує когнітивних здібностей і компетентностей людини, націленої на вдосконалення технологій цифрової економіки як результату високотехнологічного розвитку соціуму та викликів інформаційно-технологічної революції» (В. Воронкова, О. Кивлюк [95, с. 88]).

Відзначимо, що вперше термін «Smart-суспільство» увів П. Друкер (P. Drucker) ще у 1954 р., перші літери якого означали: S – Self-Directed; M – Motivated; A – Adaptive; R – Resourceenriched; T – Techmology. Smart-критерії, яким мають відповідати цілі: 1) specific – конкретний (що необхідно досягнути); 2) measurable – вимірюваний (у чому буде вимірюватися результат); 3) attainable – досягнутий (за рахунок чого можливо досягнути цілі); 4) relevant – актуальний (визначення істинності цілі); 5) time-bounded – співвіднесення з конкретним строком (визначення часового проміжку, по закінченню якого ціль має бути досягнута) (В. Воронкова, О. Кивлюк [95, с. 89]). Правильна постановка цілей означає їх конкретність, вимірювальність, досягнутість, значущість і співвіднесеність з конкретним строком, що й означають перші літери даного терміну (В. Тихомиров [36, с. 24]) (рис. 1.1).



Рис. 1.1. Технологія формулювання цілей Smart

Джерело: Технологія формулювання цілей Smart. URL: <https://biznesua.com.ua/tehnologiya-formulyuvannya-tsiley-smart/> (дата звернення: 07.03.2020).

Слово «Smart» у перекладі на українську мову означає розумний, тобто такий, що сприяє розвитку розумних технологій у контексті освітянського простору. Ключовим у властивості «Smart» є здатність взаємодіяти з оточуючим середовищем, тому Smart – це властивість системи чи процесу,

що проявляється у взаємодії з оточуючим середовищем і наділяє систему здатністю:

- 1) адаптації до умов, що трансформуються;
- 2) самостійного розвитку і самоконтролю;
- 3) ефективного досягнення результату, що й повинна культивувати інноваційна освіта [95, с. 90].

«В умовах збільшення об'єму інформаційних потоків, скорочення життєвого циклу знань, підвищення вимог до професійних характеристик особистості, швидкоплинності, соціальних змін і т. д. освіта втрачає свій базовий одноразовий характер і набуває властивостей послідовного, системного, безперервного процесу» (В. Воронкова, О. Кивлюк [95, с. 92]). Основи стратегії розвитку кожної країни формуються в сфері освіти і науки, при цьому пріоритети розвитку інноваційної освіти набувають першочергового значення. Так, В. Воронкова та О. Кивлюк виокремлюють основні напрями сучасних реформ у сфері освіти:

–«реалізація швидкого розвитку системи безперервної освіти з широким використанням сучасних комп'ютерних технологій;

–демократизація, фундаменталізація, гуманізація і гуманітаризація освіти;

–забезпечення високого рівня природничо-наукової, математичної і комп'ютерної грамотності;

–введення державних стандартів для всіх рівнів освіти;

–здійснення органічного зв'язку системи освіти з суспільними структурами, що являють собою найважливіші джерела неформальної освіти громадян;

–інтернаціоналізація освіти» (В. Воронкова, О. Кивлюк [95, с. 93]).

Вирішення цих проблем сформує Smart-освіту, концепція якої передбачає створення інтелектуального середовища постійного розвитку компетентностей учасників освітнього процесу. Технічною базою реалізації такого утворення є комплекс девайсів (звичайні стаціонарні комп'ютери,

ноутбуки, планшети, смартфони і т.д.), що належать як студентам, так і навчальним закладам, а також наявність мережі Інтернет. Основна мета Smart-освіти – розвивати навички необхідні для успішної діяльності в умовах цифрового суспільства.

Парадигма Smart-освіти зумовлює гнучкість, наявність великої кількості джерел, максимальну різноманітність мультимедіа, здатність швидко і просто налаштуватися під рівень і потреби студента. А також активний обмін досвідом та ідеями, персоніфікацію курсу, економію часу на доопрацювання вже існуючого навчального контенту замість створення його з нуля (Г. Іваненко [96, с. 64]).

Професором В. Тихомировим було виокремлено основні характеристики Smart-освіти, а саме:

–«безшовність, що дозволяє надавати рівні можливості для навчання, не залежно від того, якими девайсами користуються студенти, забезпечуючи при цьому можливість реалізації безперервності освітнього процесу і цілісності навчальної інформації;

–незалежність від часу і місця, мобільність, повсюдність і простота доступу до навчальної інформації;

–автономність викладача і студента;

–визначення різних мотиваційних моделей;

–результативність освітнього процесу, що вимірюється не стільки отриманими знаннями, скільки можливістю їх застосовувати на практиці;

–гнучкість навчання з точки зору переваг та індивідуальних можливостей студента (можливість налаштувати навчання під індивідуальні параметри учня, як наприклад вихідні знання, стиль навчання, фізіологічні особливості, психологічний стан в конкретний момент навчання)» [97].

Дослідники Н. Дніпровська, Є. Янковська та І. Шевцова до основних принципів Smart-освіти відносять:

1. «Використання в освітній програмі актуальних відомостей для вирішення навчальних завдань: швидкість і обсяг інформаційного потоку в

освіті стрімко наростає, існуючі навчальні матеріали необхідно доповнювати відомостями, що надходять у режимі реального часу для підготовки студентів до вирішення практичних завдань.

2. Організація самостійної пізнавальної, дослідницької, проектної діяльності студентів. Цей принцип є обов'язковим при підготовці студентів до творчого пошуку вирішення поставлених завдань, самостійної інформаційної та дослідницької діяльності.

3. Реалізація навчального процесу у розподіленому середовищі навчання. Освітнє середовище не повинно обмежуватися територією ЗВО або межами системи дистанційного навчання. Процес навчання має бути безперервним.

4. Гнучкі освітні траєкторії, індивідуалізація навчання. Різноманіття освітньої діяльності вимагає надання широких можливостей для студентів з вивчення освітніх програм і курсів, використання інструментів у навчальному процесі, враховуючи їх матеріальні та соціальні умови» (Н. Дніпровська, Є. Янковська [91]).

Перехід до Smart-освіти передбачає створення Smart-університету, що, перш за все, «має бути готовим до об'єднання із глобальним інформаційним відкритим освітнім простором, що характеризується вільним доступом студентів і викладачів до світових інформаційних ресурсів, задоволенням потреб студентів в інформаційних продуктах та послугах, а також ефективною взаємодією усіх учасників освітнього процесу. У наслідок цього відбудеться перехід від книжкового до інтерактивного контенту, зміняться викладачі і студенти та їх компетентності, буде створена нова концепція управління академічними та корпоративними знаннями» [98].

Smart-університет – це Університет, у якому «сукупність використання підготовлених людьми технологічних інновацій та Інтернету приводить до нової якості процесів і результатів освітньої, науково-дослідної, комерційної, соціальної та ін. діяльності ЗВО, що відповідає запитам Smart-суспільства» (Л. Шевченко [37, с. 224]; А. Молчанов [99]).

Перед Smart-університетом стоїть глобальне завдання підготувати викладачів-методистів, науковців, новаторів, справжніх професіоналів і майстрів своєї справи, Smart-викладачів.

Smart-викладач – це «учасник освітнього процесу, що постійно використовує технологічні інновації та Інтернет для досягнення нової якості професійної підготовки, що задовольняє вимоги Smart-суспільства» (А. Молчанов [99]). Уважаємо, що завдання Smart-викладача полягає в інтенсифікації використання електронних ресурсів, забезпеченні розумного і обґрунтованого їх використання, що вимагає, в свою чергу, постійного підвищення його кваліфікації.

У контексті нашого дослідження якісно вищої підготовки потребують майбутні учителі філологічних спеціальностей. Суттєвим є не лише високий рівень теоретичних знань і практичних навичок із усіх лінгвістичних і літературознавчих дисциплін, що вивчалися впродовж навчання в університеті, а й уміння працювати в інноваційному освітньому середовищі: комунікувати у соціальних мережах, відбирати корисну інформацію, працювати з електронними джерелами, використовувати освітні онлайн-сервіси та платформи, вводити елементи гейміфікації в освітній процес і т. д. Тому важливою для нас залишається думка С. Вавіліна, що «сучасний учитель-філолог повинен володіти способами та прийомами інноваційної діяльності, що обумовлює: доступ до світових знань і культури країн, мову яких майбутній учитель-філолог буде викладати; передачу знань, напрацьованих людством до кожного користувача єдиного інформаційного простору; необмеженість свободи творчості, що є показником високої професійної кваліфікації вчителя-філолога; адаптацію особистості майбутнього філолога до динамічно мінливих умов життя в цілому» (С. Вавілін [100, с. 64]). Наявність спеціальних професійних педагогічних умов та правильне проектування учителем-філологом програмно-методичного забезпечення дає змогу організувати Smart-навчання [101, с. 40].

Як зазначають Г. Ахметова, Ж. Караєв і С. Мухамбетжанова «Smart-навчання – це гнучке навчання в інтерактивному освітньому середовищі за допомогою контенту з усього світу, що знаходиться у вільному доступі, який дозволяє розширити межі навчання, причому не тільки з точки зору кількості учнів, а й з точки зору часових та просторових показників: навчання стає доступним усюди і завжди» (Г. Ахметова, Ж. Караєв, С. Мухамбетжанова [102]).

За допомогою Smart-навчання створюються умови для реалізації проголошеного ЮНЕСКО провідного принципу освіти XXI століття: «освіта через усе життя» – «Life Long Learning». Smart-навчання дозволяє підвищити доступність освіти «завжди, скрізь і в будь-який час» [103].

В. Тихомировим дуже точно виражена основна позиція розвитку освіти сьогодні: «Стара система освіти за жодними параметрами не готує людей для роботи і життя у Smart-суспільстві. Без Smart-технологій інноваційна діяльність неможлива. Якщо система освіти відстає від цих напрямків розвитку, то вона починає гальмувати» (В. Тихомиров [36, с. 25]).

Подібна думка прослідковується у праці М. Левіна, який зауважує, що «сучасна система освіти безнадійно застаріває і не відповідає викликам нового часу. Технологічний процес повинен змінити ситуацію» та виділяє п'ять головних переваг Smart-освіти: дистанційне навчання, персоналізація, гейміфікація, інтерактивне навчання, навчання через відеоігри» (М. Левін [92]).

Кожний елемент є складовою сучасного освітнього процесу, який можна організувати засобами Smart-технологій. У практиці освітньої діяльності Smart-технології розглядаються як високотехнологічні технічні засоби навчання [104 с. 189].

Г. Іваненко, аналізуючи праці М. Тихомирова, В. Сластьоніна, А. Баранова, О. Семеніхіної та М. Розенберг, зазначає, що «використання Smart-технологій в освітньому процесі дозволяє ефективно організувати групову та самостійну роботу студентів; сприяє удосконаленню практичних навичок і умінь студентів; дозволяє індивідуалізувати процес навчання;

активізує пізнавальну діяльність, а також робить практичні заняття більш сучасними» (Г. Іваненко [96, с. 63]).

У своєму дослідженні Ю. Поповський зауважує, що «Smart-технології мають надзвичайну перевагу у своїй роботі, а саме: ведення діалогу з користувачем, опитуванням всіх необхідних даних для розв'язування завдання. Якщо є непорозуміння розумна система застерезить від невірному кроку» (Ю. Поповський [105, с. 133]).

Використання Smart-технологій забезпечує: стимулювання та розвиток пізнавального потенціалу студентів (теорія множинного інтелекту Гарднера), розвиток навичок, необхідних в ХХІ столітті, зокрема навичок мислення вищого рівня (таксономія Блума), спрямування процесу навчання, враховуючи інтереси студента (особистісно-орієнтоване навчання) (I. Serban, M. Marginean [106, с. 179]).

Таке навчання дозволяє вчителю індивідуалізувати курси, вводити зовнішні посилання, слайди презентацій, аудіо та відеодокументи у віртуальному класі. Таким чином, студент стає «шукачем знань, а не сховищем для знань» (P. Freire [107, с. 179]).

Саме Smart-технології дозволяють розробляти інноваційні навчально-методичні матеріали, а також формувати індивідуальні траєкторії навчання для студентів. Навчання можна організувати не тільки в навчальних аудиторіях, а й удома і у будь-якому місці. Основним же елементом, що зв'язує освітній процес, стає активний освітній контент, на базі якого створюються єдині репозитарії, що дозволяють зняти часові та просторові рамки. Таким чином створюється ілюзія постійної доступності знань, у результаті чого у студента не втрачається інтерес до запам'ятовування.

Використання Smart-технологій у навчанні та викладанні мов є корисним як для викладачів, так і для студентів. Серед педагогів існує тенденція використовувати технологічні засоби в аудиторіях під час вивчення іноземних мов, оскільки, як зазначає М. Четто (M. Cetto): «З мого

досвіду, технології розширили спектр взаємодії, надаючи кращі можливості для використання мови» [108, с. 120].

Безперечно, використання Smart-технологій позитивно впливає на викладання та вивчення мов. Використання комп'ютера, Інтернету, Smart дошки, мобільних телефонів, введення гейміфікації у процесі вивчення мови сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання. Нове покоління викладачів та студентів, використовуючи сучасні інновації та Інтернет, уже залучається до вивчення мови (М. Кудайбергетова (M. Kudaibergenova) та ін. [109, с. 36]).

Відзначимо основні переваги впровадження Smart-технологій під час вивчення мов:

- створення комунікативних ситуацій та тренування різних видів мовленнєвої діяльності;
- підвищення мотивації та активності студентів;
- інтеграція в автентичне природне середовище спілкування, можливість спілкування з носіями мови [110, с. 159];
- формування професійної індивідуальності студентів;
- вільне розміщення матеріалів у мережі, доступ до різних джерел інформації;
- оперативний зворотний зв'язок з викладачами та іншими студентами;
- особистісно-орієнтований підхід до навчання, створення індивідуальної траєкторії навчання [111, с. 47];
- більш автономне навчання, що відбувається з урахуванням власних темпів, яке контролюється учнями, а не контролюване викладачем.

Варто зазначити, що використання нових технологій з приставкою «Smart» не може визначати характер освіти нового типу. Якщо проаналізувати різні технологічні інновації для сфери освіти, що позиціонуються як Smart, то можна перерахувати наступні: Smart-дошки, Smart-підручники, Smart-проектори, програмне забезпечення для створення і поширення освітнього контенту, що має інтерактивний і комунікативний

характер. Низка інших технологій, перш за все, Web 2.0, а саме різні види Social Media і технології Data Mining, Big Data, також використовуються у сегменті Smart-освіти. Технології Web 2.0 уможливають використання мережевих спільнот для вільного поширення та самостійного створення навчальних матеріалів; участь у нових формах діяльності без спеціальних знань і навичок у галузі інформатики.

Аналіз наукової літератури привів нас до такого переконання, що соціальний сервіс Facebook, Twitter, Instagram, сервіси та інструменти Google, веб-сайт Wiki, подкасти для поширення звукових файлів або відео у мережі Інтернет, блоги, відеохостинг Youtube – все це є Smart-технології, котрі можна і потрібно застосовувати у педагогічній практиці для спілкування, для обміну професійним досвідом, для збагачення змісту занять новим матеріалом, для підвищення мотивації студентів до навчання, для професійного розвитку. Викладач і студенти є рівноправними учасниками освітнього процесу: всім однаковою мірою доступна необхідна інформація і кожен доповнює загальний висновок дослідження результатами своєї роботи.

Ураховуючи специфіку викладання дисциплін філологічного циклу, в межах нашого дисертаційного дослідження поділяємо вище описані інструменти Smart-технологій на такі групи: *Smart response*, *Smart store*, *Smart trainer*, *Smart interaction* (рис. 1.2).

Проаналізуємо виокремлені групи інструментів Smart-технологій більш детально.

Соціальні мережі (Facebook, Twitter, Instagram) можна віднести до групи *Smart interaction*, оскільки вони створюють особливий комунікативний простір та забезпечують взаємозв'язок між викладачем і студентами. Їх дидактичний потенціал проявляється, перш за все, в доступності для більшості користувачів Інтернету, які самостійно створюють контент. Використання соціальних мереж у викладанні дисциплін філологічного циклу сприяє удосконаленню навичок розуміння на слух, оскільки навчання базується на автентичному мовленні. Однак це відбувається за умов, що

студенти відкриті до самонавчання і активно беруть участь у роботі (Е. Сергєєв (E. Segev) [112]).

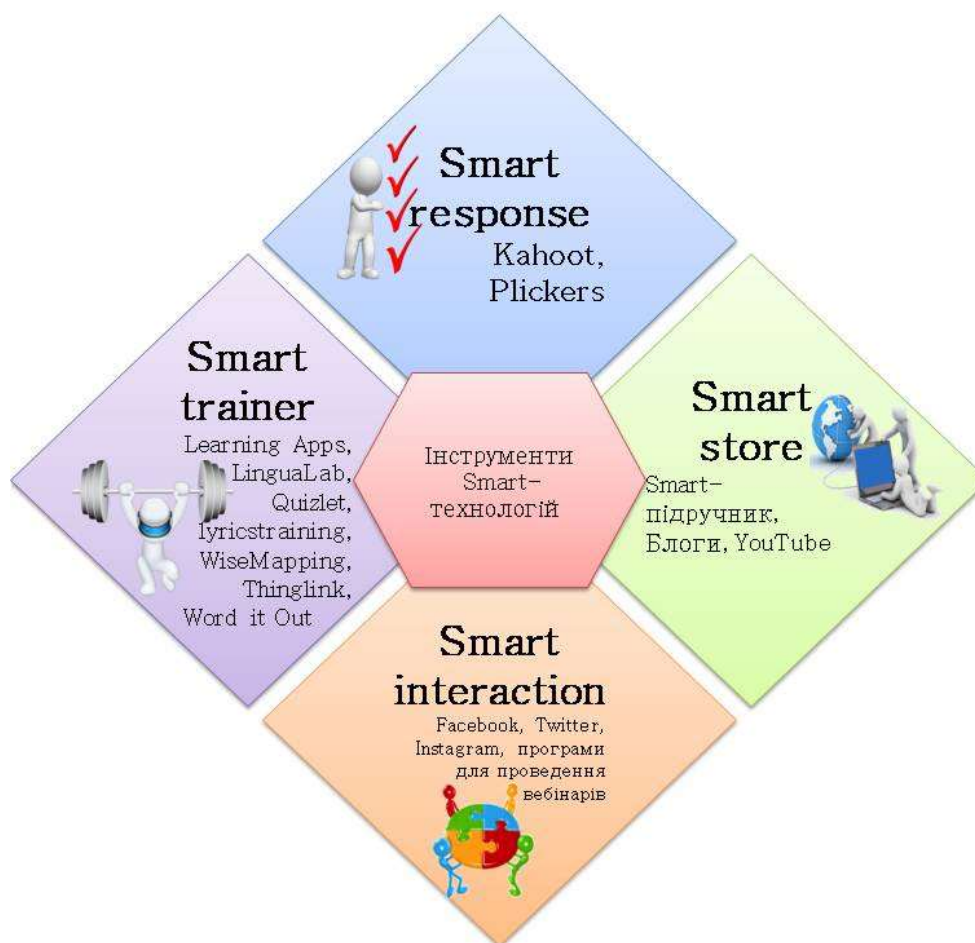


Рис. 1.2. Групи інструментів Smart-технологій

Джерело: розроблено автором

Соціальні мережі користуються значною популярністю серед людей, наприклад, Instagram має 300 мільйонів користувачів щоденно та 500 мільйонів активних користувачів щомісяця (М. Мурґія (M. Murgia) [113]). Це робить соціальні мережі досить ефективною та привабливою освітньою платформою, що здатна розширити навчання за межі навчальної аудиторії. В соціальних мережах можливе створення віртуальних навчальних груп, до яких викладач робить доступ для своїх студентів і розміщує для них необхідний навчальний контент, а студенти можуть обговорювати, спільно виконувати завдання і розміщувати результати як індивідуальної, так і

групової роботи. Спільність комунікативного простору соціальних мереж для всіх суб'єктів процесу навчання мови дозволяє спільно оцінювати як процес, так і результати виконання навчальних завдань, спостерігати динаміку успішності кожного члена віртуальної навчальної групи і відстежувати його активність. Така робота забезпечує інтерактивність процесу навчання, а також реалізацію технології особистісно орієнтованого навчання.

У світі соціальних мереж особливу роль відіграють блоги, які відносимо до групи *Smart store*, оскільки блоги є місцем для розміщення навчального матеріалу і засобом спілкування між викладачем і студентами. Вони відрізняються відкритістю і доступністю інформації, лінійністю структури, обмеженим набором функцій у процесі навчання: створення групи-спільноти, на базі якої можуть викладатися фільми та аудіозаписи як викладачами, так і студентами. Робота в команді та створення спільних проєктів зменшують страх студентів допустити помилку. Це багато в чому підвищує їх самооцінку. Завдяки коментарям і форумам в онлайн-режимі викладач може звернути увагу студентів на мовні помилки. Ця технологія також привертає увагу значної кількості молоді через активне ведення блогів відомими людьми, які є кумирами сучасної молоді. Відтак, багато учнів і студентів ведуть свої власні блоги після занять. Р. Блад (R. Blood) зазначає, «блоги, враховуючи їх зручність та загальну корисність, стануть «середовищем», соціально-технічним форматом для різного використання» [114], у нашому випадку – дидактичного.

На порталі YouTube, що також належить до групи *Smart store*, можна знайти величезну кількість відеоматеріалів: від повноцінних відеоуроків, створених спеціально для використання у процесі навчання певної мови, до блогів, монтованих блогерами, які також можна активно включати в освітній процес. Відео вже давно вважається ефективним інструментом викладання і навчання. Так, згідно з дослідженнями Р. Козьми (R. Kozma), «поєднання аудіо- та візуальних презентацій посилює сприйняття отриманої інформації та побудову ментальних моделей» (Р. Козьма (R. Kozma) [115, с. 234]).

YouTube також надає користувачам унікальну можливість працювати з автентичними текстами, слухати носіїв мови і навіть вступати з ними у діалоги. А. Чернявський головну перевагу використання зазначеного порталу вбачає у тому, що «він створює природне мовне середовище, дозволяє розвивати методичні прийоми за рахунок постійного оновлення інформації і її презентації» (А. Чернявський [116, с. 284]). Більше того, під час перегляду є можливість звернути увагу на артикуляційні особливості та міміку мовця, його зовнішній вигляд і т.п., що може дати уявлення про життя, традиції, мовні реалії країни мова, якої вивчається.

В умовах розвитку Smart-освіти дистанційне навчання набуває особливої значущості. З метою забезпечення ефективності дистанційного навчання та його максимального наближення до очного навчання застосовуються вебінари.

На нашу думку, розглядувану технологію можна інтерпретувати інтерактивною мережевою формою організації навчального заняття, що дає змогу застосовувати технології Smart в освітньому процесі і вважається ефективним способом міжнародного спілкування. У нашому розподілі інструментів Smart-технології відносимо вебінар до групи *Smart interaction*, оскільки з його допомогою будується інтерактивний діалог зі студентами, відеоконференції з будь-якої географічної точки. В режимі онлайн вони можуть задати питання, одержати компетентні консультації, спільно обробляти інформацію і обмінюватися даними, а також за необхідності одержати запис вебінару для закріплення матеріалу і його поширення. Більше того організація вебінару не вимагає додаткових фінансових витрат. Учасникам вебінару достатньо мати доступ до мережі Інтернет, веб-камеру і гарнітуру.

Під час проведення вебінару викладач може демонструвати відео- чи аудіо-матеріал, вести текстовий чат, передавати право на проведення вебінару іншому викладачеві чи студенту і т.д. Власний педагогічний досвід показав, що завдяки можливостям вебінару можна повноцінно розвивати

слухо-вимовні, лексичні, граматичні навички студентів, навички письма та їх комунікативні вміння. Тому деякі викладачі схильні вважати вебінари повноцінною заміною аудиторних занять.

Ще один інструмент із групи *Smart store*, Smart-підручник, викликає безсумнівний інтерес, оскільки найближчим часом зможе замінити як підручник на паперовому носії, так і електронний підручник.

На основі праць В. Тихомирова, М. Левіна та А. Молчанова визначаємо Smart-підручник як комплексний навчальний матеріал, що створюється і оновлюється засобами технологічних інновацій та інтернет-ресурсів. Як правило, Smart-підручник складається з блоку вивчення нового матеріалу, блоку засвоєння навчального матеріалу, блоку практичного застосування матеріалу, блоку обговорення і блоку контролю.

З огляду на зазначені вище характеристики, Smart-підручники можна розглядати як навчальні контенті, інтегровані в інтерактивне середовище навчання з використанням можливостей соціального оточення: якісний професійний контент, практичність, наявність графічного, відео- та аудіоматеріалу, індивідуальна траєкторія навчання, інтерактивні інструменти взаємодії з викладачем, система тестування, система коментування контенту, система оцінки контенту, самонаповнення і самоактуалізація. Для Smart-підручників, як зауважують В. Воронкова та О. Кивлюк, характерні «спільна з учасниками процесу навчання генерація нових знань і самоактуалізація, синхронне вивчення матеріалу і реалізація навичок у вирішенні реальних ситуацій в умовах соціального середовища» (В. Воронкова, О. Кивлюк [95, с. 48]).

Стрімкий розвиток цифрових технологій та інтенсивна розробка додатків до них сприяли виникненню технологій мобільної освіти MALL (Mobile-Assisted Language Learning), що передбачають вивчення мов із застосуванням доступних у будь-якому місці і у будь-який час портативних мобільних пристроїв і сервісів Web 2.0. М. Ел-Хусейн (M. El-Hussein) і Дж. Кроньє (J. Cronje) витлумачують цей термін як «взаємозалежність трьох

елементів: мобільність технологій, мобільність навчання і мобільність тих, хто навчається» [117, с. 18].]. За словами Дж. Тракслера (J. Traxler) «ці нові мобільні девайси та технології змінили саму природу навчання: те навчання, яке раніше було «про всяк випадок», зараз змінилося на «тільки вчасно», «тільки достатньо» та «тільки для мене». Дослідник доводить, «мобільне навчання – це не про мобільний телефон чи навчання взагалі, як вважалося до того, а частина нової мобільної концепції суспільства» (Дж. Тракслера (J. Traxler) [118]).

Цікавою є позиція Р. Годвіна-Джонса (R. Godwin-Jones), що «нове «мобільне суспільство» обумовлює новий вид мислення мобільними пристроями, і, відтак, з'являється новий вид взаємозв'язку між користувачем і гаджетом: реагуючий інтерфейс сенсорного екрану немов створює особистий, навіть інтимний зв'язок, стаючи частиною особистісної належності» (Р. Годвіна-Джонса (R. Godwin-Jones) [119, с. 5]).

У практиці викладання філологічних дисциплін мобільні технології використовуються для: одержання інформації з Інтернет-енциклопедій, пошуку необхідної інформації, перекладу слів або фраз через програму-перекладач, візуалізації інформації, перегляду відео лекцій, тестування або анкетування у режимі онлайн, проведення різних лабораторних експериментів.

Ми переконані, що використання гаджетів є складовою сучасної освіти, але без встановлення на ньому додаткового програмного забезпечення, Smart-додатку, ми не можемо кваліфікувати його як Smart-інструмент. Вирішити цю проблему допоможе система Google, що пропонує додаток «Play Маркет», установлений у стандартних засобах мобільної операційної системи Android смартфонів і планшетів. Зареєструвавши аккаунт у системі Google, користувачі одержують доступ до всіх мережних додатків системи Google. Додаток пропонує користувачеві широкий спектр категорій, не лише для дозвілля, а й для навчання. Досить лише у пошуковику Google Play

Market увести назву навчального предмету і вийде список мобільних додатків із будь-якого предмету.

Під час вивчення філологічних дисциплін «Play Market» пропонує значну кількість мобільних додатків, серед яких різноманітні вікторини, конструктори для створення вправ, тренажери з перевірки орфографії, словники, мовні репетитори і т.д. Для прикладу додаток «Слово дня» може застосовуватися для розширення лексичного запасу. На разі, мови так активно змішуються і розвиваються, що простежити за ними дуже складно. Цей додаток буде щодня пропонувати студентам дізнатися нове слово та його значення.

Додаток «Kahoot» уможливорює організацію видовищного тестування, опитування, дискусії, турніру або змагання між командами, що сприятиме соціалізації навчання. Цей інструмент відносимо до групи *Smart response*, оскільки з його допомогою можна забезпечити зворотний зв'язок і формуюче оцінювання.

Конструктор «Learning Apps» «забезпечує величезним вибором шаблонів вправ для створення інтерактивних завдань, за допомогою яких студенти зможуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі як на заняттях, так і за межами навчального закладу. Онлайн інструмент «Quizlet» сприятиме розвитку лексичної компетенції студентів, а портал «Lyricstraining» надасть можливість практикувати іноземну мову через пісні, розвиваючи при цьому лексичні, орфографічні та слухо-вимовні навички» [120, с. 95]. Додатки «Learning Apps», «Quizlet» та «Lyricstraining» відносимо до групи *Smart trainer*, інструменти якої сприяють тренуванню мовних і мовленнєвих навичок студентів.

У деяких закордонних університетах для студентів, що приступили до вивчення другої іноземної мови, організують можливість роботи з мовною платформою «RosettaStone@Advantage», на базі якої студенти як під керівництвом викладача, так і самостійно можуть відпрацьовуватися всі види мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, читання, письмо. Відповідно

до робочої програми дисципліни або індивідуальної траєкторії навчання студенти вивчають теми від національної кухні та історії до економіки і фінансів. Результати підсумкового тесту відповідають міжнародному рівню володіння іноземної мови (A1-C1) згідно з Європейською системою рівнів володіння іноземною мовою (Н. Чернишкова [121, с. 643]).

Для вивчення філологічних дисциплін можна також застосовувати лінгафону лабораторію 21-го століття LanguaLab, сучасну інтелектуальну бездротову лабораторію для вивчення мови, яка побудована на персональних пристроях, навчальній LMS платформі LanguaMetrics™ і бібліотеці інтерактивних електронних книг LanguaBooks™ UA з унікальними технологіями розпізнавання і оцінки мовлення від компанії SRI International.

LanguaMetrics – повноцінна система управління навчанням LMS з набором функцій, що дозволяють викладачу створювати і управляти класами або групами, додавати студентів, призначати завдання та тести й одержувати різноманітні звіти для відстежування прогресу в кожного студента. Найважливіше, що викладачі можуть аналізувати результати мовлення студентів, прослуховувати їхні записи з метою коригування помилок і надання індивідуальних завдань.

LanguaBooks – найбільш передова нині бібліотека інтерактивних електронних книг, що читають, слухають і навчають! LanguaBooks озвучені професіоналами носіями мови; це дозволяє студентам коригувати свою вимову, прислухаючись до вимови диктора. LanguaBooks виконує функцію «живого» викладача, прислухається поки студент читає текст уголос і оцінює читання за допомогою акустичних моделей англійської мови. LanguaBooks™ здатні візуалізувати помилки читання з точністю до рівня фонем, виділяючи їх червоним кольором, що дозволяє студенту бачити, де потрібне покращення. Таке програмне забезпечення можна використовувати на заняттях практичної фонетики з метою удосконалення фонетичних та ритміко інтонаційних навичок студентів.

Варто зазначити, що класифікація технологій Smart за групами *Smart response*, *Smart store*, *Smart trainer* і *Smart interaction* є досить умовною, оскільки майже кожний додаток можна переміщати із групи в групу в залежності від цілі, яку ставить перед собою викладач. Так, наприклад, вправу, створену в Learning Apps, можна застосовувати не лише з метою розвитку лексичних навичок, а й для перевірки та тестування лексичного матеріалу. Таким чином, кожний викладач або вчитель може самостійно групувати використовувані ним Smart-технології так, як йому зручно відповідно до певної мети чи тематики заняття.

У процесі нашого дослідження ми також дійшли висновку, що не варто переоцінювати можливості нових освітніх технологій. Інструменти Smart-технологій мають також свої недоліки. Наприклад, платформа YouTube не передбачає розвитку усного і писемного мовлення. Під час використання вебінару як методу навчання спостерігається повна відсутність «живого» спілкування, діалогу між спікером і аудиторією, а також відсутність самодисципліни у студентів і невміння сконцентруватися на матеріалі. В блогах відзначається дещо обмежений функціонал використання мобільних додатків, що більше підходять для самостійної роботи студентів під час дистанційного навчання (Н. Чернишкова [121, с. 644]).

Взагалі технології мобільного навчання хоч і є зручними, проте багато мобільних додатків не можуть запропонувати той спектр функцій, що комп'ютерна версія. Більше того, студенти дуже часто на заняттях використовують мобільні пристрої не для освітніх цілей, цим самим вводячи викладача в оману. Активність у соціальних мережах, ведення блогів чи проведення вебінарів можуть зняти просторові та часові обмеження у процесі функціонування інформації, але не можуть замінити реальні конференції, дискусії, симпозіуми. Натомість з'являється загроза персоніфікації комп'ютера, коли він сприймається як живий організм. Таким чином відбувається вторгнення до внутрішнього світу людини, що призводить до виникнення у деяких користувачів екзистенційної кризи, котра

супроводжується когнітивними й емоційними порушеннями. Також використання комп'ютера може породжувати інтровертність, заглибленість у власні переживання, відчуженість і неемоційність у спілкуванні, схильність до конфліктів, егоцентризм, брак відповідальності (І. Васільєва [122, с. 82]).

Аналізуючи дослідження Х. Рольфа, С. Данилюк виокремлює такі негативні чинники комп'ютерного навчання:

1) «небезпека придушення міжособистісного спілкування, оскільки у зв'язку зі спілкуванням із комп'ютером знижується кількість і якість особистих контактів, що може завдати шкоди й емоційному вихованню;

2) посилення соціальної нерівності, внаслідок того, що придбання дорогої техніки є доступним не всім;

3) небезпека зниження ролі усного та писемного мовлення, тому що в нових технологіях багато в чому переважають звук і зображення;

4) ослаблення здібностей до самостійного творчого мислення, оскільки для комп'ютерних навчальних програм властива так звана дигіталізація – пристосування мислення людини до певних правил і моделей, орієнтація на формальні логічні структури, заміна багатозначності на формальну однозначність, на реалізацію операцій, що мають зрозумілі умови й передбачають лише один висновок;

5) відсутність прямого дослідження дійсності, з урахуванням того, що майбутні філологи отримують знання, опосередковані свідомістю розробників;

6) пасивність засвоєння інформації, тому що у творців програм є прагнення зробити засвоєння матеріалу простим і нетрудомістким;

7) небезпека зниження соціалізації людини, тобто його перебування між людьми та спілкування з ними, відвідування громадських і культурних заходів, музеїв, театрів, програм тощо» (С. Данилюк [123, с. 94]).

Студенти значною мірою є ізольованими від оточення й орієнтуються лише на те, як програма оцінила виконання певного завдання. Однак, програмне забезпечення для Smart-пристроїв аналізує результати у

конкретній навчальній ситуації, не враховуючи ступінь досягнення поставлених цілей, внутрішніх спонукань і зовнішніх чинників, пов'язаних, наприклад, зі станом здоров'я студентів. Реакція деяких програм на найменші промахи може травмувати психіку майбутніх філологів, призвести до наростання внутрішньої незадоволеності.

Малопридатні Smart-технології і для того, щоб узяти на себе виховні функції. У вихованні необхідним є живе людське спілкування, безпосереднє обговорення проблем.

В. Биков серед проблем сучасного стану інформатизації також виокремлює «недостатній рівень оснащення закладів освіти сучасними загальносистемними програмно-апаратними засобами комп'ютерної техніки, включаючи підключення до Інтернет по широкосмугових каналах зв'язку» (В. Биков [90, с. 4]).

Перехід до Smart-навчання неоднозначно впливає і на викладачів, у яких з'являється страх і психологічний бар'єр перед використанням Smart-технологій. С. Данилюк знаходить недолік у тому, що «викладач перетворюється на оператора машини, оскільки він використовує на заняттях готовий програмний продукт, у якому все – від цілей до форм і методів навчання – є визначеним наперед, що знижує їхню відповідальність за результати навчання. Дуже серйозні побоювання виникають і у зв'язку з тим, що знижується особистісний чинник впливу викладача на майбутніх філологів» (С. Данилюк [123, с. 95]).

Виявлення й опис переваг і недоліків використання новітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів-філологів дозволяє нам стверджувати, що використання Smart-технологій у навчанні є виправданим лише тоді, коли це сприяє підвищенню його результативності.

Вважаємо, що інструменти Smart-технологій у жодному разі не замінять живого спілкування викладача і студентів, однак зможуть забезпечити розв'язання поставлених педагогічних завдань і мінімізацію заявлених проблем шляхом створення та включення в педагогічний процес

віртуальних мережеских спільнот, в яких майбутні філологи могли б спілкуватися поза аудиторними заняттями під контролем викладача, роль якого повністю змінюється у Smart-середовищі: з носія інформації про особливості граматичного, фонетичного, лексичного і мовного рівнів він перетворюється на фасилітатора комунікації в процесі спільних зі студентами видів діяльності. З наявністю відповідного програмного забезпечення, програмно-апаратних комплексів та Інтернет-технологій, а також з доступністю синхронної і асинхронної інтеракції з особами і групами з усього світу у викладача відпадає потреба стимулювати «вигадані» види діяльності. Натомість, його основна роль полягає в організації реального спілкування і навчання засобами Smart-технологій, що зумовлює потребу в саморозвитку та готовності до професійної діяльності.

1.3 Структура, критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності

Сучасні тенденції розвитку мовної освіти передбачають міжнародну інтеграцію в оновленні цілей і змісту навчання у ЗВО, а також висуюють високі вимоги до професійно-педагогічної підготовки педагога, результатом якої має стати його готовність до професійної діяльності.

Аналіз літератури з проблеми готовності до діяльності, засвідчив, що «перші фундаментальні розвідки з цього питання здійснив Д. Узнадзе. Вчений сформулював визначення поняття «готовність суб'єкта до дії» і окреслив умови її виникнення. У результаті досліджень було зроблено висновок, що «у випадку наявності будь-якої потреби і ситуації її задоволення у суб'єкта виникає специфічний стан, який можна характеризувати як готовність, як установку його до здійснення певної діяльності, спрямованої на задоволення його актуальної потреби» (Д. Узнадзе [124, с. 194]; О. Рогульська [30, с. 168]).

Згодом проблема «готовності» стала предметом розгляду у педагогічній науці і була представлена, насамперед, працями К. Дурай-Новакової [125], М. Дьяченка [126], Е. Зеєра [127], Л. Кондрашової [128], Н. Кузьміної [129], А. Ліненка [130], О. Мороза [131], О. Отич [132], В. Сластьоніна [133], А. Щербакова [134] та ін. Готовність до професійної діяльності на цьому етапі вивчали у двох контекстах: «у функціональному – як стан психологічної функції, що зумовлює якісне виконання певної активності, та в особистісному, де готовність є цілісним особистісним утворенням, що інтегрує сукупність суб'єктивних чинників окремої діяльності й досліджувана переважно в контексті професійної підготовки до неї» (С. Гаркуша [135, с. 199]; О. Рогульська [30, с. 169]).

Нині, за словами Г. Алексеевої, науковці виокремлюють «загальну та спеціальну готовність майбутніх учителів до професійної діяльності. Перша формується за еталонними параметрами базової моделі підготовки в закладах вищої освіти. Вона слугує основою для спеціальної готовності майбутніх учителів до різних видів діяльності: педагогічного проектування, творчої діяльності, впроваджувальної діяльності, художньо-естетичної виховної діяльності, мовленнєвої діяльності, творчого виконання дидактичних завдань, взаємодії з учнями, професійної діяльності тощо» (Г. Алексеева [136]; О. Рогульська [30, с. 170]).

Такі дослідники як В. Сластьонін та А. Щербаков інтерпретують готовність до професійної діяльності як «ансамбль, синтез якостей особистості», що існують у єдності. Така готовність тривала й стійка. Готовність як «стійка характеристика особистості» і як психічний стан взаємодіють між собою, визначають один одного, перетворюються в стійку [134]).

Е. Зеєр трактує поняття «готовність» як «складне особистісне утворення, що має два рівні. На першому наявне прагнення оволодіти якоюсь професійною спеціальністю, на другому – здатність, підготовленість до професійної діяльності» (Е. Зеєр [127, с. 9]).

Аналізуючи готовність до педагогічної діяльності, О. Отич стверджує, що «готовність – це результат і показник якості підготовки, реалізовані та перевірені в діяльності» [132, с. 24], а С. Гончаренко тлумачить готовність «як інтегративну особистісну якість й істотну передумову ефективності діяльності після закінчення закладу вищої освіти» [137, с. 98].

Деталізує поняття готовності до професійної діяльності Л. Кондрашова: «Готовність – це складне сполучення психічних особливостей та моральних якостей особистості, які утворюють основу установки майбутнього вчителя на усвідомлення функцій педагогічної праці, професійної позиції, оптимальних способів діяльності, зіставлення своїх здібностей із подоланням труднощів, що виникають під час виконання професійних завдань та досягнення спланованих результатів» (О. Рогульська [30, с. 171]; Л. Кондрашова [128, с. 26]).

Має рацію А. Ліненко, що «готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності – це інтегроване особистісне утворення, для якого характерна вибрана прогнозована активність особистості під час підготовки й уведення до діяльності. Готовність майбутніх учителів до педагогічної діяльності дає змогу впевнено почуватися, швидше адаптуватися до шкільних умов, успішно виконувати складні завдання навчально-виховної роботи, вивчати особистісні якості учнів, добирати оптимальні засоби педагогічного впливу, аналізувати результати своєї діяльності, справлятися з емоційним, фізичним навантаженням, оптимально вибудовувати стосунки з учнями» (О. Рогульська [30, с. 172]; А. Ліненко [130, с. 91]).

Аналіз досліджень проблеми готовності до майбутньої професійної діяльності, зокрема праця О. Рогульської, спонукає до висновку, що «готовність до певного виду діяльності є особистісною якістю, інтегральним вираженням усіх підструктур особистості» (О. Рогульська [138, с. 213]). Готовність має структурну будову і багаторівневий характер, тому в науково-педагогічній літературі готовність досліджується за її компонентами, що різняться, залежно від напрямку професійно-педагогічної діяльності.

Так, наприклад, М. Дьяченко та Л. Кандилович відзначають, що «готовність включає в себе в стійкій єдності такі компоненти:

- мотиваційний (позитивне ставлення до професії, інтерес до неї та інші достатньо стійкі професійні мотиви);
- орієнтаційний (знання і уявлення про особливості та умови професійної діяльності, її вимоги до особистості);
- операційний (володіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними знаннями, навичками, вміннями, процесами аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.);
- вольовий (самоконтроль, вміння керувати діями, з яких складається виконання трудових обов'язків);
- оцінювальний (самооцінка своєї професійної підготовленості і відповідність процесу вирішення професійних задач оптимальним трудовим зразкам).

Достатня виразність цих компонентів і їх цілісної єдності – показник високого рівня професійної психологічної готовності спеціаліста до праці, його активності, самостійності, творчості» (М. Дьяченко, Л. Кандилович [139, с. 69]).

С. Гончаренко зазначає, що «як професійно важлива якість особистості професійна готовність є складним психологічним утворенням, охоплює мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий і оцінковий компоненти. Готовності притаманні компоненти, що відображають особливості того чи іншого виду діяльності» (С. Гончаренко [137, с. 141]).

У дослідженні В. Урського диференційовано такі компоненти готовності:

- «мотиваційний – сукупність мотивів, адекватних до цілей і завдання педагогічної діяльності;
- когнітивний – пов'язаний із пізнавальною сферою людини, знаннями, необхідними для ефективної педагогічної діяльності;

– операційний компонент – уміння і навички практичного виконання завдань;

– особистісний – сукупність особистісних якостей. Функції цих компонентів забезпечують творчу спрямованість педагога, інноваційну обізнаність педагога, його технологічну озброєність у сфері проблем педагогічної інноватики, оперативну самокорекцію й оцінювання рівнів власної готовності до інноваційної діяльності тощо» (О. Рогульська [30, с. 184]; В. Урусський [140, с. 36]).

На думку М. Байди, «готовність майбутніх учителів, як складне соціально-психологічне утворення, має складатися з мотиваційного, знаннєвого, операційно-діяльнісного, особистісного та рефлексивно-оцінювального компонентів» (М. Байда [141, с. 59]).

О. Щербаков [134] виокремлює в структурі готовності до педагогічної діяльності мотиваційний, змістовий, процесуальний та організаторський компоненти. В. Моляко [142] наголошує, що основними компонентами є знання, уміння, навички й мотиви діяльності. В. Сластьонін [133] у професійній готовності педагога виділяє два взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-ціннісний (особистісний) і виконавський (процесуальний), а Т. Пушкар [29] описує значущість мотиваційно-ціннісного, змістового, операційно-діяльнісного та рефлексивного компонентів.

Залежно від специфіки предмета дослідження автори до структури готовності включають також деякі інші компоненти. Так, у праці М. Дьяченко [126] як складовий компонент готовності до педагогічної діяльності виокремлено орієнтаційний компонент, зміст якого складають ціннісно-професійні орієнтації, основою яких є принципи, погляди, переконання, готовність діяти відповідно до них. Л. Кондрашова [128] у структурі готовності до педагогічної діяльності виділяє емоційно-вольовий компонент, О. Пехота [143] підкреслює інтеграційний, а С. Литвиненко [144] – креативний компоненти.

Коротко підсумовуючи компонентні структури різних авторів, Л. Гусак [145] та О. Рогульська [146] виокремлюють основні компоненти готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності: «Передусім це мотиваційно-ціннісний компонент, який названий практично всіма авторами й передбачає професійні настанови, позитивне ставлення та інтерес до професії, стійкі наміри присвятити себе педагогічній діяльності тощо. Наступний компонент – когнітивно-комунікативний, що прогнозує оволодіння певною науково обґрунтованою та професійно доцільною системою знань, яка слугуватиме міцним фундаментом для розвитку практичних умінь і навичок виконання майбутньої професійної діяльності. Діяльнісно-практичний компонент представляє дії й операції, необхідні для успішного провадження професійно-педагогічної діяльності, професійно-особистісний охоплює професійно-особистісні якості та здібності, оцінно-рефлексивний компонент – самооцінювання, самоаналіз, самокорекцію, самовдосконалення професійної підготовленості й узгодженість процесу розв'язання професійних завдань з оптимальними педагогічними зразками» (Л. Гусак [145], О. Рогульська [146, с. 173]).

Аналізуючи компонентну структуру готовності, варто зазначити, що науковці визначають різні сукупності компонентів залежно від досліджуваного напрямку професійно-педагогічної діяльності. Достатня виразність цих компонентів являється показником високого рівня професійної готовності педагога до праці.

Ураховуючи специфіку проблеми нашого дослідження, ми дійшли висновку про обґрунтовану необхідність виокремити в структурі готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій мотиваційно-цільовий, когнітивний та рефлексивний компоненти.

Отже, готовність майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності визначаємо як стійку, багатовимірну характеристику особистості майбутніх учителів, що

включає сукупність мотиваційно-цільового, когнітивного та рефлексивного компонентів [147 с. 48].

Особливе місце в структурі готовності до педагогічної діяльності посідає мотиваційно-цільовий компонент, оскільки від того, чим мотивує педагог свою готовність до професійної діяльності залежать результати навчання й виховання (Р. Торчевський [148, с. 102]). Мотиваційна сфера є рушійною силою будь-якої діяльності, тому в контексті нашого дослідження мотиваційно-цільовий компонент готовності педагогів до застосування Smart-технологій виявляється в їх позитивному ставленні до впровадження інновацій, прагненні до пошуку нових, більш ефективних методів з метою поліпшення освітнього процесу, в стійкому інтересі до використання Smart-технологій, у професійно-ціннісних мотивах та прагненні досягти успіху під час реалізації Smart-технологій. Показником мотиваційно-цільового компоненту є пізнавальний інтерес до застосування Smart-технологій, особистісно-значущий смисл їх застосування, а також цілі, що визначають шляхи підготовки до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Ми цілком поділяємо думку Л. Шевченко, що «мотивування підготовки полягає в намірі студентів проявити внутрішню активність. Під час цього важливо, як співвідносяться цілі з потребами, інтересами і можливостями студентів; внутрішньою потребою в самовизначенні, самовираженні та самоствердженні в усіх видах і формах роботи; зверненням до особливостей особистісного розвитку; системою особистісних цінностей, що є одним з важливих джерел мотивації підготовки до інноваційної діяльності» (Л. Шевченко [37, с. 277]).

Когнітивний компонент готовності передбачає формування психолого-педагогічних, дидактико-технологічних і методичних знань та комплексу вмінь і навичок у структурі власної професійної педагогічної діяльності.

Якщо деталізувати наповнення когнітивного компоненту професійної підготовки вчителів-філологів до застосування Smart-технологій, то цей

компонент характеризується обсягом знань педагога про суть і специфіку Smart-технологій; комплексом умінь і навичок із застосування цих технологій у процесі вивчення мови. Педагог постійно перебуває у процесі пізнання, тому реалізація когнітивного компоненту для вчителя-філолога означає для нього необхідність професійно самовизначитись, обрати для себе методи і прийоми навчання із застосуванням Smart-технологій.

Рефлексивний компонент готовності базується на критичності та самоаналізі результатів діяльності, відчутті потреби в подальшому вдосконаленні. Погоджуємося з думкою І. Дичківської, що цей компонент реалізується через такі рефлексивні процеси, як «саморозуміння й розуміння іншого, самооцінювання й оцінювання іншого, самоінтерпретація й інтерпретація іншого» (І. Дичківська [149, с. 194]).

Показником рефлексивного компоненту в структурі готовності до застосування Smart-технологій є сформованість рефлексивної позиції (характер оцінки педагогом себе як суб'єкта інноваційної діяльності). Таким чином, освоєння і застосування Smart-технологій, аналіз отриманих результатів та індивідуального стилю роботи можуть сприяти створенню педагогом інноваційних освітніх методик.

Така компонентна структура, на нашу думку, дає можливість визначити критерії, які ми розуміємо як «сукупність професійних та індивідуальних якостей, опираючись на які можна виявити істотні властивості і рівень готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій» [150 с. 120].

Науковці, розглядаючи структуру суб'єктивних чинників під час розробки критеріїв, опираються на певні об'єктивні характеристики, а саме:

–«професійні знання, професійні вміння, психологічні характеристики, що складаються з мотивації, установок, «Я»-концепції та особистісних особливостей» (А. Маркова [151, с. 57]);

–«компетентність, тип спрямованості, рівень здатностей» (Н. Кузьміна [129, с. 89]);

–«систему спеціальних педагогічних знань; педагогічний досвід; особистісний фактор (спрямованість на педагогічну діяльність, готовність до майбутньої професійної діяльності, особистісні і професійні якості)» (Н. Еверт [152, с. 36]).

На думку С. Іванової, «критерії мають бути об'єктивними та включати найсуттєвіші, основні сутнісні ознаки досліджуваного явища, а також відображати динаміку вимірюваної якості в просторі та часі й розкриватися через низку показників, за інтенсивністю прояву яких можна стверджувати про більший чи менший рівень вираженості конкретного критерію» (С. Іванова [153, с. 152]; Л. Шевченко [37, с. 273]).

Поняття «критерій» тісно пов'язане з поняттям «показник». В. Сластьонін під час розробки показників готовності до професійної діяльності рекомендує дотримуватися певних вимог, зокрема «за створеними показниками можна визначити готовність випускника до професійної діяльності, яка постійно варіюється; показники готовності повинні оцінювати не лише результат професійної підготовки, але і весь процес становлення фахівця на різних етапах неперервної освіти» (В. Сластьонін [133, с. 51]).

Ми погоджуємося з думкою Н. Баловсяк, що «показники – це кількісні та якісні характеристики сформованості кожної якості, властивості, ознаки об'єкту, котрий вивчається, тобто міра (ступінь) сформованості того чи іншого критерію» (Н. Баловсяк [154, с. 179]). Уважаємо, що термін «показник» характеризує певний прояв сутності якостей явища чи процесу і є складником критерію.

На думку І. Блощинського, «під час розробки критеріїв і показників необхідно враховувати наступні обставини: розробка критеріїв та показників ґрунтується на меті дослідження; обрані критерії відображають ознаки, притаманні предмету, який вивчається, незалежно від волі та свідомості суб'єктів дослідження; ознаки повинні бути сталими, повторюватись та відображати сутність явища; система взаємопов'язаних ознак повинна розкривати основний зміст критеріїв» (І. Блощинський [155, с. 75]).

З огляду на зазначені вище характеристики понять «критерій» і «показник» та на основі уже зазначених структурних компонентів готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій, виокремлюємо мотиваційний, когнітивний і рефлексивний критерії та їх показники.

- *Мотиваційний критерій* характеризується:

- сформованістю пізнавального інтересу до використання Smart-технологій;

- сформованістю бажання постійно вдосконалювати свою здатність використовувати Smart-технології, брати участь у методичних майстернях, семінарах, конференціях, вебінарах тощо з метою переймання передового досвіду з використання Smart-технологій;

- сформованістю потреби ефективно використовувати набутий теоретико-практичний досвід застосування Smart-технологій;

- бажанням досліджувати ефективність обраних форм і методів роботи з Smart-технологіями в навчанні;

- сприйнятливістю педагогічних інновацій, бажанням експериментувати із Smart-технологіями та засобами освітньої роботи;

- сформованістю мотиву самовдосконалення засобами Smart-технологій та подолання труднощів під час використання Smart-технологій [150, с. 121].

Ці показники виявляють себе не ізольовано, а в різноманітних поєднаннях і взаємозв'язках. Зокрема, «потреба у нововведеннях активізує інтерес до найсвіжіших знань у конкретній галузі, а успішність власної педагогічної інноваційної діяльності допомагає долати труднощі, шукати нові способи діяльності, відстоювати новаторські підходи у взаємодії з тими, хто їх не сприймає» (Л. Шевченко [37, с. 279]). Отже, показники мотиваційного критерію є рушійною силою у готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, оскільки від того, як вони мотивують свою готовність до застосування Smart-технологій, залежать результати студентів у навчанні.

- *Когнітивний критерій* передбачає сформованість таких показників:
 - професійно-значущі лінгвістичні знання та уміння;
 - знання методики навчання дисциплін філологічного циклу із застосуванням сучасних Smart-технологій;
 - знання науково-методичної літератури, дидактичних і методичних матеріалів стосовно вивчення мов і літератур із застосуванням Smart-технологій;
 - знання психолого-педагогічних аспектів викладання із застосуванням Smart-технологій відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів;
 - знання організації освітнього процесу із застосуванням Smart-технологій;
 - знання методів і форм організації навчально-пізнавальної і дослідницької діяльності учнів;
 - знання державного стандарту загальної середньої освіти, навчальних програм для ЗЗСО та практичні шляхи їхньої реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності.

Критерій сформованості когнітивного компоненту готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій об'єднує сукупність професійно-значущих знань вчителя-філолога та знання про суть і специфіку використання Smart-технологій. Наявність показників когнітивного критерію є основою для формування рефлексивного компоненту. Критеріями сформованості рефлексивного компоненту готовності до застосування Smart-технологій у нашому дисертаційному дослідженні визначено рефлексивний критерій.

- *Рефлексивний критерій* відображає:
 - здатність діагностувати рівень знань студентів із застосуванням Smart-технологій;
 - уміння виявляти недоліки роботи з використанням Smart-технологій;

–наявність навичок самоконтролю й самооцінки своєї діяльності з використанням Smart-технологій;

–здатність до самоінтерпретації та саморегуляції власної педагогічної діяльності;

–сформованість рефлексивної позиції (характер оцінки педагогом себе як суб'єкта інноваційної діяльності);

–уміння вивчати власні можливості та рівень розвитку особистісних якостей для здійснення педагогічної діяльності з використанням Smart-технологій.

Сформованість показників рефлексивного критерію формують рефлексивний компонент готовності, що передбачає осмислення, самоаналіз і самооцінку майбутнім учителем-філологом своєї власної педагогічної діяльності та її результатів із застосуванням Smart-технологій.

Отже, готовність майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності ми розглядаємо як сукупність мотиваційно-цільового, когнітивного та рефлексивного компонентів. Ґрунтуючись на визначеній компонентній структурі, виокремлюємо критерії (мотиваційний, когнітивний, рефлексивний) досліджуваної готовності. Кожен із критеріїв містить показники, що відображають його сутність у межах нашого дослідження (Додаток А).

Для об'єктивного проведення експериментального дослідження, а також з урахуванням необхідності якісної оцінки, визначають рівні готовності майбутніх учителів. Рівневий підхід складає основу дослідження будь-якого процесу розвитку як перехід від одного рівня до іншого, більш складного і якісно відмінного.

Проблема рівнів розвитку педагогічної діяльності розкривається в дослідженнях багатьох науковців, зокрема в працях В. Белікова, який визначає репродуктивний, евристичний та творчий рівні [156, с. 27]. В. Безпалько виокремлює чотири рівні засвоєння: впізнавання, програвання (алгоритмічна діяльність), продуктивна конструктивна діяльність

(евристична діяльність) та продуктивна творча діяльність [157, с. 41]. Г. Засобіна доповнює загальноприйнятту точку зору і виокремлює п'ять рівнів: початкові вміння, низький, середній, високий та рівень усвідомленого розуміння [158, с. 52].

Проблема рівнів розвитку педагогічної діяльності розкривається також у дослідженнях Н. Кузьміної, яка виокремлює «репродуктивний (педагог вміє передати те, що знає сам і так, як знає сам), адаптивний (педагог вміє не лише передати інформацію, а й трансформувати інформацію, моделювати знання з окремих питань) та системно-моделювальний рівні (педагог вміє моделювати систему діяльності, формувати систему знань зі свого предмета)» (Н. Кузьміна [159, с. 57], О. Дуплійчук [23, с. 82]).

В. Сластьонін визначає «інтуїтивний (студенти розв'язують педагогічні задачі на інтуїтивному рівні, володіючи деякою сукупністю педагогічних вмінь), репродуктивний (студенти розв'язують педагогічні задачі в межах інструкцій і правил), репродуктивно-творчий (студенти успішно розв'язують типові задачі, однак в складних і непередбачуваних ситуаціях орієнтуються важко), творчо-репродуктивний (студенти успішно розв'язують педагогічні задачі, однак їх дії не вирізняються оригінальністю, недостатньо розвинена здатність до прогнозування) та творчий рівні (студенти пропонують способи розв'язання педагогічних задач, що вирізняються оригінальністю, характерний пошук нових способів, засобів і прийомів)» (В. Сластьонін [35, с. 114], О. Дуплійчук [23, с. 82]).

У психолого-педагогічній літературі найбільш поширений є розподіл на три рівні: низький, середній і високий. На основі власного педагогічного досвіду та досвіду роботи із системою шкали ЄКТС у нашому дисертаційному дослідженні виокремлюємо низький, середній та високий рівні готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Низький рівень готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей характеризується негативною мотивацією, що проявляється у

відсутності стійкого пізнавального інтересу до використання Smart-технологій і потреби в професійно-значущих знаннях, необхідних для їх застосування. У студентів частково сформовані професійно важливі знання з фахових дисциплін філологічного та психолого-педагогічного спрямування та низький рівень знань про інноваційні технології навчання взагалі та Smart-технології, що виявляється у серйозних труднощах в їх застосуванні та постійній академічній неуспішності. Рефлексивна позиція проявляється у відсутності самоконтролю, самоорганізації, ефективна самооцінка не розвинена.

Середній рівень сформованості готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій визначає, що студент має мотивацію, яка носить частково пізнавальний характер. Студенти володіють теоретичними та методичними знаннями, але відчують труднощі з переходом від теоретичних положень у конкретні технологічні та методичні розробки, з впровадженням рекомендацій у практику. В студентів спостерігається достатня обізнаність у Smart-технологіях, сформовані нормативні знання та знання з дисциплін філологічного циклу, проте не завжди правильно організований освітній процес із застосуванням Smart-технологій та раціонально підібрані методи і форми організації навчально-пізнавальної і дослідницької діяльності учнів. Студенти можуть робити висновки щодо ефективності чи неефективності використовуваної методики, пропонувати шляхи усунення неточностей і невідповідностей у видах діяльності з використанням Smart-технологій.

Високий рівень характеризується наявністю у майбутніх учителів-філологів стійких інтересів і мотивів до педагогічної професії загалом і до реалізації Smart-технологій, зокрема. Студенти володіють стійкими й цілісними знаннями з філологічної спеціальності та системою вмінь використання Smart-технологій як інструменту пізнання і дослідження навчальної діяльності. Вони з легкістю розробляють плани-конспекти уроків з використанням Smart-технологій, вносять елементи творчості,

обґрунтовують результати, формулюють висновки й узагальнення та демонструють вміння прогнозувати ефективну роботу із застосуванням Smart-технологій. Ними також здійснюється самоаналіз і самооцінка рівня сформованості власної готовності до застосування Smart-технологій та вдосконалення своєї професійної інноваційної діяльності [150, с. 122].

Варто зауважити, що «межі виділених рівнів досить рухливі, а їх характеристики можуть мати неоднозначні прояви в особистості студента: одні якості у студента можуть бути виявлені на високому рівні, а інші на низькому, що в результаті буде відповідати середньому рівню його готовності до застосування Smart-технологій» (Л. Куцак [160, с. 96]).

Отже, визначені нами компоненти, критерії, їх показники та рівні сформованості готовності майбутнього вчителя-філолога до застосування Smart-технологій у роботі зі своїми потенційними учнями дозволяють нам об'єктивно оцінити стан професійно-педагогічної підготовки студентів, що навчаються з одержанням кваліфікації «філолог», а також є підставою для проведення формувального експерименту.

Висновки до першого розділу

Проаналізовано сучасні підходи до визначення понять «підготовка» і «професійна підготовка» та розглянуто основні питання професійної підготовки майбутнього вчителя-філолога. На підставі аналізу наукових підходів до дефініції поняття «професійна підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей» визначаємо досліджуваний феномен як спеціально організований процес набуття професійних знань, умінь і навичок трудового досвіду й норм поведінки та розвитку соціально-значимих і професійно-особистісних якостей, зокрема адаптивності до використання Smart-технологій, що сприяє формуванню готовності до діяльності в межах філологічної спеціальності.

Розглянуто поняття «Smart-суспільство», «Smart-освіта», «Smart-університет», «Smart-навчання», де викладач, з носія інформації про

особливості граматичного, фонетичного, лексичного і мовного рівнів, перетворюється на фасилітатора комунікації у процесі спільних зі студентами видів діяльності. Виявлено переваги та недоліки використання низки інструментів Smart-технологій у практиці підготовки майбутніх учителів-філологів.

Запропоновано авторський розподіл інструментів Smart-технологій на групи. До групи Smart response відносимо Smart-технології, що допомагають створити та провести опитування і тестування з використанням персональних пристроїв (Kahoot, Plickers). Smart store містить ті інструменти, що можуть використовуватися як місце для розміщення навчального контенту, який може змінюватися і наповнюватися користувачами самостійно (YouTube, блоги, Smart-підручник). Група Smart interaction включає інструменти, через які можна створити комунікативний простір та забезпечити взаємозв'язок між викладачем та студентами (Facebook, Twitter, Instagram, програми для проведення вебінарів). До групи Smart trainers належать інструменти Smart-технологій, що дають можливість створити інтерактивне завдання самостійно або пропонують широкий спектр уже створених вправ, що сприяють тренуванню мовних та мовленнєвих навичок (Learning Apps, Quizlet, Lyricstraining, WiseMapping, Thinglink, LinguaLab, Word It Out).

Теоретично обґрунтовано, що застосування Smart-технологій урізноманітнює процес навчання, підвищує пізнавальний інтерес та мотивацію студентів за рахунок видимого, реального результату їх іншомовної повсякденної професійної діяльності, дозволяє значно розширити традиційні технології навчання, оптимізує витрати університету на матеріально-технічне забезпечення, а також забезпечує вихід на новий рівень якості освітніх послуг.

Готовність майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності визначено як стійку, багатовимірну характеристику особистості майбутніх учителів, що включає сукупність мотиваційно-цільового, когнітивного та рефлексивного

компонентів, на основі яких виокремлено критерії (мотиваційний, когнітивний, результативний) та показники такої готовності. Проаналізовано термінологічні поняття «критерій» та «показник». Проведено огляд низки публікацій та виокремлено три рівні (низький, середній, високий) готовності учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Основні наукові результати розділу опубліковано у працях автора [77; 79; 83; 104; 110; 111; 120; 147; 150].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 02.04.2020. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> (дата звернення: 27.08.2020).
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 16.03.2020. URL: <https://ru.osvita.ua/legislation/law/2235/> (дата звернення: 27.08.2020).
3. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 р. № 896. Дата оновлення: 29.05.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 27.08.2020).
4. Про Національну доктрину розвитку освіти : указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002 : офіційний веб-портал / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 27.08.2020).
5. Про затвердження Державної програми «Вчитель» : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2002 р. № 379. Дата оновлення: 07.07.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-%D0%BF> (дата звернення: 27.08.2020).
6. Про затвердження концепції розвитку педагогічної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.1918р. URL: [https:// mon.gov.ua/ ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti](https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti) (дата звернення: 27.08.2020).
7. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. Москва : Просвещение, 1990. 141 с.
8. Бондаревская Е. В. Теория и практика личностно-ориентированного образования. Ростов-на-Дону, 2000. 354 с.
9. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя. Москва : Академия, 2004. 240 с.

10. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як філософська та педагогічна категорія. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2001. Вип. 1. С. 9–22.
11. Сидоренко Т. Д. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя у процесі навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Кривий Ріг, 2002. 20 с.
12. Шквир О. Л. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до класного керівництва : дис. ... кандидата пед. наук: спец. 13.00.04. Житомир, 2004. 214 с.
13. Філософія освіти : навч. посіб. / за ред. В. П. Андрущенко [та ін.]. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 342 с.
14. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
15. Зязюн І. А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. Педагогічні науки*. 2011. Вип. 133. С. 22 – 27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2011_1 (дата звернення : 27.03.2020).
16. Кремень В. Інноваційна людина як мета сучасної освіти. *Філософія освіти*. 2013. № 1. С. 7–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2013_1_3 (дата звернення: 2.08.2019).
17. Барбіна Є. С. Педагогічна майстерність учителя у системі неперервної професійної освіти. *Педагогічний альманах*. 2017. Вип. 36. С. 96–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2017_36_18 (дата звернення: 21.02.2020).
18. Гончарова О., Лісіна Г. Теоретичні засади формування готовності майбутнього вчителя іноземної мови до інноваційної діяльності. *Імідж сучасного педагога*. 2010. № 5. С. 52–54.

19. Семиченко В. А. Проблеми і пріоритети професійної підготовки. *Педагогічний дискурс*. 2007. Вип. 1. С. 119–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2007_1_28 (дата звернення: 21.02.2020).

20. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ : Міленіум, 2006. 344 с.

21. Афанасьєва О. Проблема професійної підготовки студентів-філологів (літературний аспект). *Наукові записки Черкаського національного університету. Сер. філологічні науки*. 2007. Вип. 96 (2). С. 461–466.

22. Байда М. В. Експериментальна перевірка методики підготовки вчителів-філологів до реалізації кооперативного навчання. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2012. Вип. 66. Педагогічні науки. С. 132–136.

23. Дуплійчук О. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів-філологів до застосування проектно-комунікативних технологій : дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2015. 321 с.

24. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика : учеб. пособ. 3-е изд., стер. Москва : Академия, 2006. 336 с.

25. Зарічанська Н. В. Формування готовності майбутнього вчителя філологічних дисциплін до інноваційної діяльності в умовах інформаційного суспільства. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2010. Вип. 26. С. 255–260. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2010_26_51 (дата звернення: 27.03.2019).

26. Калініна Л. В., Калінін В. О. Формування методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови під час професійної підготовки у мовному ВНЗ. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . Сер. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 4. С. 36–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2015_4_9. (дата звернення: 16.07.2020).

27. Місечко О. Формування системи професійної підготовки вчителя іноземної мови у педагогічних навчальних закладах України (1900 –1964 рр.): дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2011. 603 с.

28. Семенов О. М. Професійна підготовка вчителів української мови і літератури : монографія. Суми : Мрія-1, 2005. 404 с.

29. Пушкар Т. М. Формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до міжособистісної взаємодії засобами комунікативних технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Житомир. держ. ун-т імені Івана Франка. Житомир, 2016. 262 с.

30. Рогульська О. О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти : дис. ... д-ра пед. наук. : 13.00.04. Вінниця, 2020. 766 с.

31. Тітова С. В. Підготовка вчителів філологічної спеціальності до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2017. 267 с.

32. Гуревич Р., Кадемія М. Смарт-освіта – нова парадигма сучасної системи освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2016. № 4. С. 71–78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2016_4_9 (дата звернення: 15.08.2020).

33. Кадемія М. Ю., Сапогов М. В. Використання смарт-технологій у навчальному процесі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. Педагогіка і психологія*. 2016. Вип. 47. С. 31–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2016_47_8 (дата звернення: 05.08.2020).

34. Нові парадигми у сфері освіти в умовах переходу до Smart-суспільства. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_3_22 (дата звернення: 05.03.2020).

35. Слостенин В. А. Педагогіка и психология инновационного образования. Москва : Прометей, 2009. 164 с.

36. Тихомиров В. П. Мир на пути Smart Education: новые возможности для развития. *Открытое образование*. 2011. № 3. С. 22–28.
37. Шевченко Л. С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2019. 703 с.
38. Arbaugh J, Godfrey M. R., Johnson M., Pollack B. L., Niendorf B., Wresch W. Research in online and blended learning in the business disciplines: Key findings and possible future directions. *The Internet and Higher Education*. 2009. Vol. 12. P. 71–87.
39. Базуріна В. М. Професійна підготовка вчителів іноземних мов у Великій Британії : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир, 2006. 20 с.
40. Волошина О. В. Соціокультурний компонент підготовки майбутніх учителів початкової школи у Великій Британії : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. Київ, 2007. 22 с.
41. Гаманюк В. А. Система підготовки педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації у Німеччині : дис... кандидата пед. наук: 13.00.01. Київ, 1995. 221 с.
42. Вакуленко Т. И. Становление и развитие системы повышения квалификации учителей Германии : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 1995. 186 с.
43. Роман Р. М. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів у вищій школі США: автореф. дис....канд. пед. наук. Київ, 1993. 22 с.
44. Семілетко В. І. Система підготовки педагогічних кадрів у Норвегії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Луганськ, 1996. 24 с.
45. Озерська О. Ю. Професійна підготовка вчителів у вищих навчальних закладах Японії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2006. 212 с.

46. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. Радула. Київ : ЕксОб, 2004. 304 с.
47. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Бусел. Київ : Перун, 2005. 1728 с.
48. Короткий тлумачний словник української мови / Гринчишин Д. Г., Гумецька Л. Л., В. Л. Карпова та інші] ; відп. ред. Л. Л. Гумецька. Київ : Рад. школа, 1978. 296 с.
49. Энциклопедия профессионального образования : в 3 т. / под. ред. С. Я. Батышева. Москва : АПО, 1999. Т. 2. 440 с.
50. Васильєва М. Теоретичні основи деонтологічної підготовки педагога : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 . Харків : ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 2003. С. 272.
51. Якиманская И. С. Педагогическая психология и творчество. *Творчество и педагогика*. Москва , 1988. Ч. 4. С. 67.
52. Педагогическая энциклопедия / под ред. И. А. Каирова, Ф. Н. Петрова. Москва : Сов. энциклопедия, 1964. Т. 3. С. 668.
53. Педагогический энциклопедический словарь / под ред. Б. М. Бим-Бад. Москва : Большая Российская энциклопедия, 2002. С. 223.
54. Професійна освіта : словник: навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
55. Ненько Ю. П. Підготовка фахівця як предмет психолого-педагогічного аналізу. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Profos_2017_12_11.pdf (дата звернення: 27.03.2018).
56. Єрмаков І. Г., Пузіков Д. О. Розвивати життєву компетентність. *Шкільний світ*. 2005. № 37. С. 5–13.
57. Свенцицкий А. Л. Социально-психологический климат первичного производственного коллектива как объект исследования. *Социальная*

психология и социальное планирование / под ред. Е. С. Кузьмина, А. А. Бодалева. Ленинград, 1973. С. 56–68.

58. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі : спільність і розбіжності : монографія. Київ : Вища школа, 1997. 180 с.

59. Розов М. В. Методологические принципы ценностного прогнозирования образования. *Социально-философские проблемы образования*. 1992. № 3. С. 18–26.

60. Абросимова Г. В. Интегративно-компонентный подход к процессу подготовки будущих учителей к педагогическому творчеству. Новые исследования в педагогических науках. Москва : Педагогика, 1991. 96 с.

61. Маркова А. К. Психология профессионализма. Москва : Знание, 1996. 308 с.

62. Павлютенков Е. М. Профессиональная ориентация учащихся. Київ : Рад. школа, 1983. 152 с.

63. Дуплійчук О. М. Сутність професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя-філолога. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Сер. Педагогічні науки*. 2012. С. 75–80.

64. Кушнір В. А. Системний аналіз педагогічного процесу: методологічний аспект : монографія / Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград : Видавничий центр КДПУ, 2001. 338 с.

65. Йовенко Л. І. Підготовка студентів-філологів вищого педагогічного навчального закладу до родинного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2005. 274 с.

66. Петриченко Н. Європейський досвід впровадження плюрилінгвізму в систему освіти. *Нова парадигма*. 2016. № 132. С. 52–64.

67. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / МОН України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> (дата звернення: 27.08.2020).

68. Бакиров А. С. Контролирующая деятельность и самоконтроль учителя в условиях инновационной школы : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Казань, 2001. 23 с.
69. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога. *Педагогика*. 2003. № 10. С. 72–94.
70. Кириллова Л. И. Влияние личности учителя-словесника на формирование и развитие интереса учащихся к литературе как учебному предмету : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02. Ленинград, 1984. 16 с.
71. Киричук О. В. Діалог у контексті педагогічної взаємодії. *Педагогічна взаємодія у педагогічному процесі загальноосвітньої школи*. Київ : ІЗМН, 1997. С. 31–46.
72. Базиль Л. О. Основи теоретичної підготовки студентів філологічних факультетів на матеріалі літературознавчих дисциплін. *Вісник Глухівського державного педагогічного університету*. 2006. Вип. 7. С. 62–65.
73. Семенов О. Тенденції літературознавчої підготовки у вищій школі. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2004. № 12. С. 13–17.
74. Соколова І. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями. Маріуполь : Арт-Пресс, 2008. 400 с.
75. Тевлін Б. Л. Професійна підготовка вчителя. Харків : Основа, 2006. 192 с.
76. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей. Київ : Основи, 1998. 112 с.
77. Кушнір А. С. Сутність та структура іншомовної компетентності студентів у сучасних умовах професійної підготовки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця, 2016. 12 с.
78. Семенов О. М., Базиль Л. О., Дятленко Т. І. Фахова практика вчителя-словесника : навч. посіб. Луганськ : Ноулідж, 2011. 496 с.
79. Кушнір А. С. Інноваційні технології у підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей. *Наукова діяльність як шлях*

формування професійних компетентностей майбутнього фахівця : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Суми : СДПУ, 2017. С. 39–40.

80. Бубнова М. Ю. Готовність майбутніх учителів математики до професійної діяльності. *Дидактика математики: проблеми і дослідження* : міжнар. зб. наук. робіт. Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2010. Вип. 33. С. 17–20.

81. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи* : монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ : Віпол, 2000. 636 с.

82. Chia Suang Chong : інтернет-блог. URL: <https://www.etprofessional.com/blogposts-by-chia-suan-chong> (дата звернення: 15.02.2018).

83. Кушнір А. С. Сучасні наукові підходи до професійної підготовки майбутніх учителів-філологів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця, 2018. С. 12.

84. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting. New York, 1973. P. 15.

85. Brzezinski Zb. Between Two Ages. America's Role in the Technetronic Era. New York, 1970. P. 9.

86. Гидденс Э. Ускользящий мир: как глобализация меняет нашу жизнь. Москва : Весь мир, 2004. 116 с.

87. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture: End of Millenium. Malden (Ma.). Oxford : Blackwell Publ., 1998.

88. Masuda Y. Information Society as Postindustrial Society. Washington : World Future Society, 1983. 234 p.

89. Тоффлер Э. Третья волна / [пер. с англ. К. Ю. Бурмистрова и др.]. Москва : АСТ, 2009. 795 с.

90. Биков В. Ю. Проблеми та перспективи інформатизації системи освіти в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 2* :

Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. 2012. № 13. С. 3–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2012_13_3 (дата звернення: 10.02. 2019).

91. Днепровская Н. В., Янковская Е. А., Шевцова И. В. Понятийные основы концепции смартобразования. URL: <file:///C:/Users/pc/Downloads/65-126-1-SM.pdf> (дата звернення: 21.03.2020).

92. Левин М. Как технологии изменяют образование: пять главных трендов. URL: <http://www.forbes.ru/tehnobudushchee/82871-kak-tehnologii-izmenyat-obrazovanie-pyat-glavnyh-trendov> (дата звернення: 22.05.2020).

93. Bates T. National strategies for e-learning in post-secondary education and training. Paris : UNESCO, 2001. 132 p.

94. Rosenberg M. Beyond E-Learning: New Approaches to Managing and Delivering Organizational Knowledge. *ASTD International Conference*. Atlanta, 2007. June 3.

95. Воронкова В. Г., Кивлюк О. П. Людина у освітньому просторі Smart-суспільства. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*. 2017. No. 10-11. P. 88–98.

96. Іваненко Г. Використання інформаційно-комунікативних технологій в навчанні іноземній мові. *Smart-освіта: ресурси та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф. 16-17 жовтня 2014 р. : тези доповідей. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. С. 61–64.

97. Тихомиров В. П. Smart Education. URL: <http://www.Slideshare.net/PROelerning/smart-education> (дата звернення: 15.02.2019).

98. Створення СМАРТ-університету – наше стратегічне завдання. URL: http://wiki.kubg.edu.ua/СТВОРЕННЯ_СМАРТ_УНІВЕРСИТЕТУ_-_НАШЕ_СТАТЕГІЧНЕ_ЗАВДАННЯ (дата звернення : 27.08.2020).

99. Молчанов А. С. Смарт-университет как клиенто-ориентированная модель университета. URL: <https://www.slideshare.net/alexmolchanow/ss-35120636> (дата звернення: 27.05.2020).

100. Вавіліна С. Роль використання електронних навчальних ресурсів у формуванні професійної компетенції майбутніх філологів. *Якість вищої*

мовної освіти: шляхи вдосконалення організації і проведення педагогічної практики студентів-філологів : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. Горлівка : Вид-во ГДПІМ, 2010. С. 64–65.

101. Кушнір А. С. Smart-технології в освіті як чинник інформаційного розвитку суспільства. *Молодий вчений*. Вінниця, 2020. № 3.1 С. 39–43.

102. Ахметова Г. К., Караев Ж. А., Мухамбетжанова С. Т. Методика организации повышения квалификации педагогов в условиях внедрения системы электронного обучения. Алматы : Өрлеу, 2013.

103. Smart Technology based Education and Training. *Smart Digital Futures*. Amsterdam: IOS Press BV, 2014.

104. Кушнір А. С. Применение Smart-технологий в процессе формирования иноязычной компетентности. *Подготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы*: тезисы докладов науч.-практ. конф. Минск : МГЛУ, 2016. С. 189–190.

105. Поповський Ю. Б. Критерії ефективності застосування смарт-технологій у процесі професійної підготовки майбутніх економістів. *Young Scientist*. 2015. № 1(16). С. 132–135.

106. Şerban I., Mărginean M. Smart Education. *Global Journal on Advances in Pure & Applied Sciences*. 2013. № 01. P. 175–180. URL: <http://www.world-education-center.org/index.php/paas>. (accessed : Mar. 21, 2020).

107. Freire P. *Pedagogy of the Oppressed*, 1970 Cerghit, Ioan, *Sisteme de instruire alternative și complementare*. Structuri, stiluri și strategii. București, România : Aramis, 2002.

108. Cetto M. Technology and second language teaching. *Brujula*. 2010. № 8. P. 119–121.

109. Kudaibergenova M. R., Karbozova G. K., Syuberdieva A. A., Bulekbaeva L. A. The intergration of technology into foreign language teaching. *Science and world*. 2015. Vol. 2, № 12 (28). P. 35–36.

110. Кушнір А. С. Переваги та недоліки використання Smart-технологій у навчанні іноземних мов. *Актуальні питання науки* : матеріали I міжн. наук.-практ. конф. Бердянськ : БДПУ. 2020. С. 158–160.

111. Kushnir A. S. Smart-technologies in teaching philological disciplines: advantages and disadvantages . *Colloquium-journal*. Warsaw, 2020. № 15 (67). P. 46–48.

112. Segev E. Mobile learning: improve your English anytime, anywhere 2014. URL: <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/mobile-learning-improve-englishanytime-anywhere> (accessed : Mar. 21, 2020).

113. Murgia M. Instagram reaches 500 million users./ *The Telegraph*, 2016. URL: <http://www.telegraph.co.uk/technology/2016/06/21/instagram-reaches-500-million-users/> (accessed : Mar. 21, 2020) .

114. Blood R. *The Weblog Handbook: Practical Advice on Creating and Maintaining Your Blog*. Cambridge, Mass.: Perseus Publishing, 2000.

115. Kozma R. B. The Influence of Media on Learning: The Debate Continues. *School Library Media Research*. 1994. Vol. 22. P. 233–239.

116. Чернявский А. А., Воловикова И. П. Использование YouTube в процессе обучения иностранному языку. *Межкультурная коммуникация и профессионально ориентированное обучение иностранным языкам: материалы VII Междунар. конф., посвященной 92-летию образования Белорусского государственного университета, 30 октября 2013 г.* / редкол.: В. Г. Шадурский [и др.]. Минск : Изд. центр БГУ, 2013. С. 283–285.

117. El-Hussein M. O. M., Cronje J. C. Defining Mobile Learning in the Higher Education Landscape. *Educational Technology & Society*. 2010. №13 (3). P. 12–21.

118. Traxler J. Defining, Discussing and Evaluating Mobile Learning: The Moving Finger Writes and Having Writ... *The International Review in Open and Distance Learning*. 2007. № 8. URL: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/346/875> (accessed : Mar. 21, 2020).

119. Godwin-Jones R. Mobile apps for language learning. *Language Learning & Technology*. 2011. № 15(2). P. 2–11.

120. Кушнір А. С. Застосування онлайн-сервісів як запорука підвищення пізнавального інтересу до вивчення іноземних мов. *Фізико-математична освіта*. 2019. № 1(19). С. 95 – 101.

121. Чернышкова Н. В. Информационно-коммуникативные технологии как инструмент повышения эффективности обучения иностранному языку в вузе. *Аксиология иноязычного образования: сб. науч. тр. участников V междунар. науч.-практ. конф. Тамбов : Грамота, 2016. Вып. 3. С. 642–648.*

122. Васильева И. А., Осипова Е. М., Петрова Н. Н. Психологические аспекты применения информационных технологий. *Вопросы психологии*. 2002. № 3. С. 80–89.

123. Данилюк С. Психологічні засади формування професійної компетентності майбутніх філологів засобами інтернет-технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. Вип. 6 (Ч.3). С. 90-95. URL: [https://divovo.in.ua/8124045-sergij-danilyuk.html#Проблеми_підготовки_сучасного_вчителя_№_6_\(Ч._3\),_2012](https://divovo.in.ua/8124045-sergij-danilyuk.html#Проблеми_підготовки_сучасного_вчителя_№_6_(Ч._3),_2012) (дата звернення : 27.03.2020).

124. Узнадзе Д. Н. Экспериментальные основы психологии установки. Тбилиси, 1961. 351 с.

125. Дурай-Новакова К. М. Проблемы и задачи спецкурса «Профессиональная готовность студентов к педагогической деятельности» в системе подготовки учителя. Теория и практика высшего педагогического образования. Москва : МГПИ, 1984. С. 51–59.

126. Дяченко Л. М. Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл в університетах Федеративної Республіки Німеччина: стан і реалії : метод. рекомендації. Київ : ДКС центр, 2016. 84 с.

127. Зеер Э. Ф. Ключевые квалификации и компетенции в личностно ориентированном профессиональном образовании. *Образование и наука*. 2000. № 3. С. 3–16.

128. Кондрашова Л. В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності. Київ : Вища школа, 1987. 55 с.
129. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва : Высш. шк., 1990. 199 с.
130. Линенко А. Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01; 13.00.04 / Ин-т педагогики и психологии. Киев, 1996. 403 с.
131. Мороз О. Г., Падалка О. С., Юрченко В. І. Викладач вищої школи: психолого-педагогічні основи підготовки. Київ : НПУ ім. Драгоманова, 2006. 208 с.
132. Отич О. М. Підготовка вчителя початкових класів до виховної роботи в школі (на матеріалі пісенного фольклору) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 1997. 194 с.
133. Слостенин В. А. Формирование профессиональной культуры учителя. Москва : Прометей, 1993. 177 с.
134. Щербаков А. И. Психологические основы формирования личности советского учителя в системе высшего педагогического образования. Ленинград : Просвещение, 1967. 266 с.
135. Гаркуша С. В. Поняття та компоненти професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 198–201.
136. Алексеева Г. М. Сутність і структура готовності майбутніх соціальних педагогів до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності. URL: http://bdpu.org/sites/bdpu.org/files/foipt/stat_Alekseeva_8.pdf (дата звернення: 11.12.2018).
137. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. друге, доп. і випр. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.

138. Рогульська О. О. Готовність майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності: теоретичний аналіз. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. / редкол.: Р. С. Гуревич, А. М. Коломієць. Київ; Вінниця : Планер, 2019. Вип. 53. С. 210–214.

139. Дьяченко Л. Н., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Минск : Изд-во БГУ, 1976. 175 с.

140. Уруський В. І. Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності : метод. посіб. Тернопіль : ТОКІППО, 2005. 96 с.

141. Байда М. В. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до реалізації технологій кооперативного навчання у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 . Житомир, 2016. 237 с.

142. Моляко В. А. Рейтинг уровня подготовки специалистов. *Среднее специальное образование*. 1991. № 11. С. 21–22.

143. Пехота О. М. Сучасні підходи до педагогічної підготовки вчителя іноземної мови: концепція, зміст, модель, перспективи розвитку. *Наукові праці*. Вип. 7. Педагогічні науки. Київ, 2005. С. 47–52.

144. Литвиненко С. Формування педагогічної рефлексії у процесі професійної підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npd_2013_1.2_4.pdf (дата звернення: 17.07.2019).

145. Гусак Л. Підготовка майбутніх учителів до асоціативного навчання іноземних мов учнів початкової школи : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 364 с.

146. Рогульська О. О. Структура готовності майбутніх учителів іноземної мови до професійної діяльності в умовах Нової української школи. *Освітній простір України*. 2018. Вип. 12. С. 145–155.

147. Kushnir A. S. Component structure of future philology teachers' readiness for professional activity. *Modernization of educational system: world*

trends and national peculiarities: materials of international scientific conference. Kaunas : VMU, 2018. P. 46–49.

148. Торчевський Р. В. Педагогічні умови розвитку управлінської культури майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. академія пед. наук України. Ін-т проф.-тех. освіти. Київ, 2012. 300 с.

149. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.

150. Кушнір А. С. Критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування smart-технологій у професійній діяльності. *Педагогічні науки: зб. наук. пр. Херсон*, 2018. С. 119–123.

151. Маркова А. К. Психологические критерии и ступени профессионализма учителя. *Педагогика*. 1995. № 6. С. 55–63.

152. Эверт Н. А. Диагностика результатов педагогического труда. Красноярск, 1994. 67 с.

153. Іванова С. В. Критерії та показники розвитку професійної компетентності вчителів біології в закладах післядипломної педагогічної освіти. *Вісник Житомирського Державного університету*. 2010. Вип. 52. Педагогічні науки. С. 152–156.

154. Баловсяк Н. В. Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т пед. і психол. проф. освіти АПН України. Київ, 2006.

155. Блощинський І. Г. Обґрунтування критеріїв і показників ефективності процесу формування адекватної самооцінки курсантів у навчальному процесі ВВЗО. *Наукові записки. (Педагогіка і психологія)* Вінниця: Віноблдрукарня, 2001. Вип. 4. С. 74–76.

156. Беликов В. А. Формирование у учащихся понятия «система познавательной деятельности». *Совершенствование процесса формирования научных понятий* : тезисы докладов. Челябинск, 1986. С. 26–27.

157. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва : Педагогика, 1989. 191 с.
158. Засобина Г. А. Практикум по педагогике : учеб. пособ. для уч-ся пед. училищ. Москва : Просвещение, 1986. 111 с.
159. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности. Ленинград : Ленингр. ун-т, 1970. 114 с.
160. Куцак Л. В. Формування професійної компетентності майбутніх учителів технологій засобами мережевих комунікацій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2015. 290 с.

РОЗДІЛ 2

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ І МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1 Модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності

Нині перед вищою школою стоїть завдання не тільки модернізувати зміст навчальних курсів, але й увести нові технології формування комунікативної мовної компетенції майбутніх фахівців. Smart-технології поступово входять у процес навчання мов. Завдяки їх доступності, мобільності, простоті використання і дешевизні вони стають звичними і природними засобами навчання, які впливають на освітній процес з дидактичного і методичного погляду. Це, у свою чергу, потребує від учителя-філолога володіння діапазоном умінь і навичок, що дає впевненість в адекватному використанні цих технологій. Зростає значення організаційних навичок учителя, оскільки необхідне вдосконалення успішних практик та поширення нових педагогічних моделей підготовки вчителів філологічних спеціальностей.

Метод моделювання досить широко використовується у педагогічних дослідженнях і дає можливість прогнозувати процес підготовки до професійної діяльності як системну дію. Згідно з цим методом «об'єкти вивчають за допомогою деякого спрощення, що дає змогу більш повно перевірити істинність результатів теоретичних досліджень, глибше вникнути в сутність об'єкта експериментальної роботи. Специфічними особливостями моделювання називають цілісність вивчення процесу (можна побачити не лише елементи, але й зв'язки між ними); можливість аналізу процесу до його реалізації (виявити негативні наслідки та ліквідувати чи послабити їх до реального вияву)» (І. Грітченко [1]; О. Рогульська [24, с. 188]).

Проблемі моделювання педагогічних систем і процесів присвячено значну кількість праць вітчизняних і закордонних науковців, зокрема: І. Гавриш [2], І. Захарової [3], І. Зязюна, О. Пехоти [4], Н. Кузьміної [5], А. Ліненко [6], А. Савельєва [7] та ін., якими досліджувалися особливості розроблення структурних моделей підготовки різних фахівців до професійної діяльності.

В «Українському педагогічному словнику» навчальні моделі (франц. *Modèle*, від *modulus* – міра, мірило, зразок) тлумачать як «умовні образи (зображення, схеми, опис тощо) якогось об'єкта (або системи об'єктів), який зберігає зовнішню схожість і пропорції частин, при певній схематизації й умовності засобів зображення» [8, с. 213].

На думку В. Штоффа, модель це «...ідеальна або матеріалізована система, яка відображає або відтворює об'єкт дослідження, здатна заміщати його таким чином, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт» (В. Штофф [9, с. 19]).

С. Вітвицька зазначає, що «педагогічна модель завжди виступає як аналогія та є проміжною ланкою між висунутими теоретичними положеннями та їх перевіркою в реальному педагогічному процесі» (С. Вітвицька [10, с. 34]).

Г. Суходольський визначає моделювання «як процес створення ієрархії моделей, у якій деяка реально існуюча система моделюється в різноманітних аспектах і різними засобами» (Г. Суходольський [11, с. 76]).

Є. Романов під педагогічною моделлю розуміє «узагальнений, абстрактно логічний образ конкретного феномена педагогічної системи, що відображає та репрезентує суттєві структурно-функціональні зв'язки об'єкта педагогічного дослідження, представлений у потрібній наочній формі та здатний давати нове знання про об'єкт моделювання» (Є. Романов [12, с. 112]).

У нашому дослідженні ми поділяємо думку Л. Шевченко і визначаємо модель як «ідеальний об'єкт, аналог реально існуючих феноменів, що фіксує

тільки каркас явищ і процесів, звільняючи їх від зайвої деталізації, випадковостей і другорядних моментів, дозволяє зробити будь-який складний об'єкт доступним для реального вивчення. В сукупності, їх створення допомагає повною мірою врахувати джерела і способи постановки дидактичних цілей, позиції і взаємини сторін у процесі їх досягнення, одержаний результат і його відповідність кваліфікаційним вимогам та Державним стандартам вищої освіти України» (Л. Шевченко [13, с. 315]).

Розроблена нами модель відтворює загальну систему підготовки вчителів філологічних спеціальностей, що перевіряється у процесі педагогічного експерименту, та містить такі блоки: *цільовий, змістово-діяльнісний, діагностичний та результативний* (рис. 2.1).

Цільовий блок моделі представлений соціальним замовленням на підготовку кваліфікованих учителів-філологів, здатних використовувати Smart-технології у роботі зі своїми учнями.

Мета реалізується у формуванні готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Щоб досягти поставленої мети в нашій роботі будемо спиратися на гуманістичну освітню парадигму, в основу якої покладено такі філософські положення: «суб'єкт педагогічного процесу – вільна та духовна особистість, якій притаманна потреба в саморозвитку та самовдосконаленні; цілі, зміст, форми і методи гуманістичної освіти, сприяють розвитку та гармонізації особистості студента; свобода як сукупність умов (зовнішніх або внутрішніх) сприяє гармонійному розгортанню та виявленню усебічних можливостей особистості» (Г. Балл [14, с. 281]).

Цю лінію розвиває М. Байда, яка зазначає, що «у світлі гуманістичної парадигми майбутній учитель-філолог повинен спрямовувати всі свої зусилля на підготовку цілісної особистості учня, здатної діяти в плюралінгвальному суспільстві та співпрацювати з представниками інших культур» (М. Байда [15, с. 37]).

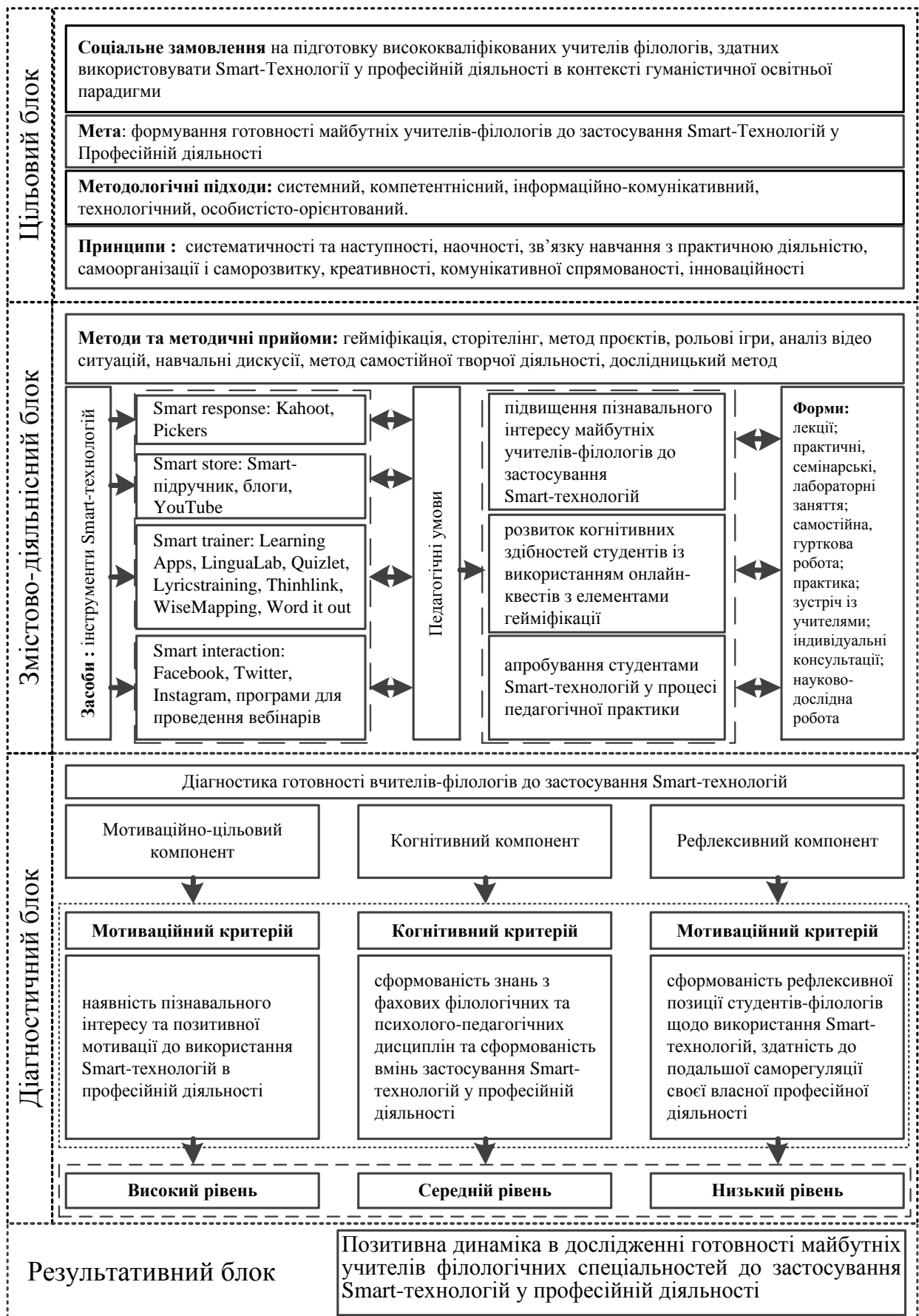


Рис. 2. 1. Модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності
Джерело: розроблено автором

Тому, наше дослідження базується на взаємопов'язаних загальнонаукових (системний) та конкретно-наукових (компетентнісний, інформаційно-комунікативний, технологічний, особистісно-орієнтований) методологічних підходах до розуміння сутності підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Ураховуючи те, що система підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей є підсистемою науково-методичної роботи педагогічного ЗВО, вона ґрунтується на загальнодидактичних принципах: систематичності та наступності, наочності, зв'язку навчання з практичною діяльністю (А. Алексюк [16]; П. Воловик [17]; Р. Гуревич, М. Кадемія [18]; В. Кремень [19]; Л. Лук'янова [20]; І. Лернер [21]).

Особливості підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності відображають специфічні принципи: самоорганізації і саморозвитку, креативності, комунікативної спрямованості, інноваційності, гнучкості імітаційного моделювання і конструктивної взаємодії (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Використання методологічних підходів і відповідних до них принципів у дослідженні

Підхід	Принципи	Реалізація в дослідженні
Системний	систематичності та наступності, зв'язку навчання з практичною діяльністю	послідовність і логічність презентації навчального матеріалу; побудова і реалізація процесу підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності як системи, з метою комплексного вивчення об'єктів, предметів або явищ в усіх взаємозв'язках і взаємодіях, виділення з них найбільш суттєвих для усієї системи;
Компетентнісний	самоорганізації і саморозвитку, креативності	розвиток ключових компетенцій учителя-філолога та педагогічної компетентності через проблеми пізнавального, професійного, комунікативного, організаційного та морального характеру; цілісне включення студентів у пізнавальну діяльність,

		створення атмосфери відкритості та свободи вибору; розвиток рефлексивної позиції до себе як до суб'єкту педагогічної діяльності із застосуванням Smart-технологій;
Інформаційно комунікативний	комунікативної спрямованості, наочності	організація прямого та зворотного зв'язку у комунікативній взаємодії студентів між собою, суб'єкт-суб'єктної взаємодії з викладачем, а також взаємодії з інформаційним середовищем загалом; розширенні інформаційного простору майбутнього вчителя-філолога за допомогою інструментів Smart-технологій;
Технологічний	інноваційності, гнучкості	структурування навчального матеріалу з урахуванням технологічних інновацій, вивчення досвіду застосування Smart-технологій в освітньому процесі; подання навчального матеріалу з урахуванням готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності;
Особистісно орієнтований	імітаційного моделювання і конструктивної взаємодії	переорієнтація процесу навчання на особистість студента; застосування методів, які сприяють розвитку творчих засад особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу; забезпечення діалогічності, створення необхідного простору для прийняття самостійних рішень.

Змістово-діяльнісний блок містить засоби, методи і форми навчання, а також педагогічні умови реалізації підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Важливим компонентом освітнього процесу є засоби навчання. «Як складові навчально-матеріальної бази будь-якого ЗВО, вони впливають на всі компоненти процесу навчання. Без засобів навчання не можлива реалізація освітнього процесу, інтенсивність якого залежить від ступеня роботи студентів із засобами» (В. Білик [22, с. 70]).

Н. Мойсеюк засоби навчання визначає як «різноманітні матеріали і знаряддя освітнього процесу, завдяки яким більш успішно і за короткий час досягаються визначені цілі навчання» (Н. Мойсеюк [23]). Засоби навчання є

частиною педагогічної системи і їх вибір залежить від дидактичної концепції, мети, змісту, методів і умов навчального процесу.

О. Рогульська розглядає засоби навчання «як допоміжні матеріально-технічні засоби з їхніми специфічними дидактичними функціями, тобто всі пристрої, джерела, які допомагають викладачеві вчити, а студентові вчитися, отже, слугують предметною підтримкою в організації навчального процесу. Види засобів навчання досить різноманітні, їхній склад залежить від рівня розвитку науки, техніки та інформаційних технологій» (О. Рогульська [24, с. 209]).

Проведений аналіз літератури у п. 1.2 дозволив нам дійти висновку, що *інструменти Smart-технологій, а саме: онлайн-сервіси, мобільні додатки, YouTube, онлайн-квест, блог і Smart-підручник можна розглядати в контексті нашого дослідження як засоби навчання, що сприятимуть формуванню готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.*

Ефективність результатів навчання залежить також від правильного визначення мети і способів її досягнення, тобто від методів навчання, яких на сьогодні нараховують більше 50, і кожен метод у конкретних обставинах реалізується у своєрідних поєднаннях декількох прийомів навчальної діяльності.

Поняття «метод навчання» трактується науковцями по-різному. О. Степанов та М. Фіцула визначають це поняття як «спосіб упорядкованої взаємодії викладачів та студентів, за допомогою якого вирішуються проблеми освіти, виховання і розвитку в навчанні» (О. Степанов, М. Фіцула [25, с. 340]).

В. Козаков і Д. Дзвінчук розглядають методи навчання як «упорядковану за певними принципами систему цілеспрямованих послідовних дій суб'єктів навчання над свідомо визначеним предметом діяльності із застосуванням відповідних засобів, внаслідок чого одержують очікувані результати навчання» (В. Козаков, Д. Дзвінчук [26, с. 35]).

Л. Крившенко та М. Вайндорф-Сисоєва характеризують методи навчання як «способи спільної діяльності педагога та учнів, спрямовані на досягнення ними освітніх цілей» (Л. Крившенко, М. Вайндорф-Сисоєва [27, с. 310]).

Єдиної універсальної класифікації методів навчання донині не розроблено, тому, для їх оцінки й вибору використовується низка наявних класифікацій, здійснених на основі різних вихідних положень, зокрема класифікація М. Данилова та Б. Єсипова, які виділяють:

- методи набуття нових знань;
- методи формування умінь і навичок;
- методи застосування знань;
- методи закріплення знань;
- методи перевірки знань, умінь і навичок [28, с. 346].

І. Лернер виокремив п'ять методів навчання, де в кожному наступному методі ступінь активності та самостійності в діяльності здобувачів освіти зростає, а саме:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- метод проблемного викладання;
- частково-пошуковий або евристичний;
- дослідницький метод [29, с. 69].

Найпоширеніша класифікація методів навчання, запропонована Ю. Бабанським, містить три основні групи методів навчання:

1. Методи організації і здійснення навчальної діяльності:

1.1 Перша підгрупа (за джерелом передачі і сприймання навчальної інформації):

- словесні (розповідь, бесіда, лекція, пояснення, робота з книгою, диспут, дискусія, інструктаж);
- наочні (ілюстрування, демонстрування, спостереження, відеометод);

–практичні (вправи, лабораторна робота, практична робота, дидактична гра);

1.2 Друга підгрупа (за логікою передачі і сприймання матеріалу) – індуктивний, дедуктивний, аналітичний, синтетичний, порівняння, узагальнення, конкретизація;

1.3 Третя підгрупа (за типом пізнавальної діяльності) – пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький.

2. Методи стимулювання і мотивації навчальної діяльності:

2.1 Перша підгрупа – методи формування інтересу до учіння (пізнавальні ігри, навчальні дискусії, методи емоційного стимулювання та ін.);

2.2 Друга підгрупа – методи формування обов'язку і відповідальності в учінні (заохочення, переконання, позитивний приклад, осуд, вимога та ін.).

3. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчальної діяльності:

3.1 Перша підгрупа – методи усного контролю і самоконтролю (індивідуальне, фронтальне опитування, усні заліки, екзамени, програмоване опитування);

3.2 Друга підгрупа – методи письмового контролю і самоконтролю (контрольна письмова робота, письмові заліки, екзамени);

3.3 Третя підгрупа – методи лабораторно-практичного контролю і самоконтролю (контрольна лабораторна робота, машинний контроль). [30, с. 98-99].

Варто зазначити, що будь-який метод навчання може бути розкритий через різноманітність прийомів, що застосовуються під час його реалізації. Прийом навчання – це складова частина методу, яка доповнює спосіб засвоєння матеріалу, що виражає даний метод.

«Методи навчання і методичні прийоми можуть мінятися місцями, замінювати один одного в конкретних педагогічних ситуаціях. Одні й ті ж

методичні прийоми можуть бути використані в різних методах. І навпаки, один і той самий метод у різних викладачів може включати різні прийоми» [31].

Отже, методи навчання включають у себе ряд прийомів, які визначають індивідуальність роботи викладача та специфіку його діяльності.

У дослідженні нами обрано методичні прийоми, котрі, на нашу думку, є найбільш дієвими в процесі підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, а саме: *гейміфікація, сторітеллінг, метод проектів, рольові ігри, аналіз відео ситуацій, навчальні дискусії, метод самостійної творчої діяльності та дослідницький метод.*

На основі класифікації методів навчання Ю. Бабанського нами була розроблена схема взаємозв'язку виокремлених у дослідженні методичних прийомів та інструментів Smart-технологій (рис. 2.2).



Рис. 2.2. Схема взаємозв'язку методичних прийомів та інструментів Smart-технологій

Джерело: розроблено автором

До групи методів організації та здійснення навчальної діяльності у контексті нашого дослідження відносимо такі методи та методичні прийоми, як: аналіз відео ситуацій, навчальні дискусії, метод самостійної творчої діяльності, дослідницький метод, які реалізуються за допомогою таких інструментів Smart-технологій, як: програми для проведення вебінарів, блоги, Smart-підручник, YouTube, Facebook, Twitter, Instagram, Word it out, WiseMapping, LinguaLab, Kahoot, Lyricstraining.

До групи методів стимулювання і мотивації навчальної діяльності належать такі методи та методичні прийоми, як гейміфікація, сторітеллінг і рольові ігри, реалізація яких уможлиблюється за допомогою YouTube, Facebook, Twitter, Instagram, Lyricstraining, Learning Apps, Quizlet, Kahoot.

Метод проектів відносимо до групи методів контролю і самоконтролю за ефективністю навчальної діяльності та пропонуємо інструменти Smart-технологій, типу Thinglink, Learning Apps, Kahoot, для його реалізації.

Методи навчання реалізують в організаційних формах навчання. У дидактиці «форма (від латин. forma – зовнішність, пристрій) означає спосіб організації навчання. Ця дидактична категорія належить до зовнішньої сторони організації освітнього процесу і залежить від цілей, змісту, методів і засобів навчання, матеріальних умов, складу учасників освітнього процесу та інших його елементів. Існують різні форми навчання, які класифікуються за кількістю студентів, часом і місцем навчання, порядком його здійснення і т. д.

Отже, форми навчання – це види організації взаємодії майбутніх учителів в навчальних групах, мікрогрупах із викладачем в рамках того або іншого виду заняття» [32]. У ЗВО найчастіше проводяться такі організаційні форми роботи на занятті, як: індивідуальна, парна, групова, колективна, які відбуваються в межах конкретних форм: лекція, семінар, практичне заняття, лабораторне заняття, методична майстерня і т. д.

У контексті підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій ми обрали такі форми

занять: *практичні заняття, лекції, самостійна робота, гурткова робота, навчальна практика, зустрічі з учителями, індивідуальні консультації, тренінги, науково-дослідна робота.*

Ефективність освітнього процесу обов'язково залежить від умов, у яких він проходить. У сучасній науці поняття «педагогічна умова» трактують по-різному:

– як «певні обставини, за яких компоненти навчального процесу подані в найкращих взаємовідносинах та взаємозв'язках, що дають можливість учителям плідно викладати, керувати навчальним процесом, а учням – успішно навчатися» (С. Гончаренко [8, с. 253]);

– як «сукупність взаємопов'язаних необхідних і достатніх чинників, що забезпечують із урахуванням потреб, інтересів, можливостей особистості щодо ефективної майбутньої професійної діяльності, організацію, регулювання, взаємодію об'єктів, суб'єктів і явищ проєктованого професійно орієнтованого освітнього середовища педагогічного ЗВО для найкращої реалізації поставленої мети» (Л. Шевченко [13, с. 290]);

– як «обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей» (А. Семенов [33, с. 243]);

– як «чинники (обставини), від яких залежить ефективність функціонування педагогічної системи» (Ю. Бабанський [34, с. 115]);

– як «сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, методів, організаційних засобів його здійснення, коли забезпечується успішне розв'язання поставленого педагогічного завдання» (С. Висоцький [35, с. 92]).

Ураховуючи різні підходи науковців до визначення педагогічних умов, ми трактуємо це поняття як сукупність необхідних чинників, які, за рахунок можливостей змісту, форм, методів і засобів навчання, забезпечують організацію освітнього процесу з метою реалізації поставленого завдання.

На підставі викладу зауважимо, що визначати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів необхідно з погляду їх застосування до специфіки дослідження. Уважаємо за потрібне докладно проаналізувати педагогічні умови, виокремлені науковцями під час дослідження підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей.

Наприкла, С. Тітова у своїй науковій розвідці виокремлює наступні педагогічні умови:

1) «створення інноваційного освітнього середовища шляхом постійного застосування інноваційних технологій у всіх формах професійної підготовки студентів філологічних факультетів;

2) забезпечення взаємозв'язку всіх напрямів підготовки (теоретичного, методичного, практичного);

3) підтримка прагнення студентів філологічних факультетів до застосування інноваційних технологій у різних видах навчальної діяльності, стимулювання інтересу до нових засобів та форм проведення уроків філологічного спрямування, використання власних професійних медіапродуктів;

4) моніторинг сформованості умінь і навичок майбутніх учителів-філологів на всіх етапах підготовки до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі» (С. Тітова [36, с. 101-102]).

Т. Пушкар у підготовці майбутніх учителів-філологів наполягає на обґрунтованій необхідності виокремити такі педагогічні умови як:

1) «організаційні (впровадження комунікативних технологій, новітніх форм та методів організації комунікативної взаємодії у процесі професійної підготовки філологів);

2) методичні (створення навчально-методичної бази процесу впровадження комунікативних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних спеціальностей);

3) психолого-педагогічні (мотивація навчальної діяльності студентів до опанування ними комунікативними технологіями в процесі підготовки до

міжособистісної взаємодії; створення сприятливого комунікативного середовища вищого навчального закладу; залучення студентів до наукової діяльності у сфері міжособистісних комунікацій та їх упровадження у процес професійної підготовки майбутніх учителів-філологів» (Т. Пушкар [37, с. 75]).

Підготовка майбутніх учителів іноземних мов, на думку О. Рогульської, може бути забезпечена за таких педагогічних умов:

1) «підвищення мотивації до професійної діяльності та формування професійних ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів іноземних мов через використання інтерактивних технологій;

2) використання особистісно-орієнтованих технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов;

3) упровадження різних видів практики та позааудиторної роботи для набуття досвіду майбутньої професійної діяльності;

4) створення і підтримка освітньо-креативного середовища для формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності;

5) розвиток професійної рефлексії в майбутніх учителів іноземних мов» (О. Рогульська [24, с. 237]).

У науковому дослідженні М. Байди педагогічні умови підготовки майбутніх учителів-філологів полягають у:

1) «врахуванні вимог сучасного ринку праці до професіонала ХХІ століття у сфері освіти;

2) розробці та впровадженні в зміст професійної підготовки методичного забезпечення реалізації технологій кооперативного навчання, спрямованого на інтеграцію теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів-філологів до реалізації ТКН з опорою на запропоновані завдання соціокультурного та міжкультурного змісту» (М. Байда [15, с. 116]).

Наведені теоретичні узагальнення дозволяють нам виокремити педагогічні умови, які можуть забезпечити ефективну підготовку майбутніх

учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності:

- 1) *підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій;*
- 2) *розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації;*
- 3) *апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики [38, с. 15].*

Реалізація педагогічних умов підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній підготовці передбачає визначення вимог до рівня знань, умінь, навичок студентів.

Представлений змістово-діяльнісний блок відображає цілісний освітній процес, оскільки кожний елемент цього блоку розв'язує конкретну задачу, а їх сукупність формує нову якість особистості – сформовану готовність учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Діагностичний блок моделі включає здійснення педагогічних вимірювань сформованості готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності. Процес підготовки майбутніх учителів-філологів є складним, тому оцінити кількісні та якісні параметри його динаміки досить складно.

У п. 1.3. нами визначено компонентну структуру готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у сукупності мотиваційно-цільового, когнітивного та рефлексивного компонентів, детально проаналізовано критерії (мотиваційний, когнітивний, рефлексивний) та показники досліджуваної готовності (див. додаток А, табл. А. 1). Враховуючи необхідність якісної оцінки, охарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності (див. додаток А, табл. А. 2).

Визначені критерії, показники та рівні сформованості готовності дають можливість об'єктивно оцінити стан підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Результативний блок включає прогнозований результат підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності: сформована потреба у цілеспрямованому застосуванні Smart-технологій у майбутній професійній діяльності; розвинені зовнішні і внутрішні мотиви майбутньої професійної діяльності (прагнення до саморозвитку та особистісної самореалізації); володіння цілісною системою знань, високим рівнем умінь організації і керівництва навчанням майбутніх учителів; уміння оптимального вибору змісту навчального матеріалу і засобів навчання; здатність планувати і проводити уроки із застосуванням Smart-технологій; сформованість особистісної рефлексії; здатність до самооцінки свого рівня готовності до інноваційної діяльності; здатність до аналізу процесу й результатів застосування Smart-технологій в освітньому процесі.

Отже, нами обґрунтовано модель формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, яка послідовно реалізує цільовий, змістово-діяльнісний, діагностичний та результативний блоки моделі формування означеної готовності. Розроблена модель стала основою для реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

2.2 Підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій

На сьогоднішній день педагогів турбує проблема суспільної пасивності більшості їх учнів. Захоплення комп'ютерними іграми, соціальними мережами та, взагалі, можливостями сучасних девайсів призводить до

зниження пізнавального інтересу і зменшення активності на заняттях. Успішність будь-якої діяльності залежить від наявності достатнього ступеня інтересу, тому головна мета вчителів та викладачів сприяти виникненню бажання навчатися.

Слово «інтерес» перекладається з латинської мови як «маючий значення», тобто такий, що є причиною дії особистості, її соціальної поведінки. Поняття «пізнавальний інтерес» трактується «в значенні інтересу до опанування будь-якою новою інформацією, зокрема і до навчання. Неможливо розглядати завдання освіти та виховання поза зв'язком з розвитком пізнавальних інтересів, що сприяють більш ефективному оволодінню знаннями, накопиченими людством» (О. Леонтьєв, А. Лур'є [39, с. 63]).

Для викладачів філологічних дисциплін у ЗВО це означає необхідність підвищення інтересу до предмету шляхом диверсифікації змісту, методів та технологій навчання. «Емоційне та пізнавальне ставлення до мовної освіти впливає на формування внутрішньої мотивації, яка служить джерелом діяльності людини та розвитком здібностей, зокрема мовних здібностей» (О. Polyanskaya [40, с. 5]).

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що пізнавальний інтерес – це складне багатозначне утворення. Низка науковців (А. Абдуллаєв [41], А. Зак [42], О. Леонтьєв [39], Н. Морозова [43], Б. Теплов [44], Г. Щукіна [45]) визначає поняття пізнавального інтересу з різних позицій.

Н. Морозова визначає пізнавальний інтерес як «активне емоційно-пізнавальне ставлення людини до світу» (Н. Морозова [43, с. 68]).

А. Зак стверджує, що термін «інтерес» рівнозначний поняттю «схильність»: «Інтерес – це схильність звертати увагу на певні об'єкти, прагнення детально з ними познайомитися» (А. Зак [42, с. 43]).

Б. Теплов розглядає інтерес як одну з форм ставлення людини до об'єктивної дійсності і визначає його як «таке відношення до предмету, яке

створює тенденцію переважно звертати увагу на нього» (Б Теплов [44, с. 121]).

А. Абдуллаєв визначає інтерес саме як «активне пізнавальне ставлення, оскільки при будь-якому інтересі людина прагне бути в центрі інформації, що накопичується. Діяльність під впливом пізнавального інтересу набуває певну спрямованість, в той час як пізнавальний інтерес вже не потребує зовнішнього стимулювання і зростає за рахунок:

- його позитивного впливу на інші прояви особистості (увагу, мислення, пам'ять, загальну активність);
- підсилення інтересу самим процесом пізнання і його результатами (вирішення питань і виникнення нових, прояву здібностей особистості, її минулого досвіду і установок, накопичення нових знань і способів пізнання);
- емоційного забарвлення розумового пошуку, в процесі якого емоції виникають під впливом «дефіциту інформації» при наявності пізнавальної потреби.

Пізнавальний інтерес спрямовується на певний результат. Однак спрямованість на результат задає лише напрямок руху думки. Пізнавальний інтерес, перш за все, є потреба в русі до результату, в самому процесі пізнання» (А. Абдуллаєв [41, с. 81-82]).

О. Леонт'єв зазначає, що «пізнавальний інтерес, активізуючи всі психічні процеси людини, на високому рівні свого розвитку спонукає особистість до постійного пошуку перетворення дійсності за допомогою діяльності (зміни, ускладнення її цілей, виокремлення в предметному середовищі актуальних і важливих сторін для їх реалізації, знаходження інших способів, що здатні пробуджувати творчість)» (О. Леонт'єв, А. Лур'є [39, с. 65]).

На думку Г. Щукіної, «пізнавальний інтерес – це найважливіше утворення особистості, яке створюється в процесі життєдіяльності людини, формується в соціальних умовах його існування і жодним чином не є іманентно властивим людині від народження» (Г. Щукіна [45, с. 98]).

Отже, більшість дослідників розуміють пізнавальний інтерес як активну вибірку спрямованість особистості до навколишнього світу. Процес його формування та розвитку можливий тільки в діяльності і, перш за все, в навчанні.

Аналіз наукової літератури показав, що науковці визначають пізнавальний інтерес з різних позицій, які не суперечать, а доповнюють одна одну, підкреслюючи багатогранність цього феномену. Дослідники найчастіше пов'язують пізнавальний інтерес з переважанням позитивних емоцій до діяльності, з мотивацією до неї, з потребою пізнати предмети і явища навколишнього світу.

Ми поділяємо думку Г. Щукіної і трактуємо це поняття як «особистісну вибірку спрямованість, яка зорієнтована на пізнання, її предметну сферу і на сам процес оволодіння знаннями» (Г. Щукіна [45, с. 104]), а також виокремлюємо наступні показники пізнавального інтересу: самостійність виконання завдань, прагнення завершити завдання, характер запитань, які ставлять студенти, допитливість, сконцентрованість уваги, наявність позитивних емоцій під час виконання роботи, творчість та креативність у розв'язанні задач [46, с. 98].

У процесі виникнення пізнавального інтересу також виокремлюють декілька рівнів його розвитку, що має важливе значення для педагогічної практики. У психолого-педагогічній літературі не існує єдиної думки стосовно визначення рівнів розвитку пізнавального інтересу. Беручи до уваги дослідження Г. Щукіної та специфіку нашої розвідки, вважаємо за необхідне виокремити низький, середній та високий рівні розвитку пізнавального інтересу (додаток Б, табл. Б.1).

Процес формування пізнавального інтересу в студентів є досить тривалий і потребує певних умов та дій від викладача. Здобувачі освіти накопичують знання тоді, коли працюють активно та з інтересом під керівництвом викладача.

Ураховуючи джерело інтересів сучасного покоління учнів і студентів, проблему суспільної пасивності до навчання можуть вирішити сучасні гаджети за умов наявності мережі Інтернет та навчальної комп'ютерної програми. Смартфони, планшети, ноутбуки, до яких сучасна молодь звикла змалечку, тепер використовуються не лише для дозвілля. Із бумом на ринку різних девайсів і стрімкою розробкою комп'ютерних програм з'явилася концепція їх використання в царині вивчення мов. Разом із традиційними формами і методами навчання викладачі та студенти почали широко застосовувати різноманітні додатки та онлайн-сервіси в освітньому процесі. Наявність завантаженого додатку перетворює звичайний гаджет на Smart, а додаток – на інструмент Smart-технологій [46, с. 95]. У межах нашого дослідження визначаємо онлайн-сервіси, онлайн-платформи, портали і додатки як інструменти Smart-технологій та поділяємо їх за групами Smart response, Smart store, Smart trainer і Smart interaction (див. п. 1.2, рис. 1.2).

Навчання із залученням інструментів Smart-технологій відрізняється своєю різноманітністю та новизною, цим самим підвищуючи пізнавальний інтерес здобувачів освіти до навчання. Вважаємо, що використання будь-якого інструменту на занятті впродовж 10-15 хвилин забезпечить:

- активну участь студентів у процесі навчання;
- встановить зворотний зв'язок в системі «викладач – студент»;
- надать можливість застосування набутих навичок і знань в реальному житті;
- сприяє самостійній творчій діяльності тих, хто навчається [46, с. 96].

Інструменти Smart-технологій можна використовувати з метою введення нового лексичного і граматичного матеріалу чи перевірки уже засвоєної теми, для розвитку лексичних, граматичних та фонетичних навичок студентів і вдосконалення їх умінь в читанні, аудіюванні, говорінні та письмі. Із використанням в освітньому процесі інструментів Smart-технологій кожний студент може стати його активним учасником, а пізнавальний

інтерес проявляється через активне ставлення до певного предмету пізнання, у нашому випадку до Smart-технологій.

На констатувальному етапі дослідження серед студентів філологічного факультету було проведено діагностику рівня пізнавального інтересу, що визначалася засобами спостереження та анкетування.

Спостереження, на нашу думку, є важливим методом дослідження пізнавального інтересу, який дозволяє узагальнити інформацію та прослідкувати за процесом його розвитку. Під час роботи з інструментами Smart-технологій одні студенти намагалися підглянути вирішення задач або просили допомоги в інших студентів, самостійно не вникаючи в завдання, а інші копіювали посилання для подальшого самостійного виконання вправ, які їм сподобались. Деякі студенти проявляли активність та ставили додаткові запитання щодо користування певною онлайн-платформою, що супроводжувалось позитивними емоціями та негативною реакцією на дзвінок, за іншими – спостерігалась переважно байдужість, розсіяна увага і зовнішня мотивація оцінкою. Одні студенти після виконання завдань активно їх обговорювали між собою і пропонували викладачеві можливі варіанти виконання певної вправи чи ідеї щодо створення власної, деякі – покидали аудиторію, не закінчивши завдання і не поставивши викладачеві жодного запитання. Отже, спостереження як метод діагностики пізнавального інтересу дозволяє систематизувати інформацію і глибше дослідити розвиток пізнавального інтересу [46, с. 99].

Анкетування, розроблене для діагностики пізнавального інтересу, включало 10 запитань, що відображали визначені нами показники рівня пізнавального інтересу. Студенти вибирали один із запропонованих варіантів відповіді, що є найбільш прийнятним для них. Наприклад: «Чи розглядаєте Ви можливість використання інструментів Smart-технологій на заняттях англійської мови?» а) «так»; б) «досить часто»; в) «рідко»; д) «ні». Оброблення результатів анкетування відбувалося за 30-бальною шкалою (див. Додаток Б).

За результатами анкетування було виявлено низький рівень пізнавального інтересу у більшості респондентів. Беручи до уваги такі показники, було вирішено створити освітнє Smart-середовище, що передбачало роботу студентів із Smart-технологіями. Відтак, було розроблено інструкцію до використання деяких інструментів Smart-технологій, що ставило за мету продемонструвати можливості зазначених інструментів.

Одним із прикладів технологій Smart є безкоштовний сервіс Kahoot, створений у Норвегії в 2013 році. У нашому дослідженні відносимо його до групи Smart response, оскільки з допомогою Kahoot можна провести оцінювання студентів або організувати опитування чи тестування, використовуючи будь-який гаджет приєднаний до мережі Інтернет.

Аби розпочати роботу у сервісі, потрібно зареєструватися: перейти за посиланням <https://create.kahoot.it/> та обрати у правому верхньому кутку опцію «Зареєструватися безкоштовно» (Sign up for free!). У першому віконці необхідно натиснути на стрілку й обрати роль «Я – вчитель». Нижче з'явиться ще одна чарунка, де потрібно ввести назву навчального закладу. Відтак, заповнити реєстраційні дані: обрати ім'я користувача (Username), зазначити свій email та підтвердити його, обрати пароль. Аби завершити реєстрацію, потрібно обрати опцію «Створити обліковий запис» (Create account) [47].

Розвитку пізнавального інтересу студентів сприяють чотири режими роботи, що пропонує Kahoot, які більше нагадують гру, ніж оцінювання:

–«quiz (вікторина) – змагання, в якому учасникам пропонуються запитання з варіантами відповідей, серед яких одне чи декілька правильних;

–jumble (переміщення) – змагання, в якому учасники повинні розставити фрагменти відповіді у потрібній послідовності;

–discussion (обговорення) – дозволяє поставити одне запитання на обговорення;

–survey (опитування) – уможливорює проведення опитування аудиторії з метою подальшого опрацювання отриманих результатів» (Н. Білоус, Н. Чала [48, с. 12]).

Сервіс Kahoot дозволяє додавати графічне зображення або відео до змісту запитання, що сприяє візуалізації навчання і, як результат, зацікавленості студентів у матеріалі. Для створення ефекту змагання до запитань встановлюється таймер. Посилання на гру можна розмістити у блозі, на сайті чи іншій онлайн-платформі або надіслати електронною поштою. Варто зазначити, що студенту для входу в систему не потрібно реєструватись, а просто перейти за посиланням <https://kahoot.it/> та ввести відповідний пін-код, що з'являється на моніторі викладача перед початком гри. Після введення коду сервіс пропонує учасникам обрати імена (Nickname), після чого розпочинати гру (Додаток В, рис. В.1-В.7).

Результати тестування зберігаються у вигляді поіменного списку в таблиці MS Excel. Таким чином можна провести моніторинг знань і визначити стратегію подальшого навчання (О. Комарницька [49, с. 5]).

Уважаємо, що використання Kahoot – один із способів підвищення активності студентів на заняттях, поживлення їх за рахунок атмосфери змагання. Дослідження показали, що «70 % студентів вважають платформу корисною та дієвою для перевірки знань, в той час як на думку 10-20% опитаних, виконання тестів у Kahoot забирає занадто багато часу» [50]. Проте до однозначних переваг сервісу можна віднести «простоту використання, оригінальність оцінювання, можливість виконання завдань студентами як в аудиторний, так і позааудиторний час і, звичайно, зміна виду діяльності під час заняття, що поживляє та активізує увагу студентів» (Н. Білоус, Н. Чала [48, с. 13]).

Ще одним інструментом Smart для розробки інтерактивних електронних навчальних матеріалів є Learning Apps, розроблений групою вчених кількох європейських університетів: університету освіти м. Берн (Швейцарія), університету м. Майнц (Німеччина) і університету м. Циттау і

м. Герліц (Німеччина). Враховуючи те, що сервіс безкоштовний, «користувачі, які створюють електронні навчальні матеріали за допомогою Learning Apps, погоджується з тим, що інші користувачі можуть використовувати його матеріали безоплатно і без вказівки посилання на автора» [51].

У межах нашого дослідження конструктор Learning Apps відносимо до групи Smart trainer інструментів Smart-технологій, оскільки цей сервіс призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань з різних предметних дисциплін, за допомогою яких студенти можуть тренувати, перевіряти і закріплювати свої знання в ігровій формі як на заняттях, так і за межами навчального закладу. Learning Apps також надає можливість отримання коду для того, щоб інтерактивні завдання були розміщені на сторінках сайтів або блогів викладачів та студентів.

Інтерфейс сервісу працює декількома мовами в тому числі й на українській: перекладені загальні текстові рядки та всі рядки, що стосуються різноманітних вправ. В онлайн-овому середовищі Learning Apps будь-який ресурс можна використати на своєму занятті, змінити під власні потреби, розробити схожий чи зовсім інший навчальний модуль і зберегти у власному «кабінеті», створивши свій аккаунт [52].

Для створення аккаунту необхідно заповнити всі поля реєстраційної форми. Зауважимо, що під час реєстрації необхідно вказувати свої дійсні дані, щоб студенти з легкістю могли віднайти серед інших ресурсів вашу авторську роботу (автори робіт відображаються на посиланні на вправу).

Варто також зазначити, що перед створенням власних інтерактивних завдань з колекції шаблонів, пропонованих сайтом, можна ознайомитися з галереєю сервісу. Для цього потрібно натиснути «Перегляд вправ», обрати навчальний предмет і ознайомитись з роботами колег, обравши в полі «Категорія» необхідну предметну галузь. Звукити пошук потрібної вправи можна за автором або за допомогою визначення рівня, переміщаючи бігунок від дошкільної освіти до післядипломної [52].

У розкритому переліку вправ сервіс дозволяє обрати одну вправу, натиснувши на її назву, або переглянути всі вправи обраної категорії, клацнувши на кнопку з трикрапкою. Вважаємо, що така опція сприяє розвитку пізнавального інтересу студентів та мотивує їх до створення власного ресурсу. Під час роботи в освітньому Smart-середовищі було помітно, що одні студенти після перегляду інтерактивного завдання вносили до нього зміни та зберігали у «власному кабінеті» в розділі «Мої вправи», інші – створювали власні ресурси, намагаючись перевершити розміщені в галереї приклади вправ.

Для створення власного інтерактивного завдання ресурс LearningApps пропонує значне різноманіття вибору шаблонів вправ і функцій виконання. Тому для інтенсивнішої роботи студентів в освітньому Smart-середовищі нами розроблено інструкцію до створення власної вправи за допомогою даного інструменту Smart-технологій (додаток Д).

Кожен викладач у власному аккаунті може створити набір класів чи груп, ввести дані та створити профіль для кожного студента і, відповідно, задати пароль для входу. Для обраної групи можна додати вправу чи колекцію з вправ. Під час заняття кожний студент чи група студентів отримує пароль для входу і виконує запропоновані завдання.

Зауважимо, що вправи можна використовувати в оффлайновому режимі. Ця опція дає можливість завантажити вихідний код цього додатка, як zip файл. «Більшість завдань можна використовувати в режимі оффлайн після вилучення з архіву. Для запуску програми використовується файл index.html. Такий підхід дає можливість диференціювати завдання» [52].

Величезний вибір шаблонів вправ, що пропонує сервіс Learning Apps, дає можливість створювати найрізноманітніші інтерактивні завдання. В контексті викладання мов особливо ефективно студенти розвивають лексичні та граматичні навички, виконуючи створені в Learning Apps вправи. Яскраве унаочнення та виконання завдань у формі гри стимулюють розвиток інтересу

до виучуваної теми, таким чином сприяючи кращому запам'ятовуванню граматичних конструкцій чи лексичних одиниць [46, с.97].

Learning Apps можемо також застосовувати під час організації самостійної, індивідуальної діяльності та у спільній проєктно-дослідницькій діяльності на заняттях узагальнення та систематизації знань. На цьому етапі студенти можуть створювати вправи самостійно, проявляючи при цьому власні накопичені знання.

Задля підготовки майбутніх учителів-філологів освітній процес можна організувати так, щоб здобувачі освіти створювали власні ресурси, обираючи різні шаблони для їх створення. Враховуючи те, що сервіс дозволяє додавати текст, зображення, звук та відео, студенти можуть створювати цілі системи вправ до окремої теми. Вважаємо, що такий творчий підхід та самостійність у створенні навчальних матеріалів сприятиме незалежності та впевненості у собі, що, у свою чергу, зводить до мінімуму страх допустити помилку та пришвидшує подолання мовного бар'єру. Самостійна творча діяльність із використанням такого інструменту Smart-технологій як Learning Apps урізноманітнить освітній процес і сприятиме підвищенню пізнавального інтересу у студентів.

Оволодіння лексичною компетенцією є важливою метою у вивченні іноземних мов, досягти яку можна за допомогою такого Smart-інструменту як Quizlet. «У 2005 році в Олбані, штат Каліфорнія, студент-другокурсник Ендрю Сазерленд розробив програму для вивчення 111 французьких термінів, яка згодом стала однією з найбільш швидкозростаючих безкоштовних освітніх платформ з 30 мільйонами щомісячних користувачів зі 130 країн світу» [53].

Безкоштовний онлайн-сервіс Quizlet – це тренажер для вивчення нових слів та довготривалого їх запам'ятовування, тому в нашому авторському розподілі інструментів Smart-технологій відносимо його до групи Smart trainer. Зазначений інструмент передбачає створення та застосування флеш-карток і навчальних ігор у різних категоріях. Використання флеш-карток у

процесі вивчення лексики не нова ідея, але вони уможливають запам'ятовування слів візуально і на слух, а портал Quizlet надає їм сучасний сенс. Запропоновані програмою режими сервісу дозволяють вивчати лексичні одиниці різними способами:

–Режим «Картки» пропонує познайомитися з лексичними одиницями та їх перекладом, а також прослухати вимову та відмітити для подальшого повторення.

–Режим «Заучування» дає можливість обрати переклад із чотирьох варіантів відповідей. При неправильній відповіді з'являється правильна відповідь.

–Режим «Письмо» передбачає написання перекладу лексичної одиниці. При неправильній відповіді з'являється правильний варіант.

–Режим «Правопис» пропонує прослухати слово іноземною мовою та його переклад, після чого вписати почуту лексичну одиницю. При неправильній відповіді з'являється виправлена відповідь.

–У режим «Тест» є п'ять запитань, що поділяються на 3 блоки. У першому блоці потрібно написати іншомовний переклад, у другому обрати правильний переклад із чотирьох варіантів, у третьому потрібно вказати правильно чи неправильно вказаний переклад лексичної одиниці.

–Гра «Підбір» передбачає поєднання лексичних одиниць з їх перекладом. Якщо відповідь правильна, то поєднана пара зникає.

–Гра «Гравітація» полягає у тому, що гравець повинен скласти переклад із запропонованих літер за обмежений час (тобто захистити планету від астероїдів) (див. додаток Е, рис. Е.5-Е.12).

Наш досвід роботи з Quizlet засвідчує, що працювати в програмі з метою тренування можна без реєстрації, але для створення власного набору карток потрібно авторизуватися. «Далі необхідно клацнути на верхню праву кнопку сайту, вибрати вихідну мову і мову перекладу, спочатку ввести слово, а потім його значення. Після введення необхідної кількості слів, натискаємо на «Finish», даємо сету назву і встановлюємо рівень приватності» [54].

Для створення студентами власних флеш-карток було розроблено інструкцію щодо використання сервісу Quizlet (Додаток Е). Варто зазначити, що інтерфейс інструменту є досить зрозумілий, для прикладу кнопка «Don't know» може використовуватися тоді, коли студент не знає перекладу певного слова на картці. Крім того, після завершення чергового етапу тренування з'являється коротка статистика, що дає інформацію про рівень засвоєння лексичних одиниць.

До перекладу можна також додавати картинку для кращого сприйняття лексичної одиниці, однак у ході роботи із сервісом ми помітили, що ця функція можлива лише на сайті і не підтримується на мобільному додатку. Такий же недолік було виявлено з режимами «Гравітація» і «Тест», що відсутні у мобільному додатку, на відміну від сайту Quizlet. На сайті також під час введення слова можна користуватися автоматичним визначенням перекладу та із запропонованого списку обирати потрібний варіант, чого не пропонує мобільний додаток.

До беззаперечних переваг Quizlet ми відносимо можливість використання наборів інших користувачів, що дає можливість створювати цілі групи з користувачами та папки з власними файлами. Вважаємо, що інструмент Smart-технологій Quizlet є зручним засобом для первинної презентації лексичних одиниць, семантизації та закріплення, який можна використовувати у будь-якому місці і у будь-який час.

Наступний інструмент Smart-технологій, Lyricstraining, дозволяє вивчати іноземну мову через пісні. У нашому дослідженні відносимо цей портал до групи Smart trainer, оскільки з його допомогою можна удосконалити вміння в аудіюванні та читанні, а також розвинути фонетичні та лексичні навички.

Музику на сайті можна сортувати за жанрами (поп, джаз, рок, фанк, блюз, фолк и т.д.). Lyricstraining пропонує тисячі пісень на англійській мові, а також деякі мелодії французькою, іспанською, німецькою, італійською та португальською мовами. Варто обрати улюблену пісню та виконавця і

натиснути на «Play». У вкладці, що з'являється, портал пропонує обрати відповідний мовний рівень Beginner, Intermediate, Advanced чи Expert. Робота з сервісом полягає у заповнюванні на слух пропущених слів у субтитрах. Пропущене або неправильно введене слово зупиняє роботу, поки користувач правильно не заповнить пропуски. Чим вищий рівень, тим більше слів пропущено (Додаток Ж, рис. Ж.1-Ж.6).

Використання порталу Lyricstraining в освітньому процесі ЗВО сприяє підвищенню пізнавального інтересу студентів, даючи можливість прослуховувати улюблені пісні замість традиційних аудіо текстів. Під час роботи з Lyricstraining покращується сприйняття мовлення на слух. Виконуючи запропоновані сайтом вправи, студенти з легкістю розширюють словниковий запас та повторюють правила орфографії. Навіть якщо обрати режим караоке, що доступний на порталі, відбувається розвиток слуховимовних навичок, удосконалюється вимова студентів.

Досвід роботи з використанням Lyricstraining дозволяє зробити висновок, що даний інструмент Smart-технологій не замінить стандартний курс вивчення мови, але стане ефективним доповненням до основного курсу з метою урізноманітнення традиційних методів навчання та підвищення пізнавального інтересу у студентів.

У процесі дослідження для підвищення рівня пізнавального інтересу освітній процес був організований таким чином, щоб продемонструвати здобувачам освіти усі переваги Smart-технологій та активізувати пізнавальний інтерес до їх застосування.

По-перше, викладачі, які брали участь в експерименті систематично на заняттях використовували різні інструменти Smart-технологій. Наприклад, на занятті з практичної граматики для перевірки засвоєних знань з теми «Countable and Uncountable Nouns» була створена вправа за допомогою онлайн-сервісу Kahoot, інструменту Smart-технологій, який відносимо до групи Smart response (URL: <https://create.kahoot.it/share/noun/6bde4966-f382-4904-8846-dc331e7f71d0>). Перед початком гри, усі студенти були вражені та

приємно здивовані можливістю використання девайсів. До того ж, був присутній елемент інтриги, оскільки раніше використання власних гаджетів під час навчання було заборонено. Викликавши зацікавленість та позитивні емоції у студентів, було розпочато роботу в Kahoot.

Для перевірки граматичного матеріалу вправу було створено в режимі вікторини (Quiz), що передбачала вибір однієї правильної відповіді з чотирьох запропонованих. До кожного запитання було підібрано картинку для унаочнення та встановлено таймер для забезпечення атмосфери змагання і жвавого темпу заняття. Під час виконання вправи за студентами спостерігалась ініціативність, енергійність, допитливість, усвідомленість дій, самостійність, наполегливість в досягненні мети, прагнення успішно завершити завдання. Особливо здобувачам освіти сподобався рейтинг успішності, який з'являвся на екрані після кожного запитання. Окрім того, після завершення вікторини студенти задавали питання, які стосувалися не лише правильних варіантів відповіді, а й цікавилися тим, як створити вправу, де знайти і як завантажити додаток на свій мобільний пристрій. Усі перелічені ознаки можуть свідчити про вірогідну сформованість у студентів пізнавального інтересу.

Інтенсивне використання Smart-технологій викладачами на заняттях, наявність у студентів певних показників пізнавального інтересу спонукають їх до створення власних ресурсів за допомогою інструментів Smart-технологій.

Так, на занятті «Практичний курс німецької мови» під час вивчення теми «die Stadt» («Місто») студенти філологічного факультету створювали лексичні вправи за допомогою онлайн-сервісу Quizlet, що в межах нашого дослідження відноситься до інструментів Smart-технологій групи Smart trainer. Використовуючи розроблену нами інструкцію до використання Quizlet, студенти створювали власні флеш-картки з метою активізації лексичних одиниць теми. Для прикладу, вправа, створена студенткою філологічного факультету, передбачала активізацію таких лексичних

одиниць: die Straßenbahn, die Sehenswürdigkeiten, der Hochhaus, die Haltestelle, der Fluss, der Ampfel, die Brücke (URL: https://quizlet.com/_8d4n9m?x=1qqt&i=2t3vr6). Для кращого запам'ятовування до кожного слова студентка додала яскраву картинку, а сервіс, у свою чергу, уможливив вивчення лексичних одиниць різними програмними режимами.

Під час створення вправ у Quizlet студенти проявляли ініціативність, активність і допитливість. Такий вид діяльності відрізнявся від традиційних завдань, до яких звикли студенти, цим самим зацікавлюючи їх у створенні власних ресурсів засобами Smart-технологій.

На занятті з історії української літератури на тему «Українські поети сучасності» студентам було запропоновано створити інтерактивну вправу за допомогою інструменту Learning Apps або традиційну вправу в Microsoft Word. Усі без винятку здобувачі освіти обрали роботу в Learning Apps, що свідчить про їх позитивне ставлення до Smart-технологій. До того ж, студенти неодноразово виконували розроблені викладачем вправи в Learning Apps в якості домашнього завдання і були знайомі з інтерфейсом сервісу.

Серед розроблених студентами вправ на особливу увагу заслуговує вправа «Знайти пару», що передбачала з'єднання фотографій сучасних поетів з аудіозаписами їх живих голосів (рис. 2.3).

Варто зазначити, що створення вправ на такому рівні свідчить про наявність у студентів творчого підходу до навчання, а розвиток творчості не можливий без наявності пізнавального інтересу.

Ще один інструмент Smart-технологій з групи Smart trainer, Lyricstraining, широко використовувався викладачами під час експерименту. Цей портал викликав інтерес майже у всіх студентів, оскільки є легким і доступним у використанні. Викладачі зазначають, що під час підготовки творчих проектів з різних тем, деякі студенти знаходили на порталі Lyricstraining різні зарубіжні пісні, тексти яких відповідали тематиці проекту. Ідея використання порталу в межах проекту цілком належала студентам.

Тобто робота з Lyricstraining настільки запам'яталася і зацікавила здобувачів освіти, що вони самі проявляли ініціативу в його використанні.

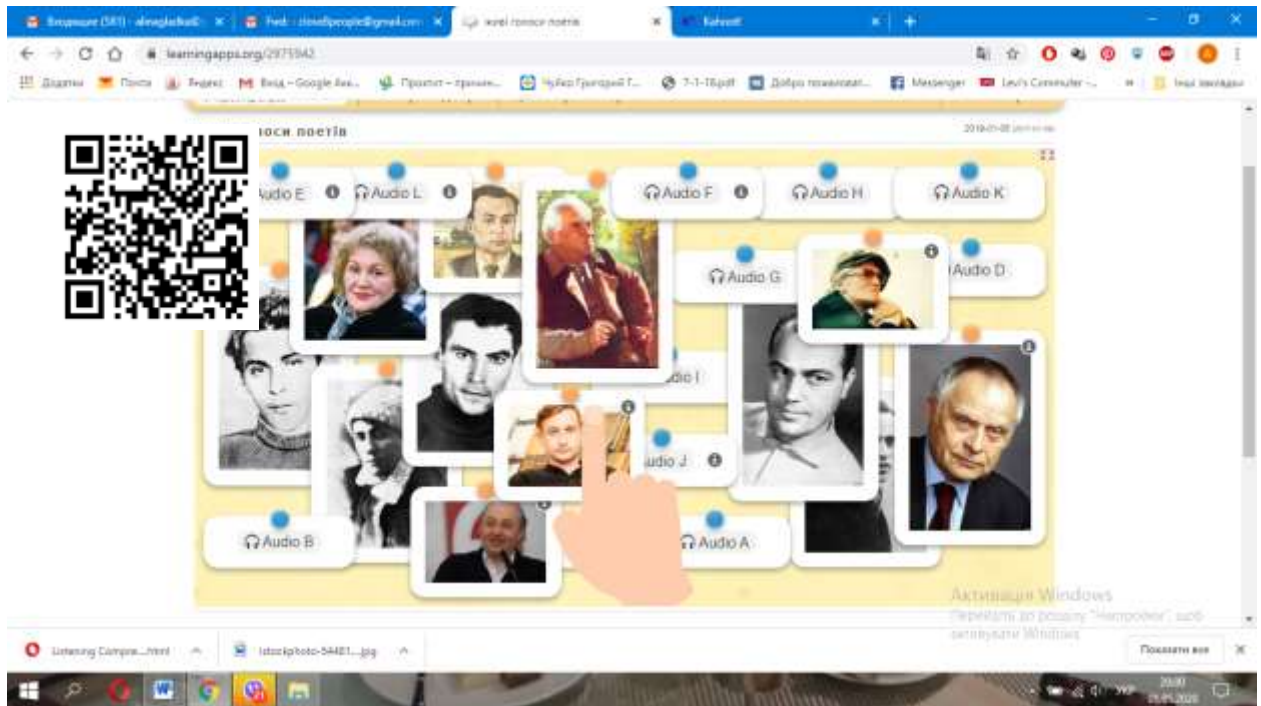


Рис. 2.3. Вправа в Learning Apps з історії української літератури до теми «Українські поети сучасності». Укладач: Олена Вонсович

Джерело: URL: <https://learningapps.org/2975942>

Наприклад, під час вивчення теми «World of Nature» («Світ природи») на занятті з практичного курсу англійської мови один із студентів, представляючи власний проект, використав портал Lyricstraining, а саме відому пісню американського поп-співака Майкла Джексона «Earth Song» («Пісня Землі»). Текст пісні містив лексичні одиниці, пов'язані з темою «World of Nature». Студенти, прослуховуючи цей музичний твір, вставляли на слух пропущені в субтитрах слова, а потім відповідали на задалегідь підготовлені студентом запитання по змісту пісні.

На занятті з цього самого предмету на етапі розвитку монологічного мовлення студентка філологічного факультету представляла твір на тему «My Favourite Singer». Після закінчення розповіді був використаний портал

Lyricstraining в режимі караоке. Усі студенти мали нагоду заспівати пісню англійською мовою, удосконалюючи при цьому вимову.

Студенти із задоволенням працювали з Lyricstraining як під керівництвом викладача, так і під час самостійної розробки проєктів, проявляли ініціативність, самостійність і творчість, що є показниками пізнавального інтересу.

Отже, пізнавальний інтерес – це особистісна вибіркова спрямованість, яка зорієнтована на пізнання, її предметну сферу і на сам процес оволодіння знаннями. Пізнавальний інтерес характеризується такими показниками, як: самостійність, активність, ініціативність, допитливість, сконцентрованість уваги, усвідомленість дій, наполегливість в досягненні мети, наявність позитивних емоцій, творчість та креативність у виконанні завдань. Підвищення пізнавального інтересу відбувається за рахунок правильної організації освітнього процесу із використанням Smart-технологій – від роботи студентів під керівництвом викладача, до самостійного використання інструментів Smart-технологій.

Аналізуючи можливості та переваги запропонованих інструментів Smart-технологій, можемо дійти висновку, що їх застосування в освітньому процесі урізноманітнює традиційні методи навчання, стимулює самостійність і творчість студентів, забезпечує мобільність та гнучкість навчання, викликає позитивні емоції, сприяє підвищенню пізнавального інтересу та мотивації до подальшої роботи в освітньому Smart-середовищі з метою розвитку у студентів когнітивних здібностей.

2.3 Розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації

У психолого-педагогічній науці досить часто досліджується питання інструментальної сторони освіти, розглядаються поняття засобів, методик і технологій навчання, їх застосування в тих чи інших умовах, оцінюється їх педагогічна ефективність, переваги і недоліки. Ця тема важлива не тільки для

викладача, а й для студента, який постійно перебуває в процесі пізнання, що здійснюється за рахунок його когнітивних здібностей та певного набору засобів, від яких залежить ефективність навчання.

Розвиток педагогіки та психології в останнє десятиліття призвів до нового розуміння процесів навчання і формування когнітивної та особистісної структур людини. Відтак, з'явився і зміцнюється напрям педагогіки, а саме когнітивна педагогіка, в якому, за аналогією з когнітивною психологією, людина постійно перебуває у процесі пізнання. Основні питання – як і за допомогою чого людина досліджує світ, організовує себе, реалізує історію свого життя?

Різні аспекти проблеми когнітивних здібностей, включаючи мовні здібності, були предметом досліджень у низці галузей науки: психологія (В. Вілсон (W. Willson) [55], Г. Гарднер (H. Gardner) [56], В. Макгру (W. McGrew) [57]), філософія (К. Станович [58], Р. Вест (R. West) [59]), медицина (С. Дзугаєва [60], Дж. Еклс (J. Eccles) [61]), когнітивна лінгвістика (В. Еванс, (V. Evans) [62], А. Гріффін (A. Griffin) [63]), педагогіка і методика (М. Головін [64], Я. Морено (Y. Moreno) [65], Г. Чи (G. Chi) [66]) та інші.

У найзагальнішому плані когнітивістика трактується як «наука, що займається людським розумом, мисленням і тими ментальними процесами і станами, які з ними пов'язані. Предметом її дослідження є взаємодія систем сприйняття, репрезентування і продукування інформації та її технологічне уявлення, тобто побудова моделей пізнання» (А. Щепілова [67, с. 46]).

Дж. Омеллі (J. O'Malley) зазначає, що «поява когнітивного підходу в дидактиці пов'язана з канадським лінгвістом С. Крашеном [68], що закликав з обережністю поводитися з терміном «когнітивний», оскільки когнітивний напрям в лінгводидактиці асоціюється з психологією і трактується як свідоме оволодіння мовою в послідовності від знань, у вигляді правил та інструкцій, до мовленнєвих навичок і вмінь на основі засвоєних знань» (Дж. Омеллі [69, с. 11]).

Однак деякі вчені, зокрема А. Щепілова, піддають сумніву таке трактування Дж. Омеллі і пояснюють це тим, що воно занадто спрощує когнітивну складову процесу навчання, проводячи аналогію між знанням і когніцією. Науковець стверджує, що «знання – це репрезентація, результат когнітивного процесу. Когніція ж – це процедура, яка використовує знання, думки, звертається до них, оперує ними і породжує нові репрезентації, нові знання» (А. Щепілова [67, с. 50]).

На думку Ж.-Ф. Ле Ні (J.-F. Le Ny), «знання є адекватна і виправдана репрезентація, а когніція може оперувати як істинним знанням, так і помилкою. Коли відбувається когнітивний процес і породжується нова репрезентація, виробляється судження, думка, що пізніше базується на обґрунтуванні» (Ж.-Ф. Ле Ні [70, 67]). Але, як показує Ж.-Ф. Ле Ні, це обґрунтування не спрямоване на встановлення істини. Суб'єкт мислення прагне виробити внутрішньо прийнятне для себе пояснення. Отже, поняття «знання» і «когніція» дуже тісно пов'язані між собою, але не ідентичні.

Когнітивний процес відбувається у такий спосіб: «студент навчається, сприймає і аналізує представлений йому матеріал. Одержані дані переходять з оперативної в короткочасну пам'ять, потім у довготривалу і використовуються у спілкуванні. Цей процес складається з трьох етапів: етапу концептуалізації (формування уявлення, знання), етапу інтеріоризації (формування мовленнєвих умінь за допомогою виконання мовних дій) і етапу тренування студентів у застосуванні мовних умінь» (А. Щепілова [67, с. 51]).

У цьому процесі беруть участь когнітивні здібності. Серед широкого розмаїття когнітивних здібностей, найбільш значущими для процесу вивчення мови є мовні та мовленнєві здібності, серед яких Б. Беляєв виокремлює:

- а) фонетичні (дають змогу ефективно оволодіти звуками мови);
- б) лексичні (забезпечують успішне опанування лексики);

в) граматичні (відповідають граматичним особливостям виучуваної мови);

г) стилістичні (сприяють здатності узагальнювати лексичні і граматичні особливості певного стилю, а також розпізнавати та відтворювати різноманітні стилі в усному й писемному мовленні).

Дослідник також наголошує на важливості здібностей до відчуття мови (Б. Бєляєв [71, 192]).

Подібна думка прослідковується у К. Крутій, яка до мовленнєвих здібностей відносить мовленнєве чуття, коли людина інтуїтивно відчуває доречність використання певного поняття [72, с. 658]

Зауважимо, що мовні та мовленнєві здібності не є тотожними, оскільки мовні здібності сприяють швидшому формуванню лексичних, фонетичних, граматичних та ін. мовних навичок, а мовленнєві здібності забезпечують уміння використовувати зазначені мовні навички.

Важливими особистісними ознаками, від яких значною мірою залежить успішність вивчення мови, є також комунікативні здібності. «Потреба у спілкуванні та готовність спілкуватися з людьми інших культур сприяють мотивації для мовної освіти» (В. Едмондсон (W. Edmondson) [73, с. 34]).

Л. Поперечна зазначає, що «комунікативні здібності – це загальні здібності, пов'язані з багатьма підструктурами особистості й виявляються в уміннях суб'єкта вступати в мовленнєвий контакт з іншими членами суспільства. Комунікативні здібності характеризуються іншими здібностями людини, а саме: вміння слухати, сприймати та відтворювати інформацію, вести діалог, брати участь у дискусіях, вести перемови, переконувати і відстоювати свою точку зору» [74, с. 23].

Цю лінію розвиває Є. Голубєва, яка визначає «комунікативні (індивідуально-психологічні та психофізіологічні особливості особистості, які забезпечують її успішну взаємодію з іншими людьми та ефективно розв'язання комунікативних завдань), а також лінгвістичні здібності

(індивідуальні психофізичні особливості, які є умовою успішного оволодіння мовою)» (Є. Голубева [75, 108]).

Лінгвістичні здібності, на думку С. Рубінштейна, мають трикомпонентну структуру, що охоплює: когнітивний компонент – якості психічних процесів: слухове мовосприйняття, механічна і логічна пам'ять, обсяг короткотривалої і довготривалої пам'яті, тип запам'ятовування, рівень мимовільного запам'ятовування, вербальне мислення тощо; особистісний компонент – комунікативні й емоційні якості особистості; мовну і мовленнєву базу [76, с. 84].

До складу лінгвістичних здібностей М. Кабардов включає також такі особистісні якості, як «емоційність, відкритість до взаємодії, воля і відповідальність» [77, с. 41]. Ці якості відіграють важливу роль у реалізації надзвичайно послідовної функції – компенсаторної функції, що проявляється у ситуаціях, коли рівень здібностей недостатній [78, с. 320].

Деякі спеціальні психологічні дослідження підкреслюють і важливість здатності до співпереживання, тобто бажання та здатність визначати себе носіями мови в запропонованій ситуації спілкування.

Р. Оксфорд (R. Oxford) зазначає, «що інтенсивний і систематичний розвиток мовних здібностей тісно пов'язаний з проблемами мотивації та інтересу. Численні дослідження показують, що за відсутності інтересу навіть високий рівень мовленнєвих умінь у більшості випадків не дає цілеспрямованих результатів у навчанні» (Р. Оксфорд (R. Oxford) [79, с. 19]).

У своїх дослідженнях М. Каспарова виокремлює низку компонентів, що лежать в основі різних класифікацій когнітивних здібностей, а саме: вербальна пам'ять, вербальне мислення, слухове сприйняття (М. Каспарова [80, 26]).

Зауважимо, що когнітивний процес починається із сприйняття. «Якщо в студента є мотивація та сформоване адекватне уявлення про певне лінгвістичне явище, то мовні вміння оперування відповідними мовними конструкціями формуються швидше» (А. Щепілова [81, с. 304]). Як наслідок,

для когнітивного напрямку надзвичайно важливим є наступне питання: як і в якому вигляді інформація повинна бути представлена студентам? Перед викладачем стоїть важливе завдання знайти форму презентації інформації, яка максимально відповідала б аналогічній структурі носія мови, відшукати контекст, який забезпечив би швидкість і зручність доступу до інформації, правильність її використання в мові, вміння користуватися даною інформацією для вирішення нових пізнавальних завдань. Викладач повинен обрати відповідний інструмент пізнання, за допомогою якого студент засвоює мовні знання.

Отже, студент виступає як користувач інструментами пізнання «внутрішніми», що представлені у вигляді лінгвістичних і комунікативних здібностей, які базуються на мотивації, інтересі, пам'яті, сприйнятті, мислинні, емоційності, волі, відповідальності, співпереживанні і т. д. і «зовнішніми» в їх безпосередньому фізичному вигляді, які представлені засобами, методиками і технологіями, які у нашому дослідженні зреалізуються із використанням Smart-технологій.

Проблема вибору «зовнішніх» інструментів пізнання, використання їх найбільш ефективних форм – це вже цілком назрілі в педагогіці і когнітивній педагогіці питання. Деякі їх вирішення можна знайти, використовуючи методи і підходи, напрацьовані в юзабіліті.

Цікавою в розрізі нашого дослідження є думка С. Сергєєва, який визначає юзабіліті як «відносно нову науково-прикладну дисципліну ергономіки та інженерної психології, що служить для підвищення ефективності, продуктивності і зручності користування інструментами діяльності» (С. Сергєєв [82, с. 37]). Згідно із дослідженням науковця юзабіліті інструменту визначається п'ятьма якісними критеріями: засвоюваність, ефективність, запам'ятовуваність, здатність до індукування помилок і задоволеність. У контексті нашого дослідження характеризуємо критерії юзабіліті з огляду на розвиток зазначених когнітивних здібностей.

1. Засвоюваність: наскільки легко у користувачів розвиваються мовні, лінгвістичні та комунікативні здібності?

2. Ефективність: як швидко у користувачів розвиваються мовні, лінгвістичні та комунікативні здібності?

3. Запам'ятовуваність: наскільки легко користувачі, повернувшись до проекту після періоду невикористання цього інструменту, можуть згадати матеріал?

4. Здатність до індукування помилок: скільки помилок роблять користувачі, наскільки серйозні ці помилки і як легко можна їх позбутися?

5. Задоволеність: наскільки приємно використовувати інструмент, чи викликає він інтерес, чи мотивує до навчання?

Зауважимо, що зазначені критерії юзабіліті можуть бути легко застосовані до будь-якого інструменту, що використовується студентом в освітньому середовищі. Оскільки відео, комп'ютерні ігри, Інтернет змінюють аудиторію, поступово перетворюючи «читачів» більшою мірою в «глядачів» та «гравців», а сучасне покоління школярів і студентів уже називають Generation Dot Com, для яких більш звичним є сприйняття аудіовізуальної інформації, ніж друкованої, пропонуємо у нашому дисертаційному дослідженні застосувати такі «зовнішні» інструменти пізнання, які б базувались на тому, що студенти люблять робити найбільше – грати.

Важливим для нашого дослідження є праця Л. Шевченко, яка стверджує, що «гейміфікація – один з основних прийомів, який робить навчання більш цікавим і легким. Як наслідок, зреалізовується тренд контекстної освіти – інтеграція освіти в повсякденне життя та процеси майбутньої професійної діяльності в ігровій формі» (Л. Шевченко [83, с. 210]).

Нині є низка нових інструментів і методів освітньої гейміфікації. З точки зору когнітивної педагогіки важливий не лише процес передачі освітнього контенту, тобто змістова сторона навчання, а й те які інструменти

пізнання обирає викладач для передачі цього контенту для досягнення освітніх цілей.

Закордонні дослідники пропонують різні тлумачення поняття «гейміфікація». Зокрема, Г. Зукерманн (G. Zuckerman), який одним із перших описав використання елементів гри в неігровому середовищі, визначає гейміфікацію як «процес використання ігрового механізму та мислення з метою збільшення аудиторії і розв'язання проблем» (Г. Зукерманн (G. Zuckerman) [84, с. 51]).

Дж. Кім (J. Kim) вважає, що «гейміфікація – це впровадження ігрових технологій, щоб зробити завдання більш захоплюючим і цікавими» (Дж. Кім (J. Kim) [85, с. 44]).

К. Капп (K. Capp) надає більш ширше й точне визначення поняття «гейміфікація»: це «реалізація принципів ігрової механіки, естетики і мислення з тим, щоб залучити студентів до активного навчального процесу, підвищити мотивацію та розв'язати проблеми» (К. Капп (K. Capp) [86, с. 72]).

Погоджуємося із думкою Б. Качан, що «гра – ідеальне навчальне середовище, у якому допускається наявність помилок, що спонукає думати нестандартно й розвивати самоконтроль. Гейміфікація – це спосіб впливу на студентів: в електронному навчанні ігри можуть замінити набридлі типові завдання, а в умовах традиційного навчання – урізноманітнити сталу структуру занять. Вагома цінність гейміфікації полягає у тому, що ігровий принцип сприяє створенню осмисленого навчального досвіду» [87].

Гейміфікація як інструмент для оволодіння мовою може сприяти розвитку ігрового рефлексу, що, у свою чергу, покращить активність студентів на занятті. Завдяки спостереженню та дослідженню, які проводилися на заняттях в експериментальних навчальних закладах, вдалося знайти рішення для покращення роботи із студентами. На наш погляд, одним з ефективних методів вивчення мови може бути онлайн-квест з елементами гейміфікації.

У художній літературі, як зазначає І. Сокол «поняття «квест» спочатку позначало один із способів побудови сюжету: подорож персонажів до певної мети через подолання труднощів. Із сучасних літературних творів прикладом квесту можна назвати роман-епопею англійського письменника Дж. Толкієна «Володар перснів». Ще одним яскравим прикладом квесту є роман Б. Акуніна «Квест». Читачеві пропонується незвичайна можливість розгадати разом із героєм одну з головних таємниць людства, для чого доведеться відправитися в Радянський Союз 30-х років, а звідти перенестися в ще більш віддалену епоху. «Квест» це два самостійних романи, пов'язані між собою за допомогою підказок-кодів. Обидва томи знаходяться під однією обкладинкою, надруковані з різних сторін. Незважаючи на те, що обидва томи є цілком самодостатніми творами, у другому томі знаходяться підказки до «проходження» першого» (І. Сокол [88, с. 30]).

У 1970 році термін «квест» був запозичений розробниками комп'ютерних ігор для позначення ігор, метою яких є рух по ігровому світу до якоїсь мети. Її досягнення стає можливим тільки у результаті подолання різних перешкод шляхом розв'язання завдань, пошуку і використання предметів, взаємодії з іншими персонажами» (І. Сокол [88, с. 31]).

Концепція веб-квестів була розроблена в США в Університеті Сан-Дієго в середині 90-х років. Автор терміну Б. Додж (B. Dodge) визначив веб-квест як «пошукову діяльність (або діяльність, орієнтовану на пошук), під час якої вся інформація, якою оперує той, хто навчається, надходить з інтернет-джерел» (Б. Додж (B. Dodge) [89]).

Спроби розширити і доповнити визначення веб-квесту були зроблені Т. Марчем (T. March), який значно деталізував поняття і представив низку теоретичних формулювань, які допомагають глибше проникнути в суть веб-квесту. Веб-квест, за визначенням Т. Марча, це «побудована за типом опор навчальна структура, яка використовує посилання на суттєво важливі ресурси в Інтернеті, що містять автентичне завдання, з метою мотивувати студентів до дослідження будь-якої проблеми з неоднозначним рішенням,

розвиваючи цим самим їх вміння працювати як індивідуально, так і в групі (на заключному етапі) вести пошук інформації та перетворювати її в більш складне знання (розуміння). Кращі веб-квести сприяють тому, що студенти починають розуміти багатство тематичних зв'язків, легше включаються в процес навчання і вчать міркувати над власним пізнавальним процесом» (Т. Марч (T. March) [90]).

На сьогодні проблему створення та використання онлайн-квестів в освітньому процесі активно вивчають зарубіжні та вітчизняні науковці (Б. Додж [89], Н. Гончарова [91], П. Сисоєв [92], І. Сокол [88], А. Федоров [93], А. Хуторський [94], О. Щевцова [95], Л. Шевченко [96], А. Яковенко [97] та ін.) і трактують це поняття як:

–«вид навчальних інтернет-матеріалів» (П. Сисоєв [92]);

–«освітній сайт, присвячений самостійній дослідницькій роботі учнів (зазвичай в групах) з певної теми з гіперпосиланнями на різні веб-сторінки» (А. Федоров [93]);

–«ігрову технологію, яка має чітко поставлене дидактичне завдання, ігровий задум, обов'язково має керівника (наставника), чіткі правила та реалізується з метою підвищення в учнів знань і вмінь 21 століття» (І. Сокол [88]);

–«орієнтована на вирішення проблеми діяльність. Причому більша частина або вся інформація взята з Інтернету» (О. Щевцова [95]);

–«сценарій організації проектної діяльності учнів з будь-якої теми з використанням ресурсів мережі Інтернет» (Н. Гончарова [91]);

–«веб-сторінки з певної тематики на освітніх сайтах, що з'єднані гіперпосиланнями із сторінками інших сайтів «Всесвітньої павутини WWW» (А. Хуторський [94]);

–«інтерактивні міні-проекти, для виконання яких використовуються інформаційні ресурси Інтернету. Завдяки виконанню квестів, студенти навчаються не тільки добирати і упорядковувати інформацію, одержану з

Інтернету, але й спільно скеровувати свою діяльність на виконання квазіпрофесійних завдань» (Л. Шевченко [96, с. 72]);

–«проблемне завдання з елементами ролівої гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету» (А. Яковенко [97]).

З огляду на вищесказане та враховуючи специфіку нашого дослідження, під онлайн-квестом будемо розуміти «зовнішній» інструмент пізнання і трактувати його як гру, метою якої є вирішення певних завдань, що створюються за допомогою Smart-технологій і з'єднуються між собою гіперпосиланнями [98, с. 18].

Онлайн-квест як освітню технологію можна використовувати у конструктивістському підході до навчання. Теорія когнітивного розвитку Ж. Піаже, Дж. Брунера та Л. Виготського також базується на конструктивістській концепції, відповідно якій наші «когнітивні здібності не обумовлені зовнішніми факторами, а формуються нами в результаті цілеспрямованої діяльності» (Ж. Піаже (J. Piaget) [99, с. 194]). У наслідок цього, знання генеруються за допомогою послідовного розвитку «внутрішніх» інструментів пізнання, а саме психічних процесів визнання, запам'ятовування, вміння аналізувати, відображати, розуміти і оцінювати навколишні явища, а також використовувати на практиці відомості про них.

Процес навчання когнітивістами розглядається як методи, процедури і організація для розвитку внутрішньої когнітивної структури. Здобувачам освіти необхідна допомога на рівні подачі первинної інформації та інтегрування нових знань (С. Кривов [100, с. 98]).

Відтак, «учитель – конструктивіст, перш за все – не урокодавець, а консультант, організатор і координатор дослідницької пізнавальної діяльності. Він створює умови для самостійної розумової діяльності тих, хто навчається і всіляко підтримує їх ініціативу» (Є. Китманова [101]). Роль викладача полягає у тому, щоб обрати правильну презентацію інформації та розробити алгоритм її швидкого засвоєння, тобто обрати «зовнішній» інструмент пізнання.

Вважаємо, що під час протікання когнітивних процесів, а саме на етапі концептуалізації, застосування онлайн-квесту з елементами гейміфікації як «зовнішнього» інструменту пізнання є більш ніж доречним. Поєднання у квесті яскравих зображень і різноманітної текстової, аудіо- та відеоінформації сприяє кращому уявленню певного явища, теми і т. д.

На думку Дж. Лаборда (J. Laborda) [102], онлайн-квест з елементами гейміфікації надає дві основні складові продуктивного мовного навчання: проблемність і автентичність.

«Саме автентичність дозволяє студентам досліджувати, обговорювати і усвідомлено будувати нові концепції і відносини в контексті проблем реального світу, створюючи проекти, що мають практичну значимість. До основних характеристик автентичного навчання можна віднести: актуальність навчальних завдань, їх відповідність інтересам студентів, залучення студентів до дослідницької діяльності, міждисциплінарний характер, тісний зв'язок з реальним життям та необмеженість навчальних ресурсів» [101].

Варто зазначити, що завдяки автентичності онлайн-квестів з елементами гейміфікації студентам досить легко долати етап інтеріоризації, а саме формувати мовні здібності. Оскільки онлайн-квест створює автентичне середовище з певним сторітеллінгом, за сценарієм якого студенти потрапляють на різні інтернет-сайти, на яких вони можуть ознайомитися з великою кількістю оригінальних текстів, продивитися автентичні відео, прослухати різних носіїв мови, а також тренувати свої лексичні, граматичні, фонетичні та стилістичні навички за допомогою певних онлайн-сервісів, тренажерів, конструкторів та освітніх порталів, які у нашому дослідженні визначаємо як інструменти Smart-технологій (див. п. 2.2).

Допомагає у протіканні когнітивного процесу й інтерактивність онлайн квестів, що є провідним чинником у навчанні дисциплін філологічного циклу. Онлайн-квести з елементами гейміфікації дозволяють студентам одержувати інформацію в усній і письмовій формі (читання веб-сторінок).

Все це сприяє розвитку вербального мислення, швидкості, точності у використанні мови і одночасно збагаченню словникового запасу та його подальшого запам'ятовування за рахунок вербальної пам'яті.

На нашу думку, застосування онлайн-квесту з елементами гейміфікації також впливає на формування мотивації, що є рушійною силою у когнітивному процесі. Студенти мотивовані уже навіть тим, що мають змогу використовувати власні гаджети під час роботи над квестом. До того ж, робиться великий акцент на самостійну роботу студента, що дає можливість допускати помилки, але разом з тим бути шукачем, дослідником. Це, у свою чергу, виховує відповідальність та впевненість у власних силах і налаштовує студентів на успіх.

Наш досвід роботи засвідчує, що кращими онлайн-квестами вважаються ті, що створені безпосередньо педагогом-практиком, який добре володіє інформацією про успішність певної групи студентів і їх рівень сформованості компетенції у різних видах мовленнєвої діяльності. Тому у ході дослідження нами було розроблено і впроваджено онлайн-квести з елементами гейміфікації з метою перевірки їх ефективності як «зовнішнього» інструменту пізнання (Додатки З, К).

У першому онлайн-квесті «Christmas Quest» був застосований прийом сторітеллінгу, що передбачав підготовку до Різдва, яка включала п'ять кроків подолання труднощів [103]. Ми переконані, що історії допомагають краще уявляти, а значить краще запам'ятовувати інформацію, при цьому не залишаючи осторонь її емоційну складову. Викликавши у слухача потрібні переживання, можна вивести його на певні висновки, а потім – підштовхнути до потрібних вчинків [104]. До того ж сторітеллінг формує емоційність і здатність до переживання, що виокремлені нами як значущі для процесу вивчення мови.

Для створення онлайн-квесту «Christmas Quest» були використані інструменти Smart-технологій з груп Smart trainer (Learning Apps, Thinglink,

Lyricstraining) і Smart store (YouTube) (див. рис. 1.1), а також електронна пошта Gmail і сайт British Council.

Відповідно сторітеллінгу, щоб подолати перший етап, студенти повинні були «think about the food» (подумати про їжу) і обрати правильні інгредієнти до новорічного салату. Завдання, розроблене в онлайн-сервісі Learning Apps, нагадувало більше лексичну гру, аніж звичну вправу на тренування лексичних навичок (див. додаток 3.1, рис. 3.1.2).

У цьому самому сервісі було розроблено і вправу до другого завдання на розвиток умінь аудіювання. Студентам потрібно було продивитися відео і виконати вправи на розуміння почутого. Тим сами вони розвивали своє слухове сприйняття, необхідне для оволодіння мовою. Крім того, студенти збагачували свої країнознавчі знання, так як могли порівняти святкування Різдва в Британії та Україні (див. додаток 3.1, рис. 3.1.3).

У третьому завданні було поставлено за мету вдосконалити вміння в письмі. Після перегляду відео на сайті Youtube студентам пропонувалося написати листівку близькій людині із привітаннями з Різдвяними святами. Студенти з власної електронної пошти відправляли особистий лист на зазначену електронну адресу, в якому повинні були правильно оформити формат листа та, безпосередньо, привітання зі святом (див. додаток 3.1, рис. 3.1.4).

Четверте завдання передбачало розвиток умінь в читанні. Студенти, читаючи текст на офіційному сайті British Council (URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/>), дізнавались ще більше про святкування Різдва в Британії. Використовуючи прийом сторітеллінгу, у нашому випадку підготовка до святкування Різдва, ми намагалися перенести гравців нашого онлайн-квесту за межі навчальної аудиторії. У цій трансформованій реальності розум стає більш відкритим для сприйняття нової інформації, а значить студенти показують кращий результат виконання вправ. На сайті було запропоновано виконати вправу True or False (правильно чи неправильно) на розуміння прочитаного, а також граматичні вправи типу

multiple choice (вибір однієї правильної відповіді із запропонованих варіантів) та fill in the gaps (заповнення пропусків). Цей етап квесту сприяв розвитку вербального мислення, а також мовних навичок студентів (див. додаток 3.1, рис. 3.1.5.1-5.3).

Під час підготовки до п'ятого завдання був використаний портал Lyricstraining. Відповідно до сюжету нашої історії це був завершальний етап підготовки до Різдва, де студентам було запропоновано «enjoy the song» (насолодитися новорічною піснею). Окрім цього, це завдання ставило за мету розвинути слухо-вимовні та орфографічні навички студентів, а також удосконалити вміння в читанні та аудіюванні. Студенти, прослуховуючи відому пісню гурту Abba «Happy New Year», вдруковували пропущені в субтитрах слова на слух (див. додаток 3.1, рис. 3.1.6).

Мотивація та інтерес відіграють важливу роль у когнітивному процесі, тому після завершення гри студентам в якості подарунків була запропонована підбірка новорічних фільмів та мультфільмів англійською мовою (див. додаток 3.1, рис. 3.1.7).

На констатувальному етапі нашого дослідження було проведено опитування серед студентів з метою визначення особистого ставлення до застосування в освітньому процесі Smart-технологій взагалі й онлайн-квестів зокрема та перевірити наявність чи відсутність мотиву до їх використання у майбутній професійній діяльності (див. додаток 3.2).

Більшість студентів, які є активними користувачами соціальних мереж, YouTube та інших мобільних додатків, неочікувано негативно відреагували на ідею застосування Smart-технологій під час навчання, пояснюючи це тим, що створення завдань за допомогою інструментів Smart займає багато часу, оскільки потрібно не лише придумувати контент мовленнєвої вправи, але й вивчати інтерфейс, функції та можливості відповідної програми. Студенти також аргументували тим, що для створення і використання вправ в онлайн-сервісах кожен на занятті має бути забезпечений персональним комп'ютером. До того ж інформаційна неосвіченість заважала зрозуміти які

освітні платформи можна використовувати для створення тієї чи іншої вправи.

Незважаючи на те, що опитування виявило негативне ставлення студентів до Smart-технологій і відсутність мотиву до їх використання у майбутній професійній діяльності, вирішено було продовжити роботу з онлайн-квестом з метою визначення його можливостей для розвитку когнітивних здібностей, необхідних для вивчення мови. Відтак, було розроблено онлайн-квест «Travelix». Для створення даного онлайн-квесту з елементами гейміфікації були використані такі інструменти Smart-технологій як Learning Apps, Lyricstraining, Thinglink із групи Smart trainer, YouTube із групи Smart store, а також сайт British Council та електронна пошта Gmail. У зазначеному онлайн-квесті застосовувався прийом сторітеллінгу, сценарій якого був наступний: *«Після успішного складання сесії група студентів вирішила разом поїхати у подорож. Під час подорожі молоді люди зіштовхнулися із низкою проблем різного характеру: втрата особистих документів та грошей, загублення багажу, відсутність необхідних ліків, проблеми з обміном готівки і т.д.*

Під час подорожі виявилось, що багато студентів не правильно спакували особисті речі, не поклавши у валізи необхідне. Вони також не обрали заздалегідь той тип житла, який можуть собі дозволити. У них виникали проблеми із пересуванням по місту через незнання видів транспорту, проте особливі труднощі виникли в аеропорту під час посадки на літак.

Через постійні проблеми студенти не змогли повною мірою насолодитися своєю подорожжю.

Сайт «Travelix» пропонує Вам пройти 10 кроків підготовки до подорожування, щоб зробити Вашу майбутню мандрівку незабутньою» [105].

На першому і другому етапах студентам надавалась загальна інформація про подорожування. Завдання першого етапу базувалося на

з'єднуванні частин речень, в якому здобувачі освіти порівнювали українськомовну та англійськомовну структури речень, завдання другого етапу містило тест альтернативного вибору з вибірковою відповіддю. Під час виконання зазначених завдань студенти сприймали та аналізували інформацію, розвиваючи при цьому мовні навички та вербальне мислення (див. додаток К.1, рис. К.1.2-К.1.3).

На третьому етапі студентам пропонувалося спакувати необхідні речі для подорожі. Ця вправа передбачала категоризацію лексичних одиниць, що означають назву певних особистих речей, відповідно до типу відпочинку: тур по визначним місцям, зимовий відпочинок у горах, похід до лісу, відпустка біля моря. Вправа також ставила за мету віднайти прояви однозвучних слів з ідентичною семантикою в англійській і українській мовах (див. додаток К.1, рис. К.1.4).

На четвертому етапі був застосований клоуз-тест на заповнення пропусків в автентичному тексті, де надавалась інформація про різні типи житла під час подорожування. Разом з тим, студенти повинні були використати свої лінгвокраїнознавчі знання і порівняти типи житла для туристів в Україні та за кордоном. У процесі виконання завдання удосконалювалося вербальне мислення студентів та їх мовні навички. (див. додаток К.1, рис. К.1.5).

На п'ятому етапі здобувачі освіти переглядали відео у готелі англійською мовою, після чого виконували вправи на розуміння почутого. Після виконання вправ студенти українською мовою розповідали про свій власний досвід резервування готельного номеру, які фрази вони застосовували і чи збігаються вони із формулюванням англійською мовою. На цьому етапі розвивалося слухове сприйняття студентів та їх комунікативні здібності (див. додаток К.1, рис. К.1.6.1-К.1.6.2).

Шостий етап квесту сприяв розвитку лексичних навичок, так як містив кросворд із синонімічного ряду до слова «trip», після чого студентам

пропонувалося побудувати синонімічний ряд до україномовного слова «подорож» (див. додаток К.1, рис. К.1.7).

На сьомому етапі студенти обирали вид транспорту, а саме з'єднували картинки із відповідною назвою засобу пресування (див. додаток К.1, рис. К.1.8). Після того, уже на восьмому етапі, студентів готували до подорожі літаком, а саме до ситуацій в аеропорту. Вважаємо цей етап квесту дуже важливим не лише для майбутніх учителів філологічної спеціальності, оскільки майже в усіх аеропортах світу англійська мова є мовою міжнародною, тому базові знання певних англійських слів, що застосовуються під час посадки на літак, є обов'язковими (див. додаток К.1, рис. К.1.9).

Дев'ятий етап надавав можливість здобувачам освіти обирати місце для відпочинку за смаком, а саме: зимовий курорт, відпочинок на узбережжі, активний похід і тур по визначним місцям. Студентам необхідно було переглянути відео про кожне з місць, а потім виконати лексичні вправи. Після виконання англомовної частини студенти повинні були виконати компаративістський аналіз лексикологічних і морфологічних категорій слів-ключів. Сприймаючи інформацію на слух та аналізуючи лексичні одиниці, студенти розвивали свої мовні навички та мовленнєві вміння (див. додаток К.1, рис. К.1.10.1-К.1.10.4).

Під час подорожування більшість людей полюбляють слухати музику, тому десятий завершальний етап передбачав прослуховування пісні англійською мовою. Завдання полягало у тому, щоб вставити на слух пропущені в субтитрах слова, що сприяло розвитку слухо-вимовних та орфографічних навичок студентів (див. додаток К.1, рис. К.1.11).

Домашнє завдання передбачало написання листа до друга, в якому студентам необхідно було детально розписати підготовку до своєї останньої поїздки відповідно до зазначеного у завданні плану. Передбачалося, що студенти, дотримуючись плану, зможуть застосувати тематичну лексику у листах, а відтак, і автоматизувати свої лексичні навички.

Діагностика ефективності застосування онлайн-квесту «Travelix» здійснювалася у вигляді написання контрольної роботи після завершення вивчення теми «Travelling» (див. додаток К.2, К.3). Обробка результатів контрольної роботи визначалася за шкалою ЄКТС.

У процесі дослідницько-експериментальної роботи нами також було проведено анкетування серед викладачів-філологів з метою визначення юзабіліті онлайн-квесту з елементами гейміфікації як зовнішнього інструменту пізнання за п'ятьма критеріями (засвоюваність, ефективність, запам'ятовуваність, здатність до індукування помилок, задоволеність) (Додаток Л).

Відповідно до критерію «засвоюваність» більшість викладачів вважають онлайн-квест з елементами гейміфікації ефективним зовнішнім інструментом пізнання, оскільки робота над ним нагадує більше гру, а не навчання, створюючи невимушену атмосферу, що сприяє розвитку лінгвістичних здібностей, а відтак і формуванню мовних навичок. Однак деякі викладачі схильні вважати, що онлайн-квест досить яскраво демонструє матеріал, але не тренує індивідуальні комунікативні навички студентів. Робота в онлайн-квесті з елементами гейміфікації передбачає здебільшого самотійну роботу студента, відсутність діалогу і взаємодії з іншими комунікантами, тому не формує комунікативні здібності студентів.

Як зазначили всі викладачі-філологи, які брали участь в опитуванні, «ефективність» онлайн-квесту обумовлюється його візуалізацією, оскільки основним каналом одержання знань є зорове сприйняття. Завдяки унаочненню студенти здатні запам'ятовувати такі деталі, які б у друкованому підручнику не привернули уваги. Інформація, яка надходить через картинки, схеми, відео і т.п., безсумнівно, сприймається набагато ефективніше, а лінгвістичні здібності розвиваються швидше.

В онлайн-квесті, що був використаний в експерименті, застосований прийом сторітеллінгу, що наближає аудиторну роботу до реального життя. Студенти уявляють видуману історію, що часто охоплює емоційну сферу.

Емоційність і здатність до переживання виокремлені у нашому дослідженні як складові лінгвістичних здібностей, що допомагають надовше запам'ятовувати інформацію, а це в повній мірі відповідає критерію «запам'ятовуваність». Однак, деякі з опитуваних досить критично охарактеризували онлайн-квест з елементами гейміфікації за цим критерієм, аргументуючи це тим, що робота над онлайн-квестом вимагає від студента інформаційної грамотності та досить глибоких знань з інформатики. Таким чином, студенти концентруються не лише на мовному матеріалі, а починають згадувати певні інформаційні навички, без яких неможливо розпочати роботу з онлайн квестом.

Критерій «здатність до індукування помилок» обумовлюється тим, що після виконання кожного завдання, запропонованого в онлайн-квесті, студенти мають змогу отримати зворотний зв'язок і одразу ж побачити свої помилки. Разом з тим, як зазначила значна кількість викладачів, відповіді на завдання можна легко вгадати, як приміром в тесті з альтернативним вибором. Студенту достатньо просто розпочати вправу спочатку і обрати іншу альтернативну відповідь. Окрім того, деякі викладачі переконані, що в онлайн-квесті з елементами гейміфікації важко організувати зворотний зв'язок коригуючого характеру, оскільки помилки можуть бути непередбачуваними, незалежно від змісту онлайн-квесту.

Усі без винятку опитані викладачі-філологи погодилися з тим, що онлайн-квест з елементами гейміфікації відрізняється інтерактивністю, сучасністю, мультимедійністю і динамічністю, а значить повністю відповідає критерію «задоволеність». Вивчаючи будь-яку тему, студенти завжди надають перевагу інтерактивним методам навчання, аніж традиційним. Такого роду робота приваблює сучасних студентів, а проходження кожного наступного етапу онлайн-квесту створює атмосферу змагання та азарту, що підштовхує до перемог і збагачення новими знаннями. З'являється пізнавальний інтерес та мотивація до навчання, що є рушійною силою когнітивного процесу.

Ураховуючи усі переваги та недоліки онлайн-квестів, ми схилиємося до думки, що це унікальна можливість використання всесвітньої мережі для навчання. Традиційне навчання часто спонукає збирати готові відповіді, накопичуючи інформацію, але найбільш нагальні питання вимагають від студента більше часу витратити саме на роздуми над значенням і ступенем важливості інформації. Тому у нашому дисертаційному дослідженні розуміємо онлайн-квест з елементами гейміфікації як «зовнішній» інструмент пізнання і трактуємо його як «гру, метою якої є вирішення певних завдань, що створюються за допомогою Smart-технологій і з'єднуються між собою гіперпосиланнями». Працюючи з онлайн-квестом студент аналізує, порівнює і запам'ятовує інформацію, удосконалюючи при цьому слухове сприйняття, вербальне мислення і вербальну пам'ять. Онлайн-квест з елементами гейміфікації формує мовні навички студентів, розвиває лінгвістичні здібності, дозволяє робити відкриття, а не просто засвоювати інформацію, підвищує впевненість у власних силах, пробуджує мотивацію, інтерес, самооцінку, що, в свою чергу, прискорює когнітивний процес і сприяє довготривалому запам'ятовуванню навчального матеріалу. Онлайн-квест забезпечує автентичність, інтерактивність і мобільність навчання, що має тісний зв'язок з реальним життям, збагачує новим змістом та розвиває внутрішню когнітивну структуру студентів.

Отже, під час підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей розвиток когнітивних здібностей, необхідних для вивчення мови, відбувається набагато швидше із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації. Попри те, що майбутні вчителі-філологи можуть розвивати свої лінгвістичні здібності з допомогою онлайн-квестів, важливою залишається їх здатність застосовувати ці квести у майбутній професійній діяльності, що зреалізовується у процесі педагогічної практики.

2.4 Апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики

Педагогічна практика, що, як правило, проходить на старших курсах у ЗВО, визначає якість отриманих студентами знань. Саме під час проходження педагогічної практики студент може і повинен показати той рівень освіти, що відповідає сучасним вимогам. Отримані під час навчання знання з методики викладання, використання інноваційних технологій і сучасних засобів навчання мають бути використані студентами-практикантами під час проходження педагогічної практики, яка, у свою чергу, дозволяє оцінити успішність діяльності викладачів ЗВО, побачити переваги та недоліки використовуваних методик, наукових розробок, понять і зрозуміти, в якому напрямку рухатись далі.

Низка вчених вивчали різні аспекти впливу педагогічної практики на формування майбутнього вчителя. Так, Н. Дем'яненко, М. Євтух, Л. Задорожня, С. Золотухіна, Є. Князева, М. Левченко, В. Майборода, Р. Куліш досліджували питання історії становлення педагогічної практики як вирішального компонента формування педагога. Проблемам ефективності педагогічної практики присвячені праці О. Біди, Е. Гришина, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, О. Щербакова. Теоретичні основи організації педагогічної практики розкриваються в розвідках А. Бойко, В. Гринькова, М. Козія, Н. Кузьміна, І. Огороднікова, О. Піскунова, Н. Хмеля. Дослідженням проблем пов'язаних із використанням інформаційно-комунікаційних технологій на сучасному етапі організації освітнього процесу присвячені праці багатьох зарубіжних (О. Абдуліна [106], Т. Крюкова [107], В. Сластьонін [108], Г. Фалун [109], А. Хуторський [94]) та вітчизняних учених (В. Безпалько [110], Н. Громова [111], Н. Казакова [112], Л. Кацова [113], Н. Уйсімбаєва [114], К. Ушинський [115], Ж. Фрицко [116], Г. Шулдик [117], П. Щербань [118] ін.). Однак, питання використання саме Smart-технологій під час проходження педагогічної практики до цього часу активно

не досліджувалося. Таким чином, вивчення питання застосування Smart-технологій майбутніми учителями-філологами під час проходження педагогічної практики набуває особливої значущості.

Значний внесок у розробку проблем підготовки вчителя здійснив великий педагог К. Ушинський, який відзначав необхідність усебічного розвитку вчителя, оволодіння ним педагогічною теорією, розвиток творчого мислення та стверджував про необхідність єдності педагогічної теорії та педагогічної практики в підготовці вчителів [115, с. 241].

Г. Шулдик педагогічну практику вважає «зв'язуючою ланкою між теоретичним навчанням студента і його майбутньою роботою в школі, оскільки під час педагогічної практики перевіряється не лише теоретична і практична підготовка студента до самостійної роботи, але й уможливується розвиток творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя» (Г. Шулдик [117, с. 36]).

Як зазначає Н. Уйсімбаєва, проходження педагогічної практики «сприяє переоцінюванню своїх професійних якостей: підвищується вимогливість до особистої компоненти – прагнення бути творчою індивідуальністю; посилюється критичне ставлення до своїх знань, умінь і навичок, професійної майстерності; змінюється відношення до обраної спеціальності» (Н. Уйсімбаєва [114, с. 405]).

У Законі України «Про вищу освіту» (від 1 липня 2014 р.) практична підготовка студентів, визначається як обов'язкова складова освітнього процесу педагогічних інститутів, університетів, коледжів, педагогічних училищ, інститутів вдосконалення учителів, інститутів післядипломної освіти й покликана забезпечити набуття студентами практичних професійних умінь і навичок. Майбутній учитель має не тільки оволодіти всією системою психолого-педагогічних і методичних знань, а й мати можливість закріпити їх на практиці.

Цікавою є позиція П. Щербаня, згідно з якою «підготовка до педагогічної практики відбувається значно успішніше, якщо студент –

майбутній учитель, уже в роки навчання в університеті поставлений в умови, наближені до його майбутньої професійної діяльності» (П. Щербань [118, с. 36]).

Подібна думка прослідковується у Ж. Фрицко, який вбачає початок перенесення теоретичних знань у практичну діяльність задовго до виходу студентів на педагогічну практику. Цю тезу автор підтверджує тим фактом, що на сучасному етапі розвитку системи професійної підготовки найбільш поширений такий її варіант: «теоретична підготовка – моделювання – педагогічна практика – рефлексія – наставництво» (Ж. Фрицко [116]).

Погоджуємося з думкою Ж. Фрицко і вважаємо, що застосування Smart-технологій у роботі зі студентами до початку педагогічної практики є таким самим важливим кроком, як і їхня підготовленість із психолого-педагогічних і фахових дисциплін.

Виховання та навчання т. зв. покоління «digital» вимагає від майбутнього педагога практичного оволодіння інструментами Smart-технологій і їх застосування в професійній діяльності. Здатність використовувати інструментарій мобільного навчання, онлайн-сервіси, платформи, портали, блоги, соціальні мережі в педагогічній діяльності – один із перспективних напрямків підготовки сучасного вчителя. Навчання із використанням традиційних методів більше не є мотивуючим і цікавим для учнів, натомість Smart-технології вважаються потужнішим інструментом для навчання і мотивації.

Дослідження праць Г. Фаллон (G. Falloon) показало, що «використання цифрових технологій в освітньому процесі призводить до того, що учні стають більш незалежними і мотивованими» (Г. Фалун (G. Falloon) [109, с. 628]). На думку дослідника М. Сетто (M. Cetto), «технологія розширила спектр взаємодії, підвищивши можливості учнів, навчання, збільшивши потенціал використання мови» (М. Сетто (M. Cetto) [119]). Smart-технології виступають додатковим засобом створення предметної мовленнєвої поведінки, організації цілеспрямованої мовленнєвої діяльності, що імітує та

створює реальні ситуації спілкування. Ця властивість зазначених технологій має особливо важливе значення для майбутніх учителів філологічних спеціальностей. На часі не лише необхідність опанування майбутнім учителем-філологом Smart-технологій, а й забезпечення педагогічної готовності до їх творчого використання на практиці у загальноосвітній школі.

На думку О. Абдуліної [106], Н. Казакової [112], Л. Кацовой [113], Т. Крюкової [107] та ін., педагогічна практика виконує адаптаційну, навчальну, виховну, розвивальну та діагностичну функції. На основі визначених нами компонентів готовності до педагогічної діяльності у п. 1.3, виокремлюємо такі функції педагогічної практики із застосуванням Smart-технологій:

–мотивуюча (розвиток пізнавального інтересу та позитивної мотивації до застосування Smart-технологій);

–навчальна (застосування теоретичних знань та формування вмінь використовувати Smart-технології на практиці);

–розвивальна (розвиток когнітивних здібностей студентів, педагогічного мислення, волі, відповідальності, відкритості до взаємодії);

–рефлексивна (розвиток педагогічної рефлексії, самоаналізу своєї педагогічної діяльності із використанням Smart-технологій).

Правильно організована педагогічна практика із застосуванням Smart-технологій забезпечує інноваційний і творчий характер підготовки студентів. Творчий характер педагогічної практики передбачає розвиток дослідницьких здібностей у студентів, здібностей нестандартно інтерпретувати нові ситуації освітнього процесу. Інноваційність, у контексті нашого дослідження, виявляється у вмінні застосовувати найновіші технології у викладанні мов. Особливе місце займає мотивуюча функція, що спонукає студентів до використання Smart-технологій, виникає потреба у саморозвитку, бажання відкривати для себе нові інструменти Smart-технологій. За рахунок навчальної функції студенти можуть застосувати свої знання про

використання Smart-технологій на практиці, вивчати доцільність їх застосування на різних етапах уроку. Розвивальна функція реалізовується у розвитку когнітивних здібностей. Студент-практикант, готуючись до уроку, обирає інструмент Smart-технологій, аналізує його ефективність, відбирає навчальний матеріал відповідно функціоналу обраного інструменту, порівнює, запам'ятовує великий об'єм інформації. До того ж формується відповідальність за проведення уроку, воля і бажання показати себе з кращої сторони. Рефлексивна функція забезпечує розвиток педагогічної рефлексії завдяки самооцінці й самоаналізу своєї діяльності із використанням Smart-технологій.

Під час вивчення проблеми змісту педагогічної практики науковці наголошують на тому, що її зміст «повинен сприяти актуалізації та поглибленню теоретичних знань студентів, формуванню їхніх педагогічних умінь і навичок, розвитку педагогічного мислення, творчої активності» (В. Сластьоніна [120, с. 34]). На думку В. Сластьоніна, «змістом педагогічної практики повинен стати педагогічний процес, розглянутий у найістотніших визначаючих його характеристиках» (В. Сластьонін [108, с. 84]). Інше тлумачення дає О. Абдуліна: «зміст педагогічної практики полягає в навчально-виховній роботі з дітьми з урахуванням комплексного підходу» (О. Абдуліна [106, с. 105]). Згідно з «Положенням про проведення практики студентів ЗВО України» (від 30 квітня 1993 р.), зміст практики відображено в наскрізній програмі, що є основним навчально-методичним документом практики.

У процесі дослідження нами було проаналізовано програми педагогічної практики студентів філологічного факультету експериментальних навчальних закладів. Як зазначено у програмах, мета практики – співвіднести з повсякденними шкільними реаліями теоретичні знання, отримані студентами під час вивчення методик навчання філологічних дисциплін, а також педагогіки.

Проаналізувавши зміст педагогічної практики в експериментальних

освітніх закладах, було виявлено, що, незважаючи на величезний накопичений досвід у методичній, педагогічній та психологічній підготовці студентів до педагогічної практики, вимоги використання ІКТ, зокрема технологій Smart, на уроках із учнями недостатньо конкретизована. Крім того, відсутні методичні рекомендації щодо застосування студентами-практикантами засобів ІКТ, а саме Smart-технологій. Ураховуючи те, що на етапі проходження педагогічної практики студенти починають працювати в умовах учительського та учнівського колективу, вони мають можливість використати здобуті теоретичні знання і апробувати Smart-технології під час самостійного проведення навчальних занять з учнями.

Нами також було проведено опитування серед викладачів та учителів шкіл з метою визначення переваг і недоліків впровадження Smart-технологій студентами-практикантами у процесі педагогічної практики.

До беззаперечних переваг респонденти віднесли збільшення мотивації як учнів до навчання, так і студентів-практикантів до роботи у школі. На думку багатьох опитуваних, впровадження Smart-технологій в освітній процес осучаснює заняття у школі та підвищує якість освіти.

Була виявлена також і низка недоліків. Негативні сторони застосування Smart-технологій під час педагогічної практики учителі аргументували поганим технічним забезпеченням навчальних аудиторій. В опитувальниках вони також згадували про недоброчесність деяких учнів, котрі не виконуватимуть завдання за допомогою свого гаджета, а використовуватимуть його в розважальних цілях. Викладачі ЗВО наполягали на недостатній підготовці студентів до застосування Smart-технологій: як працюють Smart-технології, на якому етапі уроку і які інструменти Smart-технологій застосовувати, які мовні навички та мовленнєві вміння можна розвивати за допомогою Smart-технологій і т.д.

За результатами опитування викладачів ЗВО та вчителів ЗЗСО було розроблено фрагмент авторської програми педагогічної практики для студентів філологічних груп, які навчаються за спеціальністю 014 Середня

освіта (Додаток М).

Фрагмент авторської програма педагогічної практики «Пробні уроки» для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література) відрізнявся від традиційної програми тим, що обов'язковою умовою проведення уроку було використання Smart-технологій. Тобто, серед видів діяльності, за які студенти отримували бали під час педагогічної практики, важливим пунктом було виокремлено «використання Smart-технологій», за виконання якого студенти одержували 10 балів (Додаток М, табл. М.1).

Значної уваги було приділено розробленню критеріїв оцінювання проведеного уроку із застосуванням Smart-технологій.

Оцінку «відмінно» одержували студенти, які виконували план уроку, а саме: повністю досягалася навчальна і виховна мета уроку; чітко розкрита тема уроку, матеріал пояснювався на високому ідейно-теоретичному рівні; разом з освітніми завданнями добре вирішувались виховні завдання уроку; при поясненні матеріалу не було допущено жодної помилки чи неточності; правильно вибрані і вміло використані методи вивчення нового матеріалу і методи перевірки знань; матеріал уроку був розміщений в педагогічно обґрунтованому порядку, що дозволило полегшити його розуміння учнями і забезпечити міцне засвоєння; правильно був підібраний і проведений на високому педагогічному рівні навчальний експеримент з фаху, проведений усесторонній аналіз результатів експерименту і зроблені з нього висновки; забезпечене осмислене сприйняття класом матеріалу; весь клас працював активно; поєднувались фронтальні і індивідуальні форми роботи; розвивались навички самостійної роботи учнів на уроці; *активно застосовувалися інструменти Smart-технологій: інтерактивна вправа на уроці використана ефективно і доцільно, інструкція до вправи чітка та грамотна, контент вправи змістовний та відповідає вивченій темі, вправа яскрава з малюнками чи аудіо/відео супроводом*; правильно використаний час уроку: практикант домігся засвоєння всіма учнями матеріалу безпосередньо на уроці, застосувавши ефективні форми закріплення знань; відмічались і

виправлялись своєчасно помилки у відповідях учнів, знання їхні оцінювались об'єктивно, оцінки коментувались; практикант добре вивчив клас, правильно реагував на поведінку учнів, керуючи їх увагою, зумів забезпечити зразкову дисципліну класу; забезпечена висока культура запису на дошці; урок проведений грамотною мовою; самоаналіз уроку повний, критичний і правильний.

На оцінку «добре» могли розраховувати студенти, котрі повністю виконали мету, завдання і план уроку з незначними недоліками: проведений урок за своїм змістом ідейно і науково витриманий, але не завжди синхронно вирішувались освітні і виховні завдання уроку; студент використав ефективні методи і методичні прийоми, але недостатньо творчо, або на уроці мали місце методичні недоліки, які не порушували нормальної роботи; *інструменти Smart-технологій застосовувалися на уроці з певними зауваженнями: інтерактивна вправа проведена на не зовсім доцільному етапі уроку, інструкція до вправи не чітка та наявні незначні граматичні помилки, контент вправи не зовсім змістовний та не завжди відповідає виучуваній темі, вправа яскрава з малюнками чи аудіо/відео супроводом, проте наявні недоліки в проведенні вправи, пов'язані з технічним забезпеченням (несвоєчасне налаштування гаджетів, низька якість звуку, що заважало розумінню почутого і т. д.); окремі неточності в мові учнів виправлялись несвоєчасно; на уроці була хороша дисципліна, учні добре працювали, але їх активність була нерівномірною чи на окремих етапах уроку незначною; оцінка мотивувалась поверхово; записи на дошці розкидані; практикант дає правильний, хоча і недостатньо розгорнутий аналіз свого уроку; наявні певні граматичні помилки в мовленні студента-практиканта.*

Оцінку «задовільно» одержували студенти, які в основному виконали освітні та виховні завдання та розкрили тему уроку, урок ідейно і науково витриманий, але студенти допускали в поясненні неточності чи не помічали деяких помилок у відповідях учнів; на уроці студенти не змогли організувати

активної розумової діяльності учнів; у застосуванні інструментів *Smart-технологій* на уроці спостерігалось багато недоліків: інтерактивна вправа не відповідала навчальній меті уроку, у змісті вправи допущено багато помилок, інструкція до вправи не зрозуміла, вправа розроблена без малюнків чи аудіо/відео супроводу, робота з вправою не організована та заздалегідь не підготовлена (студент довго шукав вправу, не передбачив відсутність інтернету і т. д.); під час проведення уроку допускалися методичні та грубі граматичні помилки у мовленні студентів, що негативно впливало на знання учнів; на уроках мали місце порушення учнями дисципліни, на що практикант не завжди правильно і своєчасно реагував; аналіз уроку неповний.

Оцінка «незадовільно» виставлялася студенту, котрий: не виконав освітніх і виховних завдань уроку, план уроку виконав неповністю; провів урок на низькому ідейному і науковому рівні, допускав багато помилок різного характеру, показав незнання фактичного матеріалу; під час уроку допускалися грубі методичні та граматичні помилки, внаслідок чого учні не засвоїли навчальний матеріал; вимова студента нечітка та незрозуміла учням; помилки учнів не помічалися і, відповідно, не виправлялися студентом; інструкції до виконання завдань сформульовані безграмотно та нечітко; дисципліна учнів на уроці була поганою, а студент виявився безпорадним і байдужим до її налагодження; *повна відсутність використання Smart-технологій на уроці.*

Розроблені критерії оцінювання уроку із застосуванням *Smart-технологій* уможливили об'єктивне оцінювання роботи студентів-практикантів. Методисти під час педагогічної практики могли використовувати виокремлені критерії для аргументації оцінок, а студенти-практиканти мали змогу покращувати свою роботу та отримувати вищі оцінки за проведення подальших уроків.

Для студентів та викладачів філологічного факультету був проведений тренінг із застосування *Smart-технологій*, під час якого здобувачі освіти мали

нагоду наочно побачити як застосовуються деякі інструменти Smart-технологій (Додаток Н).

На початку тренінгу студентам було запропоновано пройти гру в режимі «Quiz», створену в онлайн-сервісі Kahoot. Цей етап був дуже важливий, оскільки всі присутні змогли переконатися, що за допомогою Kahoot можна організувати видовищний та захоплюючий вид роботи. Пізніше, уже мотивовані та зацікавлені, студенти мали нагоду детально ознайомитись з інтерфейсом Kahoot і на мультимедійному комплексі побачити крок за кроком як створюється вправа в онлайн-сервісі. У процесі створення гри студенти активно пропонували свої ідеї щодо контексту самої вправи та її графічного оформлення. В кінці тренінгу усі разом випробували колективно створену гру, після чого здобувачі освіти могли задавати питання та обговорювати на якому етапі, з якою метою і у яких випадках такий вид роботи з учнями в школі є ефективний.

Після проведення тренінгу процес навчання був організований таким чином, щоб дати можливість студентам навчитися створювати вправи за допомогою інструментів Smart-технологій: у якості домашнього завдання після введення окремих лексичних одиниць студентам пропонувалося створити вправу в онлайн-сервісі Quizlet; як творчий проект студенти представляли низку вправ, створену за допомогою конструктора Learning Apps; після читання оповідання чи певного розділу художньої книги студенти створювали гру в Kahoot; в рамках вивчення теми «Music» студенти демонстрували свої улюблені пісні, використовуючи портал Lyricstraining (Додаток П).

Варто зазначити, що такий підхід до організації домашніх, індивідуальних та творчих робіт не лише сприяв розвитку навичок роботи із Smart-технологіями, але й викликав неабиякий інтерес у здобувачів освіти, оскільки навіть студенти з найнижчим рівнем підготовки активно виконували запропоновані завдання.

Нами також були розроблені методичні рекомендації щодо застосування інструментів Smart-технологій студентами-практикантами під час проходження педагогічної практики [38]. Кожен студент, готуючись до проведення уроків у школі, міг використовувати методичні рекомендації як допоміжні матеріали, в яких міститься теоретична інформація про інструменти Smart-технологій, а також інструкція до їх застосування під час викладання дисциплін філологічного циклу.

Перед початком педагогічної практики зі студентами експериментальної групи (ЕГ) було також проведено практичне заняття з методики задля підготовки студентів до застосування інструментів Smart-технологій під час розробки пробних уроків.

На початку практичного заняття проводилось опитування, створене за допомогою онлайн-сервісу Kahoot. Опитування складалося із запитань, що базувалися на матеріалі в методичних рекомендаціях [38], на знання інструментів Smart-технологій, їх груп, використання в освітньому процесі і т.д. Студенти із задоволенням виконували завдання та обирали лише правильні відповіді (Додаток Р.1).

Для виконання другого завдання студентів було поділено на дві групи. Кожна група отримала дві методичні ситуації, до кожної з яких необхідно було за 20 хвилин створити вправу, використовуючи різні інструменти Smart-технологій (Додаток Р.2).

Для прикладу, охарактеризуємо роботу студентів з деякими методичними ситуаціями.

Студентам надавався роздатковий матеріал зі словами та їх дефініцією з теми «Education» для однієї групи та зі словами, що означають жанри музики з теми «My Favourite Genre of Music» для іншої групи. Більшість студентів використовувала портал Quizlet, аргументуючи тим, що цей інструмент дає змогу найкраще представити та активізувати запропонований викладачем лексичний матеріал. Проте деякі студенти обрали інструмент Learning Apps і створили тип вправ «Знайти пару», серед яких особливої

уваги заслуговує вправа, яка передбачала з'єднання лексичних одиниць, що означають жанри музики, з аудіозаписами відповідних жанрів. Вправа, виконана на такому рівні, може свідчити про самостійність і творчість студентів під час застосування Smart-технологій.

У методичних ситуаціях зустрічалися завдання, що передбачали створення вправ на розуміння прочитаного/почутого. Наприклад, студентам спеціалізації «Мова і література (англійська)» було запропоновано прочитати текст «Extinction», після чого створити вправу, яка б перевіряла розуміння учнями поданого тесту. Студенти спеціалізації «Українська мова і література» створювали вправу на аудіювання до тексту «Прометей». Для реалізації завдання студенти здебільшого використовували Learning Apps, зокрема вправи типу «Хронологічна лінійка», «Заповнити пропуски», «Вікторина з вибором правильної відповіді» та «Перший мільйон». Особливою популярністю під час створення вправ на розуміння прочитаного/почутого користувався інструмент Kahoot, що створював атмосферу змагання на занятті.

Студентам також була запропонована методична ситуація, відповідно якій, в контексті вивчення теми «Music», потрібно були підібрати вправу для учнів 6-го класу, яка б розвивала вміння в аудіюванні. Зміст методичної ситуації наштовхував студентів на правильний вибір інструменту Smart-технологій, тому усі без винятку групи обрали портал Lyricstraining. Однак, варто зазначити, що деякі групи не звернули увагу на вікові особливості учнів у запропонованій методичній ситуації і підбирали пісню, яка до вподоби саме їм. Інші студенти врахували умову завдання і намагалися обрати ті пісні, які б сподобалися учням 6-го класу.

Для реалізації запропонованих завдань в методичних ситуаціях студентам необхідно було створювати вправи за допомогою інструментів Smart-технологій на здійснення перевірки знань з різних розділів мови (рис. 2.4).

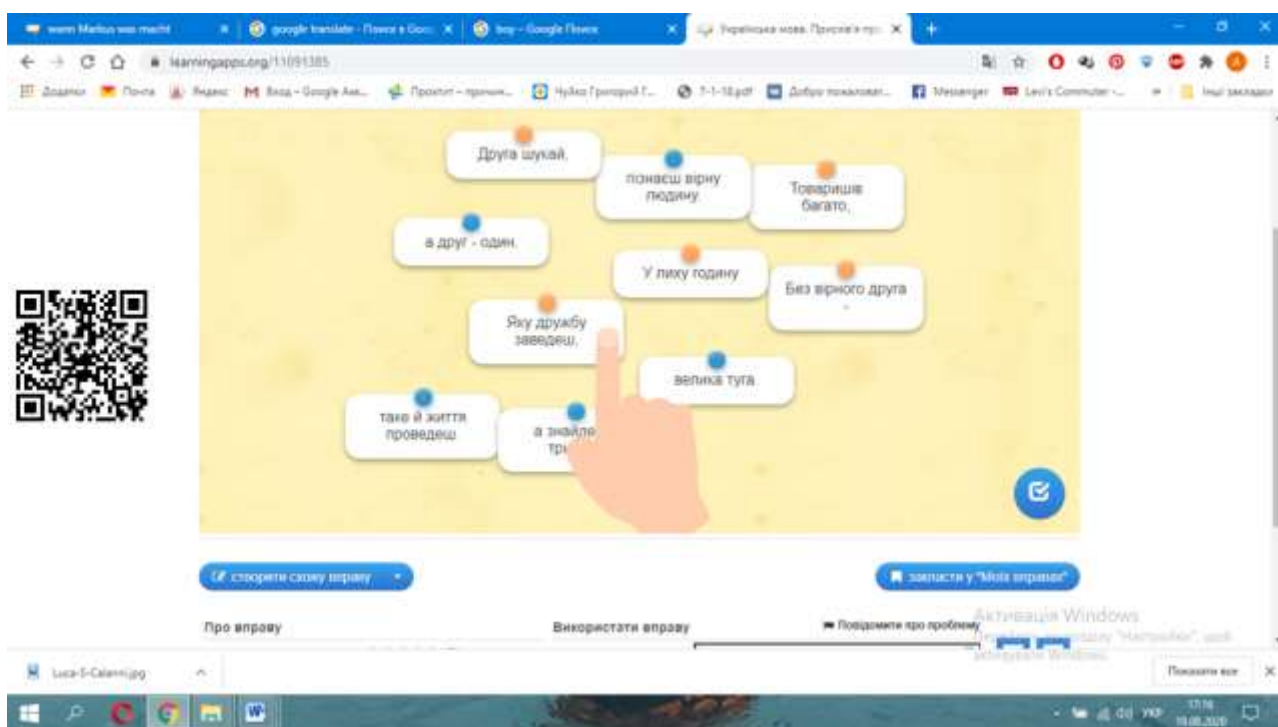


Рис. 2.4. Приклад вправи на опрацювання прислів'їв про дружбу, створеної в Learning Apps студентами спеціалізації «Українська мова і література»

Джерело: URL: <https://learningapps.org/11091385>

Під час роботи з методичними ситуаціями студенти працювали активно і злагоджено, були сконцентровані, мотивовані та націлені на досягнення мети. Було помітно, що вони проявляють ініціативність, допитливість та творчість, про що свідчать доцільно підібрані інструменти Smart-технологій та правильно створені вправи.

Третє завдання, також групове, передбачало розробку фрагментів уроку. Групи студентів спеціалізації «Мова і література (англійська)» розробляли фрагменти уроків з граматики та начання читання на основі підручника видавництва Pearson «Wilder World» рівня A2/A2+ (табл. 2.2).


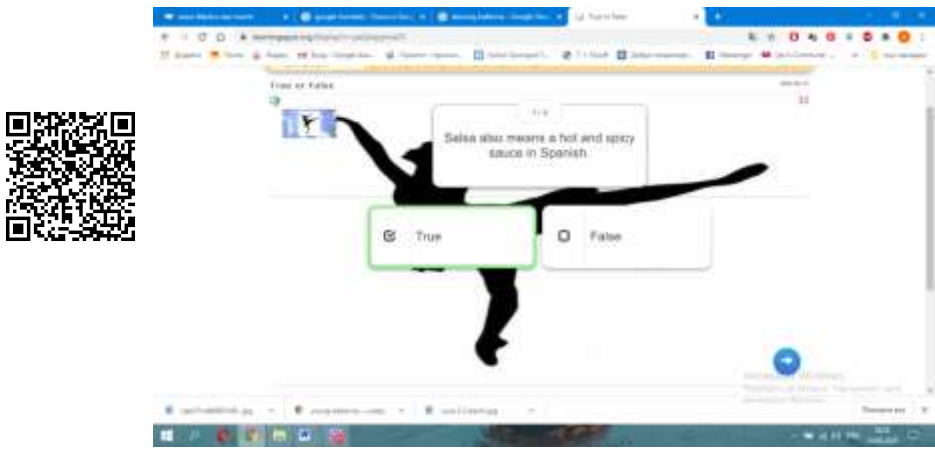
Групи студентів спеціалізації «Українська мова і література» створювали фрагменти уроків до тем «Складне речення та його ознаки», «Складносурядне речення» на основі підручника О. Авраменка «Українська

мова» 9 клас. Студентам надавалося 40 хвилин на створення фрагменту, після чого їм необхідно було представити свої розробки (Додаток Р.3).

Таблиця 2.2

Приклад фрагменту уроку з навчання читання, розроблений студентами спеціалізації «Мова і література (англійська)» на практичному занятті з методики

Етап. Прийом	Зміст роботи							
<p><u>Етап 1.</u> Warm-up</p> <p><i>Прийом 1: введення в іншомовну атмосферу</i></p>	<p>T: Answer my questions, please:</p> <p>–Do you like dancing?</p> <p>–How popular is dancing in this country?</p> <p>–Do you know anyone who is a very good/bad dancer?</p> <p>–Why do you think we dance?</p>							
<p><u>Етап 2.</u> Зняття труднощів</p> <p><i>Прийом 1: повторення слів за вчителем</i></p>	<p>T: Look at the words which are on the blackboard. I read and you repeat after me:</p> <p>attractive (adj) <i>good-looking</i></p> <p>flexible (adj) <i>bends and moves easily</i></p> <p>skillful (adj) <i>good at doing something</i></p> <p>spicy (adj) <i>a strong, pleasant taste</i></p> <p>spin (n) <i>the movement of something turning around very quickly</i></p>							
<p><i>Прийом 2: виконання перед текстових вправ</i></p>	<p>T: Now let's do a task. You should fill in the gaps with the new words.</p> <table border="1" data-bbox="520 1525 1417 1872"> <tr> <td align="center">attractive, flexible, skillful, spicy, spins</td> </tr> <tr> <td>1. Everybody likes her because she is very</td> </tr> <tr> <td>2. There are many ... and jumps in ballet.</td> </tr> <tr> <td>3. I can't believe it! How can he do this? He is so</td> </tr> <tr> <td>4. The sauce is too hot and ... for me.</td> </tr> <tr> <td>5. My cousin is very ... at dancing.</td> </tr> <tr> <td><i>Key: 1. attractive, 2. spins, 3. flexible, 4. spicy, 5. skillful.</i></td> </tr> </table>	attractive, flexible, skillful, spicy, spins	1. Everybody likes her because she is very	2. There are many ... and jumps in ballet.	3. I can't believe it! How can he do this? He is so	4. The sauce is too hot and ... for me.	5. My cousin is very ... at dancing.	<i>Key: 1. attractive, 2. spins, 3. flexible, 4. spicy, 5. skillful.</i>
attractive, flexible, skillful, spicy, spins								
1. Everybody likes her because she is very								
2. There are many ... and jumps in ballet.								
3. I can't believe it! How can he do this? He is so								
4. The sauce is too hot and ... for me.								
5. My cousin is very ... at dancing.								
<i>Key: 1. attractive, 2. spins, 3. flexible, 4. spicy, 5. skillful.</i>								

<p><u>Етап 3. Читання</u></p> <p><i>Прийом 1: читання тексту</i></p>	<p>T: Good for you! Now it's time to read the text at p.20.</p> 
<p><u>Етап 4.</u> Перевірка прочитаного</p> <p><i>Прийом 1: виконання після текстової вправи в Learning Apps</i></p> <p><i>Прийом 2: робота в парах</i></p>	<p>T: Now please follow the link https://learningapps.org/display?v=pa2ywppma20 or scan the QR-code and do the «True or False» task.</p>  <p>T: Thank you, I hope you liked it. Now, let's work in pairs. Read the text again and find four reasons for why people dance.</p>

Джерело: розроблено студентами філологічного факультету спеціалізації «Мова і література (англійська)»

Практичне заняття з методики, зорієнтоване на підготовку студентів до застосування інструментів Smart-технологій, дало можливість студентам краще розібратися з можливостями Smart-технологій та їх використанням в

освітньому процесі. Студенти ще раз переконалися у тому, що Smart-технології забезпечують економію часу та ресурсів, спрощують підготовку до пробних уроків і мотивують до подальшої професійної діяльності.

У нашому дослідженні для проведення експерименту було обрано експериментальну групу, яка проходила практику по запропонованій авторській програмі, що передбачає використання Smart-технологій на заняттях з учнями, та контрольну групу, що працювала з традиційною програмою педагогічної практики для філологічних груп.

Студенти експериментальної групи під час педагогічної практики підготували конспекти уроків і провели п'ять занять з обов'язковим використанням Smart-технологій (Додаток С.1-С.3).

Розглянемо для прикладу фрагмент уроку з української мови з узагальнення та систематизації знань із теми «Прислівник»:

Лінгвістична фізкультхвилинка «Відбий атаку» (робота із картками)

Я зараз зачитуватиму прислівники, ваше завдання швидко відбивати атаку, підіймаючи синю картку, якщо утворюється ступінь порівняння, і червону, якщо не утворюється.

(Влітку, прекрасно, розумно, погано, довіку, щоденно, навесні, гарно, донині, добре, доречно, мало, мудро, щороку, весело, змолоду, сумлінно).

Творча студія «Рекламний ролик»

Пропоную розділитися на команди. Кожна команда повинна створити «реklamний ролик» на будь-яку тему, використовуючи чим більше прислівників. Представник кожної групи повинен прокрутити «ролик», а всі інші уважно слухають і на кожен прислівник підіймають картку. Ролик, який набере найбільше карток буде ухвалений.

Підведення підсумків уроку

На підсумковому етапі нашого уроку пропоную вам перевірити свої знання з теми «Прислівник» на основі платформи Kahoot. Ви повинні виконати 12 тестових завдання, на виконання кожного питання відводиться

30 секунд. Бали отримуєте не тільки за правильну відповідь, а й за спритність та кмітливість.

Перейдіть, будь ласка, за посиланням kahoot.it та введіть код який з'явиться на екрані, далі зазначте своє ім'я і гру можна починати (рис. 2.5).

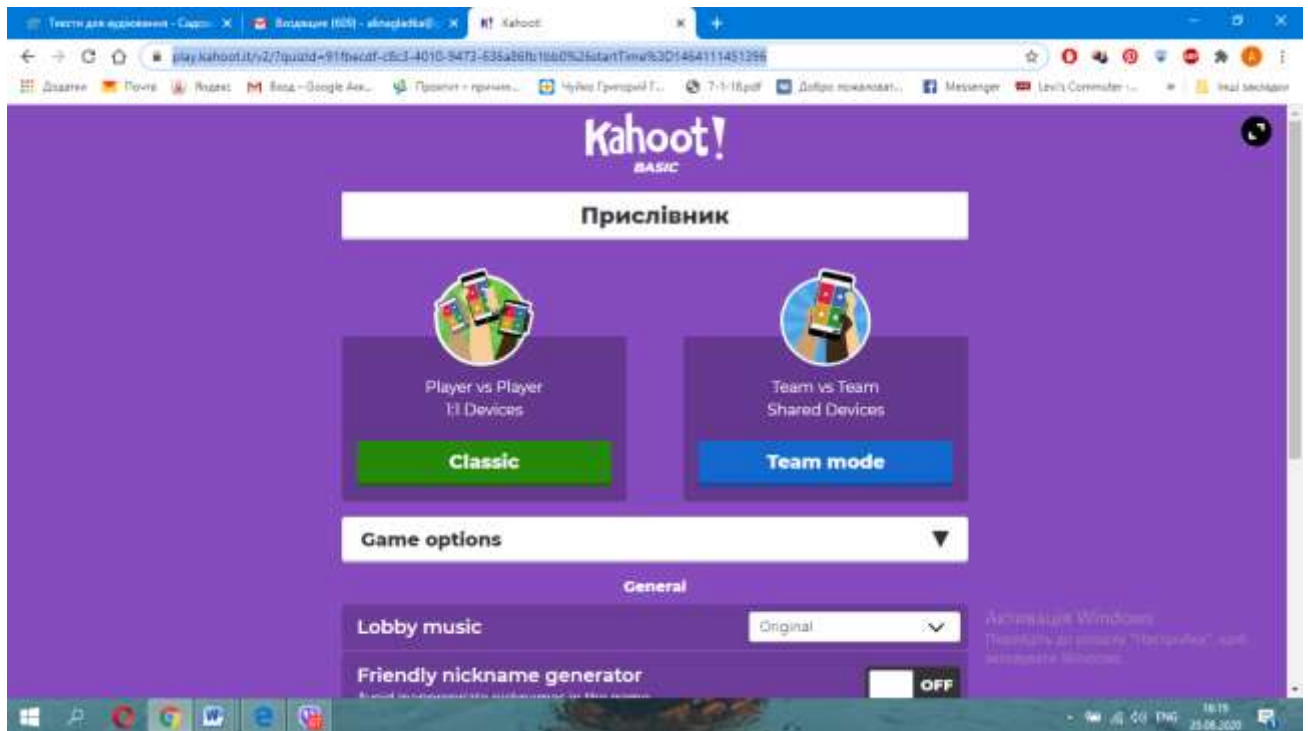


Рис. 2.5. Вправа до фрагменту уроку, створена в Kahoot

URL: <https://play.kahoot.it/v2/?quizId=91fbecdf-c8c3-4010-9473-636a86fb1bb0%26startTime%3D1464111451396>

Домашнє завдання

Виконайти вправи на порталі Learning Apps <https://LearningApps.org/view2127744>. Зробіть скріншот виконаної вправи і надішліть мені на пошту vonsovucholena@gmail.com.

Джерело: розроблено студенткою філологічного факультету О. Вонсович

Відповідно до розробленого фрагменту програми педагогічної практики для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література),

студентам необхідно було виконати творчий проект, що передбачав створення онлайн-квесту з елементами гейміфікації (Додаток С.4).

Зауважимо, що для розробки квесту деякі здобувачі освіти використали не лише інструменти Smart-технологій, які були опрацьовані разом до початку практики, типу Thinglink, Learning Apps, Lyricstraining, Quizlet, але й інші матеріали, які студенти знайшли самотужки, наприклад інструмент QuizMaker, автентичні сайти Zimbio, HowStuffWorks.

На рис. 2.6-2.7 представлені приклади студентських онлайн-квестів з елементами-гейміфікації, що були оцінені в 10 балів, по 2 максимальних бали за кожен з п'яти критеріїв. Обидва онлайн-квести є інформативні, змістовні та мають захоплюючий сюжет.

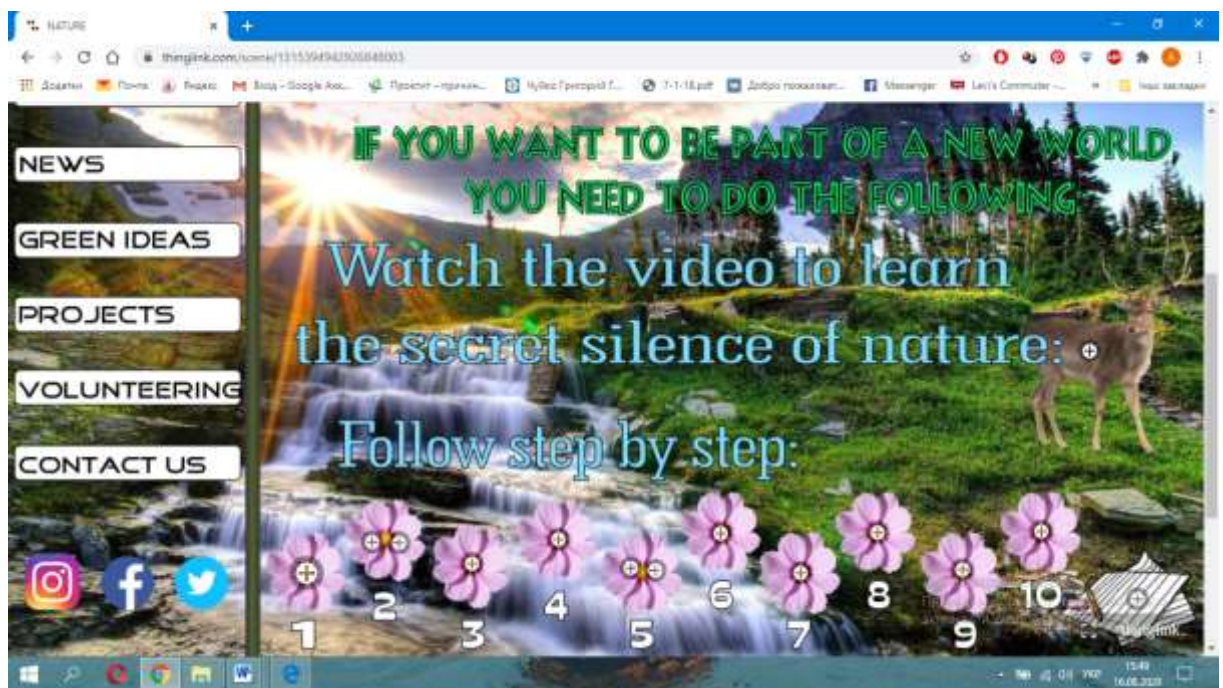


Рис. 2.6. Головна сторінка онлайн-квесту з елементами гейміфікації на тему: «Natural World». Укладач: Софія Ременяк.

Джерело: URL: <https://www.thinglink.com/scene/1315394942926848003>

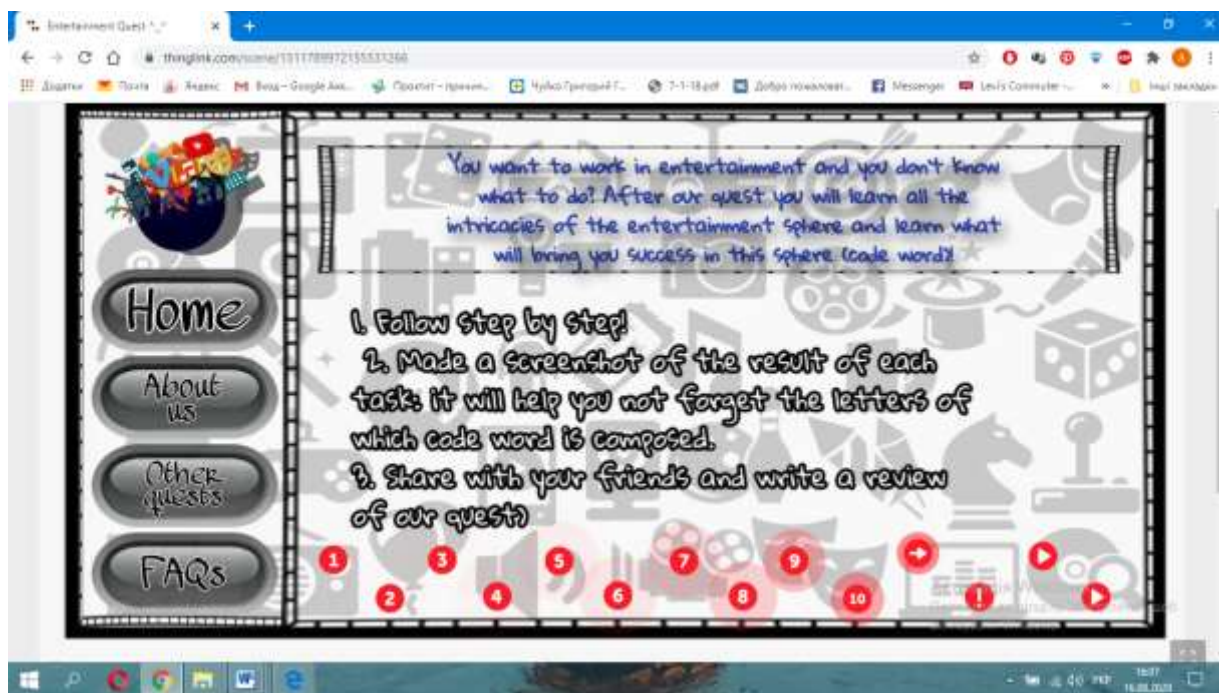


Рис. 2.7. Головна сторінка онлайн-квесту з елементами гейміфікації на тему: «Entertainment». Укладач: Юлія Хоменко.

Джерело: URL: <https://www.thinglink.com/scene/1311789972155531266>

Вправи у квестах спрямовані на удосконалення лексичних, граматичних та фонетичних навичок та сприяють розвитку читання, аудіювання і письма. Зміст вправ відповідає виучуваній темі («Natural World» рис. 2.6, «Entertainment» рис 2.7), відсутні граматичні та стилістичні помилки. Інструкції до завдань сформульовано чітко, грамотно та відповідно сторітеллінгу. На кожному етапі онлайн-квесту використовувалися різноманітні інструменти Smart-технологій, усі вправи яскраві, з зображеннями чи аудіо-/відеосупроводом.

Онлайн-квест з елементами гейміфікації оцінювався за такими критеріями: зміст, грамотність, різноманітність, дизайн, відповідність сторітеллінгу (див. додаток С.4, табл. С.4.1). За кожний з п'яти критеріїв студенти могли отримати максимально 2 бала, що в сумі складає 10 балів.

Відповідно критерію «зміст» онлайн-квест повинен був містити достатньо матеріалу, що відповідає виучуваній темі. Вправи мали бути спрямовані на розвиток різних мовних навичок (лексичних, граматичних, фонетичних) та мовленнєвих умінь (читання, аудіювання, говоріння, письмо).

Критерій «грамотність» передбачав відсутність граматичних та лексичних помилок у змісті вправ та у формулюванні інструкцій до них.

За критерієм «різноманітність» вправи повинні були бути створені за допомогою різноманітних інструментів Smart-технологій.

Критерій «дизайн» зумовлював студентів яскраво та привабливо оформлювати свої онлайн-квести, додавати зображення, фотографії, аудіо- та відеосупровід до вправ.

Критерій «відповідність сторітеллінгу» передбачав наявність захоплюючого сценарію, відповідно до якого потрібно було формулювати чіткі інструкції до вправ.

Отже, педагогічна практика дає можливість майбутнім учителям філологічних спеціальностей використати свої отримані під час навчання знання з психолого-педагогічних дисциплін та дисциплін філологічного циклу, а також апробувати Smart-технології в освітньому процесі. Правильно організована педагогічна практика із застосуванням Smart-технологій відбувається значно успішніше, якщо майбутні вчителі філологічних спеціальностей починають працювати з інструментами Smart-технологій задовго до початку педагогічної практики, а саме: відвідують тренінги із застосування Smart-технологій, створюють початкові ресурси за допомогою інструментів Smart-технологій, розробляють творчі проекти засобами Smart-технологій, навчаються застосовувати технології Smart під час розробки конспекту-уроку на практичних заняттях із методики. Така підготовка студентів-практикантів сприятиме успішному апробуванню Smart-технологій у процесі педагогічної практики.

Висновки до другого розділу

У другому розділі дисертаційного дослідження «Педагогічні умови і модель підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності» спроектовано модель підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, яка обумовлює модифікацію цільового, змістово-діяльнісного, діагностичного та результативного блоків. Усі виокремлені блоки взаємопов'язані, мають певне смислове навантаження, спрямовані на кінцевий результат – позитивну динаміку у формуванні готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності. Розроблена модель є основою для реалізації таких педагогічних умов: 1) підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій; 2) розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації; 3) апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики.

Витлумачено сутність поняття «пізнавальний інтерес» як особистісну вибірково спрямованість, яка зорієнтована на пізнання, її предметну сферу і на сам процес оволодіння знаннями. Виокремлено такі показники пізнавального інтересу, як: самостійність, активність, ініціативність, допитливість, сконцентрованість уваги, усвідомленість дій, наполегливість в досягненні мети, наявність позитивних емоцій, творчість та креативність у виконанні завдань. Теоретично обґрунтовано, що підвищення пізнавального інтересу відбувається за рахунок правильно організованого процесу навчання із застосуванням Smart-технологій – від роботи студентів під керівництвом викладача, до самостійного використання інструментів Smart-технологій. Навчання із залученням технологій Smart відрізняється своєю мобільністю, гнучкістю, різноманітністю та новизною, цим самим підвищуючи пізнавальний інтерес здобувачів освіти до навчання.

Досліджено, що застосування онлайн-квесту з елементами гейміфікації, створеного за допомогою інструментів Smart-технологій, забезпечує тісний зв'язок навчання з реальним життям, що обумовлено його проблемністю, автентичністю та інтерактивністю. Проведено теоретичний аналіз понять «гейміфікація» і «сторітеллінг». Розглянуто онлайн-квест з елементами гейміфікації як «зовнішній» інструмент пізнання і потрактовано його як гру, метою якої є вирішення певних завдань, що створюються за допомогою Smart-технологій і з'єднуються між собою гіперпосиланнями. Виокремлено п'ять критеріїв юзабіліті онлайн-квесту з елементами гейміфікації (засвоюваність, ефективність, запам'ятовуваність, здатність до індукування помилок, задоволеність), на основі яких визначено його переваги та недоліки з точки зору розвитку когнітивних здібностей, а саме: онлайн-квест сприяє розвитку та удосконаленню вмінь в читанні, аудіюванні та письмі, проте не формує комунікативних здібностей; візуалізація та застосування прийому сторітеллінгу охоплює емоційну сферу та прискорює сприйняття виучуваного матеріалу, однак відволікає увагу студента на роботу технічного характеру і вимагає наявності певних інформаційних навичок; онлайн-квест з елементами гейміфікації дає можливість студенту побачити свої помилки одразу ж після виконання вправи, хоча повністю не гарантує об'єктивність оцінювання, так як відповідь можна вгадати, просто розпочавши вправу спочатку. Однак, до беззаперечних переваг онлайн-квесту з елементами гейміфікації відносимо його мультимедійність і динамічність, що створює атмосферу змагання та сприяє розвитку мотивації на занятті. Працюючи з онлайн-квестом студент аналізує, порівнює і запам'ятовує інформацію, удосконалює слухове сприйняття і вербальне мислення, розвиваючи при цьому свої когнітивні здібності.

Педагогічна практика передбачає роботу студентів в умовах учительського та учнівського колективу і дає можливість апробувати Smart-технології під час самостійного проведення навчальних занять з учнями. У контексті нашого дослідження виокремлено такі функції педагогічної

практики: мотивуюча, навчальна, розвивальна та рефлексивна. Правильно організована педагогічна практика із застосуванням Smart-технологій забезпечує інноваційний і творчий характер підготовки студентів і відбувається значно успішніше, якщо майбутні вчителі-філологи починають працювати з інструментами Smart-технологій задовго до початку педагогічної практики. Тому для забезпечення організації третьої умови нами було розроблено фрагмент програми педагогічної практики із застосуванням Smart-технологій, що відрізнявся від традиційної програми обов'язковою умовою проведення уроків із використанням технологій Smart та створення онлайн-квесту з елементами гейміфікації в якості творчого проекту; проведено тренінг із використання інструментів Smart-технологій під час викладання дисциплін філологічного циклу, підготовлено методичні рекомендації щодо застосування інструментів Smart-технологій студентами-практикантами під час педагогічної практики, а також проведено практичне заняття з методики для студентів спеціалізацій «Мова і література (англійська)» та «Українська мова і література».

Основні наукові результати розділу опубліковано у працях автора [38; 46; 78; 98; 103; 105].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грітченко І. А. Модель формування практично-діяльнійної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інтернеттехнологій. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/4141/1/Cherkassy.pdf> (дата звернення: 07.03.2020).
2. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2006. 542 с.
3. Захарова І. В., Поліщук Н. М. Побудова моделі фахівця інформаційної галузі. URL: http://209.85.129.132/search?q=cache:SZn-Qf9ILmYJ:www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchu/N120 (дата звернення: 08.08.2018).
4. Зязюн І. А., Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій. Київ : Віпол, 2003. 426 с.
5. Методы системного педагогического исследования : учеб. пособ. / под ред. Н. В. Кузьминой. Ленинград : ЛГУ, 1980. 170 с.
6. Ліненко А. Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 1996. 556 с.
7. Модель формирования специалиста с высшим образованием на современном этапе / Савельев А. Я. и др. Москва : НИИВО, 2005. Вып. 3. 72 с.
8. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ, 1997. 375 с.
9. Штофф В. А. Моделирование и философия. Москва : Наука, 1966. 301 с.
10. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи : навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 396 с.

11. Суходольский Г. В. Структурно-алгоритмический анализ и синтез деятельности. Ленинград : ЛГУ, 1976. 120 с.
12. Романов Е. В. Теория и практика профессиональной подготовки учителя технологии и предпринимательства: монография. Магнитогорск : МАГУ, 2001. 245 с.
13. Шевченко Л. С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук. : 13.00.04. Вінниця, 2019. 554 с.
14. Балл Г. А. Психология в радиогуманистической перспективе : избр. работы. Киев : Основа, 2006. 408 с.
15. Байда М. В. Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до реалізації технологій кооперативного навчання у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2016. 237 с.
16. Алексюк А. М. Загальні методи навчання в школі. Київ : Радянська школа, 1973. 263 с.
17. Воловик П. М. Проблеми порівняння ефективності різних форм і методів навчання та виховання. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2001. Вип. III. С. 93–101.
18. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі. Київ : Освіта України, 2006. 396 с.
19. Кремень В. Г. Якісна освіта в контексті загальноцивілізаційних змін. *Освіта України*. 2006. 28 листоп. С. 3.
20. Лук'янова Л. Б. Акмеологічний ресурс андрагогічної моделі навчання. *Проблеми освіти*: зб. наук. пр. Житомир-Київ, 2015. Вип. 84. С. 31–36.
21. Лернер И. Я. Дидактическая система методов обучения. Москва : Знание, 1976. 64 с.

22. Білик В. В. Характеристика засобів і форм професійного навчання у вищій школі як складових педагогічної системи. Педагогічний дискурс. 2013. Вип. 14. С. 69–73.

23. Мойсеюк Н. Педагогіка : навч. посіб. URL: <https://pidru4niki.com/12570107/pedagogika/pedagogika> (дата звернення: 27.04.2019).

24. Рогульська О. О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти : дис. ... д-ра пед. наук. : 13.00.04. Вінниця, 2020. 766 с.

25. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2005. 520 с.

26. Козаков В. А., Дзвінчук Д. І. Психолого-педагогічна підготовка фахівців у непедагогічних університетах. Київ : НІЧЛАВА, 2003. 210 с.

27. Педагогика : учебник / Л. П. Крившенко, М. Е. Вайндорф-Сысоева и др. ; под ред. Л. П. Крившенко. Москва : ТК Велби, Проспект, 2004. 417 с.

28. Данилов М. А., Есипов Б. П. Дидактика : учебник. Москва : АПН, 1957. 519 с.

29. Лернер И. Дидактические основы методов обучения. Москва, 1981. 184 с.

30. Бабанский Ю. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. Москва : Просвещение, 1985. 208 с.

31. Методи, прийоми навчання. URL : <https://www.slideshare.net/SvetlanaLyashenko/ss-56641407> (дата звернення: 10.03.2020).

32. Форми організації учбової роботи. URL : <http://ukr.vipreshebnik.ru/pedagogika-ta-psikhologiya/1404-formi-organizatsiji-uchbovoji-roboti.html> (дата звернення: 10.02.1018).

33. Словник-довідник з професійної педагогіки / [ред.-упоряд. А. В. Семенова]. Одеса : Пальміра, 2006. 272 с.

34. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды. Москва : Педагогика, 1989. 560 с.

35. Высоцкий С. В. Структура психолого-педагогический условий формирования поисково-творческой направленности личности в процессе обучения. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*: зб. наук. пр. Одеса, 1999. Вип. 8-9. С. 90–94.

36. Тітова С. В. Підготовка вчителів філологічної спеціальності до професійної діяльності в інноваційному освітньому середовищі : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2017. 267 с.

37. Пушкар Т. М. Формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до міжособистісної взаємодії засобами комунікативних технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Житомир. держ. ун-т імені Івана Франка. Житомир, 2016. 262 с.

38. Кушнір А. С. Smart-технології в освіті : метод. рекомендації. Вінниця : АКцентр, 2020. 84 с.

39. Леонтьев А. Н., Лурье А. Р. Предисловие к книге Л. С. Выготского «Избранные психологические исследования». Москва, 1956. 83 с.

40. Polyanskaya O.S. (Motivatsionnyie faktoryi razvitiya lingvisticheskikh sposobnostey [Motivational factors for the development of linguistic abilities]. Unpublished PhD dissertation, Novosibirsk, Russia, 2002. URL: <https://www.dissercat.com/content/motivatsionnye-factory-razvitiya-lingvisticheskikh-sposobnostei>

41. Абдуллаев А. К. Развитие познавательного интереса учащихся 1 и 2 класса начальной школы. Баку, 1953. 193 с.

42. Зак А.З. Развитие умственных способностей младших школьников. М.: Наука, 1994. 320 с.

43. Морозова Н.Г. Учителю о познавательном интересе. М.: Знание, 1979. 186 с.

44. Теплов Б.М. Избранные труды: В 2-х т. М. : Педагогика, 1985. Т. 1. 329 с.

45. Щукина Г. И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. Москва: Педагогика, 1986. 208 с.
46. Кушнір А. С. Застосування онлайн-сервісів як запорука підвищення пізнавального інтересу до вивчення іноземних мов. *Фізико-математична освіта*. Суми, 2019. 1(19). С. 95 – 101. DOI: 10.31110/2413-1571-2019-019-1-015.
47. Kahoot: хмарний сервіс. URL: http://wiki.kname.edu.ua/index.php_Kahoot (дата звернення: 08.10.2018).
48. Білоус Н. П., Чала Н. М. Платформа kahoot як інструмент моделі «перевернутого навчання» при викладанні іноземної мови : тези доповідей, 21 бер. 2018 року). Київ, 2018. С. 11–13.
49. Комарницька О. М. Особливості застосування мобільних технологій у навчанні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Новітні інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: актуальні проблеми», 30 листопада 2016 року. Тернопіль, 2016. С. 3–8.
50. Kahoot! URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Kahoot!> (last accessed: 08.10.2018).
51. Освітній портал «Urok-ua.com». URL: <https://urok-ua.com/mayster-klas-stvoryuyemo-interaktivni-vpravi-na-sayti-learningapps-org/> (дата звернення: 10.10.2018).
52. Інтернет-сервіси в освітньому просторі. URL: <http://internet-servisi.blogspot.com/p/learning-apps.html> (дата звернення: 10.10.2018).
53. Додаток Quizlet: як користуватися? URL: <http://hi-news.pp.ua/kompyuteri/16989-dodatok-quizlet-yak-koristuvatisya.html> (дата звернення: 27.02.2019).
54. Quizlet – современный подход к изучению иностранных слов. URL: http://helpix.ru/appinion/201403/649-quizlesovremennyj_podhod_kizucheniju_inostrannyh_slov.html (дата звернення: 27.02.2019).

55. Wilson W. R. Information as a measure of intelligence and maturity. *Journal of Educational Psychology*. 1924. №15(5). P. 309–312. URL: <https://doi.org/10.1037/h0073787> (дата звернення: 27.08.2020).

56. Gardner H. *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligence*. [3rd ed.]. New York : Basic Books, 2011. 467 p.

57. McGrew W. C. *The cultured chimpanzee. Reflections on Cultural Primatology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 262 p. DOI: 10.1017/CBO9780511617355.

58. Станович К. Рациональное мышление. Київ, 2012.

59. Robin L. West, *Everyday Memory and Aging: A Diversity of Tests, Tasks, and Paradigms, Everyday Memory and Aging*. New York : Business Media, 1992. P. 3–21.

60. Дзугаева С. В. Проводящие пути головного мозга человека. Москва, Медицина, 1975. 256 с.

61. Eccles Y.C. Evolution of complexity of the brain with emergence of consciousness . *Reithing Neuronal Networks: Quantum Fields and Biological Data*. New York : Hillsdale, 1994. P. 3.

62. Evans V. *A Glossary of Cognitive Linguistics*. Edinburgh : Edinburg University Press. 2007. 251 p.

63. Griffin A. S., Evans C. S., Blumstein D. T. Selective learning in a Marsupial. *Ethology*. 2002. Vol. 108. P. 1103–1114. DOI: 10.1046/j.1439-0310.2002.00840.x.

64. Головін М. Б. Зміст підготовки висококваліфікованого фахівця з інформаційних комп'ютерних технологій у контексті когнітивних процесів (на прикладі програмування). *Інформаційні технології в освіті*. Херсон, 2008. Вип.2. С. 66–73. URL: <http://ite.kspu.edu/issue-2/p-66-73> (дата звернення: 10.11.2019).

65. Морено Я. Л. Социометрия: экспериментальный метод и наука об обществе / пер. с англ. А. Боковинова, под науч. ред. Золотовицкого Р. А.

Москва: Академический Проект, 2001. URL: <https://www.livelib.ru/author/287088-yakob-levi-moreno> (дата звернення: 10.11.2019).

66. Chi M.G., Cecci S.Y. Content knowledge. Its role, representation, and restructuring in memory development. *Advances in Child Development*. 1987. № 20. P. 91.

67. Щепилова А. В. Когнитивизм в лингводидактике: истоки и перспективы. *Вестник московский городского педагогического университета*. 2013. № 1(1). С. 45–55.

68. Krashen S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. Pergamon Press Ltd, 1987.

69. O'Malley J.M., Chamot A.U. Learner strategies in second language acquisition. Cambridge : CambridgeUniversityPress, 1990. 340 p.

70. Le Ny J.-F. Science cognitive et comprehension du langage. Paris : Editions des Presses Universitaires de France, 1989. 256 p.

71. Беляев Б. В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам : [пособ. для препод. и студ.]. Москва : Просвещение, 1965. 227 с.

72. Крутий К. Л. Словотворчий компонент, як чинник розвитку мовної здібності дитини дошкільного віку. *Актуальні проблеми українського словотвору* / за ред. В. Грещука. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С. 652–663.

73. Edmondson W., House J. Einfthringin die Sprachlehrforschung. UTB : Francke, 2000. 369 s.

74. Поперечна Л. Ю. Комунікативні здібності вчителя, як одна з важливих складових його професіограми. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. № 1. С. 21–24.

75. Способности и склонности : комплексные исследования / [под. ред. Э. А. Голубевой]. Москва : Педагогика, 1989. 200 с.

76. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург : Питер, 2002. 720 с.

77. Kabardov M. K. Kommunikativnyie i kognitivnyie sostavlyayuschie yazykovou sposobnosti (individualno-tipologicheskiiy podhod) [Communicative

and cognitive components of language ability (individually-typological approach)]. Unpublished doctoral dissertation. Moscow, Russia. 2001. С. 41. URL: <https://www.dissercat.com/content/kommunikativnye-i-kognitivnye-sostavlyayushchie-yazykovykh-sposobnostei-individualno-tipolog>

78. Кушнір А. С. Когнітивний аспект у вивченні іноземних мов. *Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХІ столітті* : монографія / за ред. В. П. Бабича, Л. С. Рибалко. Харків : ВННОТ, 2019. С. 318–322.

79. Oxford R. Language learning strategies in a nutshell: Update and ESL suggestions. *TESOL Journal*. 1992–1993. No. 2 (2). P. 18–22.

80. Каспарова М. Г. О некоторых компонентах иноязычных способностей и их развития у школьников. *Иностранные языки в школе*. 1986. № 5. С. 25–29.

81. Щепилова А.В. Коммуникативно-когнитивный подход к обучению французскому языку как второму иностранному : теоретические основы. Москва : Школьная книга, 2003. 488 с.

82. Сергеев С. Ф. Когнитивная педагогика: пользовательские свойства инструментов познания: концепции, модели, проекты. Москва : НИИ школьных технологий, 2011 С. 35–41.

83. Шевченко Л. С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності : монографія. Вінниця : ТОВ Друк, 1918. С. 210.

84. Zuckerman G., Linder J. Game-based marketing: inspire customer loyalty through rewards, challenges, and contests. John Wiley & Sons, 2010. 240 p.

85. Kim A. J. Community building on the web: Secret strategies for successful online communities. Addison-Wesley – Longman Publishing Co., Inc., 2000. 380 p.

86. Kapp K.M. The gamification of learning and instruction: game-based methods and strategies for training and education. John Wiley & Sons, 2012. 336 p.

87. Качан Б. М. Гейміфікація в системі новітніх технологій навчання іншомовної компетентності студентів медичних вищих навчальних закладів. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4865 (дата звернення: 05.04.2018).

88. Сокол І. М. Квест: метод чи технологія. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2014. № 2. С. 28–32.

89. Dodge B. (1995). Some thoughts about WebQuests [Online]. URL: http://edweb.sdsu.edu/courses/edtec596/about_webquests.html (дата звернення: 14.06.2018).

90. March T. Why WebQuests?, an introduction circa Web 1998. URL: http://tommmarch.com/writings/intro_wq.php (дата звернення: 14.06.2018).

91. Гончарова Н. Ю. Новые информационные технологии на занятиях по иностранному языку в неязыковом вузе. Вуз культуры и искусств в образовательной системе региона. URL: http://www.acis.vis.ru/8/4/1_5/4.htm (дата звернення: 27.08.2020).

92. Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. Развитие информационной компетенции специалистов в области обучения иностранному языку. URL: <http://www.lib.tsu.ru/mminfo/000349304/04/image/04-096.pdf> (дата звернення: 21.08.2020).

93. Медиаобразование в США, Канаде и Великобритании / А. В. Федоров, А. А. Новикова и др. Таганрог: Кучма, 2007.

94. Хуторской А. В. Вебквест. URL: <http://khutorskoj.ru/index.htm> (дата звернення: 27.08.2018).

95. Шевцова, О. Г. Веб-квест – один из наиболее эффективных способов применения Интернета для внедрения ролевых игр в обучение / ИТО-2008. Секция III. Подсекция 2. Владивосток: Владивостокский

государственный университет экономики и сервиса. URL: <http://ito.edu.ru/2008/Moscow/III/2/III-2-7656.html> (дата звернення: 28.08.2018).

96. Шевченко Л. С. Застосування ВЕБ-квестів для формування пізнавальної активності учнів. *Педагогіка і психологія професійної освіти* Львів, 2011. № 3. С. 67–74.

97. Яковенко А. В. Использование технологии Web-quest в языковом образовании. / Архив научных публикаций : [сайт]. URL: http://www.rusnauka.com/5_SWMN_2012/Pedagogica/1_100769.doc.htm (дата звернення: 28.08.2018).

98. Кушнір А. С. Он-лайн квест як зовнішній інструмент пізнання: когнітивний аспект. *Наукові записки: зб. наук. пр.* Вінниця, 2019. С. 14–20.

99. Piaget J. The construction of reality in the child. New York: Basic Books, 1954. 386 p.

100. Кривов С. В., Поскребышева Е. С., Старкин Е. С. Когнитивные технологии в образовании. *Инновации в образовании.* 2014. № 3(4). С. 97–100.

101. Кытманова Е. А. Веб-квест как вид проектной деятельности и его использование в обучении иностранному языку. URL: <https://www.km.ru/referats/333272-veb-kvest-kak-vid-proektnoi-deyatelnosti-i-ego-ispolzovanie-v-obuchenii-inostrannomu-yazyku> (дата звернення: 28.08.2018).

102. Laborda, J. G. Using webquests for oral communication in English as a foreign language for Tourism Studies. *Educational Technology & Society.* 2009. № 12 (1) P. 258-270. [Online]. URL: http://findarticles.com/p/articles/mi_7100/is_1_12/ai_n31564373/ (дата звернення: 15.09.2019).

103. Kushnir A. S. Christmas Quest URL: <https://www.thinglink.com/scene/1116692439780818946> (дата звернення: 05.02.2018).

104. Метод storytelling. Освітні проекти на уроках. URL: <https://naurok.com.ua/post/metod-storytelling-yak-zacikaviti-ditey-rozpovidayuchi-istori1164599894262939651> (дата звернення: May 07, 2020).

105. Kushnir A. S. Travelix. URL: [https://www. thinglink.com/scene/1164599894262939651](https://www.thinglink.com/scene/1164599894262939651) (дата звернення: 05.02.2018).
106. Абдуллина О. А., Загряжкіна Н. Н. Педагогическая практика студентов : учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов. Москва : Просвещение, 1989. 175 с.
107. Крюкова Т. А. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя в процессе педагогической практики : дис. канд. ... пед. наук. Волгоград : ВГПУ, 2004. 172 с.
108. Слостенин В. А. Формирование социально-активной личности учителя. *Сов. педагогика*. 1981. № 4. С. 76–84.
109. Falloon G. Learning objects and the development of students' key competencies. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2010. № 26 (5). P. 626–642.
110. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва, 1995.
111. Громова Н. В. Роль і місце педагогічної практики в професійному становленні майбутнього вчителя-філолога. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 5 (31). С. 213–221.
112. Казакова Н. В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2005. 22 с.
113. Кацова Л. Г. Формування професійного інтересу у майбутніх учителів у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2004. 196 с.
114. Уйсімбаєва Н. В. Проблеми компетентнісного підходу під час підготовки педагогічних кадрів. *Наукові записки. Сер. педагогічні науки* : зб. наук. пр. Вип. 76. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. С. 401–411.

115. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания педагогической антропологи. *Избр. пед. соч.* : в 2 т. Москва : Недолок, 1974. Т. 1. С. 229–256.

116. Фрицко Ж. С. Квазипрофессиональная деятельность при подготовке будущих учителей в условиях педагогического колледжа. *Интернет-журнал «Эйдос»*. 2007. 30 сент. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0930-24.htm>. (дата звернення: 27.08.2020).

117. Шулдик Г. О., Шулдик В. І. Педагогічна практика : навч. посіб. для студ. пед. вузів. Київ : Науковий світ, 2000. 143 с.

118. Щербань П. М. Активні методи підготовки майбутніх учителів. Київ : Т-во «Знання» УРСР, 1988. 48 с.

119. Cetto M. Technology and second language teaching. *Brujula*, 2010. vol. 8.14.

120. Педагогическая практика в системе подготовки будущих учителей : сб. науч. тр. / отв. ред. В .А. Слостенина. Москва : МГПИ, 1987. 138 с.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Організація і методика педагогічного експерименту

Психолого-педагогічний експеримент – «комплексний метод дослідження, який забезпечує науково-об'єктивну і доказову перевірку правильності обґрунтованої на початку дослідження гіпотези. Він дозволяє перевірити ефективність тих чи інших нововведень у галузі навчання і виховання, порівняти значимість різних чинників у структурі педагогічного процесу та вибрати найкраще (оптимальне) для визначених педагогічних завдань» (С. Гончаренко [1, с. 12]).

Проведення педагогічного експерименту стало логічним продовженням теоретичних досліджень, головним засобом перевірки їх достовірності, оцінювання ефективності та практичної значущості обґрунтованих педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Основною базою дослідження були Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Бердянський державний педагогічний університет, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти (Додаток III). До участі в дослідженні було залучено 538 студентів і 34 викладача зазначених ЗВО, а також 35 учителів-філологів закладів загальної середньої освіти.

Основна мета проведення дослідно-експериментальної роботи – перевірка ефективності впровадження педагогічних умов і моделі підготовки

майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Відповідно до гіпотези й мети нашого дослідження було сформульовано завдання експериментальної роботи:

1) проаналізувати освітній процес у педагогічних ЗВО з позиції використання Smart-технологій;

2) визначити початковий рівень готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності;

3) реалізувати забезпечення педагогічних умов, що сприяють ефективності формування готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності;

4) проаналізувати одержані дані шляхом теоретичного аналізу та методами математичної статистики.

Відповідно до мети та завдань дослідження експериментальна робота здійснювалася в три взаємопов'язаних етапи (констатувальний, формувальний, узагальнювальний) з 2013 по 2020 рік. На кожному етапі ставилися певні цілі та розв'язувалися конкретні завдання, окремі положення піддавалися аналізу, вносилися відповідні корективи. Відповідно, було розроблено програму діагностики формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності на кожному етапі.

На констатувальному етапі (2013-2016 рр.). Проаналізовано сутність професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів-філологів; теоретично узагальнено досвід застосування Smart-технологій в освіті. Визначено структуру готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності. Здійснено перевірку рівня готовності студентів до застосування Smart-технологій. Визначено педагогічні умови та розроблено модель підготовки

майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності.

Перевіка рівня готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій здійснювалася відповідно до розроблених у п. 1.3 компонентів:

– мотиваційно-цільового (рівень умотивованості та пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій);

– когнітивного (формування психолого-педагогічних, дидактико-технологічних і методичних знань та комплексу умінь і навичок у структурі власної професійної педагогічної діяльності);

– рефлексивного (розвиток емоційно-особистісних характеристик майбутніх учителів філологічних спеціальностей, які сприятимуть росту готовності до застосування Smart-технологій, а також розвитку самооцінки, самоаналізу тощо).

Для вивчення мотиваційних орієнтацій студентів на констатувальному етапі дослідження було розроблене анкетування, мета якого полягала в експериментальній перевірці ефективності застосування Smart-технологій з метою підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення мов. Пізнавальний інтерес характеризується різними рівнями та показниками, має різну природу виникнення і характер розвитку, а також є одним із складових мотиваційно-цільового компоненту досліджуваної готовності.

На констатувальному етапі експерименту зі студентами 4 курсу (134 чол.) спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література) було проведене анкетування (див. додаток Б) Анкетування включало 10 запитань, що відображали показники рівня пізнавального інтересу (п. 2.2), визначені нами на основі праці Г. Щукіної [2]. Діагностика пізнавального інтересу студентів показала, що 26,1 % студентів мають низький рівень пізнавального інтересу, у 49,5 % спостерігається середній рівень і лише у 23,4 % рівень пізнавального інтересу високий. Наприклад, тільки 13,2% респондентів зазначили, що розглядають можливість використання інструментів Smart-

технологій на заняттях з філологічних дисциплін; 19%, вказали що самостійно виконують вправи, створені за допомогою Smart-технологій; 21% прагнули опанувати нові інструменти та засоби Smart-технологій. Студенти зазначали, що в них виникають труднощі під час виконання завдань, які створені інструментами Smart-технологій, для них важко сконцентруватися та завершити до кінця завдання, створене з використанням Smart-технологій.

Вивчення рівня сформованості навчальної мотивації здійснювалася за допомогою «Методики діагностики навчальної мотивації студентів» Н. Бадмаєвої [3, с. 151-155]. У процесі дослідження методика було модифіковано, оскільки для нашої розвідки актуальним являється визначення рівня розвитку мотивів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності (Додаток Ф).

Результати анкетування показали, що більшість студентів використовували технології Smart для комунікації та престижу. Далі йдуть навчально-пізнавальні мотиви та професійні мотиви до застосування Smart-технологій. Виявлено також мотиви уникання Smart-технологій і у меншості респондентів наявні мотиви до творчої самореалізації за допомогою Smart-технологій (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Результати анкетування на виявлення мотивів до використання Smart-технологій на констатувальному етапі

Мотиви	% студентів
<i>Комунікативні мотиви</i>	21,2%
<i>Мотиви престижу</i>	26,7%
<i>Навчально-пізнавальні мотиви</i>	19,9%
<i>Професійні мотиви</i>	15,5%
<i>Мотиви уникання</i>	9,2%
<i>Мотиви творчої самореалізації</i>	12,6%

Джерело: розроблено автором

Нами було також розроблено опитувальник (див. додаток 3.2), що ставив за мету визначити особисте ставлення студентів до застосування в освітньому процесі Smart-технологій.

За результатами опитування більшість студентів, що є активними користувачами соціальних мереж, YouTube та інших мобільних додатків, неочікувано негативно відреагували на ідею застосування Smart-технологій під час навчання, пояснюючи це тим, що створення завдань за допомогою інструментів Smart займає багато часу, оскільки потрібно не лише розробляти контент мовленнєвої вправи, але й вивчати інтерфейс, функції та можливості відповідної програми. Студенти також аргументували це тим, що для створення і використання вправ в онлайн-сервісах кожен на занятті має бути забезпечений персональним комп'ютером. До того ж інформаційна неосвіченість заважала зрозуміти які освітні платформи можна використовувати для створення тієї чи іншої вправи.

На констатувальному етапі для дослідження сформованості рефлексивного компоненту, тобто здатності майбутніх учителів-філологів виходити за межі власного «Я», перед тим як діяти, приймати зважені обдумані рішення, враховувати різні шляхи вирішення проблеми, була використана методика діагностики рівня розвитку рефлексивності А. Карпова (Додаток X) [4, с. 51], а також тест «Рівень самооцінювання й саморозвитку» (модифіковано автором) (Додаток Ц) [5].

Аналіз діагностики рівнів розвитку рефлексивності показав, що у майбутніх філологів на констатувальному етапі дослідження було виявлено низький та середній рівень розвитку рефлексивності (62,5%/61,8%). Більшість студентів зазначала, що вміють виявляти недоліки роботи з використання Smart-технологій, що в них наявна мотивація до інноваційної діяльності і що вони володіють усіма необхідними знаннями застосовувати Smart-технології у майбутній професійній діяльності. Однак, їхня невпевненість заважає в повній мірі здійснювати самоконтроль та самоінтерпретацію своєї педагогічної діяльності із використанням Smart-

технологій. Очевидно, що такий рівень розвитку рефлексивності не дав би можливості в майбутньому успішно застосовувати Smart-технології у професійній діяльності.

Вивчення результатів констатувального етапу експерименту засвідчило недостатній рівень інформаційної грамотності та рівень пізнавального інтересу студентів до застосування Smart-технологій. У більшості респондентів домінують комунікативні мотиви та мотиви престижу до застосування Smart-технологій. Проте для успішної підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до професійної діяльності із застосуванням Smart-технологій все ж таки повинні переважати навчально-пізнавальні та професійні мотиви, а високий рівень готовності до використання Smart-технологій у професійній діяльності взагалі характеризується наявністю мотиву до творчої самореалізації, який у респондентів виявився на останньому місці. Низький та середній рівень діагностики рефлексивності також свідчать про недостатню проінформованість про переваги та можливості застосування Smart-технологій у майбутній професійній діяльності.

Теоретичний аналіз, вивчення структури готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій, а також вивчення результатів анкетування та опитування на констатувальному етапі дослідження дозволили нам сформулювати педагогічні умови та побудувати модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, розробити програму діагностики готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій, розробити дидактичні матеріали та підготувати методичні рекомендації для керівників, викладачів, студентів ЗВО щодо підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності.

3.2 Аналіз результатів педагогічного експерименту

На формувальному етапі дослідження (2016-2019 рр.) здійснено експериментальну перевірку педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до використання Smart-технологій у професійній діяльності.

Із урахуванням результатів констатувального етапу експерименту розроблено програму готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій [6] (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Програма діагностики готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій

Компоненти	Критерії / Показники	Методи діагностики
Мотиваційно-цільовий	<p><i>Критерієм</i> його сформованості є мотиваційна готовність майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.</p> <p><i>Показниками мотиваційно-цільової готовності є:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – сформованість пізнавального інтересу до використання Smart-технологій; сформованість бажання постійно вдосконалювати свою здатність використовувати Smart-технології, брати участь у методичних майстернях, семінарах, конференціях, вебінарах тощо з метою переймання передового досвіду з використання Smart-технологій; – сформованість потреби ефективно використовувати набутий теоретико-практичний досвід застосування Smart-технологій; бажання досліджувати ефективність обраних форм і методів роботи зі Smart-технологіями в навчанні; – сприйнятливість педагогічних інновацій, бажання експериментувати із Smart-технологіями та засобами навчально-виховної роботи; сформованість мотиву самовдосконалення засобами Smart-технологій та подолання труднощів під час використання Smart-технологій. 	<p>Анкетування для діагностики пізнавального інтересу студентів (Додаток Б);</p> <p>анкетування для виявлення мотивів до використання Smart-технологій (модифіковано автором) (Додаток Ф);</p> <p>опитування для визначення особистого ставлення студентів до застосування в освітньому процесі Smart-технологій (Додаток 3.2).</p>

<i>Когнітивний</i>	<p><i>Критерієм</i> його сформованості є когнітивна готовність майбутніх учителів філологічних спеціальностей, що включає професійно-значущі знання, знання про Smart-технології та вміння їх використовувати у майбутній професійній діяльності.</p> <p><i>Показниками когнітивної готовності є:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – професійно-значущі лінгвістичні знання та уміння; – знання методики навчання дисциплін філологічного циклу із застосуванням сучасних Smart-технологій; – знання науково-методичної літератури, дидактичних і методологічних матеріалів стосовно вивчення мов і літератур із застосуванням Smart-технологій; – знання психолого-педагогічних аспектів застосування Smart-технологій у вивченні філологічних дисциплін відповідно до вікових та учнів; – знання організації освітнього процесу із застосуванням Smart-індивідуальних особливостей технологій; – знання методів і форм організації навчально-пізнавальної і дослідницької діяльності учнів; – знання державного стандарту загальної середньої освіти, навчальних програм для ЗЗСО та практичні шляхи їхньої реалізації в різних видах урочної та позаурочної діяльності. 	<p>Визначення рівня професійних знань теоретичного та практичного характеру, початкові матеріали (Додаток З, Додаток К, Додаток П, Додаток Р), рейтинг, методи математичної статистики.</p>
<i>Рефлексивний</i>	<p><i>Критерієм</i> сформованості є рівень усвідомлення, самооцінки і самоаналізу студентами власної педагогічної діяльності.</p> <p><i>Показниками рефлексивної готовності є:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність діагностувати рівень знань студентів із застосуванням Smart-технологій; – вміння виявляти недоліки роботи з використанням Smart-технологій; – наявність навичок самоконтролю й самооцінки своєї діяльності з використанням Smart-технологій; 	<p>Діагностичні методики: методика діагностики рівня розвитку рефлексивності А. Карпова (Додаток Х),</p>

<ul style="list-style-type: none"> – здатність до самоінтерпретації та саморегуляції власної педагогічної діяльності; – сформованість рефлексивної позиції (характер оцінки педагогом себе як суб'єкта інноваційної діяльності); – вміння вивчати власні можливості та рівень розвитку особистісних якостей для здійснення педагогічної діяльності з використанням Smart-технологій. 	<p>тест «Рівень самооцінювання й саморозвитку» (модифіковано автором) (Додаток Ц).</p>
---	--

Джерело: розроблено автором

Емпіричну базу на формульовальному етапі дослідження склали студенти спеціальностей «Мова і література (англійська)», «Українська мова і література» Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» (234 студенти та 16 викладачів).

Експериментальна перевірка, апробація та впровадження дидактичних матеріалів та методичних рекомендацій щодо підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності здійснювалася на базі Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Бердянського державного педагогічного університету, Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія», Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти (усього в експериментальній роботі на цьому етапі взяло участь 404 студенти та 34 викладача зазначених ЗВО, а також 35 учителів-філологів ЗЗСО).

Формувальний експеримент було проведено в межах освітнього процесу із урахуванням умов, що не варіюються (вивчення студентами контрольної групи (КГ) та експериментальної групи (ЕГ) одних і тих самих дисциплін; постановка рівнозначних дидактичних цілей; однаковий час тривалості навчання; такі самі форми і види контролю), і таких що варіюються: студенти ЕГ працювали у Smart-середовищі, створюючи вправи

та онлайн-квести з елементами гейміфікації за допомогою інструментів Smart-технологій, відвідували тренінги із застосування Smart-технологій, розробляли завдання із використанням Smart-технологій на заняттях з методики. В ЕГ систематично впроваджувалися методичні рекомендації щодо застосування інструментів Smart-технологій, розроблені методика та методичне забезпечення: онлайн-квест з елементами гейміфікації «Christmas Quest», онлайн-квест з елементами гейміфікації «Travelix», навчальні та навчально-методичні посібники: «Boost Your Computer Vocabulary» [7], «Test your Grammar» [8], «Language Problem Solving» [9], «Basic Phonetic Drills» [10], «All about Food» [11], «Здамо ЗНО без проблем» [12], «Activities in vocabulary and communicative skills development on the book “Daddy-long-legs” by Jean Webster» [13], «Development intensive reading skills on the book Pinocchio by Karlo Kollodi» [14], «Sing & Think» [15], фрагмент програми педагогічної практики для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література).

У КГ, в основному, застосовувалися традиційні форми і методи проведення занять.

Статистичні розрахунки на формульованому етапі зреалізовувалися із застосуванням програм MS Excel SPSS (Statistical Package for Social Science – Статистичний пакет для соціальних наук). Використання пакету програм SPSS уможливило статистичну обробку емпіричних даних дослідно-експериментальної роботи, формування баз даних, їх модифікації, «базового аналізу і створення звітів, надаючи широкі можливості для подання результатів статистичної обробки в текстовій, табличній і графічній формах» [16].

На початку формульованого етапу здійснено перевірку однорідності (правильність їхньої вибірки) КГ (118 чол.) і ЕГ (116 чол.) на основі статистичного аналізу результатів сесії за 2 курс студентів спеціальностей «Мова і література (англійська)» і «Українська мова і література» з дисциплін «Практичний курс англійської мови», «Практика усного і

писемного мовлення», «Сучасна українська літературна мова», «Історія української літератури», «Освітні технології і технічні засоби навчання», «Методика викладання іноземних мов», «Методика навчання української мови» з використанням параметричного непарного t-критерію Стьюдента [17, с. 256], для порівняння середнього балу двох незалежних груп [18]. За нульову гіпотезу H_0 прийнято твердження про те, що КГ і ЕГ є однорідними з імовірністю 5% ($p < 0,05$).

Для використання непарного t-критерію Стьюдента, ми дотримувалися наступних умов [19, с. 8]:

- «1) кількісний тип даних (дані були неперервними);
 - 2) наявність не більше ніж двох вибірок (КГ і ЕГ);
 - 3) вибірки КГ і ЕГ – незалежні;
 - 4) нормальний розподіл досліджуваної ознаки (середнього балу);
 - 5) рівність дисперсій досліджуваної змінної (середнього балу) в КГ і ЕГ»
- [20, с. 510].

Результати дослідження однорідності КГ і ЕГ за непарним t-критерієм Стьюдента представлено на рис. 3.1.

Гр	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Cep_ban КГ	118	3,95	,657	,060
ЕГ	116	3,74	,637	,059

	Levene's Test for Equality of Variances	t-test for Equality of Means								
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Cep_ban	Equal variances assumed	,006	,939	2,445	232	,015	,207	,085	,040	,374
	Equal variances not assumed			2,446	231,957	,015	,207	,085	,040	,374

Джерело: розроблено автором

Рис. 3.1. Результати аналізу однорідності КГ і ЕГ за допомогою непарного t-критерію Стьюдента в програмі SPSS 16.0

З аналізу можемо зробити висновок, що для КГ середній бал (Mean) – 3,95, стандартне відхилення (Std. Deviation) – 0,657, стандартна похибка відхилення (Std. Error Mean) – 0,60; для ЕГ середній бал (Mean) – 3,74, стандартне відхилення (Std. Deviation) – 0,637, стандартна похибка відхилення (Std. Error Mean) – 0,59; рівень статистичної значущості для критерію Лівіна (Sig) $0,06 > 0,05$.

Проведені статистичні підрахунки за параметричним t-критерієм Стьюдента дали нам змогу зробити висновок, що ЕГ і КГ однорідні (відносяться до однієї генеральної сукупності) з імовірністю 5%.

Задля діагностики *мотиваційно-цільового компоненту* на формувальному етапі було використано методику Н. Бадмаєвої [3, с. 151-155] модифіковану автором як «Методику діагностики навчальної мотивації студентів до застосування Smart-технологій» (Додаток Ф).

Порівняння результатів анкетування на початку формувального етапу експерименту показали, що в студентів ЕГ/КГ були не достатньо сформовані навчально-пізнавальні мотиви (13% / 14%), вони не проявляли інтересу до застосування Smart-технологій (мотиви творчої самореалізації) (16% / 15%), до впровадження Smart-технологій в майбутню професійну діяльність діяльність (професійні мотиви) (11% / 12%).

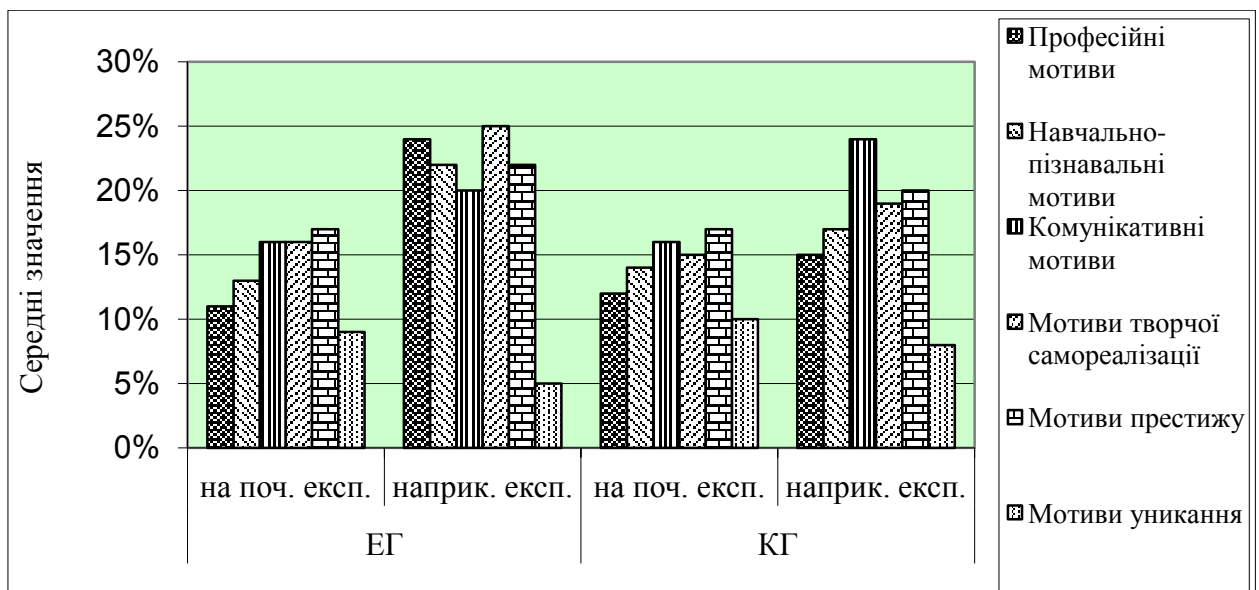
Вивчення результатів анкетування наприкінці формувального етапу експерименту, показали, що в студентів ЕГ, які тривалий час на заняттях та впродовж педагогічної практики працювали із Smart-технологіями, професійні мотиви вийшли на перший план 24%, за ними слідує навчально-пізнавальні мотиви 22% та комунікативні 20%. Мотиви творчої самореалізації 25% передують мотивам престижу 10%, які на початку експерименту були в лідерах. На останньому місці знаходяться мотиви уникання, всього 5%.

У студентів КГ мотиви до використання Smart-технологій на початку та наприкінці формувального етапу залишилися практично без змін (табл. 3.3, рис. 3.2).

**Результати анкетування на виявлення мотивів до використання
Smart-технологій на початку та наприкінці формувального етапу**

Мотиви	ЕГ		КГ	
	на поч.	наприк.	на поч.	наприк.
Професійні мотиви	11%	24%	12%	15%
Навчально-пізнавальні мотиви	13%	22%	14%	17%
Комунікативні мотиви	16%	20%	16%	24%
Мотиви творчої самореалізації	16%	25%	15%	19%
Мотиви престижу	17%	22%	17%	20%
Мотиви уникання	9%	5%	10%	8%

Джерело: розроблено автором



Джерело: розроблено автором

Рис. 3.2. Динаміка навчальної мотивації студентів до застосування Smart-технологій

Для вивчення мотиваційних орієнтацій студентів на констатувальному етапі дослідження було розроблене анкетування, мета якого полягала в експериментальній перевірці ефективності застосування Smart-технологій з

метою підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення мов [20, с. 99]. Пізнавальний інтерес характеризується різними рівнями та показниками, має різну природу виникнення і характер розвитку, а також є одним із складових мотиваційно-цільового компоненту досліджуваної готовності. Анкетування включало 10 запитань, що відображали показники рівня пізнавального інтересу (п. 2.2), визначені нами на основі праці Г. Щукіної [2] (див. додаток Б).

Діагностика пізнавального інтересу студентів ЕГ на початку та наприкінці дослідження показала, що низький рівень пізнавального інтересу знизився на 22,1 %, середній рівень зріс на 10,5 %, високий рівень зріс на 27,4 %.

У 19,4 % студентів КГ низький рівень пізнавального інтересу знизився на 11,1 %, середній рівень зріс на 12,5 %, високий рівень зріс на 7,3 %.

На початку і наприкінці формувального етапу дослідження серед студентів ЕГ було проведено опитування на визначення їх особистого ставлення до застосування інструментів Smart-технологій в освітньому процесі (див. додаток 3.2).

Аналіз результатів опитування показав, що усі студенти ЕГ знаходять більше переваг, ніж недоліків у застосуванні інструментів Smart-технологій в освітньому процесі. Кожний учасник експерименту виконував завдання квесту, що були створені за допомогою конструктора «Learning Apps», порталу «Lyricstraining», відеохостингу «YouTube» та інших інтернет-ресурсів. Після експериментального навчання здобувачі освіти зрозуміли як працює кожний додаток, де його можна застосовувати і як за допомогою нього можна створити власні ресурси. Студенти ЕГ були зацікавлені в подальшій роботі із Smart-технологіями, про що свідчать їх численні запитання щодо користування певним інструментом. Більше того студенти жваво обговорювали роботу над онлайн-квестом, що супроводжувалося лише позитивними емоціями.

Порівняння сформованості мотиваційного копоненту у студентів ЕГ і КГ дозволило нам зробити висновок, що на початку формувального етапу експерименту у студентів обох груп їх ставлення до Smart-технологій в освітньому процесі відповідало їхнім навчальним потребам (у більшості з них рівень пізнавального інтересу був досить низьким, використання технологій Smart було виключно для спілкування, не спостерігалось потреби опанувати Smart-технологіями з метою подальшого використання у професійній діяльності). Наприкінці формувального етапу експерименту більша частина студентів ЕГ стала виявляти пізнавальний інтерес до застосування Smart-технологій, основним мотиваційним чинником стала можливість застосовувати їх у професійній діяльності, а також для творчої самореалізації.

Діагностика когнітивного копоненту готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності включала визначення рівня професійних знань теоретичного та практичного характеру з дисциплін «Практичний курс англійської мови», «Практика усного і писемного мовлення», «Сучасна українська літературна мова», «Історія української літератури», «Освітні технології і технічні засоби навчання», «Методика викладання іноземних мов», «Методика навчання української мови».

Результати сесії за 2 курс на початку формувального експерименту свідчили про середній та низький якісний показник студентів обох груп. Найвищий якісний показник 67% спостерігався в ЕГ з дисципліни «Практичний курс англійської мови» та 67% у КГ з дисципліни «Сучасна українська літературна мова». Найнижчий якісний показник 48% в ЕГ і КГ виявився з дисципліни «Освітні технології і технічні засоби навчання». Наприкінці формувального етапу дослідження якісний показник в ЕГ зріс з усіх дисциплін (табл. 3.4).

**Порівняльна таблиця результатів діагностики когнітивного компоненту
готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-
технологій наприкінці формувального етапу дослідження**

№	Дисципліна	Групи	Якісний показник	Успішність навчання	Якісний показник	Успішність навчання
			на початку		наприкінці	
1	Практичний курс англійської мови	ЕГ	67%	100%	79%	100%
		КГ	66%	100%	68%	100%
2	Сучасна українська літературна мова	ЕГ	65%	98%	76%	100%
		КГ	67%	100%	67%	100%
3	Практика усного і писемного мовлення	ЕГ	61%	96%	76%	100%
		КГ	61%	97%	63%	96%
4	Історія української літератури	ЕГ	63%	100%	74%	100%
		КГ	61%	100%	64%	100%
5	Освітні технології і технічні засоби навчання (за спеціальністю «Мова і література (англійська)»)	ЕГ	48%	92%	68%	100%
		КГ	49%	94%	51%	94%
6	Освітні технології і технічні засоби навчання (за спеціальністю «Українська мова і література»)	ЕГ	50%	93%	59%	100%
		КГ	48%	91%	50%	93%
7	Методика викладання іноземних мов	ЕГ	60%	96%	71%	100%
		КГ	59%	97%	62%	97%
8	Методика навчання української мови	ЕГ	61%	98%	71%	100%
		КГ	63%	96%	67%	97%

Джерело: розроблено автором

Аналіз експериментальних даних показав, що наприкінці формувального етапу успішність навчання ЕГ становить 100% з усіх дисциплін. Якісний показник ЕГ в середньому зріс на 12% з усіх дисциплін в той час як якісний показник КГ зріс в середньому на 3%.

На основі синтезу результатів констатувального етапу експерименту було розроблено фрагмент авторської програми педагогічної практики для студентів філологічних груп (див. додаток М); проведено тренінг із застосування Smart-технологій, де здобувачі освіти мали нагоду наочно побачити як застосовуються деякі інструменти Smart-технологій (див. додаток Н); підготовлено методичні рекомендації щодо застосування інструментів Smart-технологій студентами-практикантами під час проходження педагогічної практики [21].

Для діагностики когнітивного компоненту досліджуваної готовності у процесі дослідження студенти КГ вивчали тему «Travelling» за традиційними методиками навчання, а ЕГ – за допомогою онлайн-квесту [22].

Діагностика ефективності застосування онлайн-квесту здійснювалася у вигляді написання контрольної роботи після завершення вивчення теми «Travelling» (див. додаток К).

Отримані результати контрольної роботи показали, що 38% студентів ЕГ та 29% студентів КГ виконали контрольну роботу на оцінку «відмінно». Оцінку «добре» отримали 34% ЕГ та 36% КГ і 28% студентів ЕГ та 31% студентів КГ отримали оцінку «задовільно». Не змогли справитись із завданнями 4% студентів КГ, які отримали оцінку «незадовільно». Тобто успішність навчання ЕГ становить 100%, тоді як у КГ – 96%. Відтак, якісний показник КГ становить 64%, що на 8% менше, ніж якісний показник ЕГ, що становить 72%.

На цьому ж етапі серед викладачів-філологів, що брали участь в експерименті, було проведене анкетування на визначення юзабіліті онлайн-квесту. Повний текст анкети представлено в Додатку Л. Дане анкетування дало можливість визначити основні переваги та недоліки використання онлайн-квестів під час викладання дисциплін філологічного циклу [23] і, відтак, зробити певний аналіз і внести корективи у подальшу роботу дослідження.

Усі вищеописані заходи уможливили проведення експерименту серед студентів-практикантів під час проходження педагогічної практики. Студенти ЕГ проходили практику за розробленою авторською програмою, що передбачає використання Smart-технологій на заняттях з учнями, а студенти КГ працювали за традиційною програмою педагогічної практики для філологічних груп.

Студенти ЕГ під час педагогічної практики (з 20.09.2019 до 15.11.2019) мали підготувати конспекти уроків і провести п'ять занять з обов'язковим використанням Smart-технологій, а також презентувати творчий проект, що передбачав створення онлайн-квесту з елементами гейміфікації із застосуванням прийому сторітеллінгу (див. додаток С).

Оцінювання педагогічної практики традиційно відбувалося за шкалою ЄКТС. Аналіз експериментальних даних показав, в ЕГ групі оцінку «А» (відмінно) отримало на 16,7% студентів більше, ніж в КГ (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Порівняльна таблиця результатів оцінювання за педагогічну практику студентів ЕГ і КГ

Оцінка	ЕГ	КГ
«А»	67,9%	51,2%
«В»	20,1%	26,5%
«С»	8,1%	17,2%
«D»	2,5%	1,2%
«Е»	1,2%	3,6%

Джерело: розроблено автором

Наприкінці формувального етапу експерименту проводилося вивчення достовірності одержаних результатів за парним (для порівняння двох залежних вибірок) t-критерієм Стьюдента. За H_0 було прийнято твердження про те, що розбіжність між середніми результатами ЕГ і КГ на початку і наприкінці формувального етапу експерименту (вплив незалежної змінної) є випадковою,

та альтернативну гіпотезу, згідно з якою ця розбіжність спричинена впровадженням педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Для аналізу результатів в програмі SPSS 16.0 (рис. 3.3) «розраховано середнє арифметичне («Mean») і стандартне відхилення різниці значень аналізованих змінних («Std. Deviation»), значення парного t-критерію Стьюдента, число ступенів свободи («df»), та рівень статистичної значущості p («Sig.(2-tailed)») для ЕГ до та після експерименту та для КГ до та після експерименту» [24, с. 522] (табл. 3.6).

Paired Samples Statistics					
	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean	
Pair 1	ЕГ_на_поч	3,74	116	,667	,062
	ЕГ_наприк	4,09	116	,633	,059

Paired Samples Correlations				
	N	Correlation	Sig.	
Pair 1	ЕГ_на_поч & ЕГ_наприк	116	,633	,000

Paired Samples Test									
		Paired Differences				t	df	Sig. (2-tailed)	
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower				Upper
Pair 1	ЕГ_на_поч - ЕГ_наприк	-,352	,557	,052	-,454	-,249	-6,800	115	,000

Джерело: розроблено автором

Рис. 3.3. Результати обчислення парного t-критерію Стьюдента для ЕГ на початку та наприкінці формувального етапу

За парним t-критерієм Стьюдента проаналізовано рівень статистичної значущості (результати обчислень розміщуються в першій стрічці таблиці Equal variances assumed (передбачається рівність дисперсій)), експериментально отримано, що $t = -6,8$, кількість ступенів свободи $df = 115$, рівень статистичної значущості $Sig = 0,00$.

Оскільки за результатами t-критерію Стьюдента для ЕГ Sig =0,000, що значно менше 0,05, тому нульову гіпотезу H_0 можна спростувати, й прийняти альтернативну гіпотезу про те, що з достовірністю 95% розбіжності між середніми значеннями середнього балу в студентів ЕГ не є випадковими, а спричинені впровадженням педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Аналогічні розрахунки проводилися для вивчення зміни середнього балу студентів КГ (рис. 3.4, табл. 3.6), експериментально одержано $p=0,58>0,05$, тому можемо зробити висновок, що нульова гіпотеза H_0 підтверджена і з ймовірністю 95% можемо стверджувати, що середній бал у студентів КГ на початку та наприкінці формувального етапу експерименту статистично не відрізняється.

Paired Samples Statistics				
	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 КГ_на_поч	3,95	118	,627	,058
КГ_наприк	4,02	118	,565	,052

Paired Samples Correlations			
	N	Correlation	Sig.
Pair 1 КГ_на_поч & КГ_наприк	118	,812	,000

Paired Samples Test									
	Paired Differences	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference		t	df	Sig. (2-tailed)
					Lower	Upper			
Pair 1 КГ_на_поч - КГ_наприк		-,065	,370	,034	-,133	,002	-1,915	117	,058

Джерело: розроблено автором

Рис. 3.4. Результати обчислення парного t-критерію Стьюдента для КГ на початку та наприкінці формувального етапу

**Результати обчислення парного t-критерію Стьюдента для ЕГ і КГ
на початку та наприкінці формувального етапу**

Групи	Середнє арифметичне («Mean»)	Стандартне відхилення різниці значень аналізованих змінних («Std. Deviation»)	Значення парного t-критерію Стьюдента (t)	Число ступенів свободи («df»)	Рівень статистичної значущості p («Sig.(2-tailed)»)
ЕГ	-0,352	0,52	-6,800	115	0,000
КГ	-0,065	0,370	-1,915	117	0,58

Джерело: розроблено автором

Отже, можемо зробити висновок про статистично підтверджену позитивну динаміку середнього балу в студентів ЕГ на початку та наприкінці експерименту.

Після закінчення педагогічної практики серед студентів ЕГ було проведено опитування, що ставило за мету визначити відношення студентів-практикантів до застосуванням інструментів Smart-технологій в освітньому процесі ЗЗСО. Опитування показало, що студентам сподобалось працювати з інструментами Smart-технологій. Студенти-практиканти знаходять більше переваг у підготовці до уроку з допомогою Smart-технологій, пояснюючи це економією власного часу та ресурсів. Замість підготовки великого об'єму роздрукованого матеріалу вони просто виводили свої завдання на проектор чи телевізор. Більше того, учні шкіл активно брали участь у вирішенні завдань, створених за допомогою технологій Smart. Було помітно, що фрагменти уроків з інтерактивними вправами сприймаються учнями з цікавістю та допитливістю. Однак, варто зазначити, що під час проведення занять студенти зіштовхувалися з відсутністю інтернету у школах, що не

давало змоги повноцінно опрацювати заплановану вправу. Студенти змушені були підключатися до мережі з власних гаджетів, що, в свою чергу, гальмувало темп уроку та відволікало учнів (Додаток Т).

Також було проведене анкетування серед учителів шкіл (Додаток У), що ставило за мету проаналізувати роботу кожного студента-практиканта (в опитуванні взяли участь 35 учителів-філологів). Результати анкетування показали, що у студентів ЕГ рівень інтеракції з учнями вищий, ніж у студентів КГ. Учні, які на заняттях працюють із Smart-технологіями мотивовані, зацікавлені та активні і, як наслідок, показують кращі результати успішності навчання. Характер їх мовленнєвої діяльності має здебільшого продуктивний характер, оскільки вони залюбки сприймають і засвоюють матеріал, що подається нестандартно, яскраво та з елементами гейміфікації. Можливість працювати на уроці з власними гаджетами створює невимушену атмосферу. Це, в свою чергу, зменшує напругу між студентом-практикантом і учнями. Таким чином, студент-практикант відчуває себе більш вільно та впевнено, що зменшує вірогідність помилок у мовленні. До того ж з'являється можливість досягнення виховної мети та розкриття країнознавчого аспекту на уроці, що легко зреалізовується із використанням Smart-технологій.

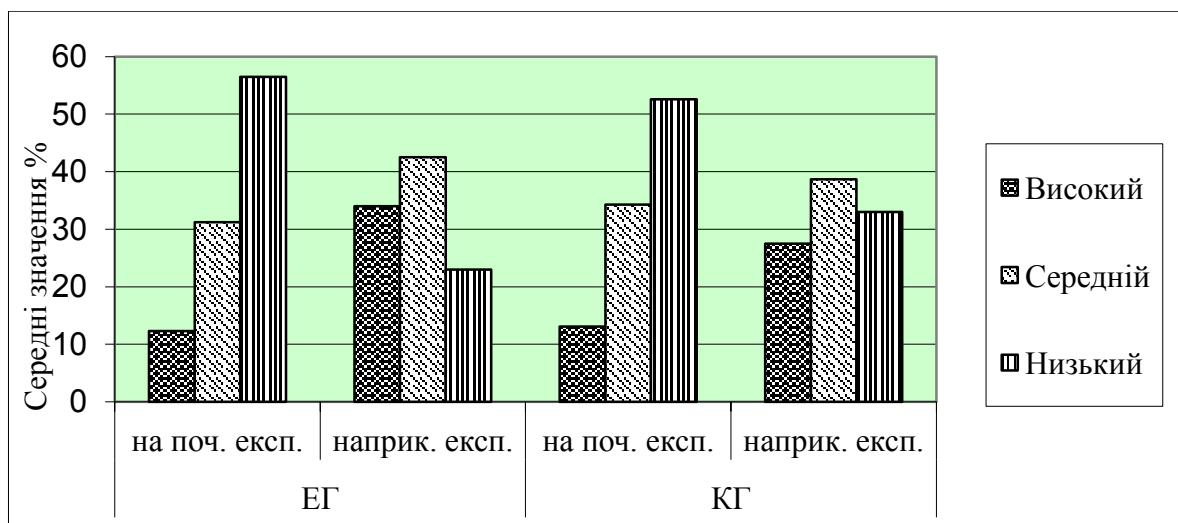
Для дослідження сформованості рівня розвитку рефлексивності під час формувального етапу були використані ті ж самі методики діагностики, що й на констатувальному етапі (див. додаток Х, додаток Ц).

Дослідження рефлексивності за методикою діагностики рівня розвитку рефлексивності А. Карпова (див. додаток Х) на початку формувального етапу експерименту констатувало високий рівень рефлексивності у 12,3 % студентів ЕГ і 13,1 % КГ. Дещо вищими були показники середнього рівня – 31,2 % у студентів ЕГ і 34,3 % у студентів КГ. У більшості студентів як ЕГ так і КГ, а саме: 56,5 % з ЕГ і 52,6 % з КГ, почуття рефлексії було розвинене недостатньо. Враховуючи, що застосування Smart-технологій передбачає креативний підхід до розв'язання завдань, уміння вивчати власні можливості

та рівень розвитку особистісних якостей для здійснення педагогічної діяльності з використанням Smart-технологій, сформованість рефлексивної позиції (характер оцінки педагогом себе як суб'єкта інноваційної діяльності) тощо, такий рівень розвитку рефлексивності напевно не дав би можливість майбутнім учителям філологічних дисциплін успішно впроваджувати Smart-технології в професійну діяльність.

Вивчення експериментальних даних показало, що в результаті впровадження педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування smart-технологій у професійній діяльності в студентів ЕГ поступово почали зростати середній та високий рівні рефлексивності (рис. 3.5).

Аналіз динаміки сформованості рівнів розвитку рефлексивності в студентів ЕГ і КГ (за методикою А. Карпова) на рис. 3.5, показав, що студенти ЕГ і КГ наприкінці формульованого етапу експерименту показали середній (43,4 % / 39,8 %) і високий (34,3 % / 27,8 %) рівні розвитку рефлексивності, що свідчить про те, що вони думали про застосування Smart-технологій у майбутній професійній діяльності, розуміли особливості їхнього розроблення і застосування в освітньому процесі, навчилися вибирати найбільш ефективні засоби Smart-технологій.



Джерело: розроблено автором

Рис. 3.5. Динаміка сформованості рівнів розвитку рефлексивності в студентів ЕГ і КГ (за методикою А. Карпова)

Для визначення стану сформованості рефлексивності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій було проведено тест «Рівень самооцінювання й саморозвитку» (модифіковано автором) (Додаток Ц). Аналіз одержаних результатів наприкінці формувального етапу дослідження показав, що у студентів ЕГ, у процесі роботи із Smart-технологіями, рівень самооцінювання й саморозвитку поступово зріс до високого і середнього рівнів. У/Зменшилася кількість студентів із низьким рівнем, що свідчить про сприйнятливості до Smart-технологій, здатність до самоінтерпретації та саморегуляції власної педагогічної діяльності та володіння навичками самоконтролю й самооцінки своєї роботи із Smart-технологіями.

Аналіз діагностики рівнів розвитку рефлексивності в студентів КГ показав, що у більшості респондентів переважає середній і низький рівні розвитку рефлексивності як на констатувальному, так і на формувальному етапах дослідження. Тобто результати тестування підтвердили не сформованість самоконтролю й самооцінки до застосування Smart-технологій у майбутній професійній діяльності в студентів КГ.

Узагальнені результати аналізу рівнів готовності студентів ЕГ і КГ за рефлексивним компонентом відображена у табл. 3.7.

За даними, наведеними в таблиці, зроблено висновок, що на початку експериментальної роботи високий рівень готовності за рефлексивним компонентом був характерний лише для 13,3 % студентів ЕГ та 14,2 % студентів КГ. Після реалізації педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності показники рефлексивно-творчого рівня готовності змінилися на 15,5 % у студентів ЕГ і лише на 8,4 % у студентів КГ.

Результати анкетування показали значне зменшення низького рівня самоаналізу і самовизначення, як в КГ (на 12 %) так і в ЕГ (на 14,5 %) та зростання високого рівня самоаналізу і самовизначення, у КГ на 14,%, у ЕГ

на 19,5 %, що свідчить про збільшення кількості студентів у ЕГ, що здатні ефективно долати професійні кризи, можуть себе контролювати, впевнені і задоволені собою, підготовлені до самореалізації в житті та професійній діяльності, здатні до саморозвитку.

Таблиця 3.7

Динаміка рівнів готовності студентів ЕГ і КГ за рефлексивним компонентом (у %)

Групи		Високий	Середній	Низький
ЕГ	на поч.	13,3	35,7	51
	наприкінці	38,8	49	12,2
	Різниця	+25,5	+13,3	-38,8
КГ	на поч.	14,2	35,1	50,7
	наприкінці	22,6	41,8	35,6
	Різниця	+8,4	+6,7	-15,1

Джерело: розроблено автором

У показниках рефлексивного компоненту готовності сталися такі зміни: у 35,7 % студентів ЕГ і 35,1 % студентів КГ діагностували середній рівень готовності на початку експерименту та наприкінці експерименту – 49,0 % та 41,8 % студентів ЕГ і КГ відповідно. Низький рівень рефлексивного компоненту виявлено на початку експерименту в 51 % студентів ЕГ і 50,7 % студентів КГ, але наприкінці експерименту на низькому рівні залишилися 23,2 % студентів ЕГ та близько 35,6 % студентів КГ.

Загальний рівень готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності за

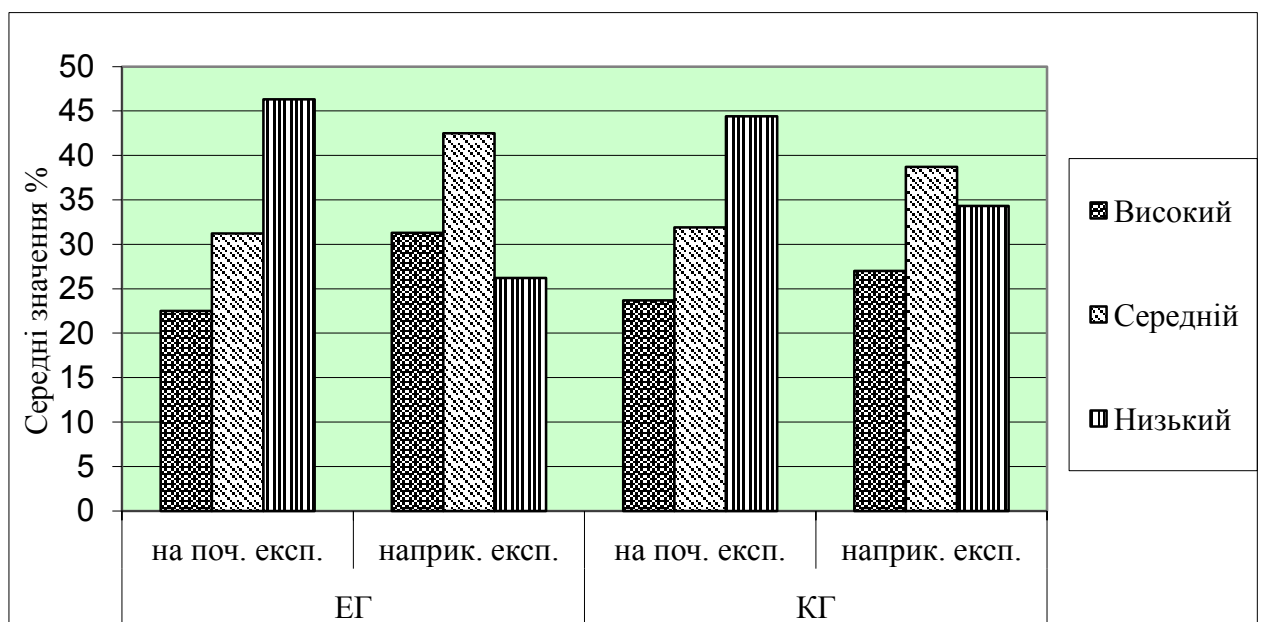
мотиваційно-цільовим, когнітивним та рефлексивним компонентами подано у табл. 3.8. та на рис. 3.6.

Таблиця 3.8

Загальний рівень готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності (у %)

	Рівні готовності					
	Високий		Середній		Низький	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
На початку експерименту	22,5	23,7	31,2	31,9	46,3	44,4
Наприкінці експерименту	31,3	27,0	42,5	38,7	26,2	34,3
Різниця	+8,8	+3,3	+11,3	+6,8	-20,1	-10,1

Джерело: розроблено автором



Джерело: розроблено автором

Рис. 3.6. Динаміка рівнів готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності

Аналіз результатів дослідження свідчить, що значно зросли показники готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності в ЕГ. Зменшилася частка студентів, що мали низький рівень: на 20,1% в ЕГ і 10,1 % в КГ; збільшилася частка студентів, які мали середній рівень на 11,3 % у ЕГ і на 6,8 % у КГ. Зросло число студентів із високим рівнем готовності на 8,8 % в ЕГ, в той час як в КГ показники поліпшилися тільки на 3,8 %.

Наведені результати свідчать, що реалізовані в ЕГ педагогічні умови та модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності стимулює перебудову структури мотивів навчальної та професійної діяльності студентів, сприяє оволодінню теоретичними знаннями та практичними навичками застосування Smart-технологій в освітньому процесі, забезпечує розвиток навичок рефлексії, самоаналізу і самовизначення.

На *узагальнювальному етапі (2019-2020 рр.)* інтерпретовано та систематизовано експериментальні дані методами математичної статистики; теоретично обґрунтовано та узагальнено матеріали дослідно-експериментальної роботи; здійснено літературне оформлення результатів дисертаційного дослідження.

Висновки до третього розділу

Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності досліджувалася у три взаємопов'язані етапи – з 2015 до 2020 р.: констатувальний (2015-2016 рр.); формувальний (2017-2019 рр.); узагальнювальний (2019-2020 рр.). Дослідно-експериментальна робота передбачала: окреслення змісту та програми проведення експерименту; виокремлення діагностичних методик перевірки компонентів готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності; організацію та проведення констатувального та формувального етапів експерименту;

інтерпретацію результатів розвідки методами математичної статистики на узагальнювальному етапі дослідження.

На констатувальному етапі дослідження було розроблено програму діагностики готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій, а також підібрано методику формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Діагностика рівнів сформованості компонентів готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності на початку формувального етапу експерименту не показала суттєвих відмінностей у результатах ЕГ і КГ. В обох групах було зафіксовано недостатній рівень пізнавального інтересу та переважання комунікативних мотивів та мотивів престижу до застосування Smart-технологій. За результатами екзаменаційної сесії спостерігався середній та низький якісний показник ЕГ і КГ, а результати діагностики розвитку рівня рефлексивності свідчили про неспроможність використовувати технології Smart у майбутній професійній діяльності.

Порівняльний аналіз матеріалів на початку та наприкінці формувального етапу дослідно-експериментальної роботи виявив прогресивну динаміку за основними показниками сформованості компонентів готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей ЕГ у порівнянні з КГ. Значно зменшилася частка студентів, що мали низький рівень (із 46,3% до 26,2% в ЕГ та з 44,4% до 34,3% в КГ), збільшилася частка студентів, що мали середній рівень (із 31,2% до 42,5% у ЕГ та з 31,9% до 38,7% у КГ), зросло число студентів із високим рівнем професійної готовності (із 22,5% до 31,3% у ЕГ та з 23,7% до 27,5% у КГ).

Позитивна динаміка одержаних результатів підтверджує ефективність розробленої методики й дає підставу вважати, що впровадження педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, використання

розробленої методики підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій здатні підвищити якість підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей у педагогічних закладах вищої освіти.

Основні наукові результати розділу опубліковано у працях [6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 20; 21; 22; 23].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям. Київ; Вінниця : Вінниця, 2008. 278 с.
2. Щукина Г. И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. Москва : Педагогика, 1986.
3. Бадмаева Н. Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей : монографія. Улан-Удэ : Изд-во ВСГТУ, 2004. 280 с.
4. Карпов А. В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики. *Психологический журнал*. 2003. Т. 24. № 5. С. 45–57.
5. Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : метод. посіб. / Коkun О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. та ін. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/11049/1/Діагност_психол_готовності.pdf. (дата звернення: 20.08.2019).
6. Kushnir A. S. Component structure of future philology teachers' readiness for professional activity. *Modernization of educational system: world trends and national peculiarities: materials of international scientific conference*. Kaunas : VMU, 2018. P. 46–49.
7. Кушнір А. С. Boost Your Computer Vocabulary: метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2016. 52 с.
8. Кушнір А. С. Test your Grammar : метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2017. 60 с.
9. Кушнір А. С. Language Problem Solving : метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2015. 80 с.
10. Кушнір А. С. Basic Phonetic Drills : метод. рекоменд. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2013. 48 с.

11. Гладка А. С. All about Food : метод. рекоменд. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2012. 52 с.
12. Гладка А. С. Здамо ЗНО без проблем : метод. рекоменд. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2014. 57 с.
13. Кушнір А. С. Activities in vocabulary and communicative skills development on the book “Daddy-long-legs” by Jean Webster : метод. рекоменд. Вінниця : Вінницька міська друкарня, 2013. 44 с.
14. Кушнір А. С. Development intensive reading skills on the book Pinocchio by Karlo Kollodi : метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2017. 72 с.
15. Кушнір А. С. Sing & Think : метод. рекоменд. Вінниця : АКцентр, 2017. 52 с.
16. Руководство пользователя по базовой системе Statistics 20. URL: ftp://public.dhe.ibm.com/software/analytics/spss/documentation/statistics/20.0/ru/client/Manuals/IBM_SPSS_Statistics_Core_System_Users_Guide.pdf (дата звернення: 11.09.2017).
17. Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проектів : навчальний посібник. К. : Україна, 1998. 343 с.
18. Боцюра О. А. Використання критерію Манна-Уїтні для аналізу результатів тестування. Е-журнал «Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития». Вип. №1. 2008. URL: http://intellect-invest.org.ua/rus/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n1_2008_st_36/.
19. Гржибовский А. М., Иванов С. В., Горбатова М. А. Сравнение количественных данных двух независимых выборок с использованием программного обеспечения STATISTICA И SPSS: параметрические и непараметрические критерии. Наука и Здравоохранение, 2, 2016, С. 5—29.
20. Кушнір А. С. Застосування онлайн-сервісів як запорука підвищення пізнавального інтересу до вивчення іноземних мов. *Фізико-математична освіта*. Суми, 2019. № (19). С. 95–101.

21. Кушнір А. С. Smart-технології в освіті : метод. рекомендації. Вінниця : АКцентр, 2020. 84 с.
22. Кушнір А. С. Travelix. 2019. URL: <https://www.thinglink.com/scene/1164599894262939651> (дата звернення: May 07, 2020).
23. Kushnir A. S. Smart-technologies in teaching philological disciplines: advantages and disadvantages. *Colloquium-journal*. Warsaw, 2020. № 15 (67). P. 46–48.
24. Шевченко Л. С. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності : дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2019. 703 с.

ВИСНОВКИ

1. Сучасні тенденції розвитку мовної освіти, її входження в загальноєвропейський освітній простір, різке зростання обсягу інформації, що має бути засвоєна майбутніми фахівцями, вихід масових комунікацій у соціальні мережі, постійне оновлення соціально-гуманітарного знання висувають значні вимоги до професійної підготовки вчителів-філологів. Проведений аналіз дефініцій «підготовка», «професійна підготовка» дозволив схарактеризувати професійну підготовку вчителя-філолога як спеціально організований процес набуття професійних знань, умінь, навичок і норм поведінки та розвитку соціально-значимих і професійно-особистісних якостей, зокрема адаптивності до використання Smart-технологій, що сприяє формуванню готовності до діяльності в межах філологічної спеціальності. З'ясовано, що суттєвим є не тільки рівень теоретичних знань і практичних навичок з усіх лінгвістичних і літературознавчих дисциплін, що вивчалися впродовж навчання в університеті, а й уміння працювати із Smart-технологіями.

Вивчення наукових джерел та освітньої практики дозволило нам визначити переваги та недоліки використання Smart-технологій у практиці освітньої діяльності під час підготовки майбутніх учителів-філологів. Розглянуто поняття «Smart-суспільство», «Smart-освіта», «Smart-університет», «Smart-навчання», де викладач з носія інформації про особливості граматичного, фонетичного, лексичного і мовного рівнів, перетворюється на фасилітатора комунікації у процесі спільних зі студентами видів діяльності. Відповідно, запропоновано авторський розподіл інструментів Smart у групах Smart response (інструменти Smart-технологій, що допомагають створити та провести опитування і тестування з використанням персональних пристроїв), Smart store (інструменти, що можуть використовуватися як місце для розміщення навчального контенту, який може змінюватися і наповнюватися користувачами самостійно), Smart

interaction (інструменти Smart-технологій, через які можна створити комунікативний простір та забезпечити взаємозв'язок між викладачем та студентами), Smart trainers (інструменти, що дають можливість створити інтерактивне завдання самостійно або пропонують широкий спектр уже створених ресурсів, що сприяють тренуванню мовних навичок).

2. Визначено, що готовність майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності є стійкою, багатовимірною характеристикою особистості майбутніх учителів, що включає сукупність мотиваційно-цільового, когнітивного та рефлексивного компонентів. На основі компонентної структури зазначеної готовності виокремлено її критерії (мотиваційний, когнітивний, результативний) та показники. Проведено огляд наукових публікацій та виокремлено три рівні (низький, середній, високий) готовності учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

3. На основі аналізу педагогічної, психологічної, науково-методичної літератури, визначеної структури готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, а також результатів анкетування та опитування спроектовано модель підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей, котра послідовно реалізує цільовий, змістово-діяльнісний, діагностичний і результативний блоки. Усі виокремлені блоки взаємопов'язані, мають певне смислове навантаження, спрямовані на кінцевий результат – позитивну динаміку у формуванні готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності. Розроблена модель є основою для реалізації таких педагогічних умов: підвищення пізнавального інтересу майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій; розвиток когнітивних здібностей студентів із використанням онлайн-квестів з елементами гейміфікації; апробування студентами Smart-технологій у процесі педагогічної практики.

Застосування інструментів Smart-технологій дозволяє значно розширити традиційні методи навчання та осучаснити освітній процес, сприяючи підвищенню пізнавального інтересу, що виявляється у самостійності, активності, ініціативності, допитливості, сконцентрованості уваги, усвідомленості дій, наполегливості в досягненні мети, наявності позитивних емоцій, творчості та креативності у роботі із використанням Smart-технологій.

Онлайн-квест з елементами гейміфікації забезпечує тісний зв'язок навчання з реальним життям, що обумовлено його проблемністю, автентичністю та інтерактивністю; тренує лексичні, граматичні та фонетичні навички, а також розвиває вміння в читанні, аудіюванні та письмі; формує волю, відповідальність, емоційність та співпереживання, що зумовлено прийомом сторітеллінгу; вдосконалює слухове сприйняття, вербальне мислення і вербальну пам'ять, розвиваючи при цьому когнітивні здібності студентів.

Педагогічна практика передбачає роботу студентів в умовах учительського та учнівського колективу і дає можливість апробувати Smart-технології під час самостійного проведення навчальних занять з учнями. Правильно організована педагогічна практика із застосуванням Smart-технологій відбувається значно ефективніше, якщо майбутні вчителі філологічних спеціальностей починають працювати з інструментами Smart-технологій задовго до початку педагогічної практики (відвідують тренінги із застосування Smart-технологій, створюють початкові ресурси, розробляють творчі проекти та фрагменти уроків засобами Smart-технологій і т. д.). Така підготовка студентів-практикантів сприятиме успішному апробуванню Smart-технологій у процесі педагогічної практики.

4. Перевірено ефективність упровадження в освітній процес педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності. Окреслено зміст і програму проведення експерименту, виокремлено

діагностичні методики перевірки компонентів готовності майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, проаналізовано результати констатувального та формувального етапів експерименту.

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту, з'ясовано, що більшість студентів-філологів мають низький та середній рівень розвитку рефлексивності (72,5%/71, 8%), а також низький та середній рівні пізнавального інтересу до застосування Smart-технологій (26,1 %/ 49,5 %); у більшості респондентів домінували комунікативні мотиви та мотиви престижу до застосування Smart-технологій. Одержані результати спонукали до висновку, що чинна система професійної підготовки у педагогічних ЗВО України недостатньо спрямована на високоефективну підготовку майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, оскільки майже кожен другий студент не мав достатніх знань, умінь і навичок для такого виду роботи. Це зумовило необхідність удосконалення підготовки майбутніх учителів-філологів до професійної діяльності, зокрема застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Аналіз динаміки рівнів сформованості мотиваційного, когнітивного та рефлексивного компонентів готовності наприкінці формувального етапу дослідження підтвердив, що у студентів ЕГ відбулися істотні позитивні зміни досліджуваного феномену. Внаслідок упровадження в освітній процес ЗВО створених педагогічних умов і моделі, кількість студентів ЕГ, які мають високий рівень підготовленості до застосування Smart-технологій в майбутній професійній діяльності, зросла на 8,8 % (водночас у КГ цей показник збільшився лише на 3,8 %). Позитивним є зниження в ЕГ низького рівня готовності (на 20,1 % порівняно з КГ – на 10,1 %).

Позитивна динаміка одержаних результатів дає підстави для висновку, що висунута в дослідженні гіпотеза підтвердилася, а ефективність створених

педагогічних умов та моделі доведена. Це дозволяє стверджувати, що поставлені завдання наукового пошуку виконані, а мета – досягнута.

Визначаючи перспективи подальших наукових досліджень, необхідно зазначити, що наукова робота не претендує на поглиблене розв'язання усіх аспектів досліджуваної проблеми. Одержані результати свідчать про необхідність розробки електронних модулів з дисциплін філологічного циклу для дистанційного навчання. Подальшого визначення та вдосконалення потребують: розроблення підходів та педагогічних умов підвищення кваліфікації викладачів-філологів з питань цифрової компетентності; організація роботи викладачів-філологів з метою подолання бар'єрів до використання програм Google Meet, Zoom, Skype та ін. Уважаємо також доцільним подальше розроблення науково-методичного забезпечення для організації змішаної форми навчання.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Готовність майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій у професійній діяльності

Комп онент	Крите рій	Показники
Мотиваційно-цільовий компонент	мотиваційний критерій	<ul style="list-style-type: none"> ▪ сформованість пізнавального інтересу до використання Smart-технологій; ▪ сформованість бажання постійно вдосконалювати свою здатність використовувати Smart-технології, брати участь у методичних майстернях, семінарах, конференціях, вебінарах тощо з метою переймання передового досвіду з використання Smart-технологій; ▪ сформованість потреби ефективно використовувати набутий теоретико-практичний досвід застосування Smart-технологій; ▪ бажання досліджувати ефективність обраних форм і методів роботи зі Smart-технологіями в навчанні; ▪ сприйнятливість педагогічних інновацій, бажання експериментувати із Smart-технологіями та засобами навчально-виховної роботи; ▪ сформованість мотиву самовдосконалення та подолання труднощів під час використання Smart-технологій
Когнітивний компонент	когнітивний критерій	<ul style="list-style-type: none"> ▪ професійно-значущі лінгвістичні знання та уміння; ▪ знання методики навчання дисциплін філологічного циклу із застосуванням сучасних Smart-технологій; ▪ знання науково-методичної літератури, дидактичних і методологічних матеріалів стосовно вивчення мов і літератур із застосуванням Smart-технологій; ▪ знання психолого-педагогічних аспектів застосування Smart-технологій у вивченні філологічних дисциплін відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів; ▪ знання організації освітнього процесу із застосуванням Smart-технологій; ▪ знання методів і форм організації навчально-пізнавальної і дослідницької діяльності учнів; ▪ знання державного стандарту загальної середньої освіти, навчальних програм для ЗЗСО.

Рефлексивний компонент	рефлексивний критерій	<ul style="list-style-type: none"> ▪ здатність діагностувати рівень знань студентів із застосуванням Smart-технологій; ▪ уміння виявляти недоліки роботи з використання Smart-технологій; ▪ наявність навичок самоконтролю й самооцінки своєї діяльності з використанням Smart-технологій; ▪ здатність до самоінтерпретації та саморегуляції власної педагогічної діяльності; ▪ сформованість рефлексивної позиції (характер оцінки педагогом себе як суб'єкта інноваційної діяльності); ▪ вміння вивчати власні можливості та рівень розвитку особистісних якостей для здійснення педагогічної діяльності з використанням Smart-технологій.
------------------------	-----------------------	--

Таблиця А.2

**Рівні готовності майбутніх учителів-філологів до застосування
Smart-технологій у професійній діяльності**

Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
<ul style="list-style-type: none"> ▪ негативна мотивація і відсутність інтересу до використання Smart-технологій; ▪ частково сформовані професійно важливі знання з фахових дисциплін філологічного та психолого-педагогічного спрямування; ▪ низький рівень знань про інноваційні технології; ▪ фрагментарні знання нормативних освітніх документів; ▪ відсутність самоконтролю, самоорганізації та адекватної самооцінки. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ наявність мотивації з частково пізнавальним характером; ▪ сформованість теоретичних знань про організацію навчального процесу з використанням Smart-технологій та знань з дисциплін фахового спрямування, проте наявність труднощів із їх застосуванням на практиці; ▪ сформоване вміння робити висновки стосовно ефективності чи неефективності використовуваної методики. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ наявність пізнавального інтересу та чітких мотивів до реалізації Smart-технологій у педагогічній діяльності; ▪ сформованість цілісних знань з філологічної спеціальності та вмінь використання Smart-технологій; ▪ спроможність обґрунтовувати результати, формулювати висновки, здійснювати самоаналіз і самооцінку своєї педагогічної діяльності, прогнозувати ефективну роботу із застосуванням Smart-технологій

Джерело: розроблено автором

Додаток Б

Анкета для діагностики рівня пізнавального інтересу студентів-філологів до використання інструментів Smart-технологій

Інструкція: дайте відповіді а, б, с, d на запитання анкети. У бланку відповідей навпроти номера питання поставте, будь ласка, цифру, що відповідає варіанту Вашої відповіді:

1	Чи розглядаєте Ви можливість використання інструментів Smart-технологій на заняттях з філологічних дисциплін?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
2	Чи виконуєте Ви вправи, створені за допомогою Smart-технологій, самостійно?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
3	Чи виконуєте Ви завдання, створені інструментами Smart-технологій, швидко та легко ?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
4	Чи виконуєте Ви завдання створені інструментами Smart-технологій, уважно та сконцентровано?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
5	Чи викликає у Вас позитивні емоції робота із Smart-технологіями?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
6	Чи є у Вас прагнення завершити докінця завдання, створене інструментами Smart-технологій?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
7	Чи виникають у Вас запитання пізнавального характеру під час роботи із Smart-технологіями?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
8	Чи є у Вас бажання проявляти творчість під час виконання завдань, створених за допомогою Smart-технологій?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
9	Чи є у Вас бажання використовувати Smart-технології на заняттях не філологічного циклу?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»
10	Чи маєте прагнення опанувати нові інструменти Smart-технологій?	а) «так»	б) «досить часто»	с) «рідко»	д) «ні»

Джерело: розроблено автором

Рівні розвитку пізнавального інтересу

низький рівень	низький рівень характеризується розсіяною увагою, пасивністю та байдужістю студентів до виконання завдання, створеного інструментами Smart-технологій, що може супроводжуватися поганим настроєм та спалахом негативних емоцій, бездіяльністю під час виникнення певних труднощів у роботі із Smart-технологією, відсутністю бажання самостійно виконувати завдання чи приступити до його виконання взагалі;
середній рівень	середній рівень передбачає наявність епізодичного зосередження на виконанні завдання, створеного інструментами Smart-технологій, у студентів спостерігаються переважно позитивні емоції, вони з легкістю справляються з поставленою задачею і під час виникнення труднощів звертаються за допомогою до викладача;
високий рівень	високий рівень пізнавального інтересу характеризується самостійністю, швидкістю й легкістю виконання завдань створених за допомогою Smart-технологій, студенти сконцентровані, проявляють активність, допитливість, зусилля та творчий підхід до вирішення завдань, спостерігається виключно гарний настрій та яскравий прояв позитивних емоцій під час роботи із Smart-технологіями.

Джерело: розроблено автором

Таблиця Б.2

Обробка результатів анкетування

Варіант	Бали	Максимальна кількість балів – 30 балів	
		Кількість балів	Рівень пізнавального інтересу
a	3		
b	2	0-14	низький
c	1	15-23	середній
d	0	24-30	високий

Джерело: розроблено автором

Додаток В

Інструкція щодо створення гри в Kahoot

1. Обираємо у правому верхньому кутку опцію «Get my free account» (Створити обліковий запис безкоштовно) і заповнити реєстраційні дані: обрати «Username» (ім'я користувача), зазначити свій email та підтвердити його, обрати пароль. Аби завершити реєстрацію, потрібно обрати опцію «Create account» (Створити обліковий запис) (рис. В.1).

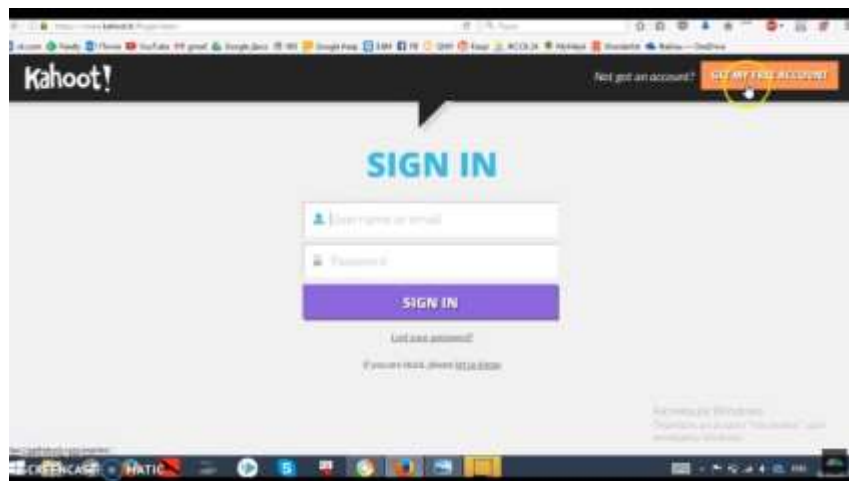


Рис. В.1. Реєстрація у сервісі Kahoot

Джерело: Kahoot! : хмарний сервіс. URL: <https://create.kahoot.it/auth/login> хмарний сервіс. (дата звернення: 08.10.2018).

2. Після створення власного облікового запису, обираємо вид Kahoot (Quiz, Jumble, Discussion, Survey...) (рис. В.2).

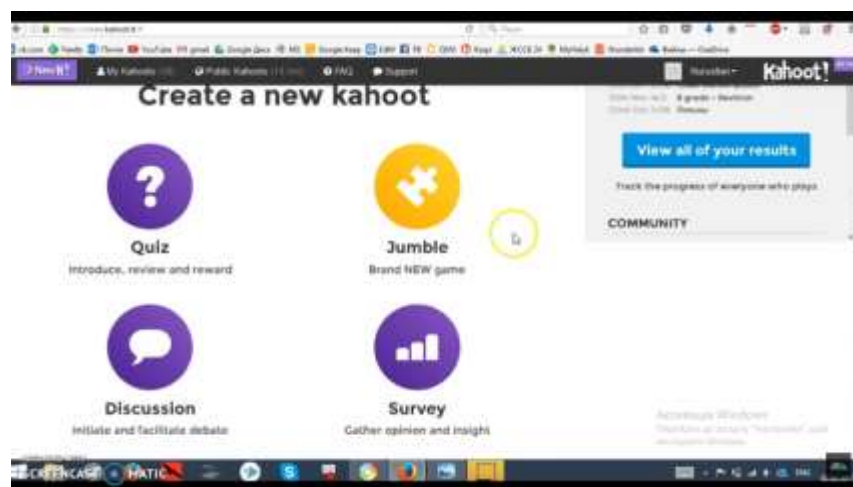


Рис. В.2. Режими Kahoot

Джерело: Kahoot! : хмарний сервіс. URL: <https://create.kahoot.it/auth/login> хмарний сервіс. (дата звернення: 08.10.2018).

3. Для прикладу клацаємо на «Quiz» і приступаємо до створення гри (рис. В.3).

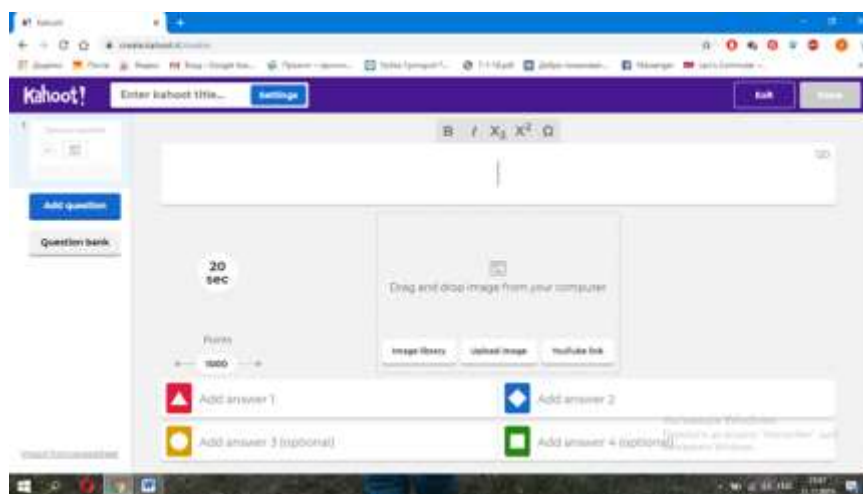


Рис. В.3. Форма для створення запитання до вправи в режимі Quiz

Джерело: Kahoot! : хмарний сервіс. URL: <https://create.kahoot.it/auth/login> хмарний сервіс. (дата звернення: 08.10.2018).

4. Задаємо запитання, встановлюємо за бажанням таймер і можливі бали, вдруковуємо варіанти відповіді. До запитання можна додавати графічне зображення чи відео (рис. В.4).

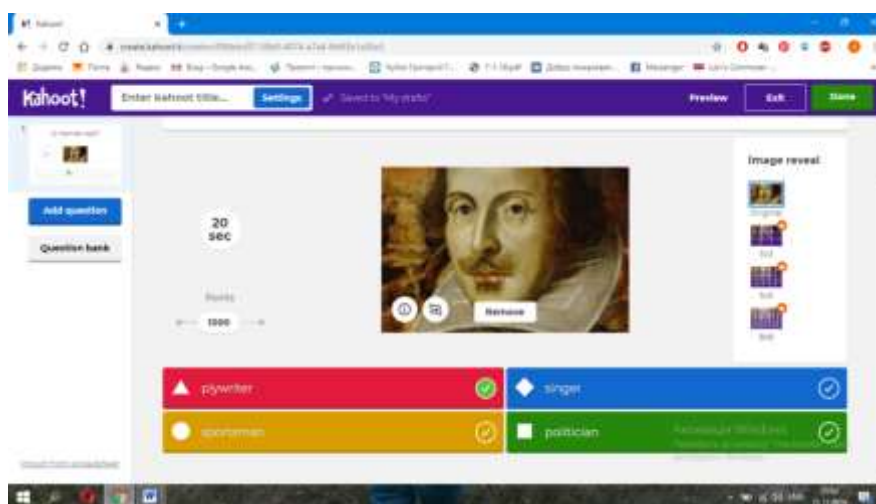


Рис. В.4. Заповнена форма для створення запитання до вправи в режимі Quiz

Джерело: Kahoot! : хмарний сервіс. URL: <https://create.kahoot.it/auth/login> хмарний сервіс. (дата звернення: 08.10.2018).

5. За допомогою «Add question», що зліва, задаємо стільки запитань, скільки потрібно для вправи. Після чого у верхньому правому куті обираємо «Done». У вікні, що відкривається даємо назву нашій грі і коротко її описуємо.

Обравши «Continue», Kahoot нам пропонує поділитися або протестувати гру, після чого її можна відредагувати, якщо потрібно (рис. В.5).

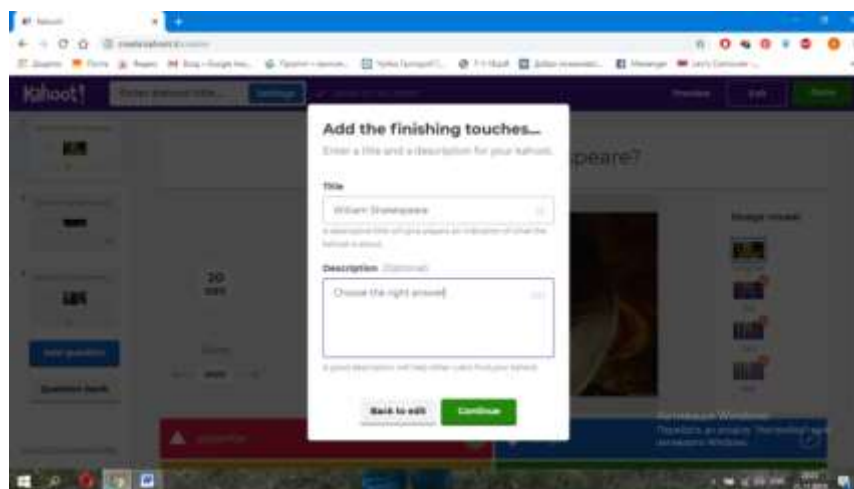


Рис. В.5. Форма для заповнення назви та опису вправи

Джерело: Kahoot! : хмарний сервіс. URL: <https://create.kahoot.it/auth/login> хмарний сервіс. (дата звернення: 08.10.2018).

6. На завершальному етапі обираємо «Done» і гра може бути готова до використання (рис. В.6).

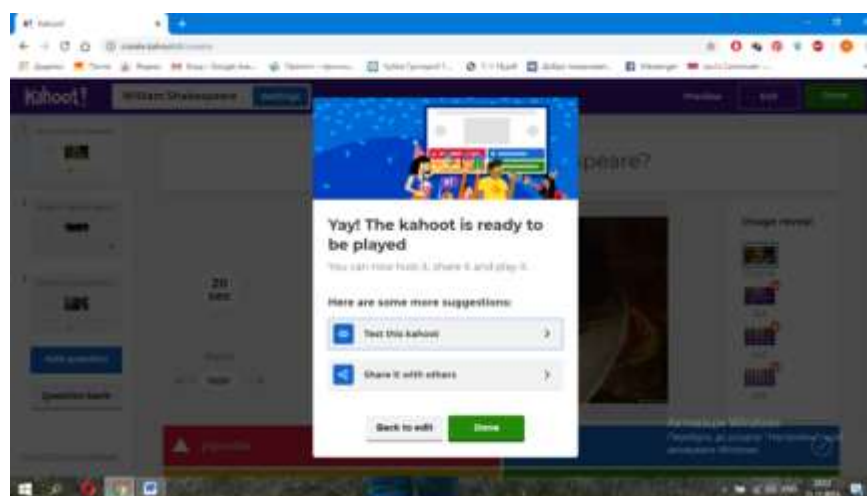


Рис. В.6. Завершення роботи із вправою

Джерело: Kahoot! : хмарний сервіс. URL: <https://create.kahoot.it/auth/login> хмарний сервіс. (дата звернення: 08.10.2018).

7. Знаходимо створені вправи в «My kahoots» у своєму аккаунті (рис. В.7)

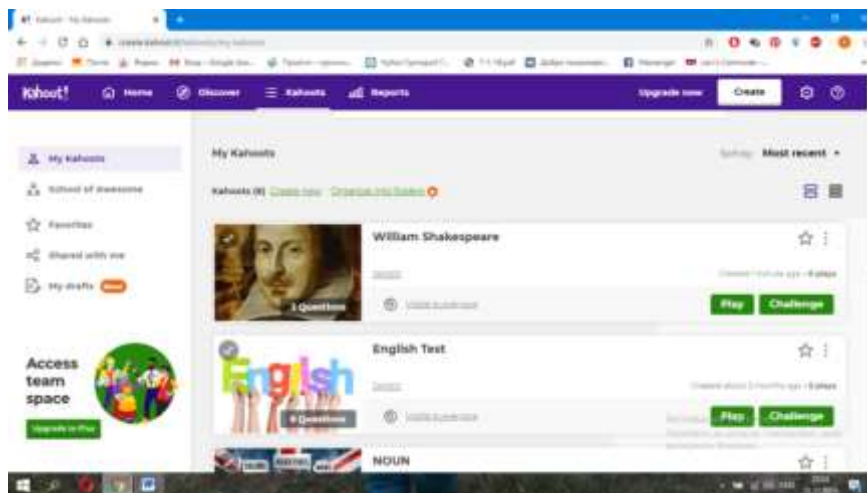


Рис. В.7. Обліковий запис у сервісі Kahoot

Джерело: Kahoot! : хмарний сервіс. URL: <https://create.kahoot.it/auth/login> хмарний сервіс. (дата звернення: 08.10.2018).

Додаток Д

Інструкція щодо створення вправи в Learning Apps

1. Для створення вправи в Learning Apps переходимо за посиланням <https://learningapps.org/> (рис. Д.1)



Рис. Д.1. Інтерфейс онлайн-сервісу Learning Apps

Джерело: Learning Apps.org. URL: <https://learningapps.org/> (дата звернення: 08.10.2018).

2. Створюємо аккаунт в онлайн-середовищі Learning Apps (рис. Д.2)

Рис. Д.2. Реєстраційна форма

Джерело: Learning Apps.org. URL: <https://learningapps.org/> (дата звернення: 08.10.2018).

3. Перш ніж розпочати створення власних інтерактивних завдань, можна познайомитися з галереєю сервісу. Для цього слід натиснути «Перегляд вправ», вибрати навчальний предмет і ознайомитись з роботами колег: обираємо в полі «Категорія» необхідну предметну галузь.

Пошук потрібної вправи можна звузити за допомогою визначення рівня – від дошкільної освіти до післядипломної освіти за допомогою переміщення бігунка (справа вгорі) або за автором (зліва вгорі). У розкритому переліку вправ тиснемо на ту, що зацікавила (рис. Д.3).

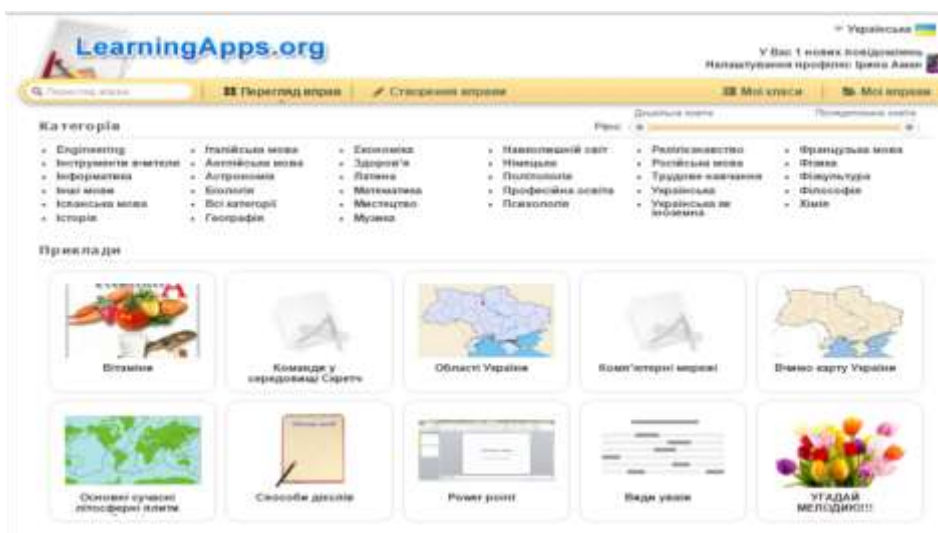


Рис. Д.3. Галерея інтерактивних завдань сервісу Learning Apps

Джерело: Learning Apps.org. URL: <https://learningapps.org/> (дата звернення: 08.10.2018).

4. Щоб створити власну вправу тиснемо на «створення вправи» і обраємо відповідний шаблон, для прикладу: «Знайти пару». Перед створенням своєї вправи можна клацнути по кнопці з трикрапкою і переглянути усі створені в цьому шаблоні вправи або зразу ж приступати до створення власного інтерактивного завдання, обравши «створити нову вправу» (рис. Д.4).

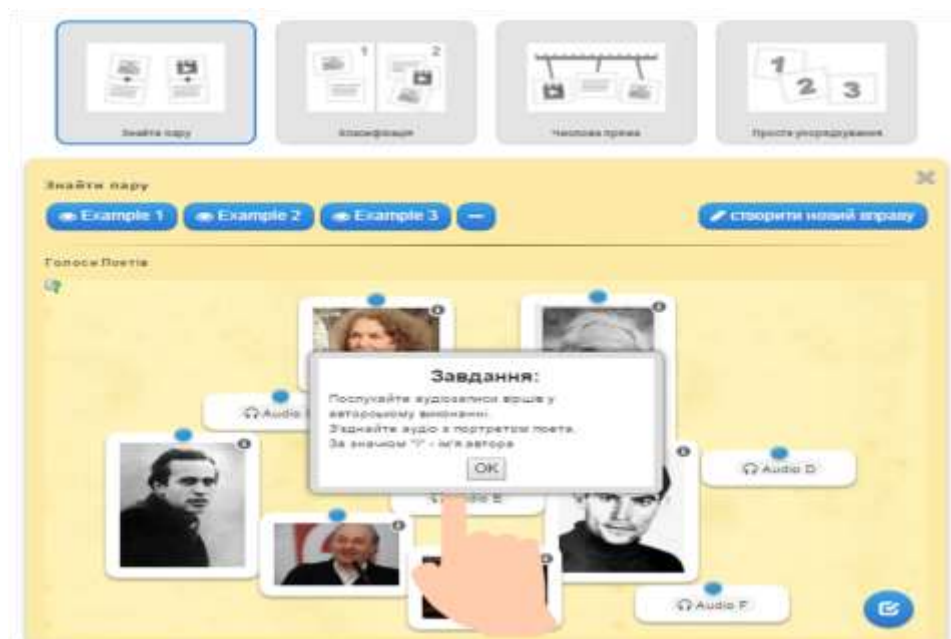


Рис. Д.4. Вкладка для створення вправи

Джерело: *Learning Apps.org*. URL: <https://learningapps.org/> (дата звернення: 08.10.2018).

5. Заповнюємо форму шаблону, обираючи потрібні елементи (рис. Д.5).

Рис. Д.5. Форма шаблону вправи «Знайти пару»

Джерело: *Learning Apps.org*. URL: <https://learningapps.org/> (дата звернення: 08.10.2018).

б. У вправах можна додавати текст, зображення, звук і відео. Після редагування є можливість спочатку переглянути вправу (кнопка у нижньому правому куті вікна), а потім при потребі знову продовжити редагування вправи. Після редагування вправу необхідно зберегти в своєму аккаунті, клацнувши по кнопці (рис. Д.6):

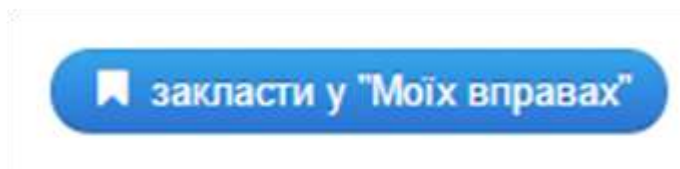


Рис. Д.6. Кнопка для збереження вправи у власному аккаунті

Джерело: Learning Apps.org. URL: <https://learningapps.org/> (дата звернення: 08.10.2018).

Додаток Е

Інструкція щодо створення вправи у Quizlet

1. Для створення власного набору карток у Quizlet переходимо за посиланням <https://quizlet.com/ru> та реєструємося (рис. Е.1).

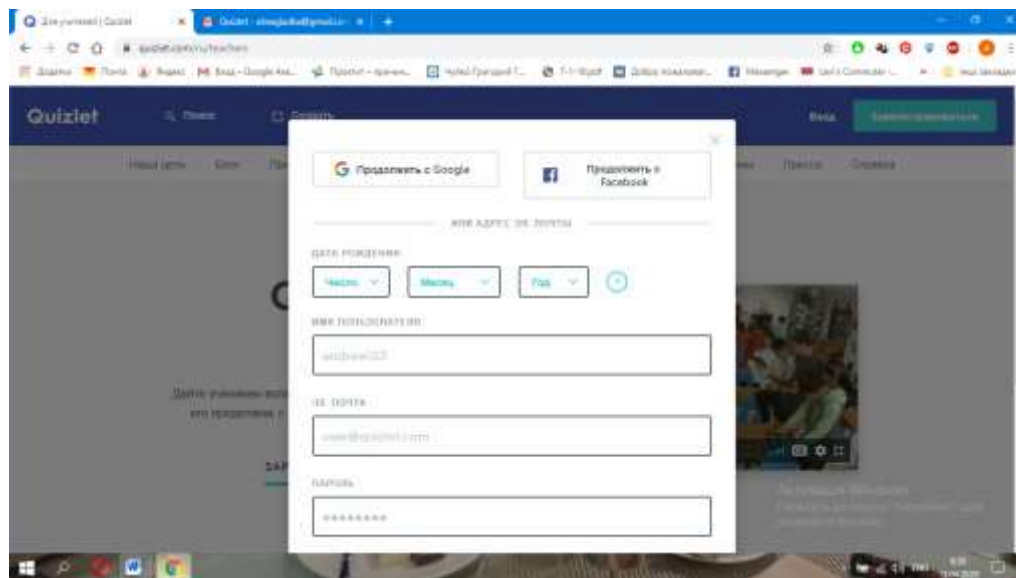


Рис. Е.1. Форма для реєстрації

Джерело: Quizlet. URL: <https://quizlet.com/latest> (дата звернення: 08.10.2018).

2. Створивши обліковий запис у сервісі, натискаємо на «Создать» (рис. Е.2).

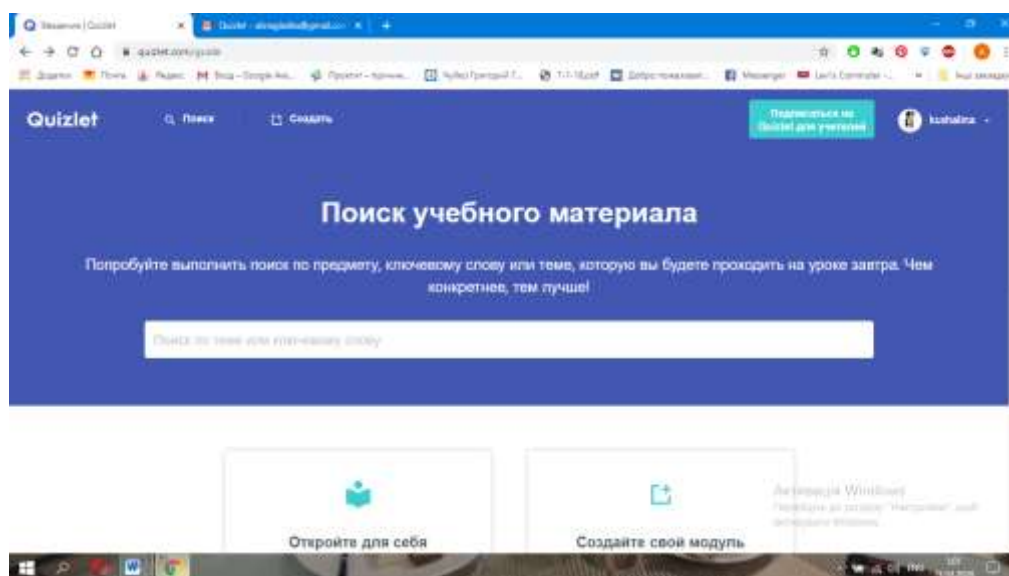


Рис. Е.2. Интерфейс онлайн-сервису Quizlet

Джерело: Quizlet. URL: <https://quizlet.com/latest> (дата звернення: 08.10.2018).

3. Створюємо новий навчальний модуль:

–називаємо та коротко описуємо модуль (рис. Е.3);

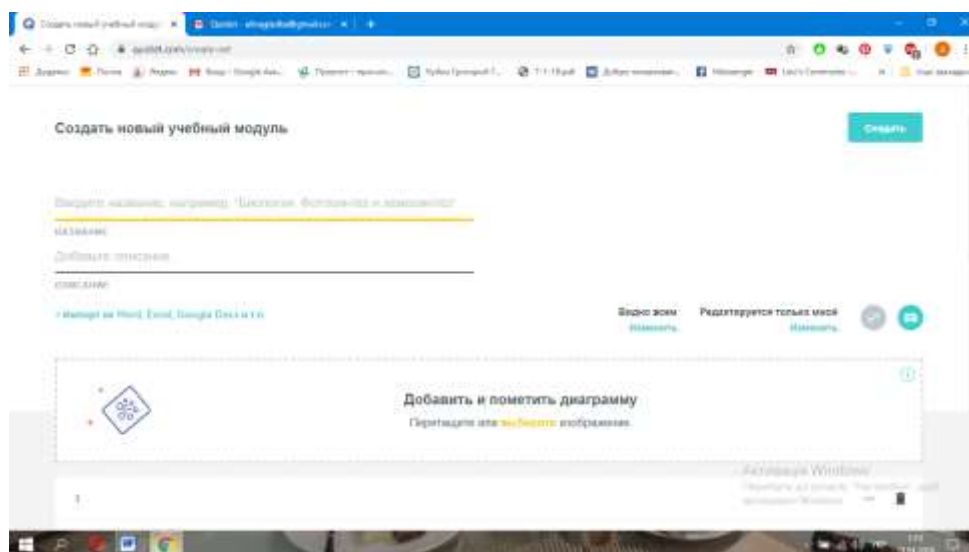


Рис. Е.3. Форма для назви та опису нового навчального модуля

Джерело: Quizlet. URL: <https://quizlet.com/latest> (дата звернення: 08.10.2018).

–вводимо потрібні лексичні одиниці та їх дефініцію чи переклад. Програма також пропонує свої варіанти дефініції та перекладу. До терміну можна додавати зображення;

–після введення лексичного матеріалу клацаємо «Створити» (рис. Е.4).

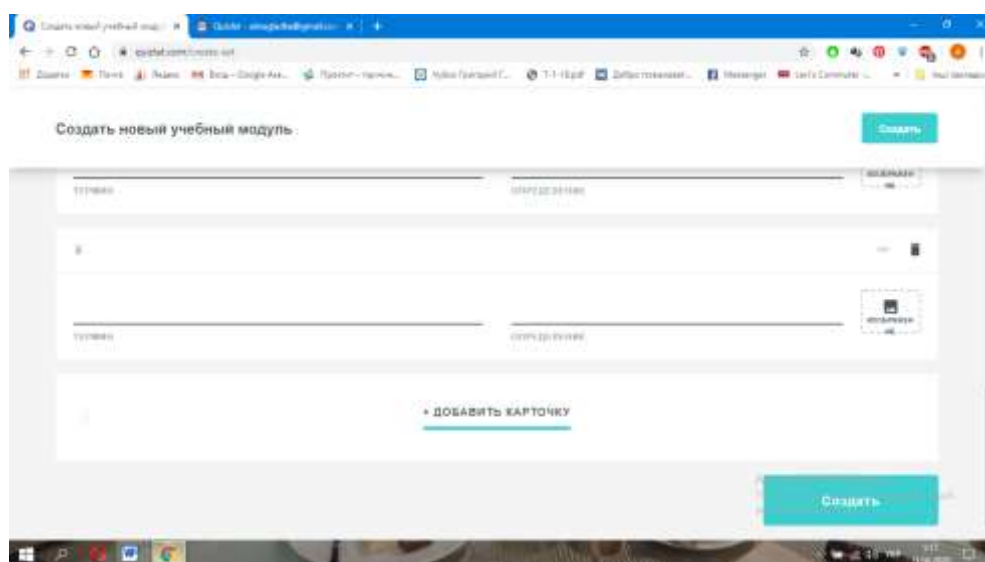


Рис. Е.4. Форма для наповнення нового навчального модуля контентом

Джерело: Quizlet. URL: <https://quizlet.com/latest> (дата звернення: 08.10.2018).

4. Далі програма сама створює і пропонує п'ять режимів вивчення введеного лексичного матеріалу: «Картки», «Заучування», «Письмо», «Правопис», «Тест», а також два види гри: «Підбір» та «Гравітація» (рис. Е.5-Е.12).

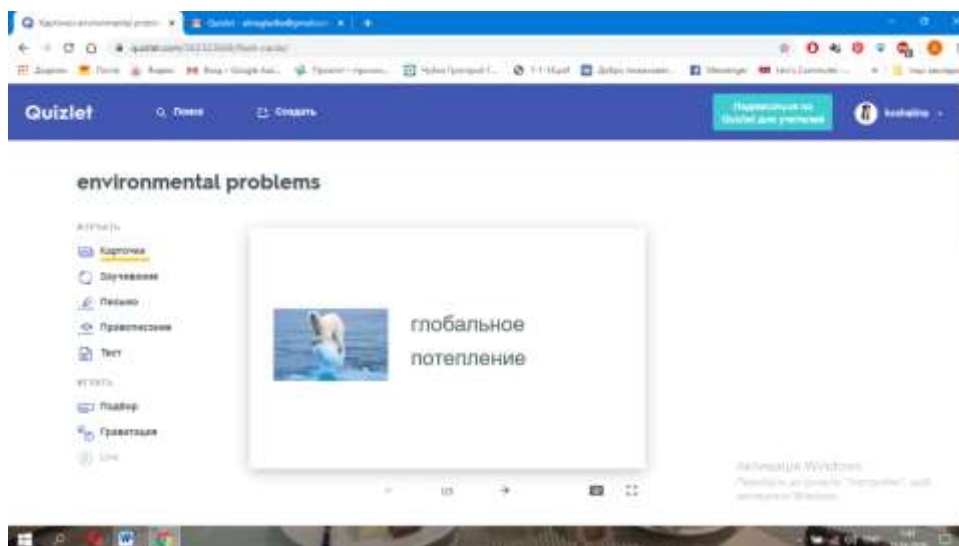


Рис. Е.5. Вкладка для wyboru режиму гри

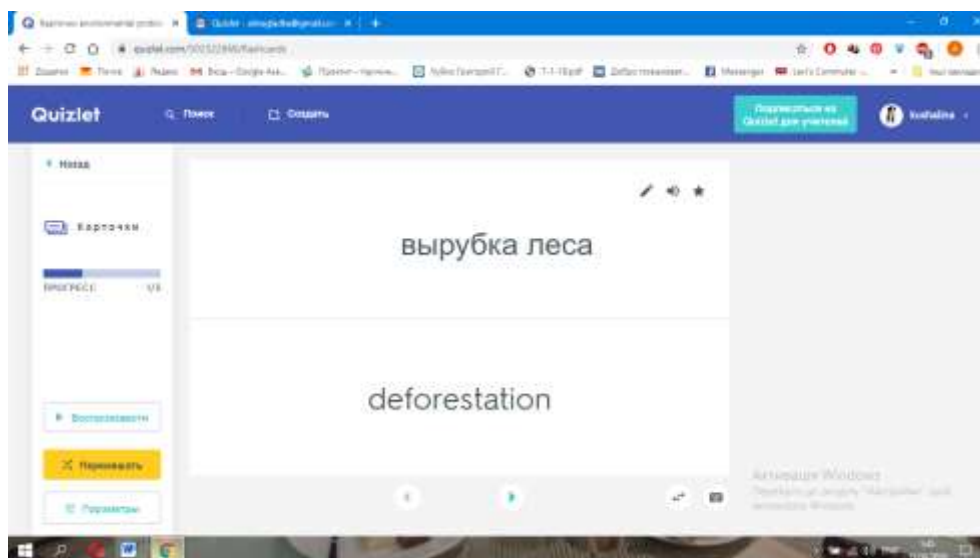


Рис. Е.6 Режим «Картки»

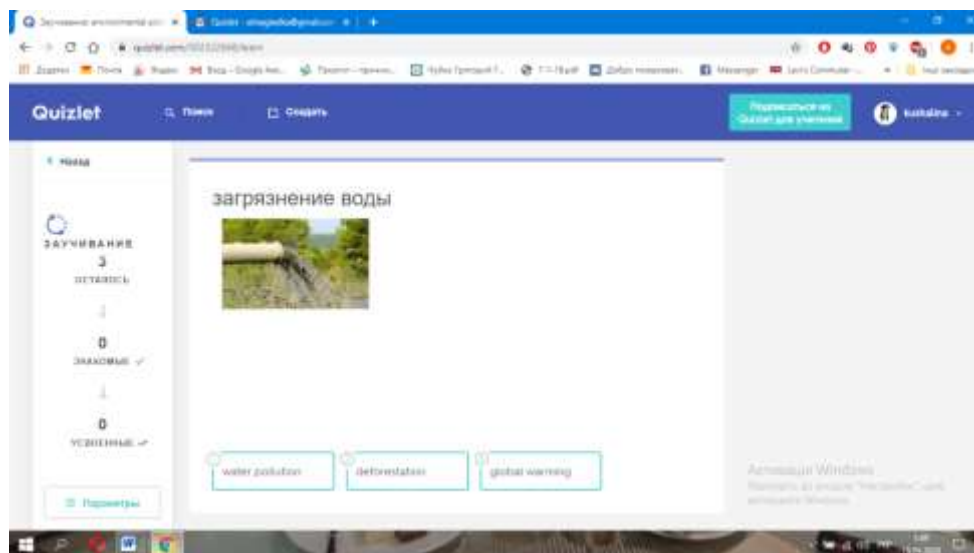


Рис. Е.7 Режим «Заучивания»

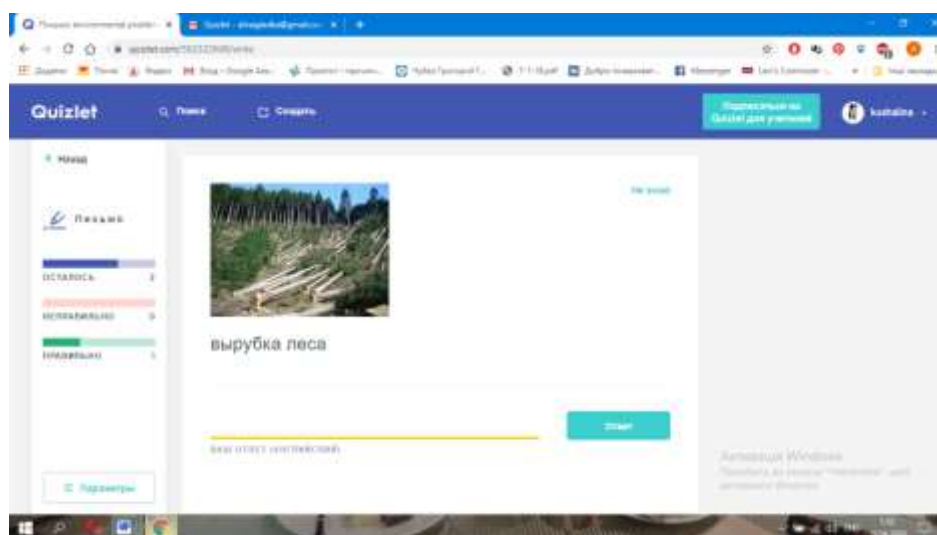


Рис. Е.8. Режим «Письмо»

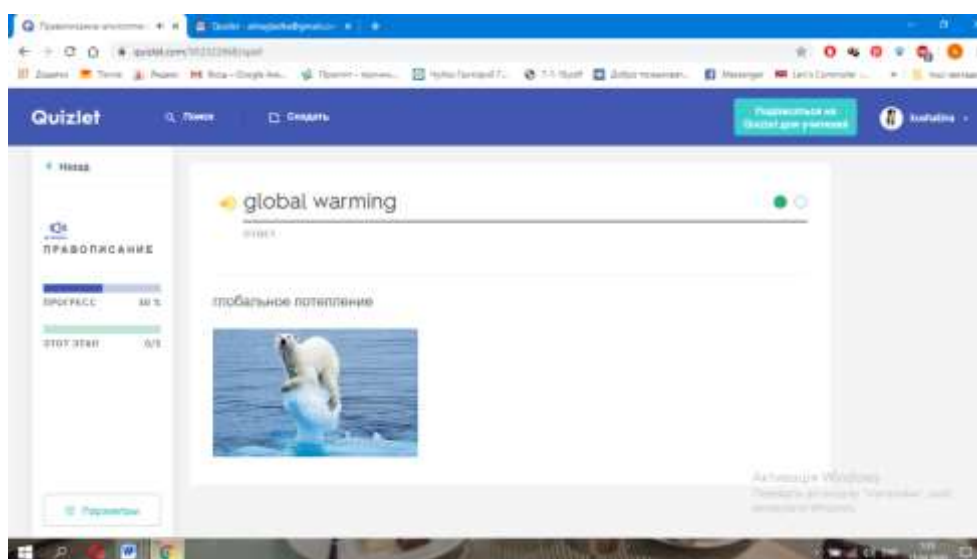


Рис. Е.9. Режим «Правопис»

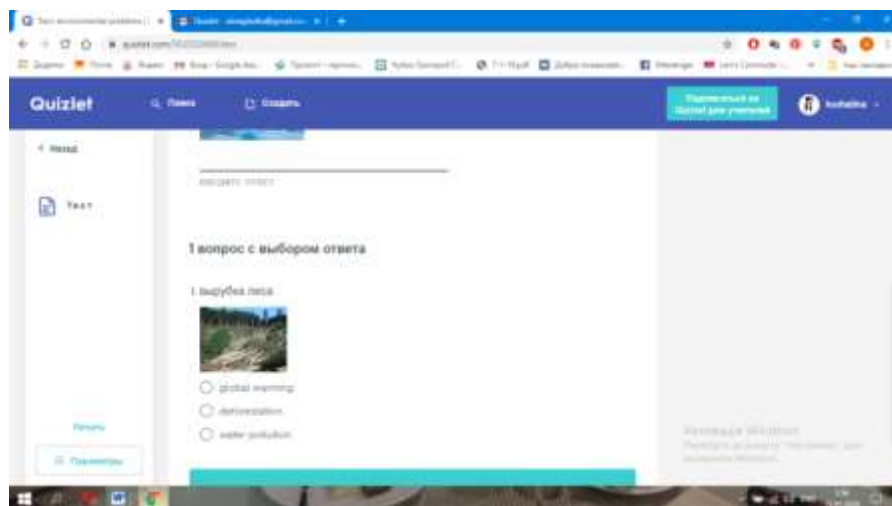


Рис. Е.10. Режим «Тест»

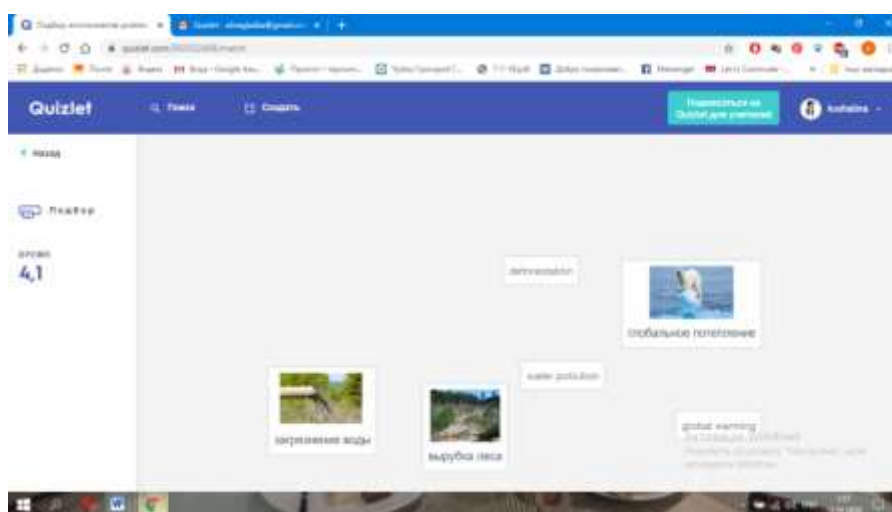


Рис. Е.11. Гра «Підбір»



Рис. Е.12. Гра «Гравітація»

Джерело: Quizlet. URL: <https://quizlet.com/latest> (дата звернення: 08.10.2018).

Додаток Ж

Інструкція щодо використання порталу Lyricstraining

1. Друкуємо у браузері латиницею Lyricstraining та обираємо перший сайт із списку. Інтерфейс сайту пропонує обрати найпопулярніші композиції серед користувачів або знайти (вгорі зліва) ту, яку потрібно (рис. Ж.1).

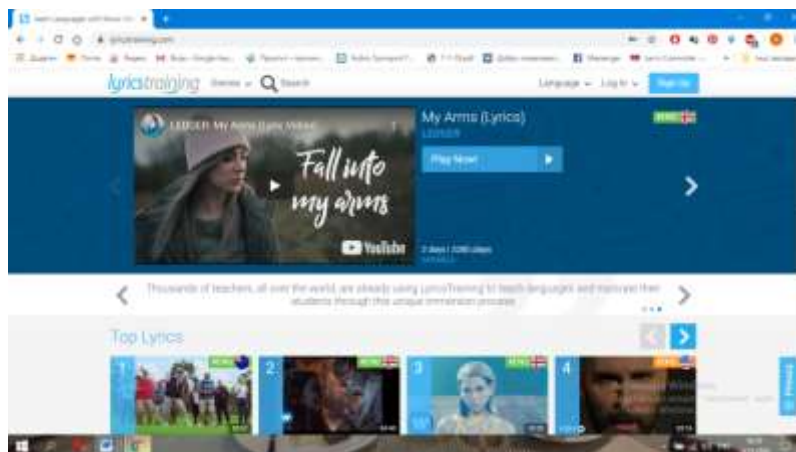


Рис. Ж.1. Інтерфейс порталу lyricstraining

Джерело: LyricsTraining. URL: <https://lyricstraining.com/> (дата звернення: 08.10.2018).

2. Пошук необхідної пісні можна здійснювати за жанром, за назвою пісні або за виконавцем (рис. Ж.2-Ж.4).

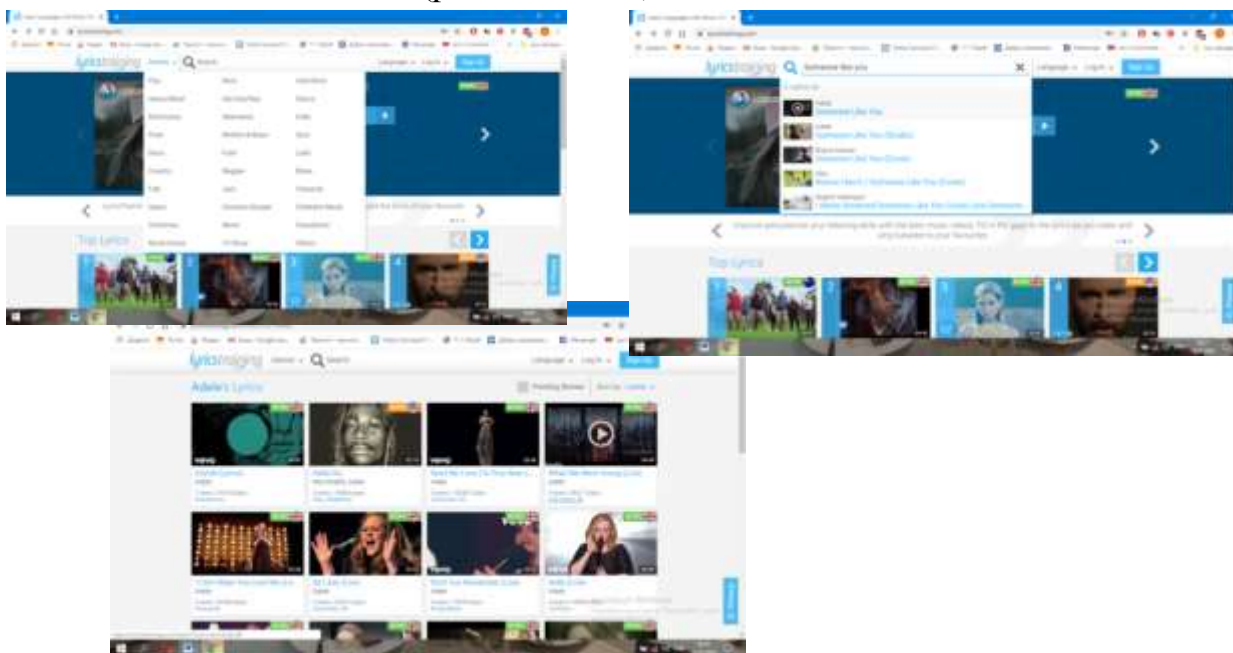


Рис. Ж.2-Ж.4. Способи пошуку необхідної пісні в Lyricstraining

Джерело: LyricsTraining. URL: <https://lyricstraining.com/> (дата звернення: 08.10.2018).

3. Клацнувши на потрібну пісню, обираємо мовний рівень (рис. Ж.5).

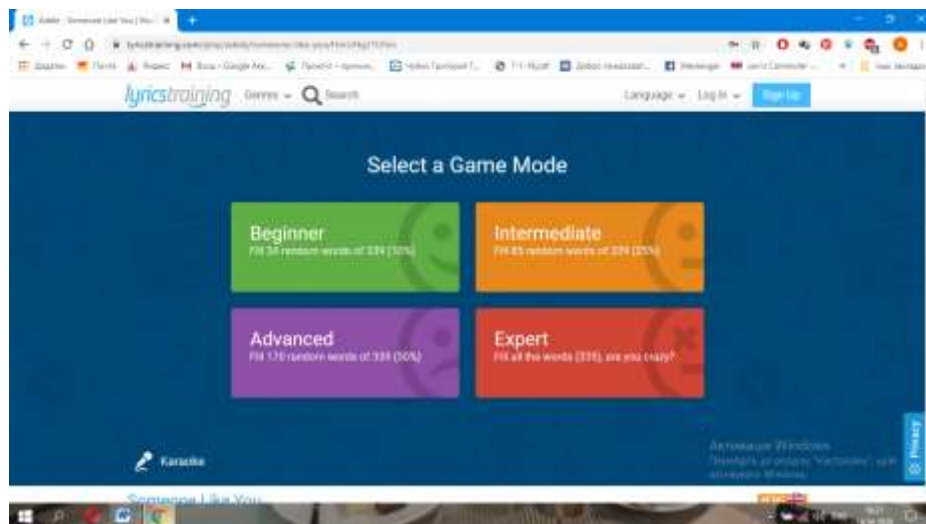


Рис. Ж.5. Вкладка для вибору мовного рівня

Джерело: LyricsTraining. URL: <https://lyricstraining.com/> (дата звернення: 08.10.2018).

4. Під час звучання пісні на екрані з'являються субтитри із пропущеними словами, які потрібно вдрукувати на слух за допомогою клавіатури. Доки правильно не вдрукується слово, пісня не продовжиться. Прослуховувати частину пісні, де є можливі труднощі розуміння на слух, можна багато разів, клацаючи на кнопку, що знаходиться зліва під відео (рис. Ж.6).

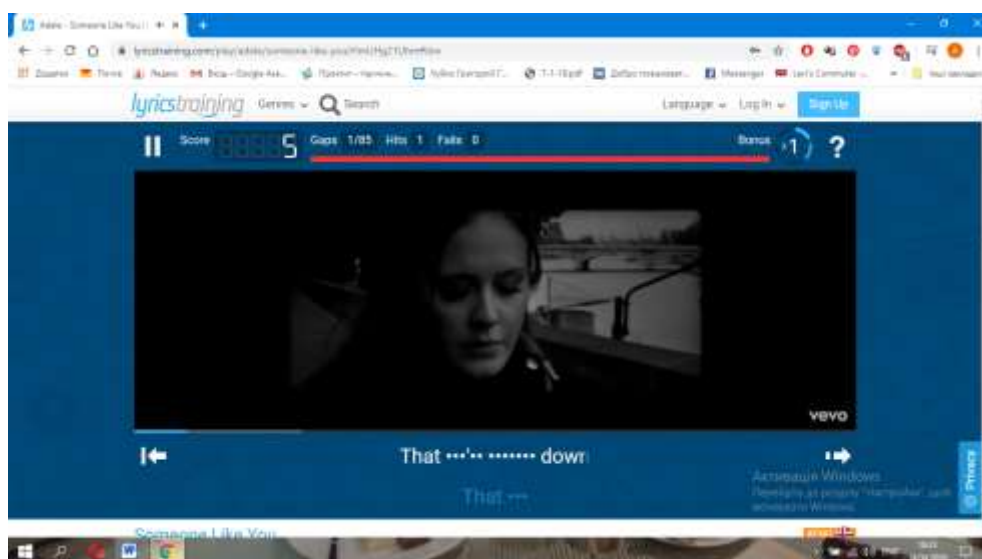


Рис. Ж.6. Вкладка, коли звучить пісня

Джерело: LyricsTraining. URL: <https://lyricstraining.com/> (дата звернення: 08.10.2018).

5. Після завершення пісню можна повторити, клацнувши «Replay Video» або закінчити, натиснувши «End Game» (рис. Ж.7).

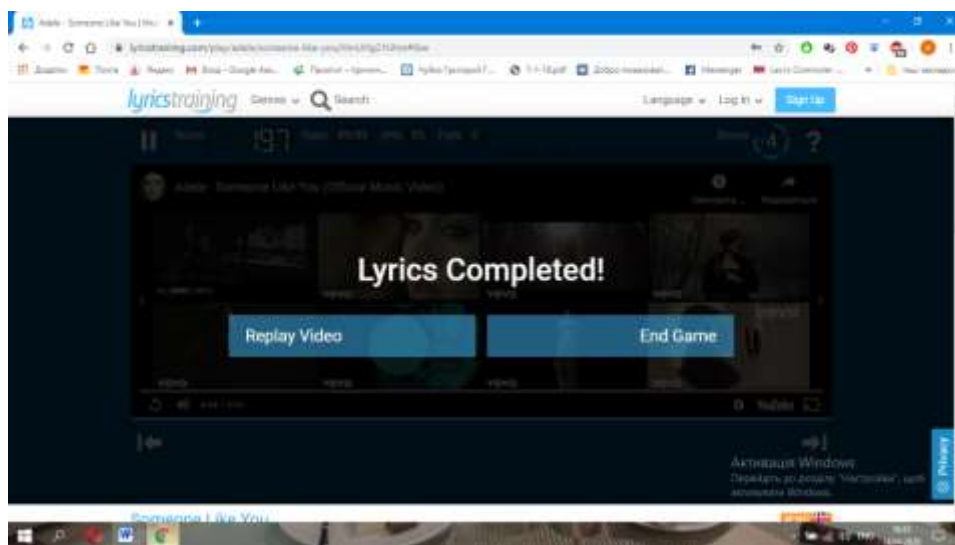


Рис. Ж.7. Вкладка, що з'являється після завершення роботи над пісню
Джерело: *LyricsTraining*. URL: <https://lyricstraining.com/> (дата звернення: 08.10.2018).

6. Натиснувши «End Game», можна побачити кількість балів, які виставила програма за роботу над пісню, а також кращі результати користувачів (рис. Ж.8).

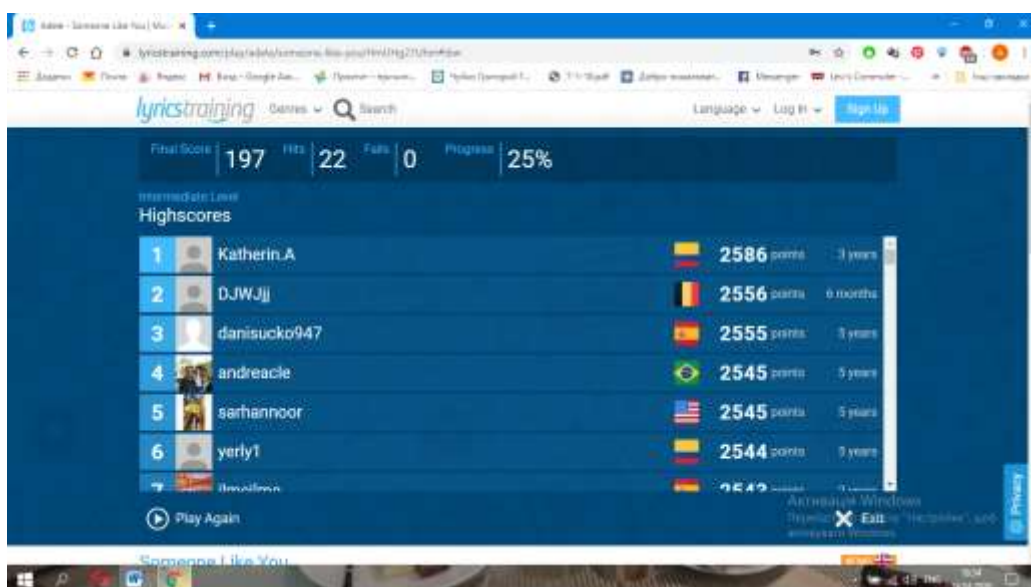


Рис. Ж.8. Рейтинг користувачів

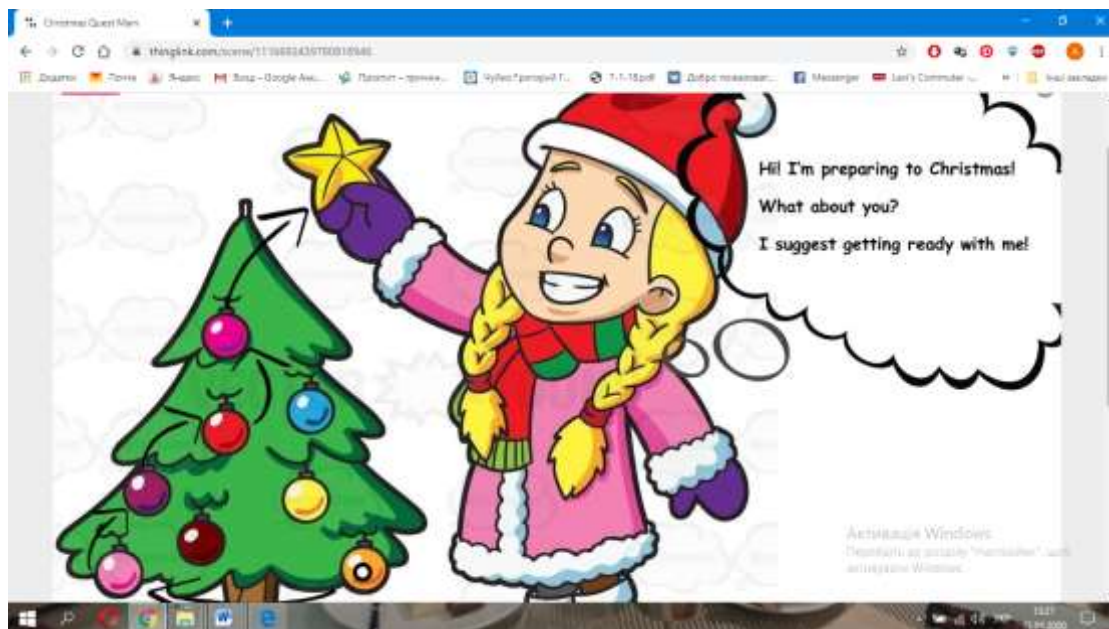
Джерело: *LyricsTraining*. URL: <https://lyricstraining.com/> (дата звернення: 08.10.2018).

Додаток 3

Додаток 3.1

Різдвяний квест

Інструкція: підготуйтеся разом з дівчинкою до Різдва



URL: <https://www.thinglink.com/scene/1116692439780818946>

Рис. 3.1. Головна сторінка онлайн-квесту «Christmas Quest»

Завдання 1. Подумайте про їжу (рис. 3.2)

Інструкція: оберіть правильні інгредієнти до салату «Олів'є»

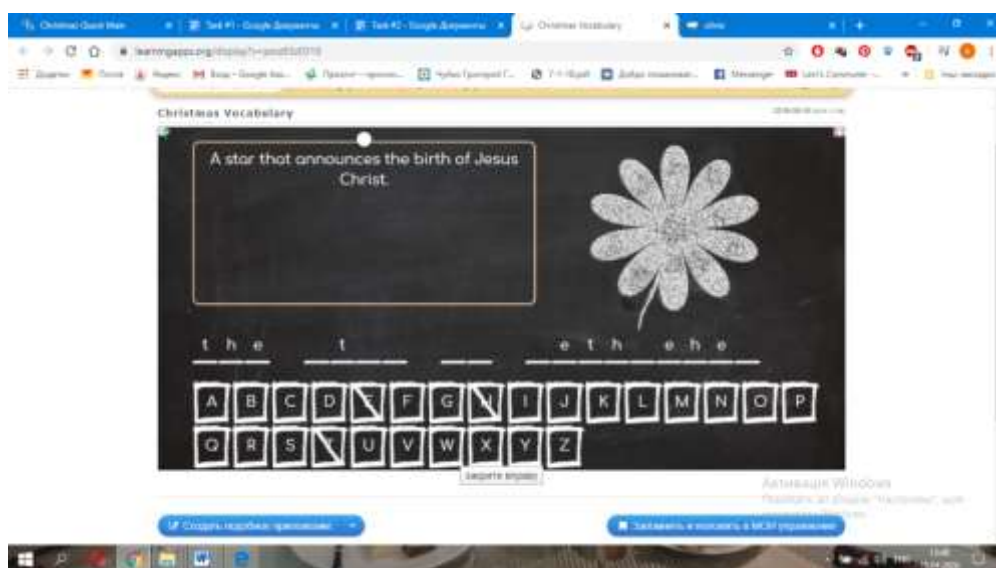


URL: <https://learningapps.org/display?v=p9e69saf318>

Рис. 3.2. Завдання 1. В онлайн-сервісі Learning Apps

Завдання 2. Продивіться відео і дізнайтесь більше про Різдво. Виконайте вправу після перегляду відео (рис. 3.3)

Інструкція: Вгадайте слово по дефініції



URL: <https://learningapps.org/display?v=psxz83z0318>

Рис. 3.3. Завдання 2. В онлайн-сервісі Learning Apps

Завдання 3. Продивіться відео https://www.youtube.com/watch?v=oq1r_M5abuI та надішліть різдвяне привітання близькій людині (рис. 3.4)

Інструкція: напишіть листа із привітанням.

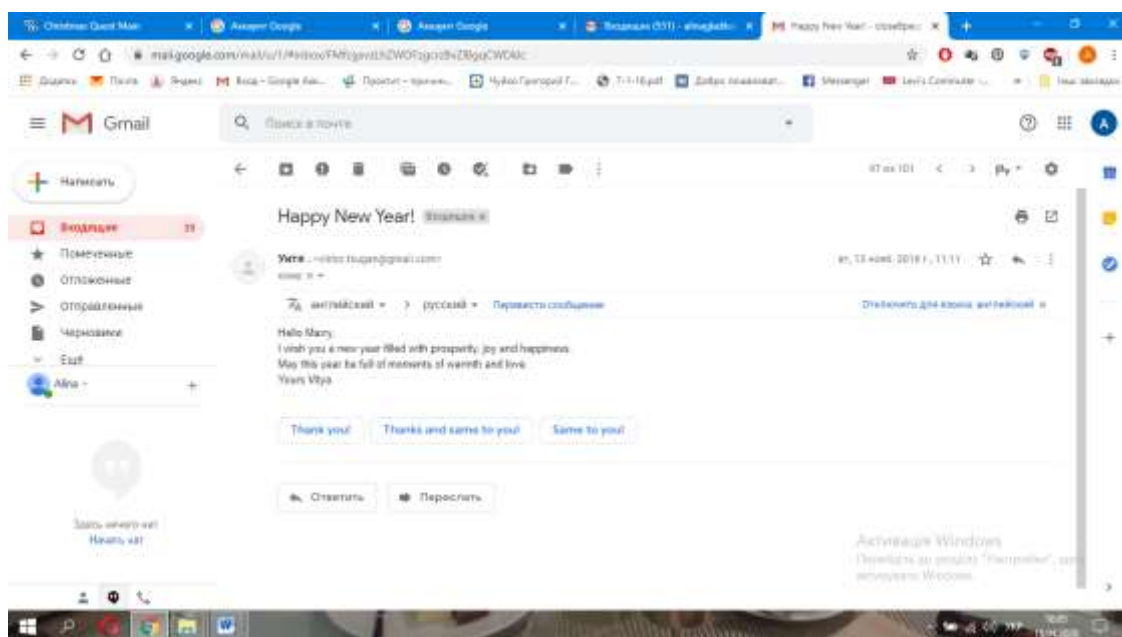
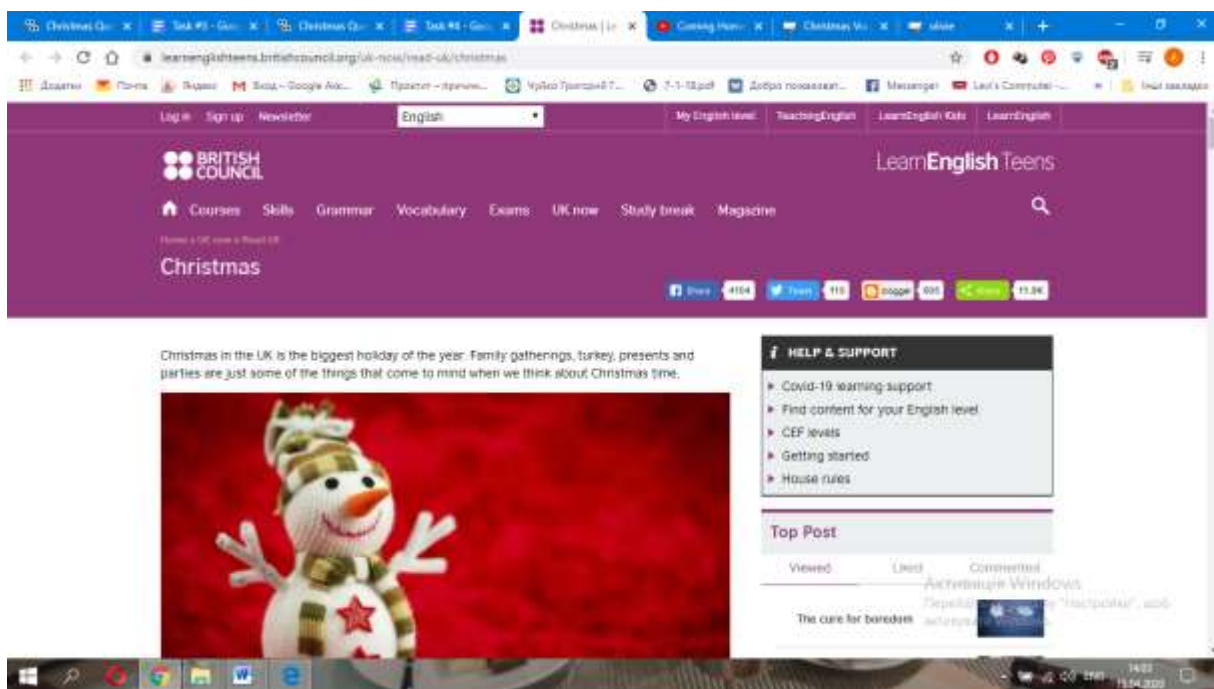


Рис. 3.4. Email з різдвяним привітанням студента 11-ІМ(б) групи філологічного факультету Циганчука Віктора

Завдання 4. Прочитайте текст і дізнайтесь більше про Різдво у Великобританії

Інструкція: Виконайте після текстові вправи (рис. 3.5)



URL: <https://learnenglishteens.britishcouncil.org/uk-now/read-uk/christmas>

Рис. 3.5. Завдання 4. на офіційному сайті British Council

Інструкція до вправи: оберіть правильне твердження (True or False) (рис. 3.5.1)

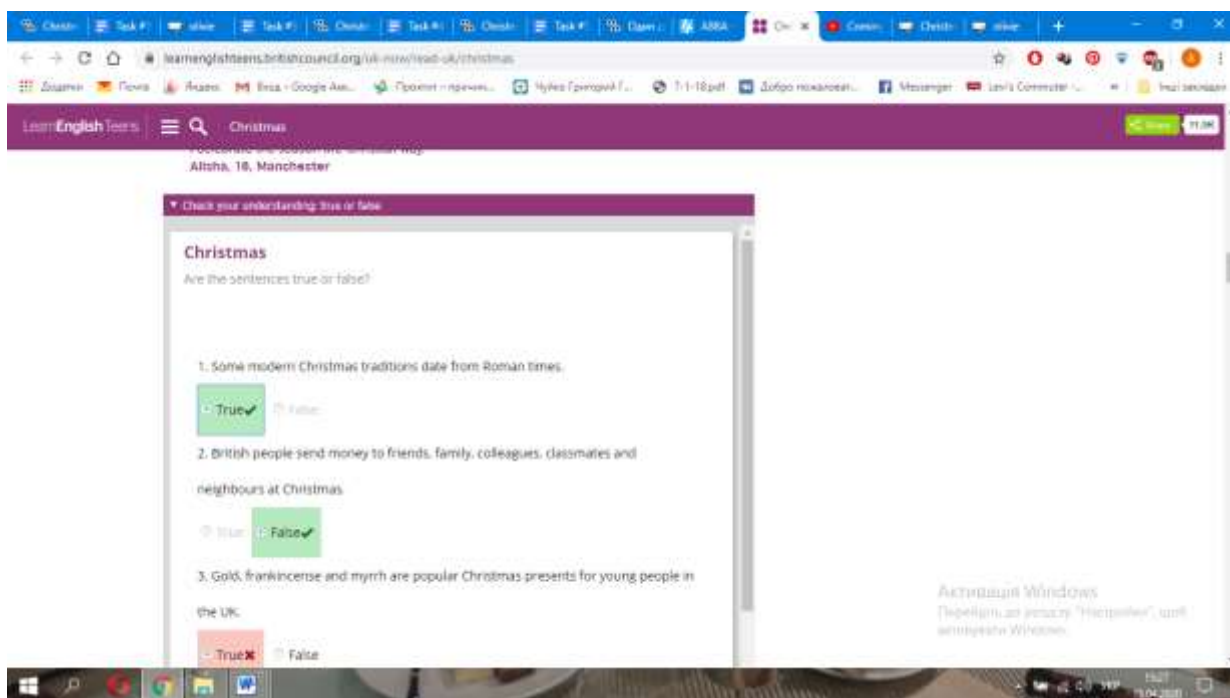


Рис. 3.5.1. Вправа «True or False»

Інструкція до вправи: оберіть правильну відповідь (Multiple choice)
(рис. 3.5.2)

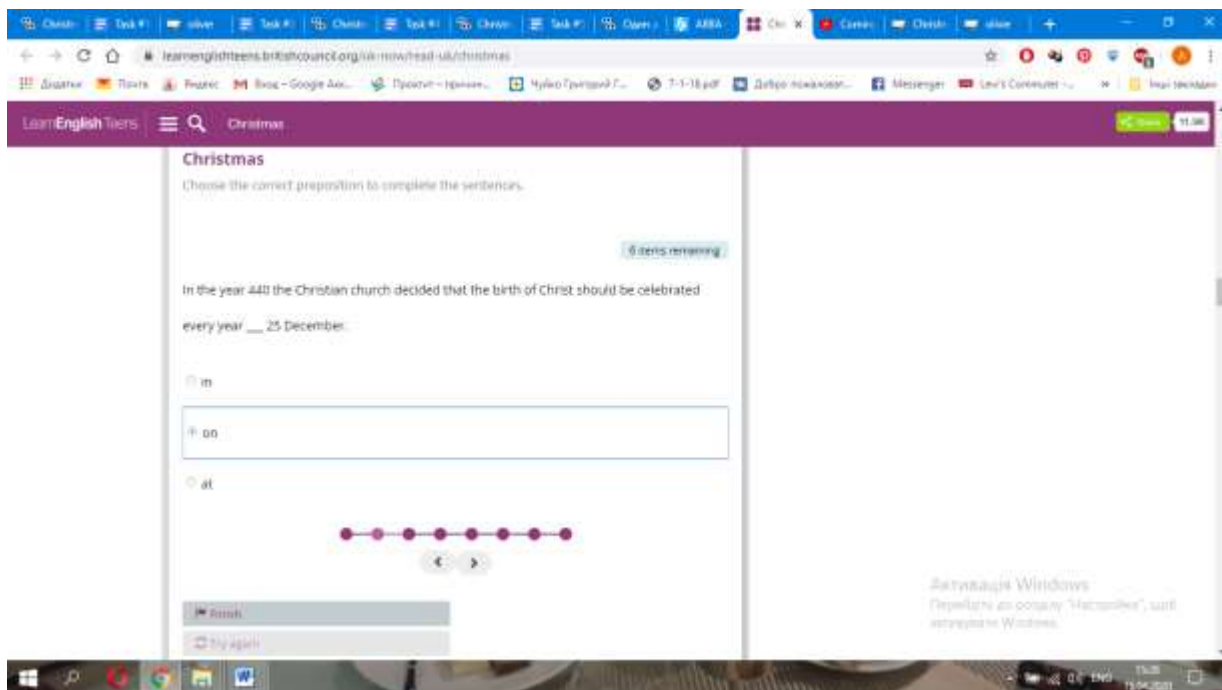


Рис. 3.5.2. Вправа «Multiple choice»

Інструкція до вправи: заповніть пропуски (Fill in the gaps) (рис. 3.5.3)

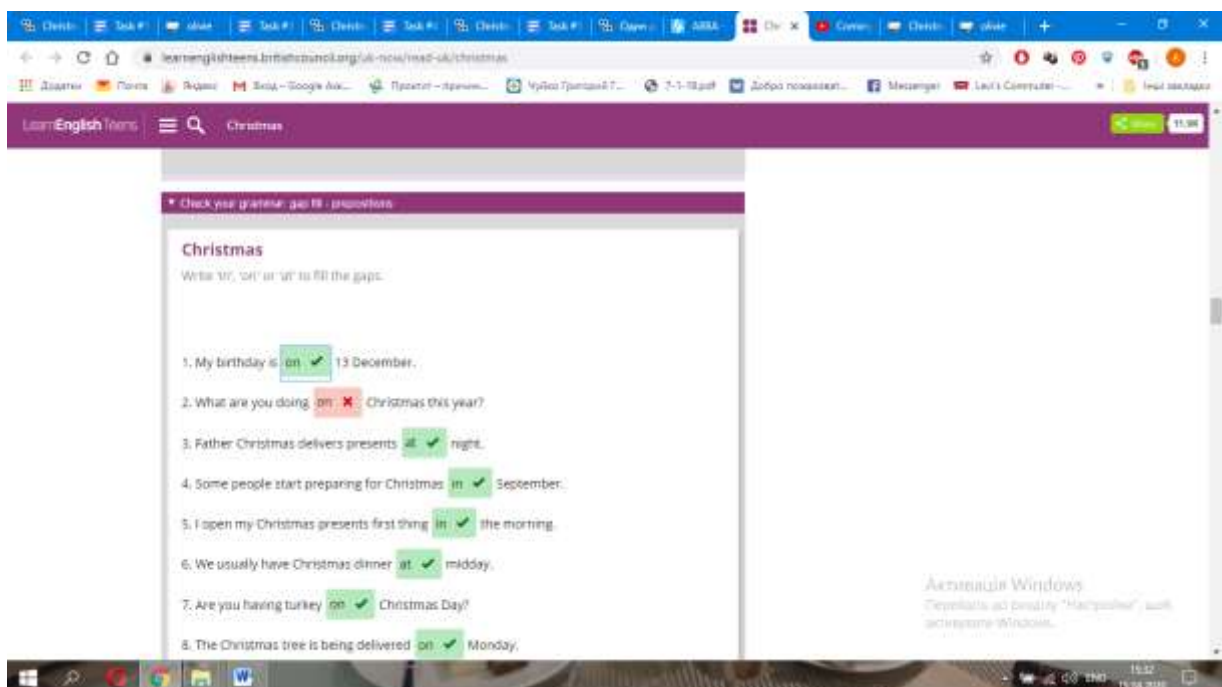
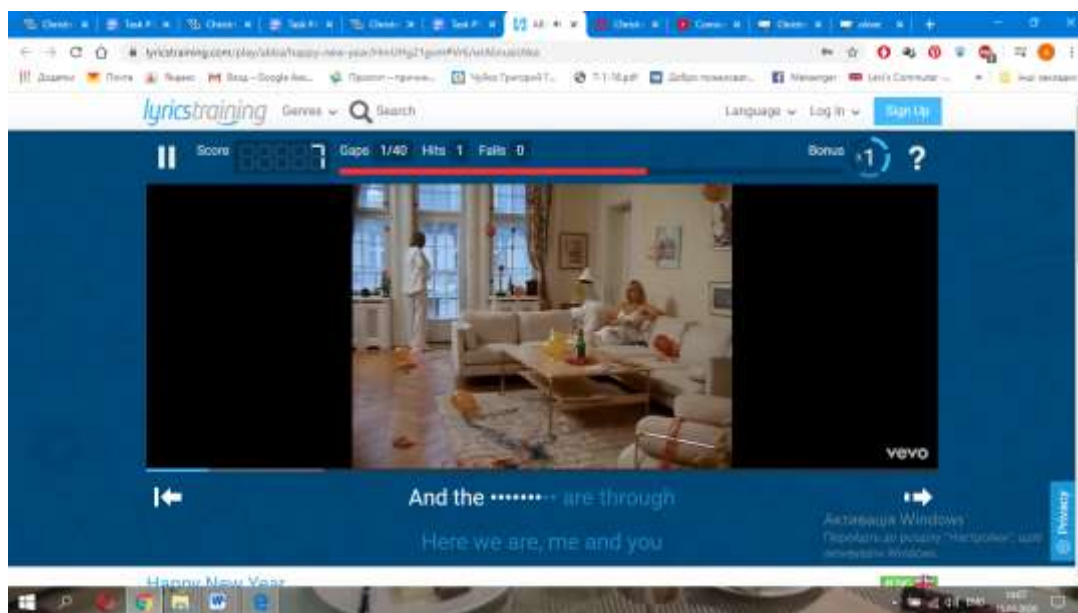


Рис. 3.5.3. Вправа «Gap fill»

Завдання 5. Насолоджуйтеся піснею та отримуйте подарунки

Інструкція: заповнюйте пропуски, прослуховуючи пісню гурту Abba «Happy New Year» (рис. 3.6)



URL: <https://lyricstraining.com/play/abba/happy-new-year/HmUHg21gvm#Vr6/w!Alinusichka>

Рис. 3.6. Завдання 5. На порталі Lyricstraining

Інструкція: оберіть різдвяний подарунок (підбірка новорічних фільмів та мультфільмів) (рис. 3.7)

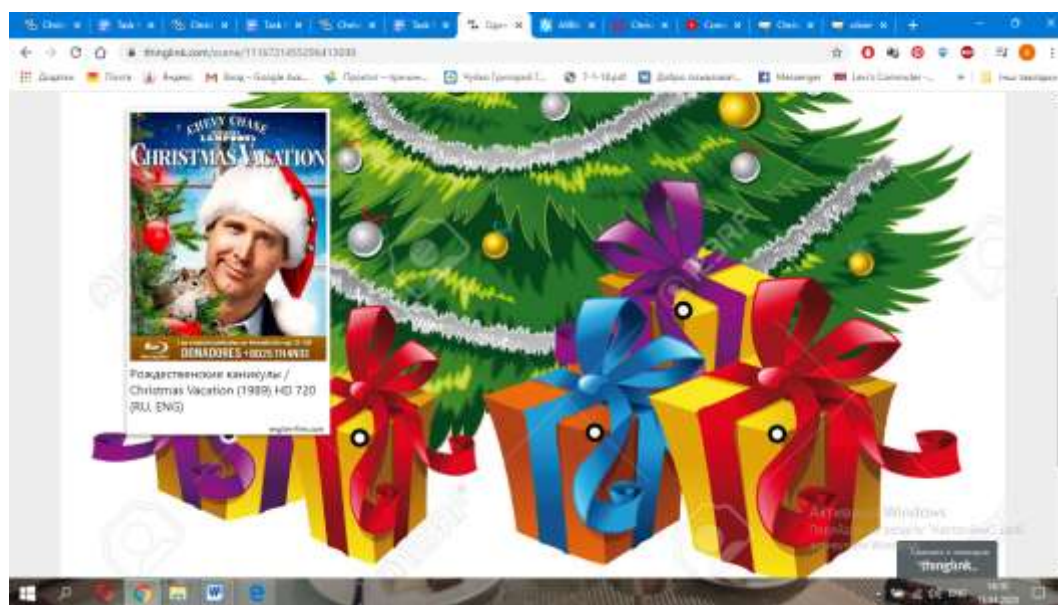



Рис. 3.7. Вкладка із посиланнями на сайт <https://english-films.co/> для перегляду різдвяних фільмів

Джерело: розроблено автором

**Опитувальник студентів для визначення особистого ставлення до
Smart-технологій під час навчання**

Інструкція: дайте, будь ласка, обґрунтовану відповідь

	
<p>Мені подобається навчатися із <i>Smart-технологіями</i> тому, що:</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	<p>Мені НЕ подобається навчатися із <i>Smart-технологіями</i> тому, що:</p> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

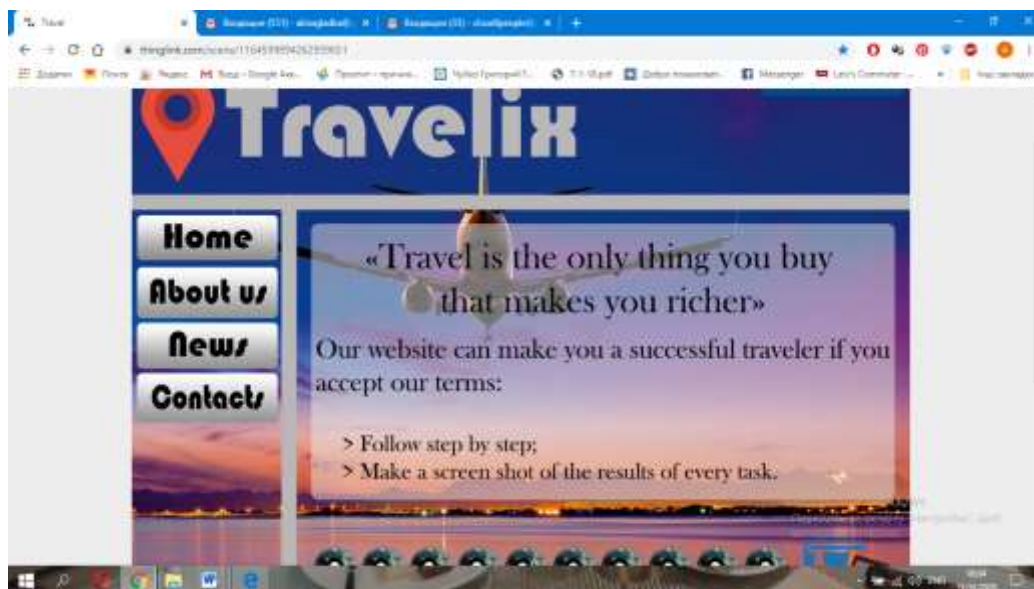
Джерело: розроблено автором

Додаток К

Додаток К.1

Квест «Подорож»

Інструкція: сайт «Travelix» пропонує Вам пройти 10 кроків підготовки до подорожування, щоб зробити Вашу майбутню мандрівку незабутньою (рис. К.1.1)

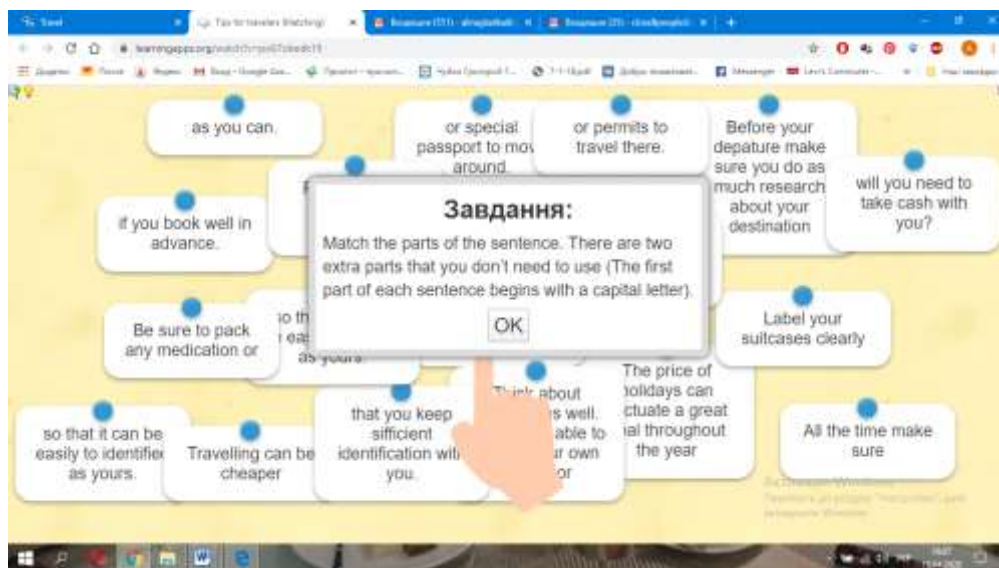


URL: <https://www.thinglink.com/scene/1164599894262939651>

Рис. К.1.1. Головна сторінка онлайн-квесту «Travelling»

Завдання 1. Прочитайте поради для подорожуючих

Інструкція: З'єднайте частини речення (рис. К.1.2)



URL: <https://learningapps.org/watch?v=po67obedk19>

Рис. К.1.2. Завдання 1. В Learning Apps

Завдання 2. Дізнайся більше інформації про подорож

Інструкція: Оберіть правильну відповідь (рис. К.1.3)



URL: <https://learningapps.org/watch?v=p0k80wzet19>

Рис. К.1.3. Завдання 2. В Learning Apps

Завдання 3. Спакуйте речі відповідно до типу подорожі

Інструкція: класифікуйте особисті речі, відповідно до типу відпочинку: тур по визначним місцям, зимовий відпочинок у горах, похід до лісу, відпустка біля моря (рис. К.1.4)



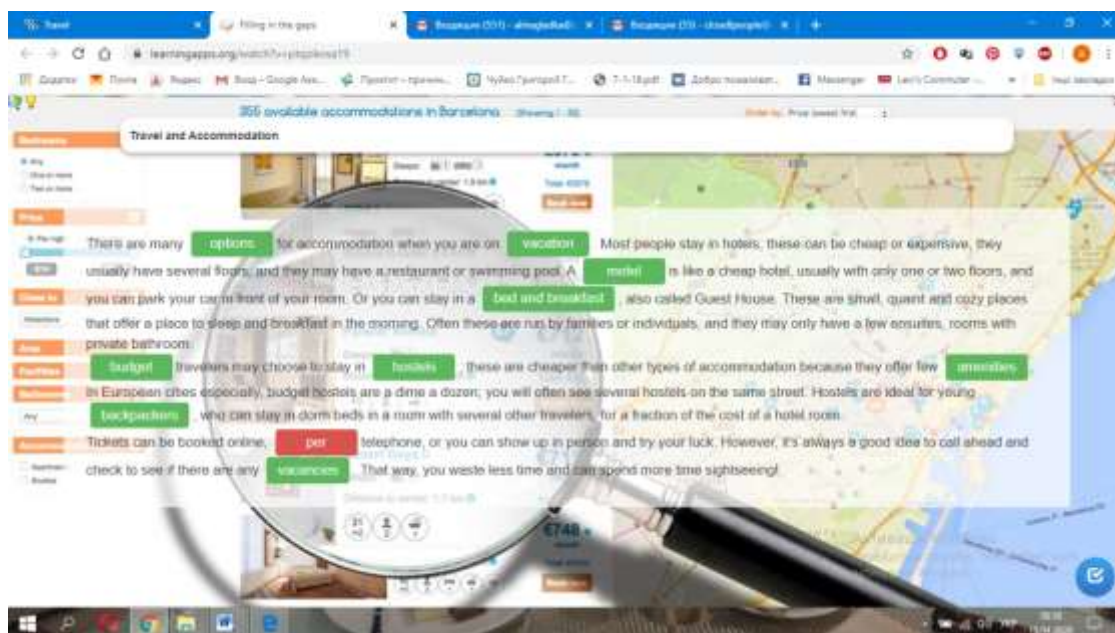
URL: <https://learningapps.org/watch?v=p7mh5udy519>

Рис. К.1.4. Завдання 3. В Learning Apps

Завдання 4. Дізнайся про різні типи житла під час подорожування

Інструкція: оберіть правильний варіант та заповніть пропуски в тексті

(рис. К.1.5)

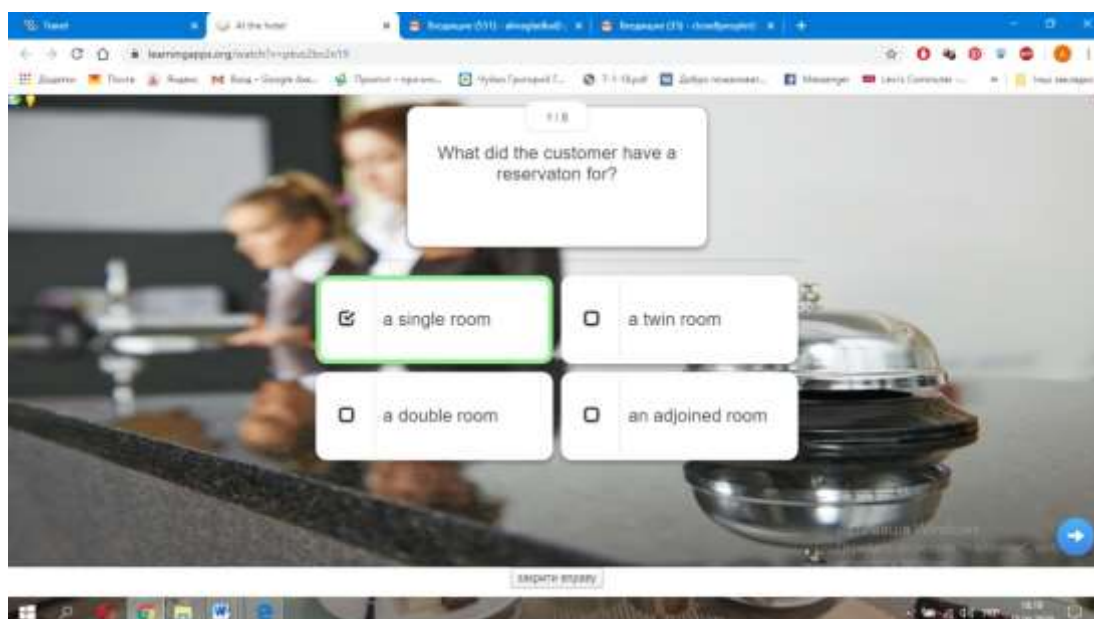


URL: <https://learningapps.org/watch?v=ptqzikosa19>

Рис. К.1.5. Завдання 4. В Learning Apps

Завдання 5. Прогляньте відео про резервацію готельного номера та виконайте вправи

Інструкція до вправи: оберіть правильну відповідь (рис. К.1.6.1)



URL: <https://learningapps.org/watch?v=pkvz2bv2n19>

Рис. К.1.6.1. Завдання 5. вправа 1. У Learning Apps

Інструкція до вправи: введіть слово відповідно до дефеніції (рис. К.1.6.2)

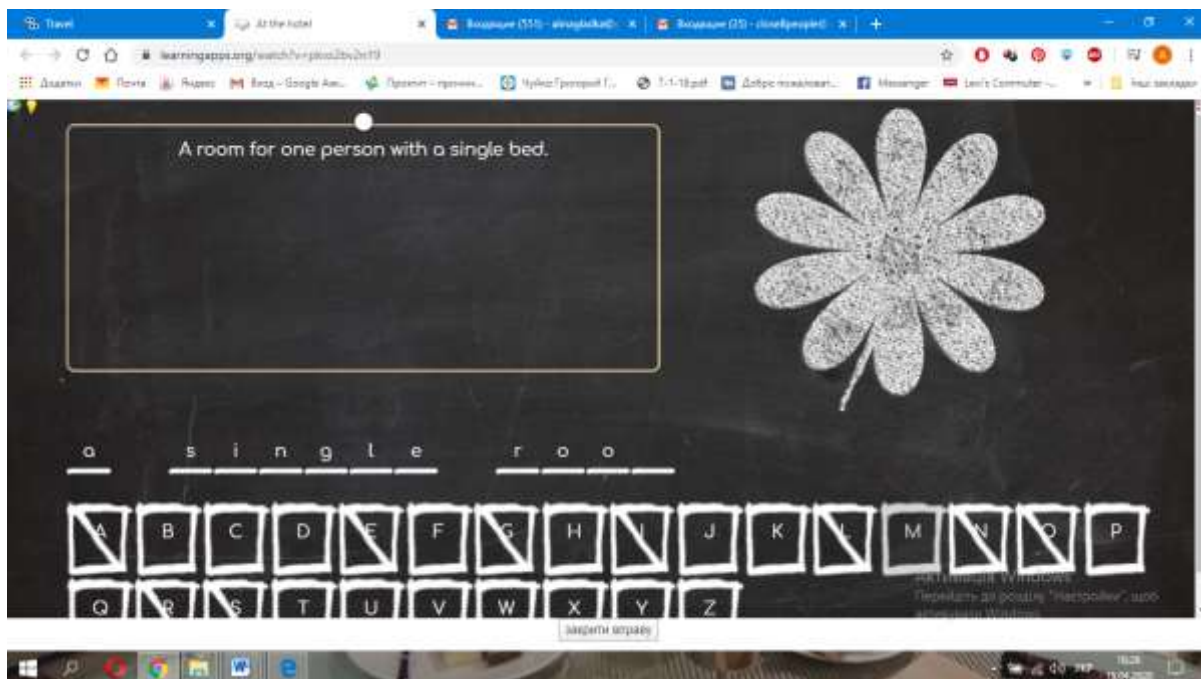
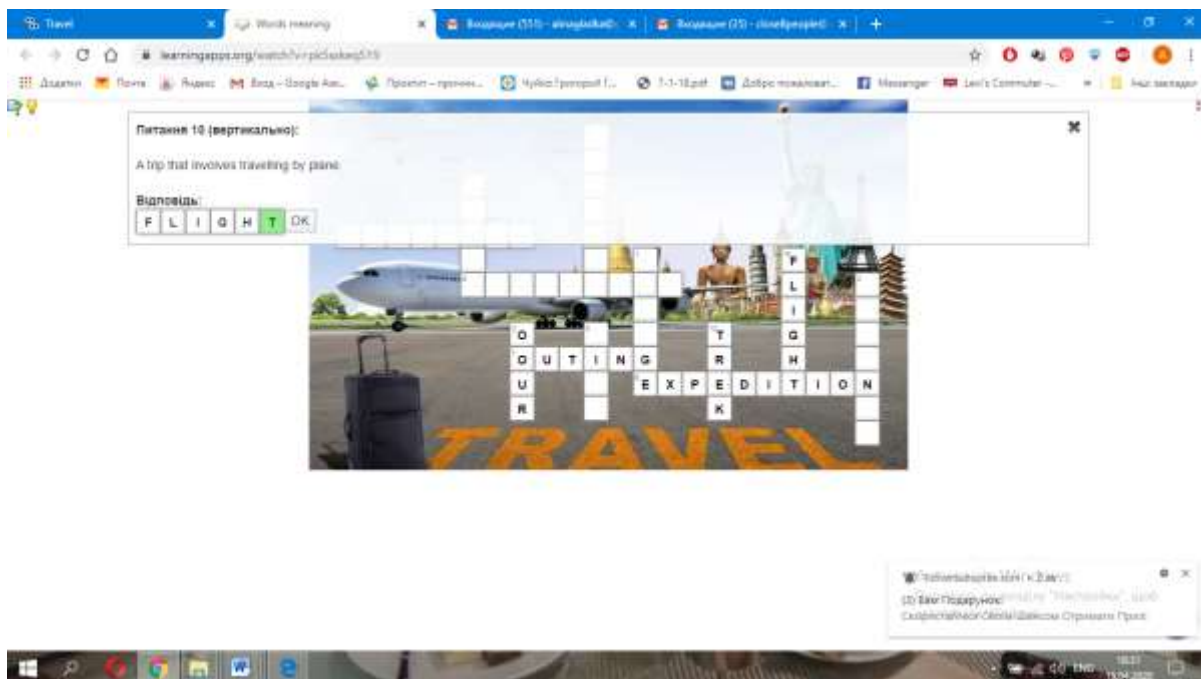


Рис. К.1.6.2. Завдання 5. вправа 2. В Learning Apps

Завдання 6. Дізнайся більше про типи подорожей

Інструкція: заповніть кросворд (рис. К.1.7)

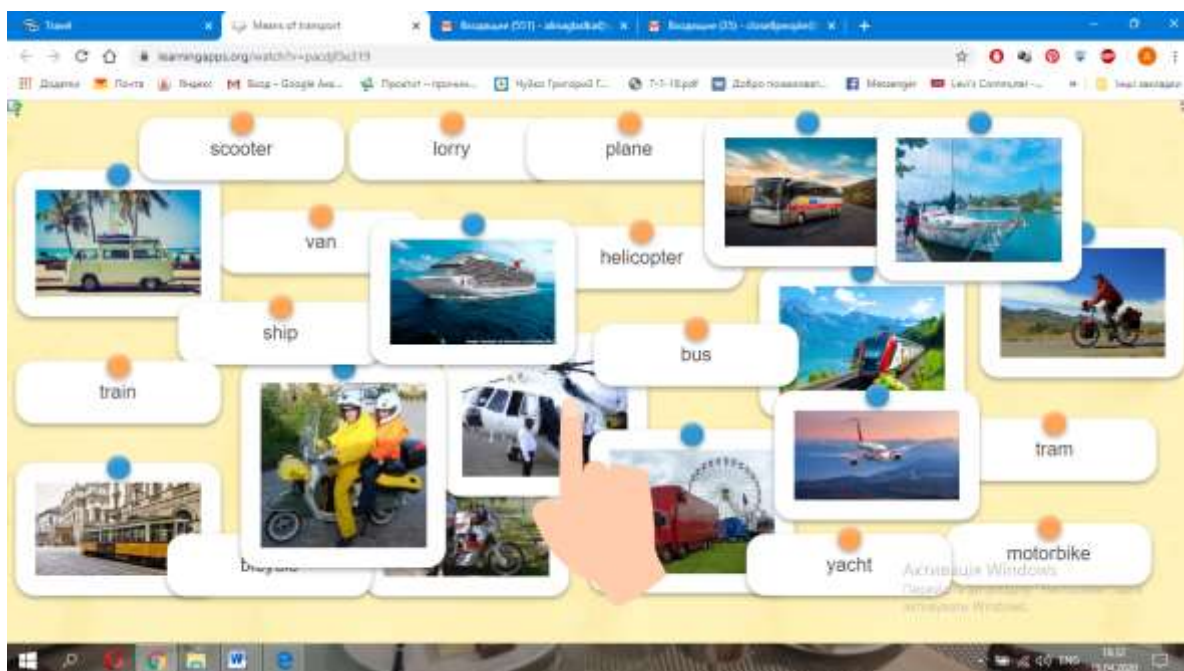


URL: <https://learningapps.org/watch?v=pk5sxkeq519>

Рис. К.1.7. Завдання 6. У Learning Apps

Завдання 7. Дізнайся більше про види транспорту

Інструкція: з'єднайте слово з відповідною картинкою (рис. К.1.8)

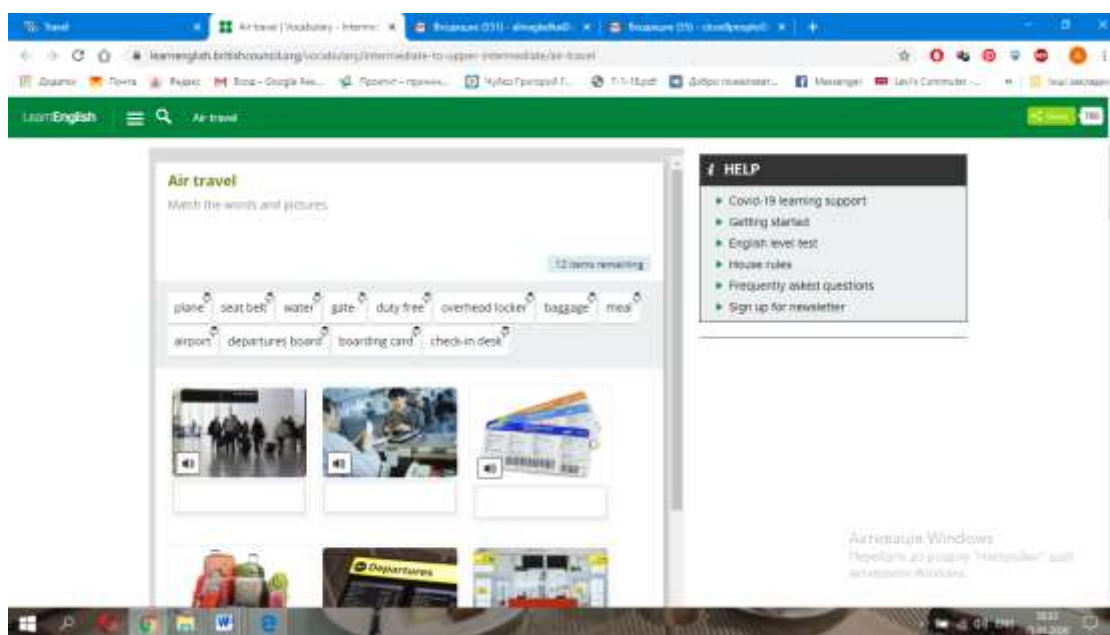


URL: <https://learningapps.org/watch?v=pacdjf3e319>

Рис. К.1.8. Завдання 7. В Learning Apps

Завдання 8. Підготуйся до подорожі літаком

Інструкція: виконайте п'ять лексичних вправ (рис. К.1.9)

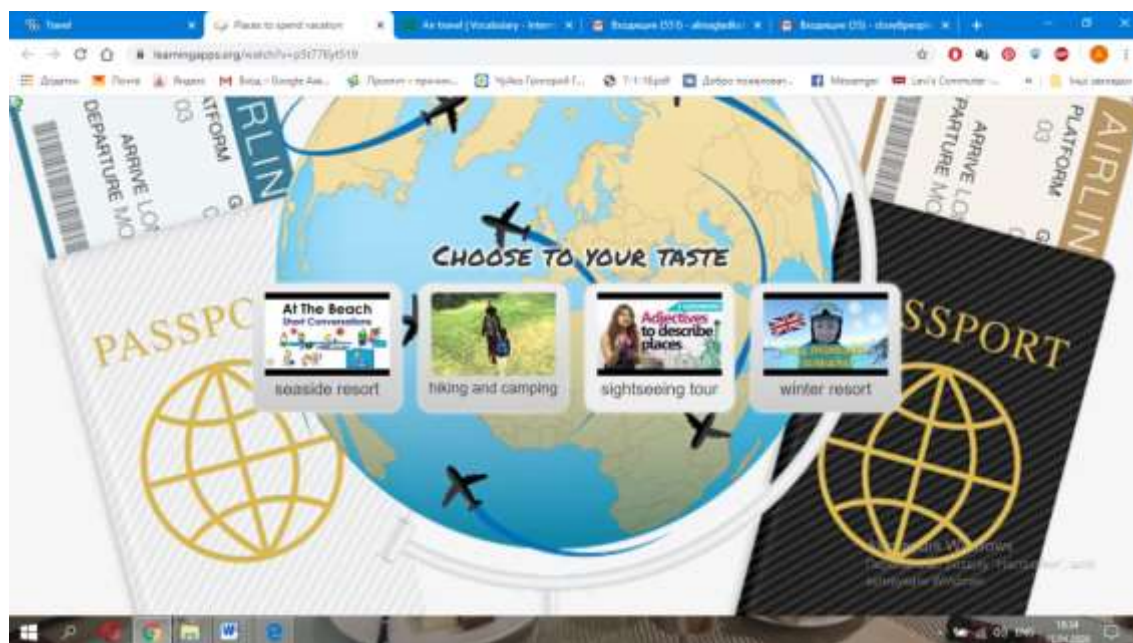


URL: <https://learnenglish.britishcouncil.org/vocabulary/intermediate-to-upper-intermediate/air-travel>

Рис. К.1.9. Завдання 8. На офіційному сайті British Council

Завдання 9. Оберіть подорож за смаком

Інструкція: Оберіть тип подорожі (зимовий курорт, відпочинок на узбережжі, активний похід і тур по визначним місцям). Прогляньте відео та виконайте вправу (рис. К.1.10, рис. К.1.10.1-К.1.10.4)



URL: <https://learningapps.org/watch?v=p5t778yt519>

Рис. К.1.10. Завдання 9. У Learning Apps

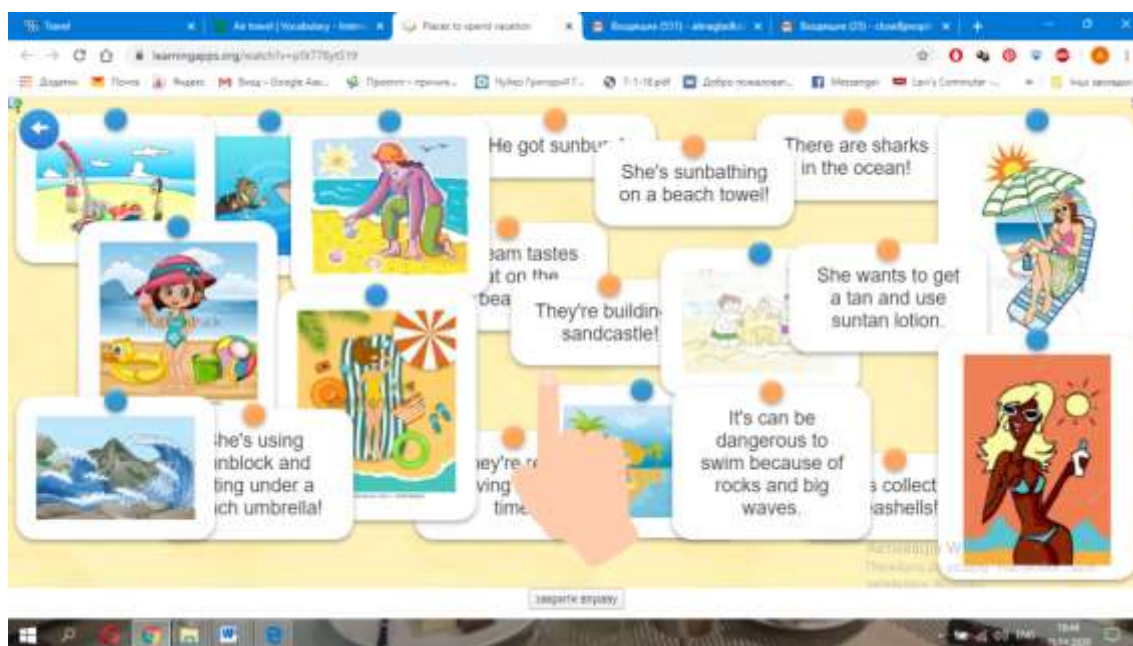


Рис. К.1.10.1. Вправа в Learning Apps, якщо обрали відпочинок на узбережжі

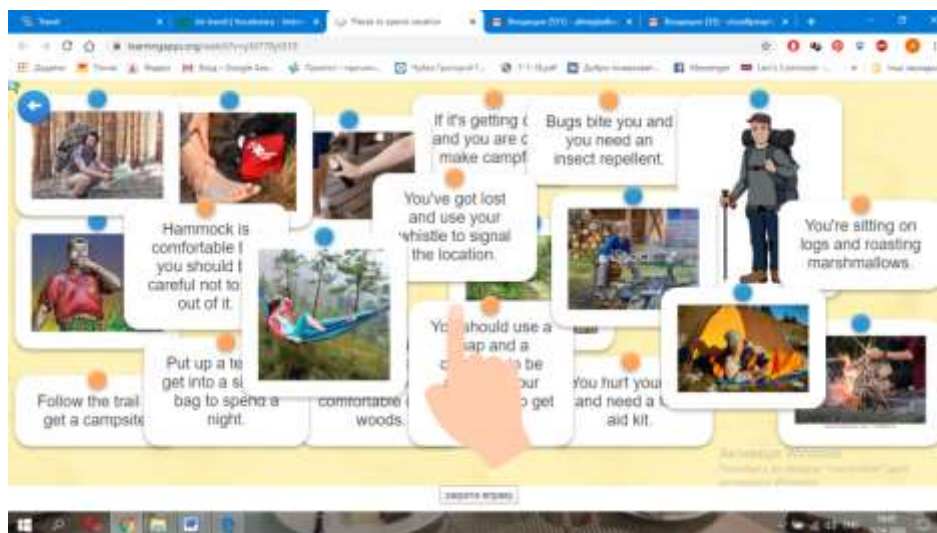


Рис. К.1.10.2. Вправа в Learning Apps, якщо обрали активний похід

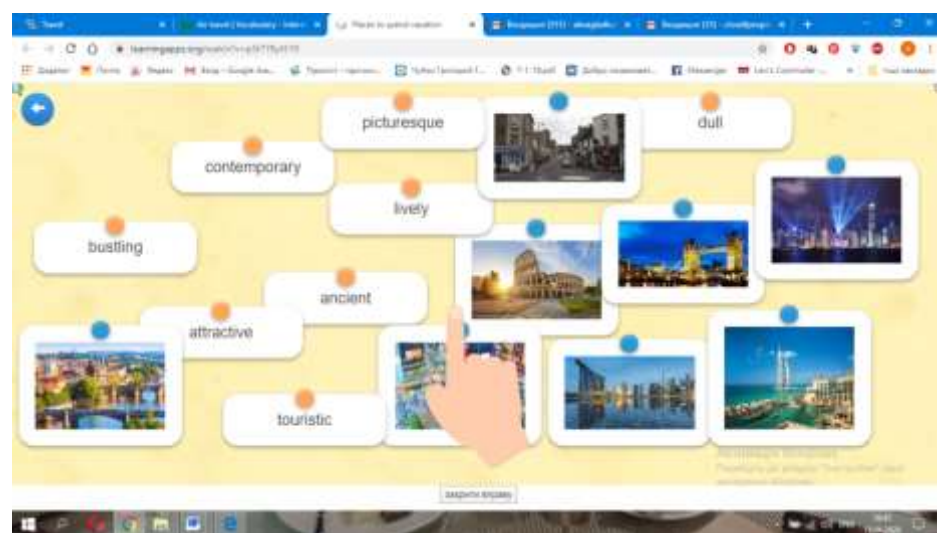


Рис. К.1.10.3. Вправа в Learning Apps, якщо обрали тур по визначним місцям

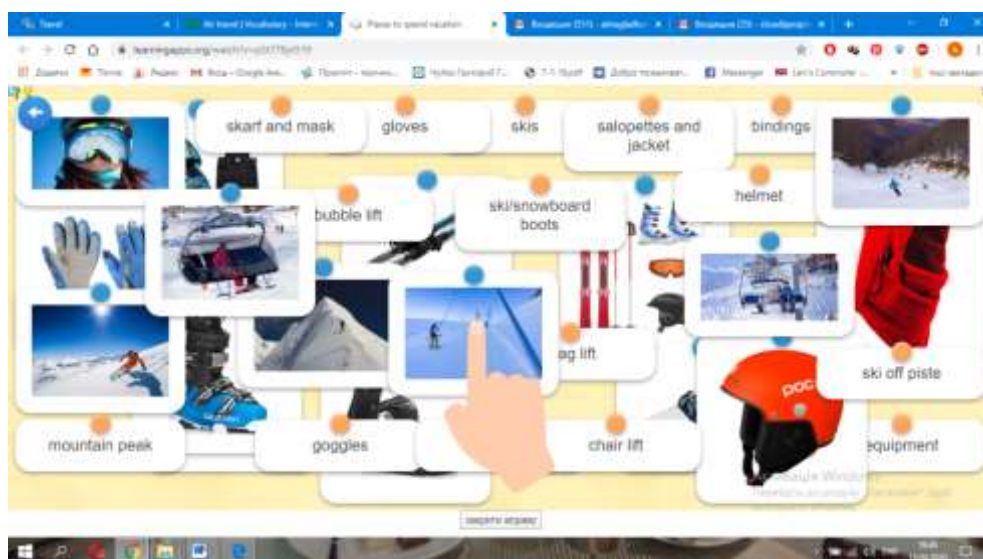


Рис. К.1.10.4. Вправа в Learning Apps, якщо обрали зимовий курорт

Завдання 10. Насолоджуйтесь музикою під час подорожі

Інструкція: заповніть пропуски, прослуховуючи пісню (рис. К.1.11)



URL: <https://lyricstraining.com/play/titiyo/come-along/HK5ofqY27K#ibw>

Рис. К.1.11. Завдання 10. На порталі Lyricstraining

Джерело: розроблено автором

**Контрольна робота за темою «Travelling» з метою діагностики
ефективності застосування онлайн-квесту на заняттях з дисциплін
філологічного циклу**

1. Arrange the words according to the following groups:

1. things for seaside resorts	2. things for hiking and camping in the forest	3. things for sightseeing tour	4. things for climbing mountains

a) cash, b) nylon rope, c) a pair of goggles, d) a tent, e) a guide book, f) a beach umbrella, g) a lantern, h) an air mattress.

2. Match the following words with their Ukrainian equivalents:

1. attractive	a) метушливий
2. bustling	b) багатий
3. contemporary	c) мальовничий
4. picturesque	d) наповнений
5. lively	ЖИТТЯМ
6. ancient	e) привабливий
7. dull	f) стародавній
8. affluent	g) сучасний
	h) нудний

3. Fill in the gaps with the appropriate words given below:

accommodation, contact, events, tight, maps, brochure, in advance, charges, natural, sightseeing

1. A _____ showing places of interest in the area.
2. A list of cultural _____ in the area such as carnivals and festivals.
3. Some information about _____ and local campsite.
4. _____ of the town and surrounding area.
5. Useful _____ numbers to book tickets for shows and events.
6. Leaflets about local attractions with opening times and admission _____ .
7. Website links to places of _____ beauty in the area.

8. Information about different _____ tours.
9. Suggestions for tourists on a _____ budget.
10. Travelling can be cheaper if you book tickets _____ .

4. Write down the words according to the definition:

1. _____ (a trip from one piece of land to another across water).
2. _____ (a trip to see specific things of interest).
3. _____ (a long journey especially by boat or into space).
4. _____ (an organized trip for a group of people).
5. _____ (a trip to a very distant place for a long period of time often with a specific aim).
6. _____ (an occasion when you travel from one place to another, especially when there is a long distance between the places).
7. _____ (a room for two people with one large double bed).
8. _____ (a room that is next to and connected to another room at a hotel).
9. _____ (a room for two people with two single beds).
10. _____ (a room for one person with a single bed).

5. Complete the sentences with the words. The first letter is given:

There are many options for accommodation when you are on 1) **v**____ . Most people stay in 2) **h**____; these can be cheap or expensive, they usually have several floors, and they may have a restaurant or swimming pool. A 3) **m**____ is like a cheap hotel, usually with only one or two floors, and you can park your car in front of your room. Or you can stay in a 4) **b**____, also called Guest House. These are small, quaint and cozy places that offer a place to sleep and breakfast in the morning. Often these are run by families or individuals, and they may only have a few 5) **s**____, rooms with private bathroom.

6) **B**____ travelers may choose to stay in 7) **h**____; these are cheaper than other types of accommodation because they offer few 8) **a**____. In European cities especially, budget hostels are a dime a dozen; you will often see several hostels on the same street. Hostels are ideal for young backpackers, who can stay in dorm beds in a room with several other travelers, for a fraction of the cost of a hotel room.

Tickets can be booked online, 9) **v**____ telephone, or you can show up in person and try your luck. However, it's always a good idea to call ahead and check to see if there are any 10) **v**____. That's way, you waste less time and can spend more time sightseeing!

6. Translate into English using topical vocabulary to the underlined words:

1. Мелінда залишила свій багаж перед стійкою реєстрації. 2. Після того вона вирішила купити подарунки в д'юті фрі. 3. Потім вона дісталась до воріт, показала паспорт та посадковий талон і сіла на літак.

4. На поличці вгорі не було місця, але, на щастя, її ручна поклажа була невеликого розміру, тому вона змогла поставити її під сидіння. 5. Вона сіла, затягнула пасок безпеки і очікувала на виліт.

7. Write a letter to your friend in which you describe your last trip according to the following plan:

- why you like travelling;
- where you went and why, what you took, where you stayed;
- what means of transport you chose for your trip (its advantages & disadvantages).

Джерело: розроблено автором

Приклади творчих завдань студентів філологічного факультету

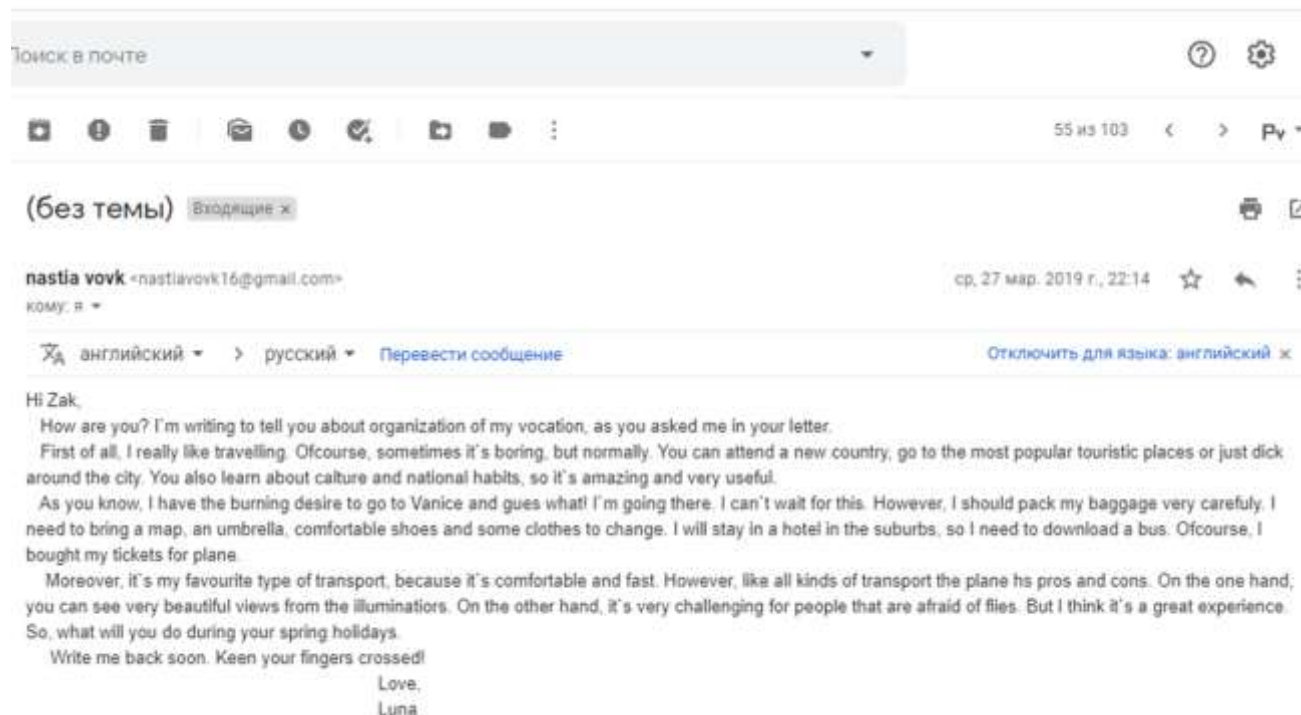


Рис. К.3.1. Приклад творчого завдання студентки філологічного факультету А. Вовк

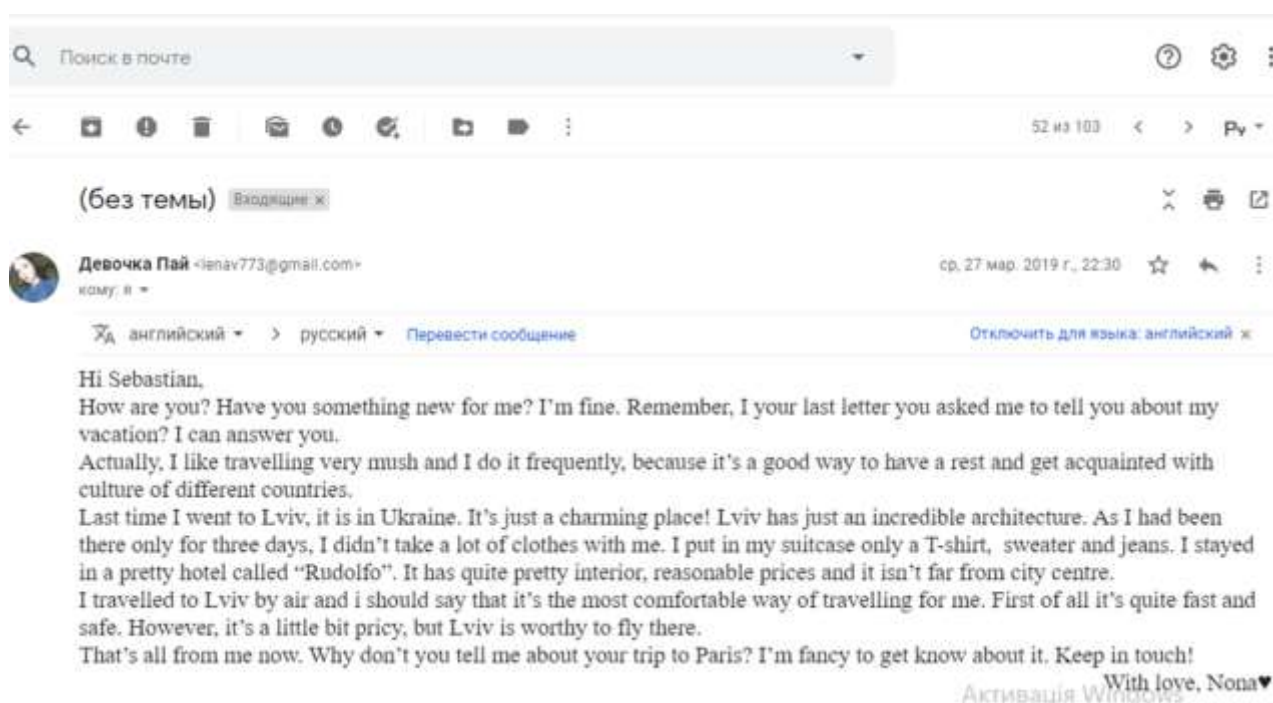


Рис. К.3.2. Приклад творчого завдання студентки філологічного факультету О. Паршиної

Поиск в почте

Настя Фусса <nastiafussa2002@gmail.com> пт, 5 апр. 2019 г., 01:24

кому: я

английский > русский [Перевести сообщение](#) Отключить для языка: английский x

Hi Kate,
I hope this letter finds you the best of spirits. I'm so glad to hear from you. Sorry for I haven't written you for so long I was busy all this time since my parents and I arranged the trip abroad.

As you know, I'm really keen on traveling. For me, it gives us an excellent chance to go to other countries or cities, visit wonderful places and, of course, meet new people. Moreover, you can spend exciting time with your family or friends.

From my point of view, the trip with family is the best one so when my parents said me about our future journey I was the happiest person in the world. We decided to go to London because there are many interesting places there and it's a great chance to develop my skills to speak English. Most of all I want to visit Westminster Abbey that is the traditional place of coronation and burial for English monarchs. As for baggage, we take only the most necessary things with us: documents, some light and warm clothes, toothpastes, brushes and so on. As well, we booked an inexpensive room at the hotel.

Finally, we decided what kind of transport to choose. Weighing everything for and against we chose the plane since it combines both comfort and speed and you will reach the place of destination very quickly. No doubt, traveling by air is the most convenient and comfortable means of traveling. But if you are airsick the flight may seem not so nice to you. Unfortunately sometimes the flights are delayed because of unfavourable weather conditions, and one more inconvenience is jet-lag.

Please let me know about your last trip. I look forward to hearing from you.

Best wishes,
Ann

Активация Windows
Перейдіть до розділу "Настройки", щ активувати Windows.

Рис. К.3.3. Приклад творчого завдання студентки філологічного факультету А. Фусси

Поиск в почте

Виктор Цыганчук <vitia.tsygan@gmail.com> сб, 30 мар. 2019 г., 17:52

кому: я

английский > русский [Перевести сообщение](#) Отключить для языка: английский x

Dear Kate,

I'm writing to tell you about the trip that we arranged with my family.

In general, I'm not a big fan of travelling, but I don't hate it, of course. It's very interesting to journey with your family or close friends to other countries and spend time together attending different attractions.

We decided to travel to Hamburg. We have always dreamt to visit Germany, especially Hamburg. We wanted to attend International Maritime museum where you can find many fascinating exhibits which cover more than 3.000 years of human connection to water. We don't take too much things, just only ones like clothes or toothbrush. We also booked a room in one of the hotels beforehand which was not expensive by the way.

If you are interested, we decided to drive to Germany by car because of several reasons. First of all, my little sister is afraid of travelling by plane. For the rest of us it is boring and uncomfortable to travel by train so everybody was satisfied with this decision. Talking about disadvantages of such a way of travelling I can say that it is a little bit expensive, because you need to pay for fuel yourself and it is also not very comfortable as journey by train. However, there are some positive sides of it. For example, you can stop whenever and wherever you want to buy something or to make some photos of picturesque views of the nature. You can stop at the hotel to spend the night with pleasure and then continue your trip full of energy.

That's all from me now. Lookin forward to hearing from you soon.

Karl

Активация Windows
Перейдіть до розділу "Настройки", щ активувати Windows.

Рис. К.3.4. Приклад творчого завдання студента філологічного факультету В. Цыганчука

Джерело: Електронна пошта Gmail. URL:

<https://mail.google.com/mail/u/1/#inbox> (дата звернення: 08.03.2020).

Додаток Л

Анкетування для викладачів-філологів з метою визначення юзабіліті онлайн-квесту як зовнішнього інструменту пізнання

Інструкція: Ви мали нагоду попрацювати із Smart-технологіями, зокрема з онлайн-квестом. Просимо Вас охарактеризувати онлайн-квест за п'ятьма критеріями юзабіліті:

1. Засвоюваність: як студенти сприймають і засвоюють матеріал, що подається і відпрацьовується за допомогою онлайн-квесту?

2. Ефективність: як швидко та ефективно студенти опановують матеріал в онлайн-квесті?

3. Запам'ятовуваність: як надовго студенти запам'ятовують матеріал з онлайн-квесту? Наскільки легко, повернувшись до онлайн-квесту після періоду невикористання, студенти можуть відновити майстерність?

4. Здатність до індукування помилок: чи забезпечує онлайн-квест індукування помилок?

5. Задоволеність: чи приємно викладачам та студентам використовувати онлайн-квест?

Джерело: розроблено автором

Додаток М

Фрагмент авторської програма педагогічної практики «Пробні уроки» для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література)

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика – важливий етап професійної підготовки студентів філологічного факультету, що тісно пов'язаний з навчальним процесом. Саме педагогічна практика дає можливість здобувачам освіти використати свої теоретичні знання під час самостійного проведення навчальних занять з учнями, а також усвідомити багатогранність і відповідальність роботи вчителя, тобто те, чого не можна навчитися в аудиторіях закладів вищої освіти. Студенти починають працювати в умовах учительського та учнівського колективу й привносять у цей колектив нові ідеї, здійснюючи зв'язок між кафедрами факультету та школами. Це, у свою чергу, сприяє обміну досвідом між учителями шкіл та викладачами ЗВО.

Мета педагогічної практики – співвіднести із повсякденними шкільними реаліями теоретичні знання, отримані студентами під час вивчення методик навчання дисциплін філологічного циклу, а також педагогіки.

Завдання педагогічної практики:

- набути знання, вміння і навички самостійної практичної діяльності;
- оволодіти сучасними формами організації, методами та засобами навчання, зокрема Smart-технологіями;
- ознайомитись із системою роботи класного керівника та вчителя-предметника, набути навиків та умінь педагогічної діяльності;
- прищепити потребу саморозвитку і самоосвіти, як необхідної умови професійного зростання.

ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Змістовий модуль I

Організаційна діяльність студентів

1. Ознайомлення із завданнями та програмою педагогічної практики.
2. Ознайомлення з правами та обов'язками студента-практиканта.
3. Ознайомлення з базою проходження практики; бесіда з директором, заступником директора, учителями з метою ознайомлення з особливостями організації освітнього процесу в школі.
4. Ознайомлення з технічною базою школи та оснащенням кабінетів з метою впровадження навчання із використанням Smart-технологій.
5. Ознайомлення з календарно-тематичним плануванням та шкільною документацією.
6. Складання індивідуального плану роботи студента під час педагогічної практики, формування навичок самостійності в реалізації індивідуального плану.

Проведення уроків – завершальний етап практичної підготовки випускників філологічного факультету до роботи на посаді вчителя-філолога у закладах загальної середньої освіти. До початку проведення перших пробних уроків деканат спільно з керівниками організують настановчу конференцію для ознайомлення з програмою педагогічної практики. Студенти одержують інструктаж методистів і починають вести індивідуальний щоденник практики, у якому занотовують усі види своєї діяльності у школі. Окрім того, студенту-практиканту потрібно не лише спостерігати педагогічні явища, але й навчитись розкривати їхню суть. Тому в щоденниках повинен міститись також аналіз і висновки, зроблені самим студентом. Студенти-практиканти в обов'язковому порядку повинні регулярно застосовувати Smart-технології на своїх пробних уроках. Після прибуття до школи, методист представляє студентів-практикантів вчителю-

предметнику та керівництву школи. Зазвичай студентів ознайомлюють з історією, традиціями, сучасним станом та завданнями навчального закладу, правилами внутрішнього розпорядку, вимогами до учнівського та педагогічного колективу, проводять інструктаж з охорони праці та техніки безпеки. Протягом перших днів у школі студент-практикант складає індивідуальний план роботи на весь період практики, що передбачає планування всіх видів робіт за датами.

Основні завдання педагогічної практики:

–навчити студентів ефективно використовувати здобуті знання з психолого-педагогічних дисциплін, методик навчання мови і літератури, використання Smart-технологій, враховуючи вікові особливості учнів;

–формуванню умінь та навичок самостійного проведення різних видів навчальних занять із застосуванням Smart-технологій;

–залучати студентів-практикантів до різносторонньої педагогічної діяльності, організаційної та суспільної роботи у школі;

–вивчити організацію освітнього процесу, документацію, педагогічний досвід учителів конкретного ЗЗСО.

Змістовий модуль II

Проведення уроків

Завдання практики:

1. Ознайомлення з єдиним мовним режимом у школі, нормами оцінювання усних відповідей та письмових робіт учнів.

2. Перевірка вміння знаходити помилки, визначати їх характер та правильно кваліфікувати. Грамотно записувати наслідки підрахунків і виставляти оцінку.

3. Ознайомлення з технічним оснащенням кабінетів, де проводитимуться пробні уроки: наявність мережі Інтернет, код доступу до Wi-fi, проектор і т.д.

4. Аналіз підручників, визначення способу викладу матеріалу, вибір методів та прийомів щодо викладу матеріалу; аналіз вправ, розміщених у підручнику, з погляду тематичної мети, визначення можливостей шкільного підручника у реалізації підходів і видів роботи на уроці.

5. Вибір інструментів Smart-технологій під час моделювання та проведення уроку, аналіз ефективності вправ, створених засобами Smart-технологій; доцільність вправи, створеної інструментами Smart-технологій, на тому чи іншому етапі уроку, можливість організації етапу уроку із використанням Smart-технологій з погляду технічного забезпечення.

Етапи виконання завдань

1. Ознайомлення з календарно-тематичним плануванням.
2. Написання планів-конспектів уроків.
3. Проведення уроків із використанням Smart-технологій.

Під час педагогічної практики студенти повинні:

–ознайомитись з навчальним планом школи, планами роботи педагогічного колективу та веденням навчально-методичної документації;

–визначити місце і роль предмету в системі освіти навчального закладу, ознайомитись з навчальним кабінетом, оснащенням його наочними посібниками, комп'ютерною технікою та технічними засобами навчання;

–вивчати досвід проведення уроків учителями школи;

–підготувати та провести 5 залікових уроків із використанням Smart-технологій;

–відвідувати уроки своїх колег-практикантів, аналізувати та оцінювати проведені уроки.

Готуючись до залікового уроку, студент-практикант повинен:

–взяти консультацію в учителя-предметника та керівника-методиста щодо проведення уроку із використанням Smart-технологій; опрацювати

відповідну спеціальну та методичну літературу, написати план-конспект, який за день до уроку повинен проглянути вчитель та керівник-методист;

–повідомити заздалегідь групу, методиста педпрактики про тему, аудиторію та час проведення залікового уроку.

На заліковому уроці студенти-практиканти спостерігають за роботою своїх колег-практикантів, після чого готуються до її аналізу. Обговорення уроку відбувається за такою схемою:

- 1) самоаналіз уроку (його робить студент, що проводив урок);
- 2) аналіз уроку студентами-практикантами, що спостерігали цей урок;
- 3) коментар уроку учителем-предметником;
- 4) загальний підсумок методиста, виставлення оцінки за урок.

Кожен студент-практикант зобов'язаний відвідати усі залікові уроки своїх одногрупників, а також взяти активну участь у їхньому обговоренні.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Форма реалізації – творчий проект (максимальна кількість балів – **10 балів**).

Створення онлайн-квесту з елементами гейміфікації на довільну тему (для учнів 5-11 класів) із застосуванням прийому сторітеллінгу.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Звітна документація. Підведення підсумків проведення уроків. Поточний та підсумковий контроль за виконанням студентами окремих розділів і всієї програми пробних уроків здійснюють керівники-методисти від факультету. Після закінчення пробних уроків у тижневий термін кожен студент повинен подати керівникові-методисту для захисту пакет звітної документації: 1) плани-конспекти залікових уроків із використанням Smart-технологій; 2) щоденник спостережень з аналізом 40-50 уроків своїх колег

(або самоаналіз, якщо студент проходив практику за індивідуальним планом).

Критерії оцінювання кожного з завдань пробних уроків студенти отримують перед початком на настановчій конференції. Диференційована оцінка (бали) за кожне завдання пробних уроків виставляє керівник-методист філологічного факультету. Після завершення відбувається захист в присутності комісії. Підсумкова оцінка за пробні уроки з використанням Smart-технологій враховують нарівно з іншими оцінками, які характеризують успішність студента.

Таблиця М.1

Розподіл балів, які отримують студенти

Види діяльності	Бали
Проведення уроків	50
Обговорення	10
Документація	10
Використання Smart-технологій	10
Творча робота	10
Захист практики	10
Всього	100

Таблиця М.2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Контроль за проходженням практик здійснюється керівниками практики групи студентів за такими загальними критеріями (табл. М.3):

Таблиця М.3

Загальні критерії оцінювання уроку

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно	Студент повністю виконує індивідуальний план практики, творчо ставиться до поставлених завдань, проявляє ініціативу, демонструє високий рівень знань, охайно веде записи у щоденнику практики, вчасно та правильно оформлює звітну документацію, має позитивні відгуки від керівників практики.
Добре	Студент виконує індивідуальний план практики, проявляє активність, демонструє наявність теоретичної підготовки, веде записи у щоденнику практики, правильно оформлює звітну документацію, має позитивні відгуки від керівників практики.
Задовільно	Студент практично виконує індивідуальний план практики з допомогою керівників практики, демонструє недостатньо високий рівень теоретичної підготовки, оформлює та здає вчасно звітну документацію.
Незадовільно	Студент не проявляє інтересу до практики, не виконує значну частину індивідуального плану практики, а за виконану частину індивідуального плану практики має задовільні та незадовільні оцінки, звітну документацію здає невчасно.

ЛІТЕРАТУРА

1. Громова Н. В. Роль і місце педагогічної практики в професійному становленні майбутнього вчителя-філолога. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 5 (31). С. 213–221.

2. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) : затв. від 3 листопада 1993 р. №896. *Освіта*. 1993. Грудень. № 44-46.

3. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. *Книга вчителя української мови та літератури* / упоряд. Н. І. Шинкарук. Харків : Торсінг плюс, 2005. С.13–30.
4. Закон України «Про освіту» : витяг. *Довідник учителя української мови та літератури в запитаннях і відповідях* / автор-упоряд. В. Л. Федоренко. Харків : Веста; Ранок, 2006. С.7–13.
5. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / кол. авторів під кер. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 1999.
6. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті. *Держава і освіта*. 2001. № 29. 18 липня. С.4–6.
7. Пентилюк М. І., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В. Концепція навчання української мови в системі профільної освіти. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2008. Лютий (№6). С. 2–7.
8. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України / Міністерство освіти України. *Збірник законодавчих та нормативних актів про освіту*. Вип. 1. Київ, 1994. С. 139–152.
9. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова 5-12 класи / Г. Т. Шелехова, Т. І. Тихоша, А. М. Корольчук, В. І. Новосьолова, Я. І. Остаф / за ред. Л. В. Скуратівського. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 176 с.
10. Щербань П. М. Активні методи підготовки майбутніх учителів. Київ : Т-во “Знання” УРСР, 1988. 48 с.
11. Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. Edinburgh : Pearson-Longman, 2015. 448 p.
12. Falloon G. Learning objects and the development of students' key competencies. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2010. №. 26 (5). P. 626–642.

Джерело: розроблено автором

Додаток Н
Тренінг із підготовки студентів-практикантів до педагогічної
практики

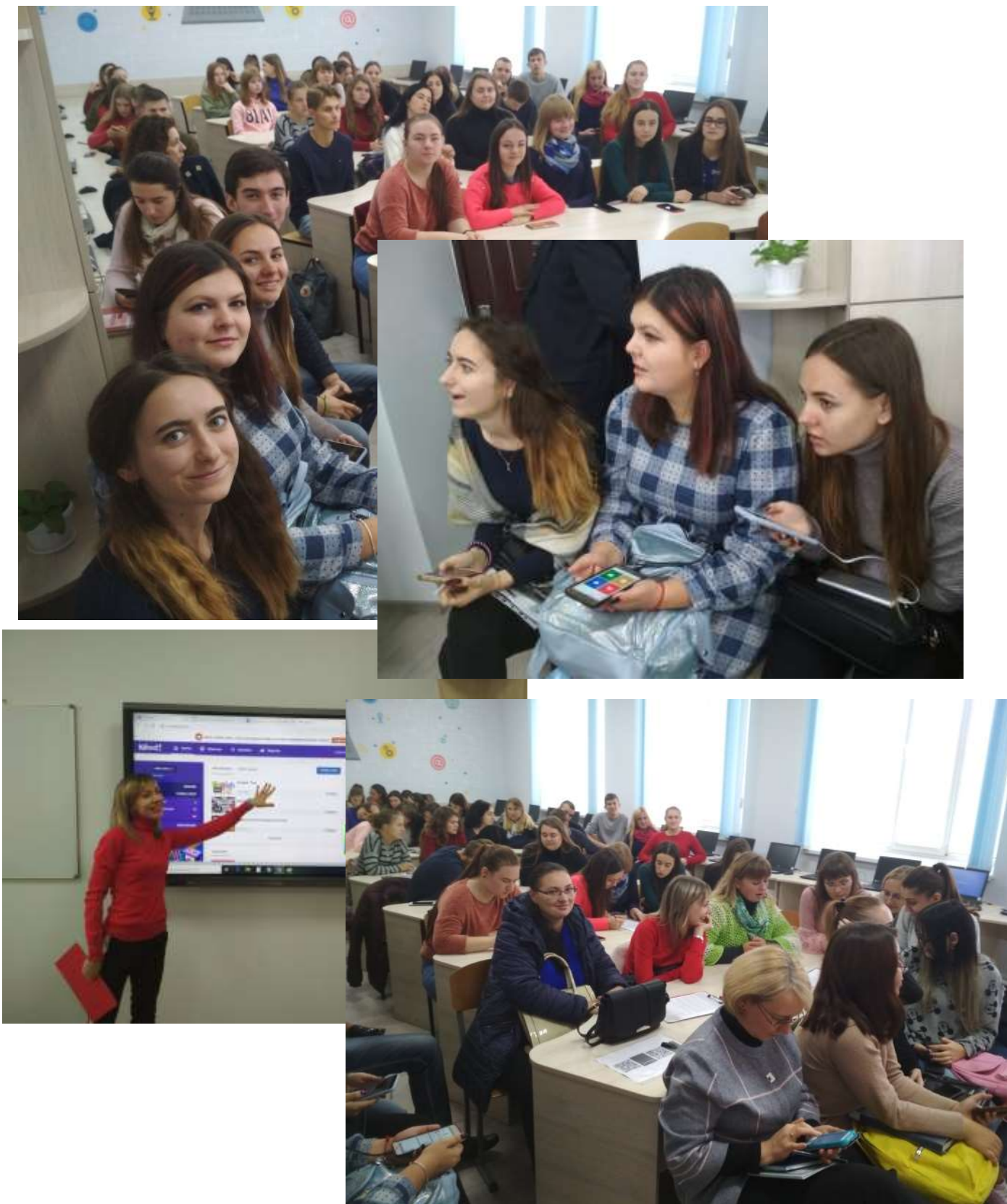


Рис. Н.1-4. Тренінг із застосування Smart-технологій

Додаток П

**Приклади вправ, створених студентами філологічного факультету
за допомогою інструментів Smart-технологій**



Рис. П.1. Вправа в Learning Apps з англійської мови до теми «Crime and Punishment». Укладач: Анжеліка Кулик.

URL: <https://learningapps.org/display?v=pbvmax6nn20>

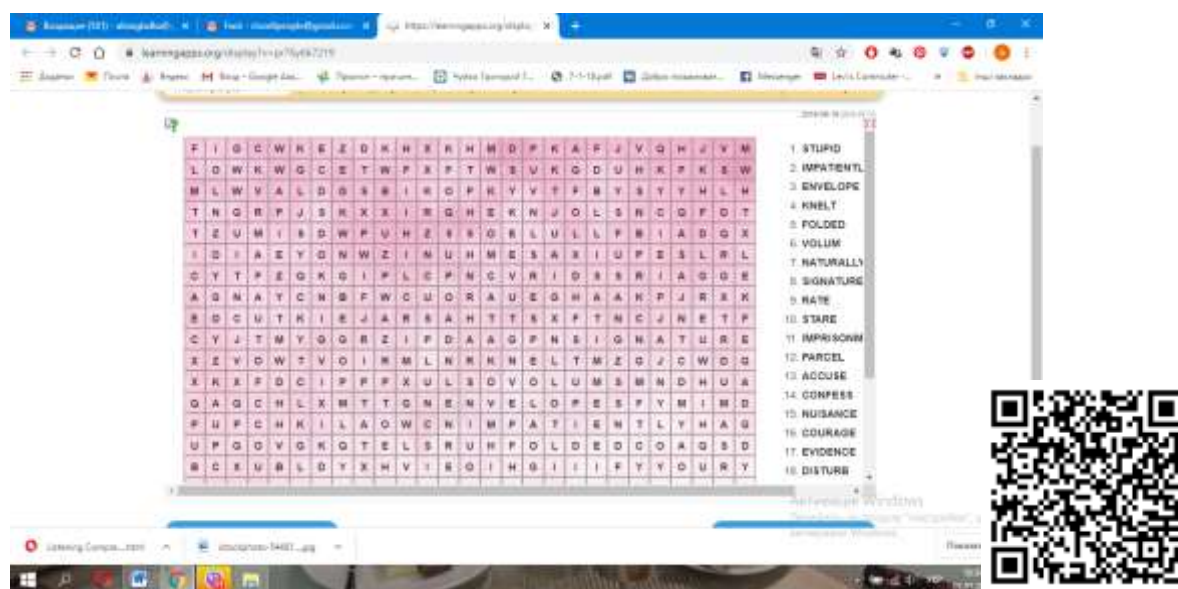


Рис. П.2. Вправа в Learning Apps до книги для домашнього читання з англійської мови «Daddy long legs». Укладач: Анастасія Фусса

URL: <https://learningapps.org/display?v=pr76y6k7219>



Рис. П.3. Вправа в Learning Apps до книги для домашнього читання з англійської мови «Ребесса». Укладач: Віктор Циганчук

URL: <https://learningapps.org/display?v=p080ip9e319>

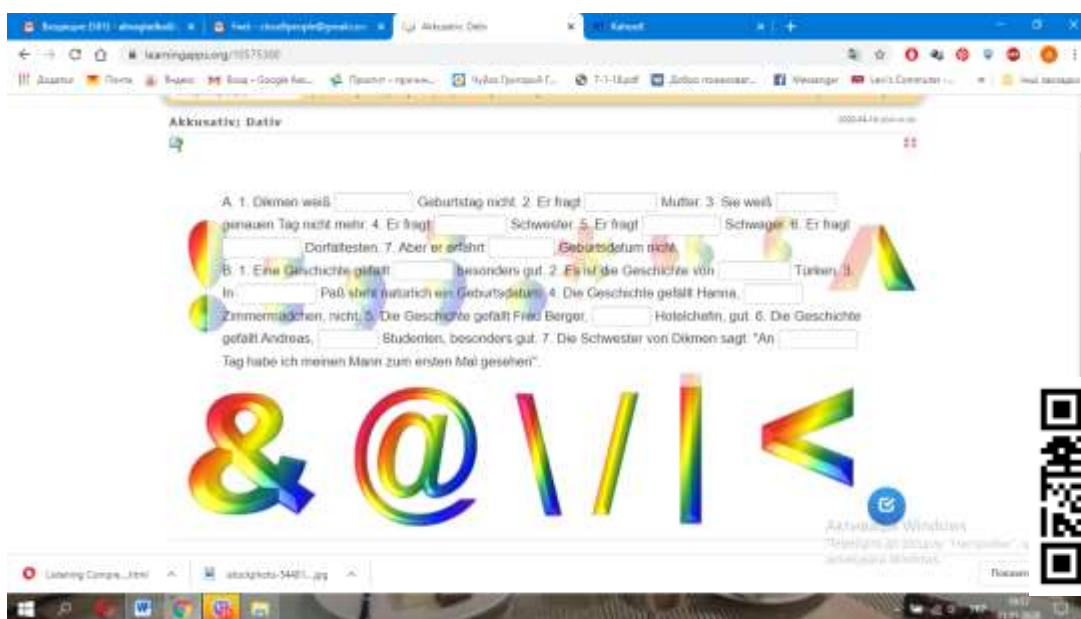


Рис. П.4. Вправа в Learning Apps на відпрацювання вживання форм Dativ I Akkusativ німецької мови. Укладач: Катерина Пудова

URL: <https://learningapps.org/10575300>



Рис. П.5. Вправа в Learning Apps з німецької мови до теми «Freizeit».

Укладач: Роман Коняга. URL: <https://learningapps.org/10717122>

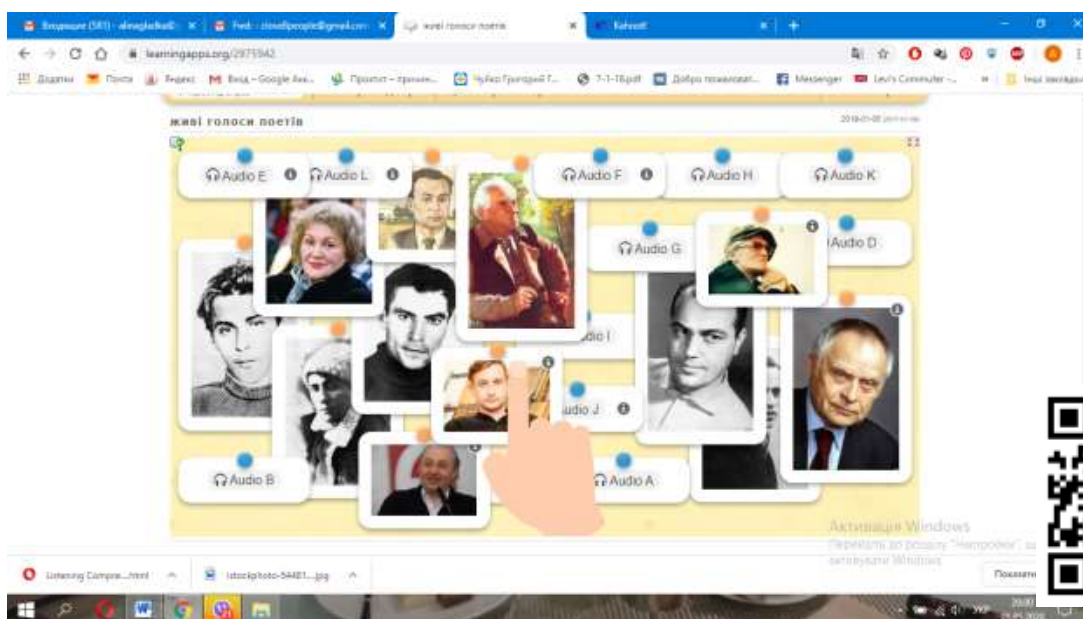


Рис. П.6. Вправа в Learning Apps з української літератури до теми «Українські письменники сучасності». Укладач: Олена Вонсович

URL: <https://learningapps.org/2975942>

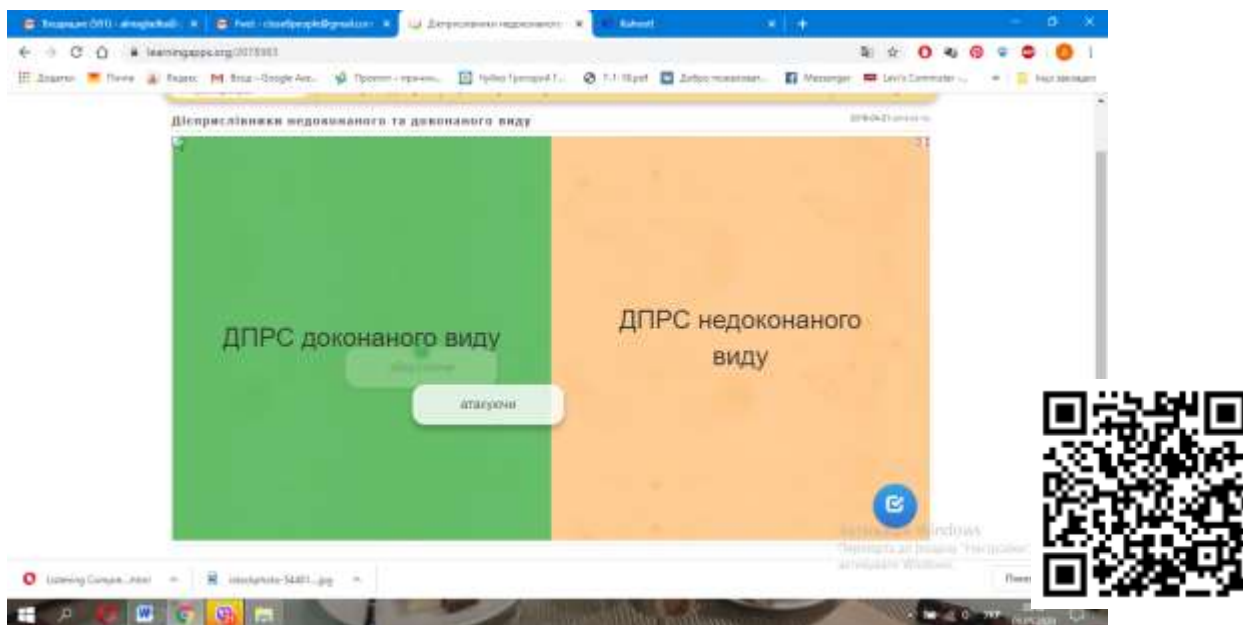


Рис. П.7. Вправа в Learning Apps з української мови до теми «Дієприслівники доконаного і недоконаного виду». Укладач: Валерія Коритник

URL: <https://learningapps.org/2078983>

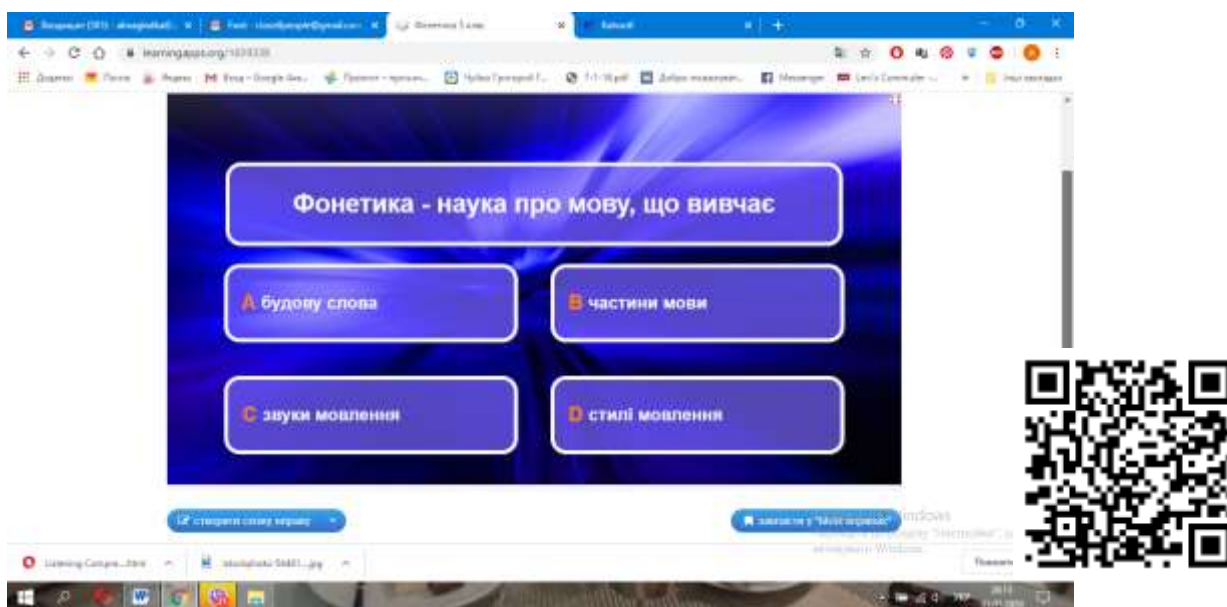


Рис. П.8. Вправа в Learning Apps з української мови до розділу «Фонетика». Укладач: Тетяна Дзюба

URL: <https://learningapps.org/1659338>

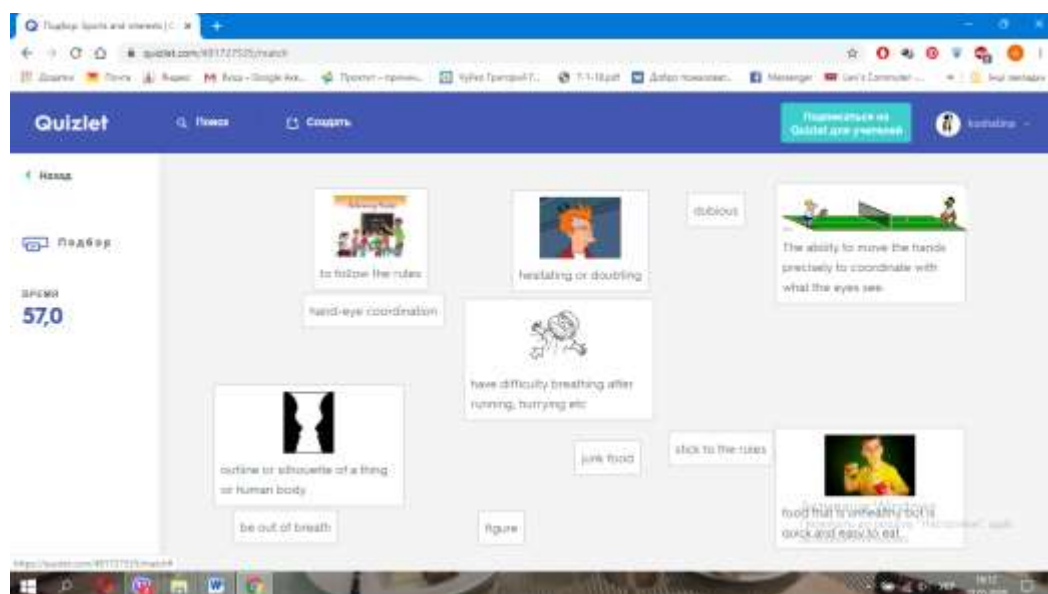


Рис. П.9. Вправа в Quizlet з англійської мови до теми «Sport». Укладач: Анжеліка Кулик.

URL: <https://quizlet.com/491727535/sports-and-interests-flash-cards/>

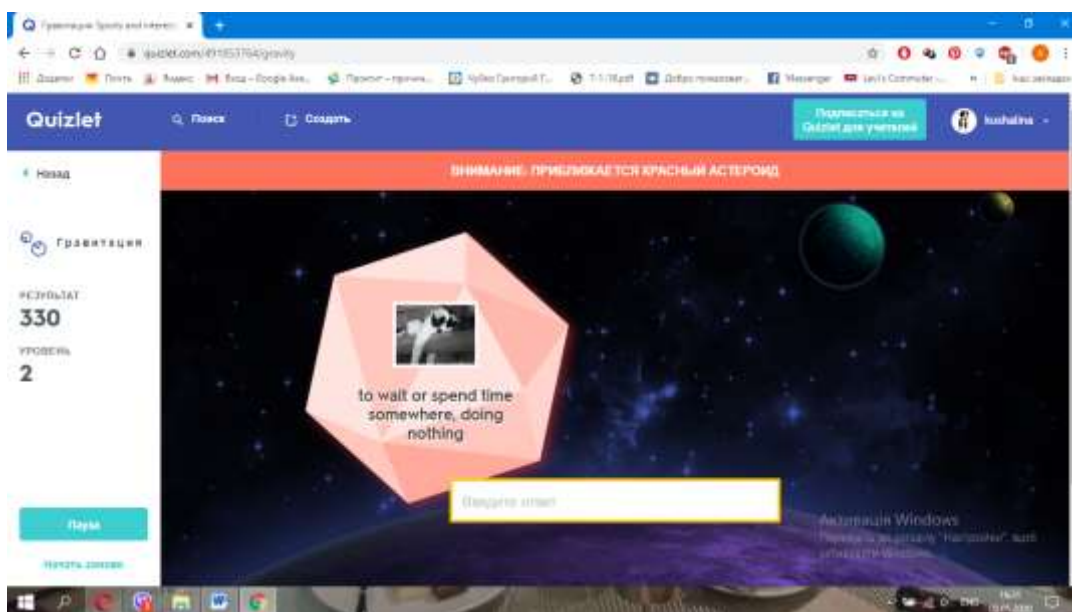


Рис. П.10. Вправа в Quizlet з англійської мови до теми «Entertainment». Софією Ременяк.

URL: <https://quizlet.com/491853764/sports-and-interests-flash-cards/>

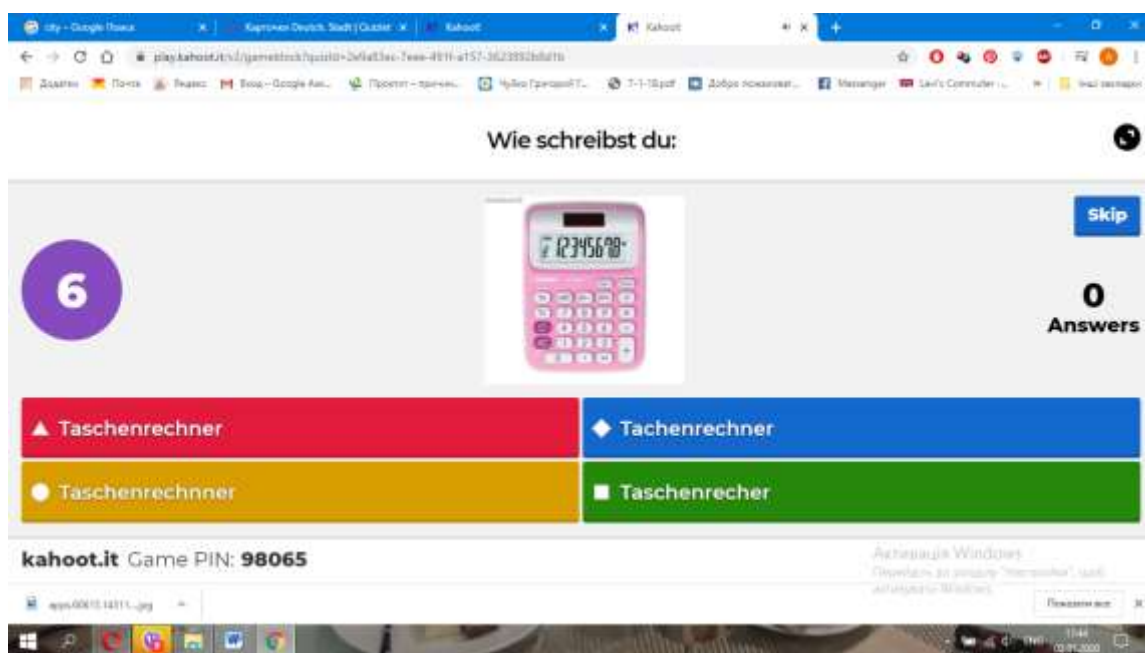


Рис. П.13. Вправа в Kahoot з німецької мови до теми «Schule und Schulerinnen». Укладач: Анастасія Сорока.

URL: <https://create.kahoot.it/details/lektion-6-schule-und-schulerinnen/2e9a83ec-7eee-491f-a3623892b8d1b157->

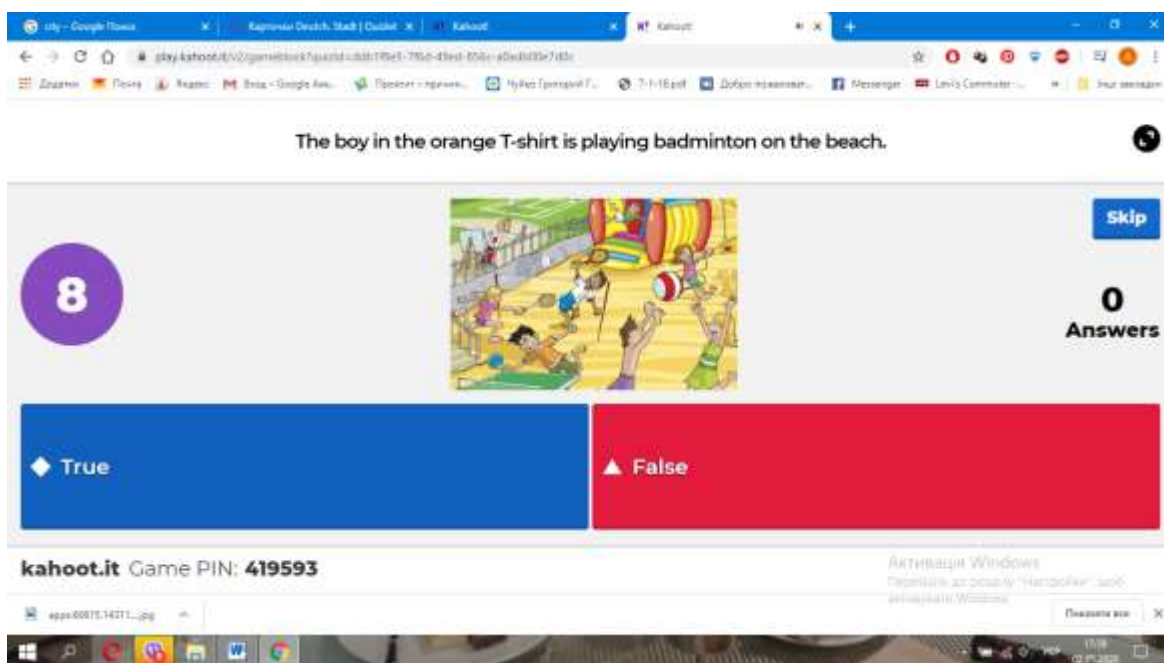


Рис. П.14. Вправа в Kahoot з англійської мови до теми «Present Continuous». Укладач: Аліна Смірнова.

URL: <https://play.kahoot.it/v2/?quizId=ddb1f8e5-7f6d-49ed-856c-a0adb00e7d0c>

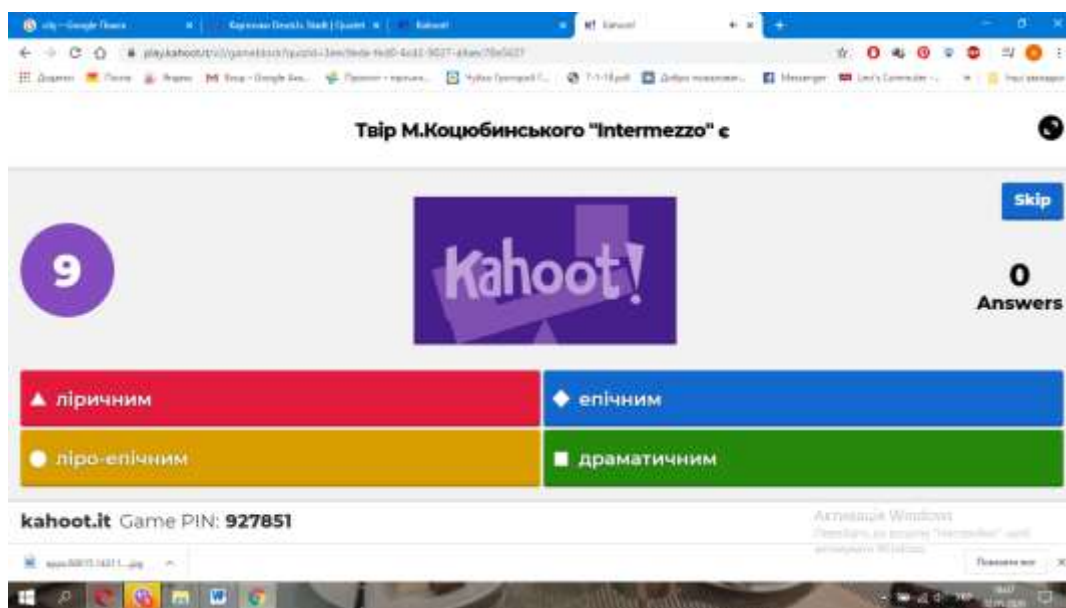


Рис. П.15. Вправа в Kahoot з української літератури до теми «Творчість М. Коцюбинського». Укладач: Яна Лисенко.

URL: <https://create.kahoot.it/details/3eec9ede-fed0-4cd2-9027-a9aec78e5637>

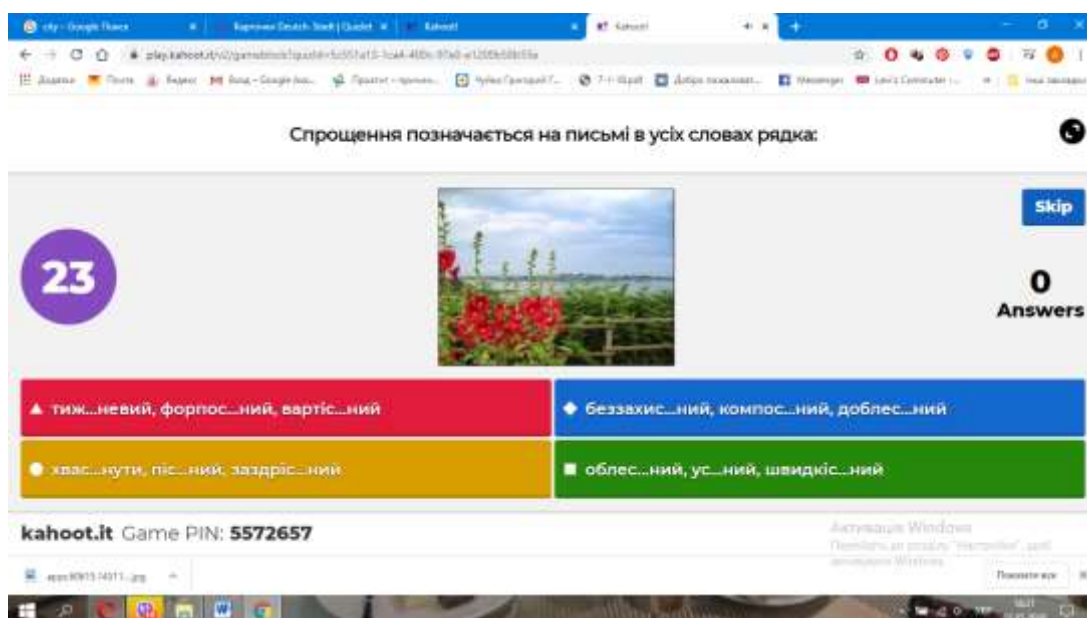


Рис. Р.16. Вправа в Kahoot з української мови до теми «Словотвір. Орфографія». Укладач: Альона Мукоєєва.

URL: <https://create.kahoot.it/details/10/5c551a13-1ca4-400c-97e0-e1200b58b55e>

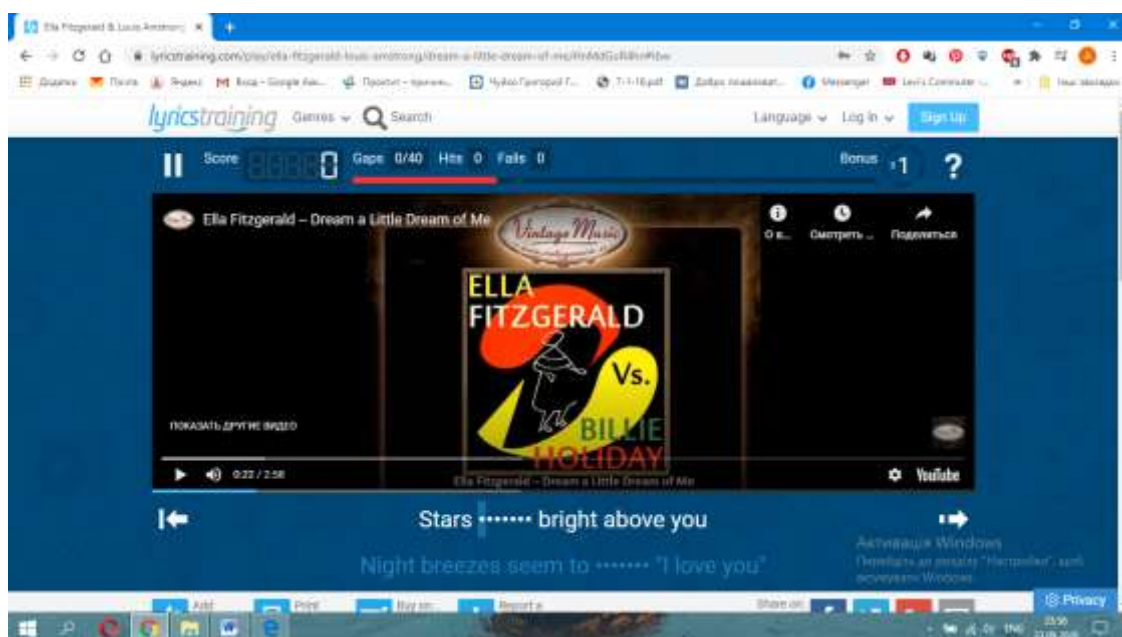


Рис. Р.17. Вправа в Lyricstraining з англійської мови до теми «My favourite genre of music». Укладач: Катерина Стахова.

URL: <https://lyricstraining.com/play/ella-fitzgerald-louis-amstrong/dream-a-little-dream-of-me/HnMdGuR4hn#ibw>

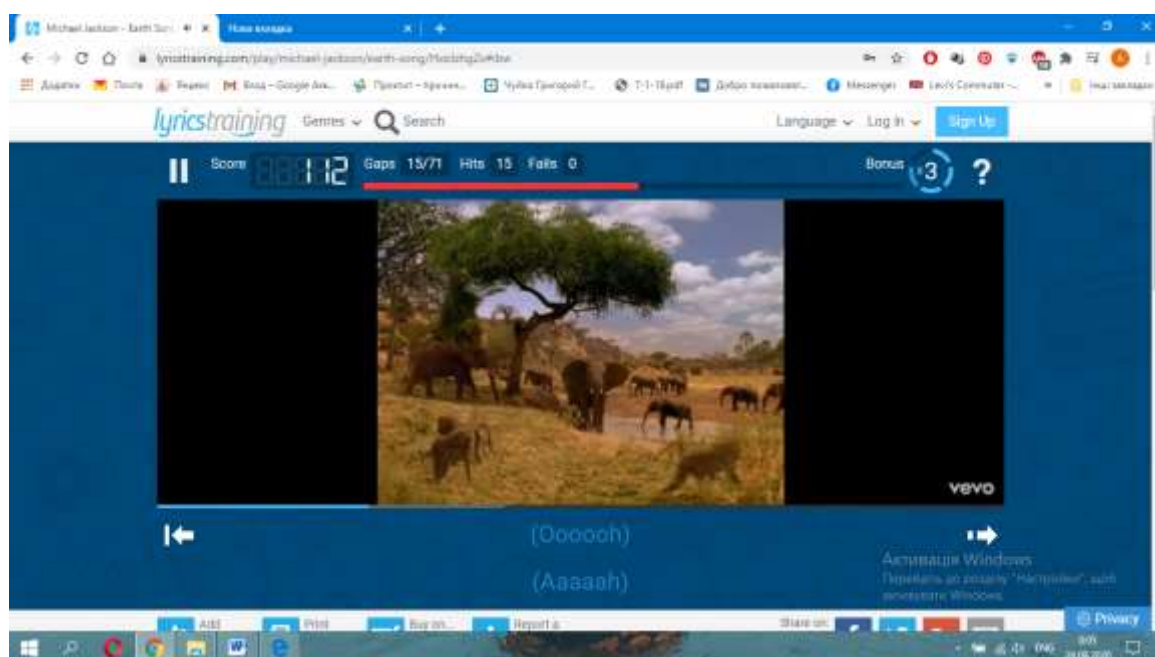


Рис. Р.18. Вправа в Lyricstraining з англійської мови до теми «The world of nature». Укладач: Альона Крутоус.

URL: <https://lyricstraining.com/play/michael-jackson/earth-song/HxsilzhgZx#ibw>

Додаток Р

Завдання до практичного заняття із методики

Додаток Р.1

Завдання 1.

Опитування для студентів спеціалізацій «Українська мова і література» та «Мова і література (англійська)»

Інструкція: перейдіть за посиланням kahoot.it, зазначте своє ім'я та введіть код, який з'явиться на екрані. Обирайте на своєму гаджеті колір з фігурою, що відповідає варіанту на екрані, який, на Вашу думку, є правильний (рис. Р.1).

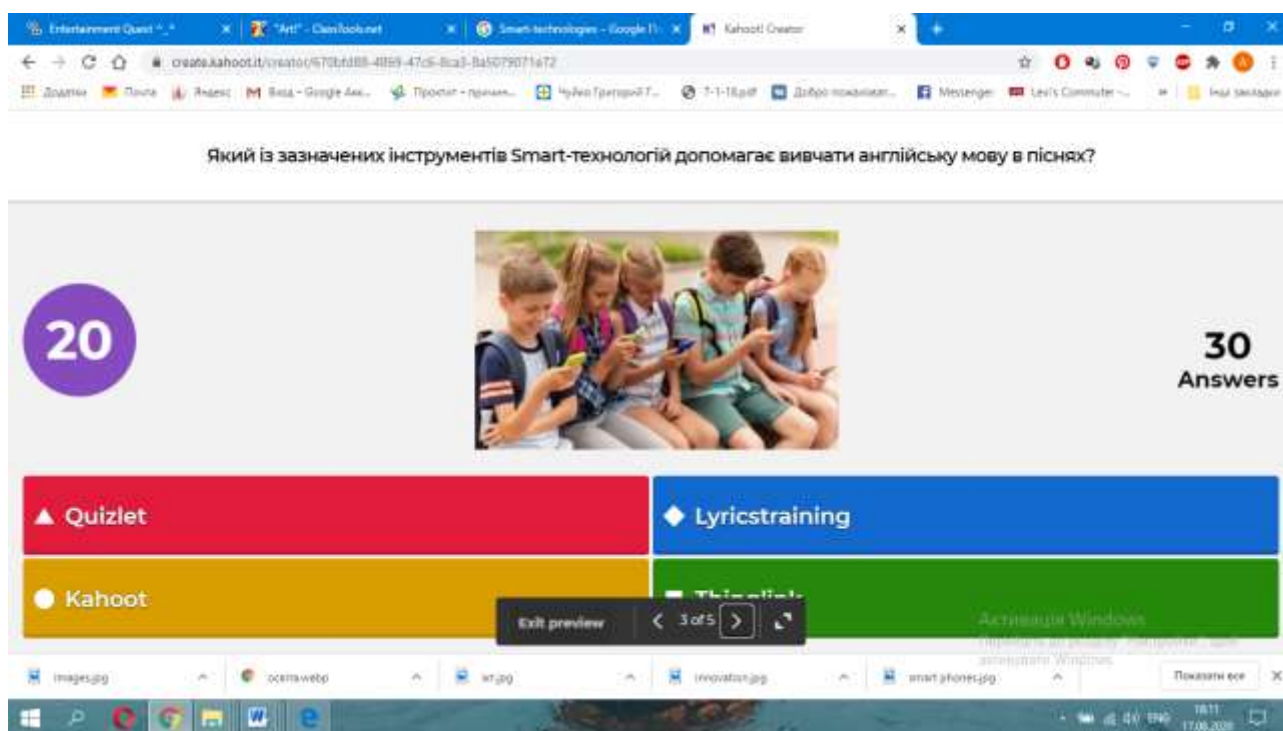


Рис. Р.1.1 Завдання 1, створене в онлайн-сервісі Kahoot

URL: <https://create.kahoot.it/details/smart/670bfd88-4869-47c6-8ca3-8a5079071e72>

Джерело: розроблено автором

*Завдання 2.***Методичні ситуації для І групи студентів спеціалізації «Мова і література (англійська)»**

1) У вас по плану вивчення теми «Music» з учнями 6-го класу. Оберіть інструмент Smart-технологій, який би можна було використати для тренування вмінь аудіювання, враховуючи вік учнів.

2) Оберіть інструмент Smart-технологій для створення лексичної вправи зі словами та їх дефініцією (табл. Р.2.1)

Таблиця Р.2.1

Primary education	education for children below the age of 11. It is usually divided into an infant and a junior sections.
Secondary education	education for young people, usually between the ages of 11 and 18.
Grammar school	the old secondary institution which provides high level of tuition and prepares its leavers for the universities.
Modern secondary school	the school which prepares its leavers for practical work in offices, mostly for girls.
Modern technical school	the school which prepares its leavers for practical work at plants, factories and other enterprises.
Comprehensive school	a secondary school for children of all abilities, 90 % of school population attend this school.
State school	any school maintained by the state <u>ant.</u> independent school.
GCSE (General Certificate of Secondary Education)	a public examination in specified subjects for 16-year-old schoolchildren.
“A” Levels (Advanced Level)	a public examination in a subject taken for the General Certificate of Education (GCE), usually at the age of 17-18.
The sixth form	the most senior class in a secondary school to which pupils, usually above the legal leaving age, may proceed to take A levels.

Методичні ситуації для II групи студентів спеціалізації «Мова і література (англійська)»

1) Вам необхідно вивчити з учнями жанри музики англійською мовою. Оберіть інструмент Smart-технологій для введення лексичного матеріалу.

2) Прочитайте текст (рис. Р.2.1). Оберіть інструмент Smart-технологій для створення вправи на розуміння прочитаного.



Рис. Р.2.1. Текст для читання для II групи студентів

Extinction

Biological diversity – the variety among living organisms and their habitats – is more threatened now than at any time in the past. Tropical deforestation, overhunting and overfishing are the main reasons but the pollution of rivers, lakes and oceans also plays an important role.

The total number of species is not known. Biologists estimate that there are between 5 and 30 million species, many of them insects, tiny sea creatures, and lesser known plants and animals. As these species become extinct, they in turn take with them more of nature's wealth. The removal of a single species, no matter how tiny, can set off a chain reaction affecting many others. It has been estimated, for example, that a disappearing plant can take with it up to 30 other species, including insects, higher animals and even other plants. So, we should protect endangered species because each species plays an essential role in maintaining the balance of nature.

Методичні ситуації для І групи студентів спеціалізації «Українська мова і література»

1) Здійснить перевірку знань за допомогою інструментів Smart-технологій, використавши нижчеподаний тест:

Таблиця Р.2.2

<p>I. Виберіть рядок, у якому всі слова є загальноновживаними.</p> <p>1. Дошка, кантарка, річка, сум, прем'єра.</p> <p>2. Надія, граблі, довіра, фантазія, асиміляція.</p> <p>3. Клич, птах, вітер, путівець, репродукція.</p> <p>4. Дерево, стрілець, поступ, конференція, туфля.</p> <p>5. Світло, полум'я, мова, струмок, стіна.</p>	<p>III. Вкажіть, у якому рядку всі слова є історизмами</p> <p>1. Життя, зустріч, кадило, радник, піїт.</p> <p>2. Комір, суддя, бунчук, палій, струм.</p> <p>3. Директор, воротар, школяр, дослід, трамвай.</p> <p>4. Стенографія, дівчина, простір, політика, мірошник.</p> <p>5. Рать, отаман, гетьман, голота, смерди.</p>
<p>II. З'ясуйте, у якому всі слова – терміни.</p> <p>1. Омоніми, катет, епітет, мова, легенда.</p> <p>2. Гіпербола, префікс, дільник, корінь, мрія.</p> <p>3. Флексія, лексикологія, стенокардія, ортопедія, стоматолог.</p> <p>4. Гіпотенуза, інфаркт, слово, слюсар, пісняр.</p> <p>5. Ткач, лицар, книгар, учитель, корифей.</p>	<p>IV. Який словник пояснює значення запозичень?</p> <p>1. Діалектний.</p> <p>2. Фразеологічний.</p> <p>3. Енциклопедичний.</p> <p>4. Словник синонімів.</p> <p>5. Словник іншомовних слів</p>

Джерело: Українська мова. Тести. 5-12 класи: посібник / за ред.

Н. В. Гуйванюк. Київ : Академія, 2006. 376 с.

2) Оберіть найбільш оптимальний інструмент Smart-технологій для опрацювання нижчеподаних прислів'їв про дружбу:

Без вірного друга – велика туга.

Яку дружбу заведеш, таке й життя проведеш.

Друга шукай, а знайдеш – тримай.

Товаришів багато, а друг – один.

У лиху годину пізнаєш вірну людину.

Методичні ситуації для II групи студентів спеціалізації

«Українська мова і література»

1) Створіть вправу на аудіювання за допомогою інструменту Smart-технологій до нижчеподаного тексту.

Прометей

За давніх-давніх часів, коли над усім світом панував іще не Зевс, а його батько Кронос, люди, що тільки-но розселилися по землі, були кволі, безсилі, лякливі. Вони не вмiли ні думати, ні розуміти того, що бачили довкола. Зі страхом дивилися вони на грозові хмари й на пекуче сонце, на безкрає море й на височенні гори. І здавалося людям, що то могутні божественні істоти.

Від усього, що їх лякало, люди мерціей ховалися в свої глибокі підземні нори, наче кроти. Не було тоді в людей ані світлих жител, ані вогнищ родинних, їли вони тільки траву та сире коріння, а м'яса й не куштували, бо не знали мисливства.

Згодом владу над усім світом здобув Зевс, що скинув батька в Тартар – у найглибше дно землі й моря, що лежить далеко внизу під царством мертвих, похмурим Аїдом. Із своєї небесної осяйної височини Зевс і не дивився на нужденних людей, а ті ледь животіли серед незбагненної, ворожої природи. Скільки їх гинуло від хвороб та з голоду, в боротьбі із жорстокою стихією! Так би зачах і загинув назавжди рід смертних людей, якби не став їм на захист і допомогу найблагородніший серед безсмертних – титан Прометей.

Матір'ю його була велика Феміда, богиня справедливості й правосуддя. А батько – Іанет – належав до роду могутніх титанів, що їх здолав Зевс і скинув навіки у Тартар. Такої долі зазнав і Іанет, але zostалися його сини Атлант, Менетій, Прометей та Епіметей. Двох перших Зевс теж покарав за сміливу спробу змагатися з ним: в Менетія поцілив вогненною блискавкою, і той упав просто в Тартар, а величезному Атлантові надумав іншу кару – тримати на собі все небесне склепіння.

Відтоді стоїть Атлант, величезний, наче гора, і, наче гора, непорушний. Усе дуже, м'язисте тіло його напружилося і скам'яніло, він зігнувся під страшним тягарем, та мусить так вічно стояти.

Найменший Іанетів син, простодушний Епіметей, не був небезпечний Зевсові. А розумний і мужній Прометей сам став на бік Зевса. Він, як ніхто, розумів, що дикі, свавільні титани не можуть правити світом, – для цього, крім сили, потрібний ще світлий розум. І Прометей сам допоміг мудрому Зевсові стати до влади. Здавалося, все йшло до того, що Прометей буде найближчим Зевсовим другом. Та на заваді стали дрібненькі, ледь видні з Олімпу істоти – смертні люди.

Прометей мав благородне, велике серце, він перший зглянувся на людей, навчив їх будувати світлі житла, плавати на човнах, напинати вітрила, полювати лісову звірину, приручати тварин. Він перший запряг у ярмо дикого бика, перший приборкав вільного коня, і ті стали вірними помічниками людини. Прометей навчив смертних лікуватися цілющим зіллям, знаходити путь по зорях і лету птахів, навчив добувати з землі мідь, золото й срібло та користуватися щедрими дарами природи.

А громовладний Зевс і далі не зважав на людей. Зате його сини й дочки – молоді боги, що безжурно жили на Олімпі, – зацікавилися тими дрібними істотами, які сновигали десь далеко внизу, на землі. Знічев'я безсмертні навіть взялися допомагати людям, навчати ремесел і хліборобства, але за те зажадали від них великої шани і багатих Дарів.

Щоб скласти таку угоду, якось зібралися обидві сторони. Від богів виступав Зевс, від людей – титан Прометей, хоч сам був безсмертний. Він побоювався, що люди не зможуть протистояти богам, і поспішив їм на поміч.

Титан так уболівав за долю смертних, що вдався навіть до хитрощів. Коли привели жертвовного бика, він сам зарізав його й поділив тушу на дві частини. До більшої купи покладав самі кістки, але прикрив їх гарним, лискучим жиром, а меншу, де було смачне м'ясо Прометей загорнув у брудну бичачу шкуру, ще й поклав зверху гідкі тельбухи.

– Батьку наш Зевсе, вибери собі яку хочеш частину, – лукаво запросив Прометей. – Те, що ти вибереш, люди надалі віддаватимуть безсмертним богам.

Як Прометей і сподівався, Зевс узяв собі купу, більшу і кращу на вигляд. Відтоді смертні стали їсти м'ясо, а кістки спалювати на шану безсмертним (За народною легендою, 610 слів).

2) Створіть вправу на розмежування значень поданих слів за допомогою інструментів Smart-технологій.

уява – уявлення;

усмішка – посмішка;

абонент – абонемент;

виборний – виборчий;

гривня – гривна;

громадський – громадянський.

*Завдання 3.***I група студентів спеціалізації «Мова і література (англійська)»:**

Розробіть фрагмент уроку з навчання читання на основі підручника «Wilder World» рівня A2/A2+, ст. 20-21.

II група студентів спеціалізації «Мова і література (англійська)»:

Розробіть фрагмент уроку з навчання граматики на основі підручника «Wilder World» рівня A2/A2+, ст. 24.

I група студентів спеціалізації «Українська мова і література»:

Розробіть фрагмент уроку до теми «Складне речення та його ознаки», використавши підручник *О. Авраменка «Українська мова» 9 клас, ст. 44-47.*

II група студентів спеціалізації «Українська мова і література»:

Розробіть фрагмент уроку до теми «Складносурядне речення», використавши підручник *О. Авраменка «Українська мова» 9 клас, ст. 52-55.*

Додаток С

Фрагменти студентських конспектів-уроків та творчих проектів із застосуванням Smart-технологій

Додаток С.1

Фрагмент уроку з англійської мови з навчання аудіювання

T: We continue speaking about friendship and now it's time to listen. Before listening look at the blackboard please. Here you can see some proper names which you will hear while listening. Let's read and explain them all together:

- Ha – the name of a girl
- Nguyen Cong Tru [ŋwi'ən] – a residential area named after a Vietnamese poet and scholar
- Hanoi [hæ'nɔɪ] – the capital of Vietnam
- Haiphong [ˈhaɪfɒŋ]– the third largest city of Vietnam
- Do Son – an urban district of Haiphong
- Minh – a name

T: If everything's clear to you let's start. Be ready to do a task after listening. (Pupils use the link <https://learningapps.org/display?v=pcwwrwu6a20> or QR-code to enter LearningApps and listen to the recording and then do the task) (рис. У.1.1).



Рис. С.1.1. Вправа до фрагменту уроку, створена в Learning Apps
Джерело: розроблено студенткою філологічного факультету В. Феєр

Фрагмент уроку з німецької мови з навчання читання

L: Lesen sie den Text. Merken sie, wann Markus was macht.

Ein Tag mit Markus

Markus geht in die Brentano-Schule. Am Morgen ruft er seinen Freund Jan an und dann fahren sie mit dem Fahrrad zur Schule. Ihre Lehrerin heißt Frau Walter. Jetzt am Vormittag haben sie Deutsch. Frau Walter liest eine Geschichte vor und die Schüler machen dann ein Rollenspiel. Am Mittag kommt Markus nach Hause zurück und die ganze Familie isst zusammen. Heute gibt es Spagetti. Am Nachmittag ist Markus im Kinderzimmer. Er übt zwei Stunden Klavier. Dann macht er Hausaufgaben für Mathematik und spielt mit Jan im Garten Fußball. Am Abend macht Markus seine Schultasche fertig und geht dann ins Wohnzimmer. Dort sieht er noch einen Film und dann geht er schlafen.

L: Danke. Und jetzt folgen sie dem Link and machen sie die Übung. (Die Schüler folgen dem Link <https://learningapps.org/display?v=ptxmcug2t20> oder QR-code um auf Learning Apps zu kommen) (рис. С.2.1).



Рис. С.2.1. Вправа до фрагменту уроку, створена в Learning Apps

Джерело: розроблено студенткою філологічного факультету А Сорокою

Фрагмент уроку з англійської мови з навчання лексики

T: My dear friends the topic of our today's lesson is «Months». Now please look at the pictures and repeat after me (the teacher uses Quizlet <https://quizlet.com/270083710/months-flash-cards/>, the modes «Cards» and «Learn» to present a new material) (рис. С.3.1).

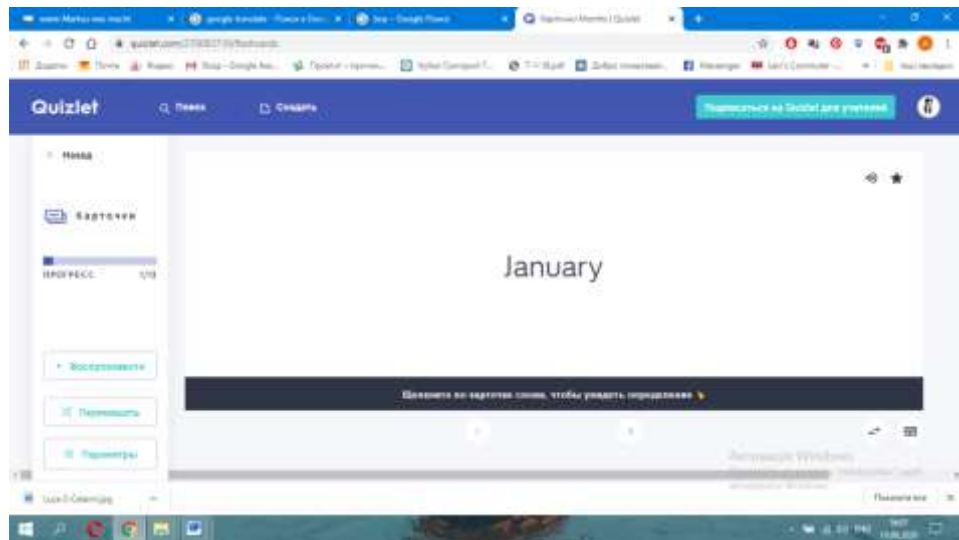


Рис. С.3.1. Режим «Cards» на порталі Quizlet

T: All the months have 30 or 31 days, except for February which contains 28 or 29 days. Let's learn by heart the following rhyme (The teacher and pupils learn the rhyme together).

*Thirty days have September,
April, June and November.
All the rest have thirty one,
Excepting February alone.*

T: We continue working with Quizlet but this time we work in the «Speller» mode (рис. С.3.2).

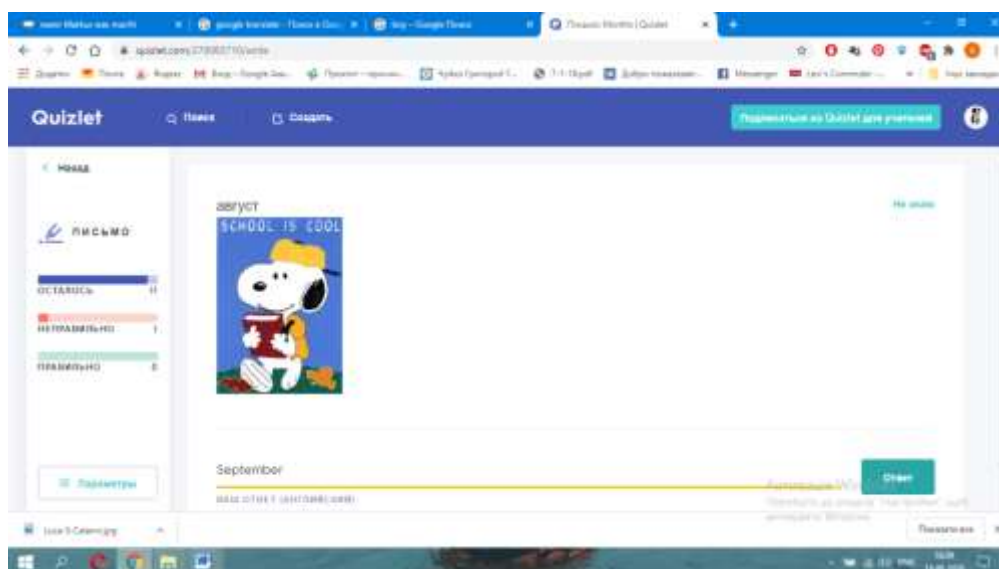


Рис. С.3.2. Режим «Speller» на порталі Quizlet

T: Thanks for your work. Now split into two teams. Both the teams get some pictures with the words which are related to a definite month. You have 5 minutes to finish the task. The faster your team is, the better mark you get (group work).

(Words: stuffy and hot, snowdrop, school, fall of the leaves, St. Valentine's Day, ice and frost, New Year's Tree, blossom, All Fool's Day).

T: Let's work with Quizlet again. Choose the mode «Test» please (рис. С.3.3).

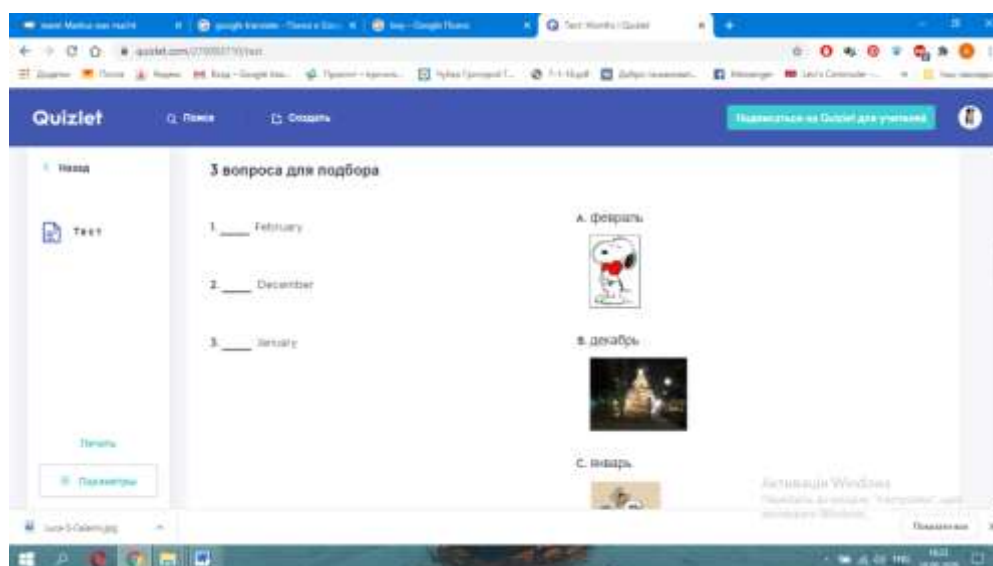


Рис. С.3.3. Режим «Test» на порталі Quizlet

T: Good job. You will continue working with Quizlet in «Scatter» and «Race» mode at home. Don't forget to send me the screenshots with your results.

Джерело: розроблено студенткою філологічного факультету Г. Данюк

Бібліотека онлайн-квестів з елементами гейміфікації

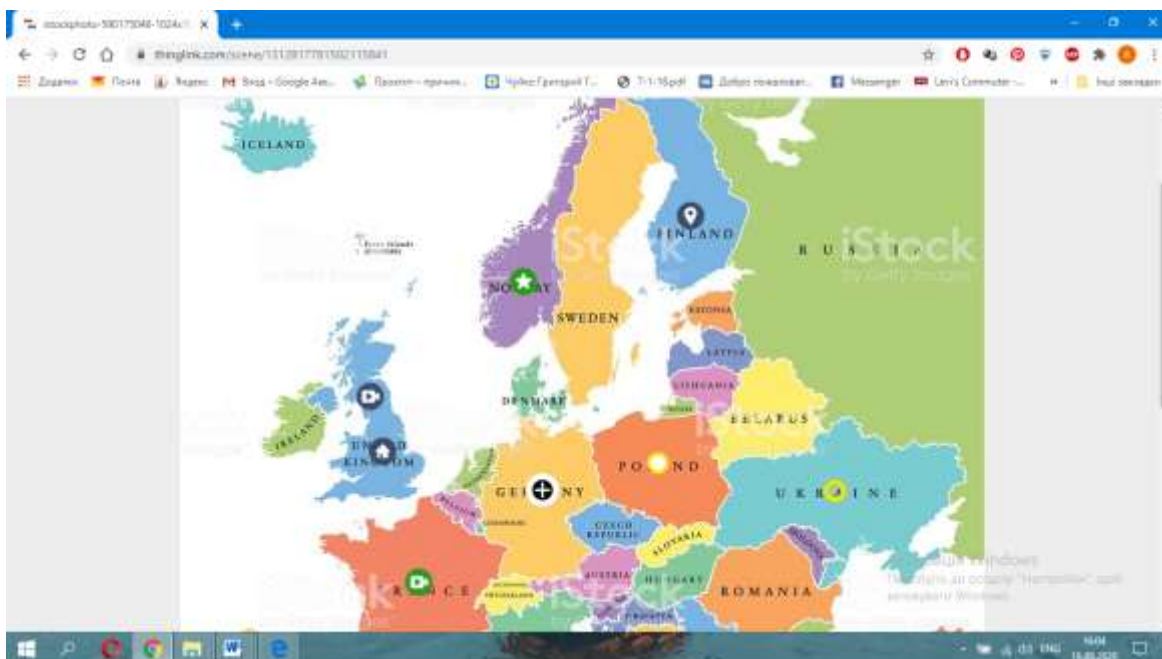


Рис. С.4.1. Онлайн-квест з елементами гейміфікації на тему: «Sightseeing». Укладач: Марія Федоришина.

URL: <https://www.thinglink.com/scene/1312817781502115841>

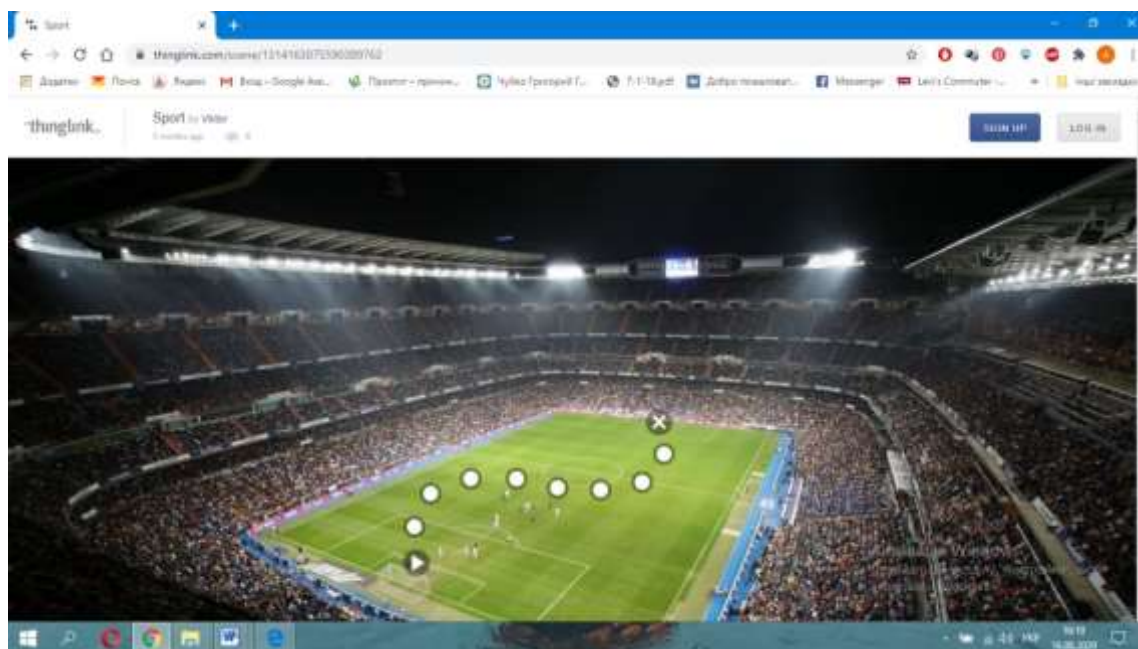


Рис. С.4.2. Онлайн-квест з елементами гейміфікації на тему: «Sport and Games». Укладач: Віктор Циганчук.

URL: <https://www.thinglink.com/scene/1314163075590389762>



Рис. С.4.3. Онлайн-квест з елементами гейміфікації на тему: «Sightseeing in London». Укладач: Анастасія Фусса.

URL: <https://www.thinglink.com/scene/1314647960214044675>



Рис. С.4.4. Онлайн-квест з елементами гейміфікації на тему: «Society». Укладач: Анжеліка Кулик.

URL: <https://www.thinglink.com/scene/1315731841793130498>

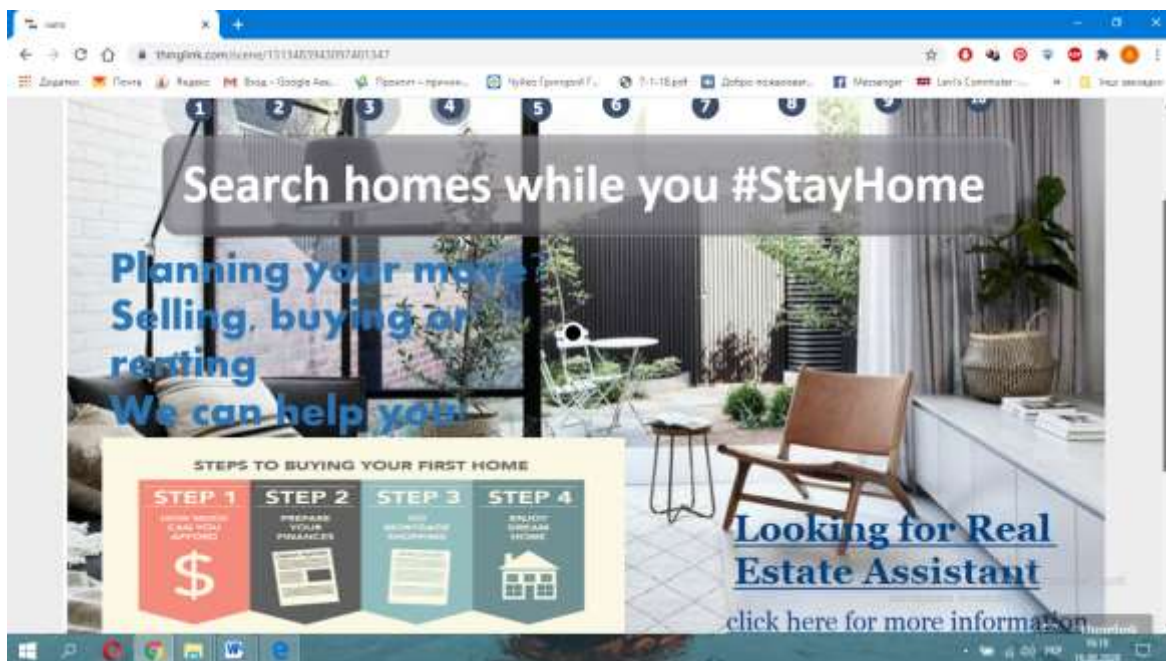


Рис. С.4.5. Онлайн-квест з елементами гейміфікації на тему: «Accommodation». Укладач: Вікторія Півторак.

URL: <https://www.thinglink.com/scene/1313483943097401347>

Таблиця С.4.1

Критерії оцінювання онлайн-квестів з елементами гейміфікації

Критерії	Бали		
	2	1	0
Зміст	У квесті міститься достатньо матеріалу, що відповідає виучуваній темі. Завдання спрямовані на розвиток різних мовних навичок (лексичних, граматичних, фонетичних) та мовленнєвих умінь (читання, аудіювання, говоріння, письмо).	У квесті міститься мало матеріалу, що відповідає виучуваній темі. Завдання спрямовані на розвиток конкретних навичок (наприклад лексичних). Розвиваються вміння в одному виді мовленнєвої діяльності (наприклад в читанні).	У квесті майже відсутній матеріал, який відповідає виучуваній темі. Завдання до квесту нелогічні, вправи незрозумілої спрямованості.

Продовження табл. С.4.1

Грамотність	Відсутні помилки у формулюванні інструкцій до виконання завдань, а також у змісті самих вправ.	Наявні деякі помилки у формулюванні інструкцій до виконання завдань, а також у змісті самих вправ.	Наявні грубі помилки у формулюванні інструкцій до виконання завдань, а також у змісті самих вправ, що заважають розумінню.
Різноманітність	Вправи у квесті різноманітні, створені трьома і більше інструментами Smart-технологій, підібрано додаткові матеріали з різних сайтів.	Вправи у квесті досить одноманітні, створені двома інструментами Smart-технологій, підібрано додаткові матеріали з одного сайту.	Вправи до квесту створені одним інструментом Smart-технологій, додаткові матеріали із сайтів відсутні.
Дизайн	Дизайн квесту яскравий та привабливий, до кожної вправи додано зображення, використано достатньо аудіо та відео матеріалів.	Дизайн квесту досить яскравий, зображення додано не до всіх вправ, аудіо та відео матеріали використано частково.	Дизайн квесту простий, вправи не містять зображень, аудіо та відео матеріали відсутні.
Відповідність сторітеллінгу	Цікавий сюжет сторітеллінгу, відповідно якому сформульовано чіткі інструкції до завдань квесту.	Не в кожній інструкції до вправи прослідковується сюжет сторітеллінгу.	Сторітеллінг у квесті відсутній.

Джерело: розроблено автором

Додаток Т

Опитувальник для студентів-практикантів для визначення особистого ставлення до застосування Smart-технологій під час педагогічної практики

Інструкція: Дайте, будь ласка, обґрунтовану відповідь на запитання:

1. Які інструменти Smart-технологій Ви застосовували під час педагогічної практики?

2. Чи виникали у Вас труднощі у написанні конспекту уроку із застосуванням Smart-технологій?

3. Чи виникали у Вас труднощі під час проведення уроку із застосуванням Smart-технологій?

4. Які переваги використання Smart-технологій під час педагогічної практики?

5. Які недоліки використання Smart-технологій під час педагогічної практики?

6. Чи бажаєте Ви використовувати Smart-технології у майбутній професійній діяльності? Чому?

Джерело: розроблено автором

Додаток У

Анкетування для вчителів закладів загальної середньої освіти з метою аналізу роботи студента-практиканта

Учитель: _____

Студент: _____

Інструкція: Проаналізуйте роботу студента-практиканта за таким планом:

✓ Методична компетентість:

- | | |
|--|--|
| <input type="radio"/> доречність методів/прийомів | <input type="radio"/> недоречність методів/прийомів |
| <input type="radio"/> правильність структури уроку | <input type="radio"/> неправильність структури уроку |
| <input type="radio"/> результативність | <input type="radio"/> нерезультативність |

✓ Правильність мовлення:

- | | |
|---|--|
| <input type="radio"/> багатство мовлення | <input type="radio"/> примітивність мовлення |
| <input type="radio"/> доречність мовлення | <input type="radio"/> недоречність мовлення |
| <input type="radio"/> логічність мовлення | <input type="radio"/> нелогічність мовлення |

✓ Інформативність та медіаграмотність:

- | | |
|---|---|
| <input type="radio"/> використання Smart-технологій | <input type="radio"/> використання телевізора |
| <input type="radio"/> використання ПК | <input type="radio"/> відсутнє використання ІКТ |

✓ Педагогічна майстерність:

- | | |
|--|------------------------------------|
| <input type="radio"/> креативність | <input type="radio"/> монотонність |
| <input type="radio"/> емоційний інтелект | <input type="radio"/> байдужість |

✓ Рівень інтеракції з учнями:

- | | | |
|-------------------------------|--------------------------------|-------------------------------|
| <input type="radio"/> високий | <input type="radio"/> середній | <input type="radio"/> низький |
|-------------------------------|--------------------------------|-------------------------------|

✓ Характер мовленнєвої діяльності учнів:

- продуктивний
- непродуктивний
- підготовлений
- не підготовлений

✓ Мотивація учнів:

- мотивовані
- немотивовані
- зацікавлені
- незацікавлені
- активні
- неактивні

✓ Країнознавчий аспект:

- розкритий
- малорозкритий
- нерозкритий

✓ Виховний потенціал:

- зреалізований
- незреалізований

Джерело: розроблено автором

Додаток Ф

Методика діагностики навчальної мотивації студентів до застосування Smart-технологій

Інструкція: дайте відповіді на твердження опитувальника. У бланку відповідей оберіть, будь ласка, цифру від 1 до 5, що, на Вашу думку, Вам найбільше підходить.

1. Використовую Smart-технології тому, що мені подобається це робити.
 1 2 3 4 5
2. Щоб досягти успіху в майбутній професійній діяльності.
 1 2 3 4 5
3. Хочу стати професіоналом, який володіє інноваційними технологіями.
 1 2 3 4 5
4. Щоб не відставати від друзів.
 1 2 3 4 5
5. Щоб працювати з людьми, потрібно бути обізнаними зі Smart-технологіями.
 1 2 3 4 5
6. Тому, що хочу бути в числі кращих студентів.
 1 2 3 4 5
7. Щоб спілкуватися з новими цікавими людьми.
 1 2 3 4 5
8. Необхідно вміти застосовувати Smart-технології, щоб оточуючі не думали, що я невдаха.
 1 2 3 4 5
9. Щоб уникнути осуду та покарання за погане навчання.
 1 2 3 4 5
10. Щоб мене поважали в студентському колективі.
 1 2 3 4 5
11. Не бажаю відставати від одногрупників і залишитися в числі відстаючих студентів.
 1 2 3 4 5
12. Використовую інструменти Smart-технологій, щоб були гарні оцінки.
 1 2 3 4 5
13. Просто захоплююсь Smart-технологіями.
 1 2 3 4 5

14. У ЗВО всіх змушують використовувати Smart-технології.
 1 2 3 4 5
15. Бути постійно готовим до заняття.
 1 2 3 4 5
16. Успішно продовжувати навчання, щоб зуміти дати відповідь на конкретні навчальні питання.
 1 2 3 4 5
17. Щоб отримати всебічні та якісні знання.
 1 2 3 4 5
18. В майбутньому планую зайнятися науковою діяльністю за спеціальністю.
 1 2 3 4 5
19. Знання Smart-технологій в майбутньому можуть стати в пригоді.
 1 2 3 4 5
20. Бути висококваліфікованим спеціалістом.
 1 2 3 4 5
21. Хочу опанувати Smart-технології, щоб розвиватися та дізнаватися нове.
 1 2 3 4 5
22. Щоб стати частиною Smart-суспільства.
 1 2 3 4 5
23. Щоб мати гарну репутацію серед викладачів.
 1 2 3 4 5
24. Використовувати Smart-технології це сучасно.
 1 2 3 4 5
25. Вміння використовувати Smart-технології надають мені впевненості в собі.
 1 2 3 4 5

Ключ:

Комунікативні мотиви: 5, 7, 10, 25

Мотиви уникання: 4, 8, 9, 11, 14

Мотиви престижу: 6, 23, 24

Професійні мотиви: 1, 2, 3, 20

Мотиви творчої самореалізації: 21, 22

Навчально-пізнавальні мотиви: 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19

Джерело: Бадмаева Н. Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей : монографія. Улан-Удэ : Изд-во ВСГТУ, 2004. 280 с.

Додаток X

Методика діагностики рівня розвитку рефлексивності А. Карпова

Інструкція: дайте відповіді на кілька тверджень опитувальника. У бланку відповідей навпроти номера питання поставте, будь ласка, цифру, що відповідає варіанту Вашої відповіді:

1 – абсолютно невірно; 2 – невірно; 3 – скоріше невірно; 4 – не знаю;

5 – швидше вірно; 6 – вірно; 7 – абсолютно вірно.

Не замислюйтесь над відповідями. Пам'ятайте, що правильних або неправильних відповідей в даному випадку бути не може.

Матеріал для діагностики

1. Прочитавши хорошу книгу, я завжди потім довго думаю про неї, хочеться її з ким-небудь обговорити.

2. Коли мене несподівано про щось запитують, я можу відповісти перше, що прийшло в голову.

3. Перш ніж взяти трубку телефону, щоб подзвонити по справі, я зазвичай подумки планую майбутню розмову.

4. Зробивши якийсь промах, я довго потім не можу відволіктися від думок про нього.

5. Коли я розмірковую над чимось або розмовляю з іншою людиною, мені буває цікаво згадати, що послужило початком ланцюжка думок.

6. Приступаючи до важкого завдання, я намагаюсь не думати про майбутні труднощі.

7. Головне для мене – уявити кінцеву мету своєї діяльності, а деталі мають другорядне значення.

8. Інколи буває, що я не можу зрозуміти, чому хтось незадоволений мною.

9. Я часто ставлю себе на місце іншої людини.

10. Для мене важливо в деталях собі уявляти хід майбутньої роботи.

11. Мені було б важко написати серйозного листа, якби я заздалегідь не склав план.
12. Я віддаю перевагу діяти, а не розмірковувати над причинами своїх невдач.
13. Я досить легко приймаю рішення щодо дорогої покупки.
14. Як правило, щось задумавши, я прокручую в голові свої задуми, уточнюючи деталі, розглядаючи всі варіанти.
15. Я турбуюся про своє майбутнє.
16. Думаю, що в безлічі ситуацій потрібно діяти швидко, керуючись першою думкою, яка прийшла в голову.
17. Часом я приймаю необдумані рішення.
18. Закінчивши розмову, я, буває, продовжую вести її подумки, наводячи все нові і нові аргументи на захист своєї точки зору.
19. Якщо відбувається конфлікт, то, розмірковуючи над тим, хто в ньому винен, я в першу чергу починаю з себе.
20. Перш ніж прийняти рішення, я завжди намагаюся все ретельно обдумати і зважити.
21. У мене бувають конфлікти від того, що я часом не можу передбачити, якої поведінки очікують від мене оточуючі.
22. Буває, що обмірковуючи розмову з іншою людиною, я подумки веду з нею діалог.
23. Я намагаюся не замислюватися над тим, які думки і почуття викликають у інших людей мої слова і вчинки.
24. Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю які слова краще підібрати, щоб її не образити.
25. Вирішивши важке завдання, я думаю над тим навіть тоді, коли займаюсь іншими справами.
26. Коли я з кимось сварюся, то в більшості випадків не вважаю себе винним.
27. Рідко буває, що я шкодую про сказане мною.

Обробка результатів

З цих 27 тверджень 15 є прямими (номери питань: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25). Решта 12 – зворотні твердження, що необхідно враховувати під час обробки результатів, коли для одержання підсумкового бала підсумовуються в прямих питаннях цифри, що відповідають відповідям опитуваних, а в зворотних – значення, замінені на ті, що виходять під час інверсії шкала відповідей. Тобто 1 = 5, 2 = 4, 3 = 3, 4 = 2, 5 = 1.

Ключ до тесту опитувальника

Стіни	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Тестові бали	80 і нижче	81-100	101-107	108-113	114-122	123-130	131-139	140-147	148-156	157-171	172 і вище

Під час інтерпретації результатів доцільно виходити з диференціації отриманих результатів на три основні категорії.

Результати в діапазоні 8-10 свідчать про високий рівень розвитку рефлексивності; в діапазоні 6-7 стін – індикатор середнього рівня рефлексивності. Показники, менші 4-х стін – свідчать про низький рівень розвитку рефлексивності.

Джерело:

1. *Тест рефлексии. Методика диагностики уровня развития рефлексивности, опросник Карпова А. В.* URL: <https://psycabi.net/testy/517-test-refleksii-metodika-diagnostiki-urovnya-razvitiya-refleksivnosti-oprosnik-karпова-a-v> (дата звернення 10.09.2019).

2. *Карпов А. В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики. Психологический журнал. 2003. Т. 24. № 5. С. 45–57.*

Додаток Ц

Тест «Рівень самооцінювання та саморозвитку»

(модифіковано автором)

Інструкція: виберіть, будь ласка, Ваш варіант відповіді

1. Як часто Вас тривожить думка, що Вам потрібно було використати Smart-технології під час створення певного творчого проекту, конспекту-уроку і т. д.?

а) дуже часто – 1 бал;

б) іноді – 3 бали.

2. Якщо Ви спілкуєтеся з людиною, яка добре володіє Smart-технологіями, Ви:

а) постараетесь довести, що Ви володієте Smart-технологіями на такому ж рівні – 5 балів;

б) злякаєтесь щось доводити та припините розмову – 1 бал.

3. Виберіть одну з думок, що найбільше Вам близька:

а) те, що людина добре володіє Smart-технологіями, насправді є результатом завзятої праці – 5 балів;

б) у викладанні філологічних дисциплін володіння Smart-технологіями не важливе – 1 бал;

в) для вчителя головне бути всебічно розвинуеною особистістю – 3 бали.

4. Вам вказали на певні недоліки у створеній Вами вправі засобами Smart-технологій. Ви:

а) подякуєте і врахуєте це у Вашій подальшій роботі з технологіями Smart – 3 бали;

б) теж спробуєте знайти певні недоліки в інтерактивній вправі людини, яка Вам на них вказала – 4 бали;

в) образитесь на людину і не звернете уваги на зауваження – 1 бал.

5. Вам важко дається робота із Smart-технологіями, Вам бракує досвіду чи Ви беретеся за виконання завдань, що перевищують Ваші можливості?

а) так – 1 бал;

б) не знаю – 3 бали;

в) ні – 5 балів;

6. Ви обираєте інструмент Smart-технологій для створення завдання.

Ви обирете:

а) інструмент Smart-технологій, що подобається Вам – 5 балів;

б) інструмент Smart-технологій, яким, як Ви думаєте, буде задоволений викладач, хоча інструмент Вам не подобається, – 3 бали;

в) інструмент Smart-технологій, який нещодавно використовував Ваш однокласник для створення свого творчого проекту.

7. Чи допускаєте Ви повне ігнорування педагогом Smart-технологій на сучасному етапі розвитку освіти?

а) так – 1 бал;

б) ні – 5 балів;

в) не знаю – 3 бали.

8. Чи зачіпає вас, коли Ваші однокласники створюють кращі навчальні ресурси за допомогою Smart-технологій, ніж Ви?

а) так – 5 балів;

б) ні – 1 бал;

в) іноді – 3 бали.

9. Чи люблять Ви навчати та консультувати інших у створенні вправ за допомогою Smart-технологій?

а) так – 5 балів;

б) ні – 1 бал;

в) не знаю – 3 бали.

10. З яким кольором асоціюються у Вас Smart-технології:

а) блакитний – 1 бал;

б) жовтий – 5 бали;

в) червоний – 3 балів.

Підрахунок балів

50–38 балів – високий рівень. Ви – справжній професіонал у використанні Smart-технологій, принаймні так себе відчуваєте. Сприйнятливість інноваційних технологій, сформоване бажання постійно вдосконалюватися та стійка мотивація до використання Smart-технологій підштовхує Вас рухатись вперед, а наявність необхідних знань, умінь і навичок допомагає Вам почуватися впевнено і на висоті. Вам притаманна здатність до самоінтерпретації та саморегуляції власної педагогічної діяльності, Ви володієте навичками самоконтролю й самооцінки своєї роботи із Smart-технологіями, можете з легкістю виявляти недоліки та адекватно оцінювати свої можливості.

37–24 бали – середній рівень. Ви вмієте виявляти недоліки роботи з використання Smart-технологій, у Вас наявна мотивація до інноваційної діяльності і, вірогідно, Ви володієте усіма необхідними знаннями застосовувати Smart-технології у майбутній професійній діяльності. Однак, Ваша невпевненість заважає Вам в повній мірі здійснювати самоконтроль та самоінтерпретацію своєї педагогічної діяльності із використанням Smart-технологій. Будьте впевненіші у своїх силах та удосконалюйте вміння застосовувати технології Smart.

23–10 балів – низький рівень. На жаль, у Вас не сформоване вміння до самоінтерпретації та самооцінки своєї педагогічної діяльності з використанням Smart-технологій. Відтак, Ви не здатні вивчати власні можливості та рівень особистісних якостей для роботи з технологіями Smart, або через брак необхідних знань, умінь і навичок, або через відсутність пізнавального інтересу. На сьогоднішній день Ви не ототожнюєте себе з суб'єктом інноваційної діяльності або просто не маєте бажання та мотивації її здійснювати.

Джерело: Збірник методик для діагностики психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : метод. посіб. / Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С. та ін. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 281 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/11049/1/Діагност_психол_готовності.pdf. (дата звернення: 20.08.2019).

Додаток Ш

Довідки про впровадження



**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**
ВІННИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
 Комунальний заклад вищої освіти
 «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
 вул. Нагірна, 13, м. Вінниця, 21019,
 тел. (0432) 55-68-99, тел. (0432) 55-68-92
 e-mail: vgpk@ua.fm, vgpk_nav@ua.fm
 Код ЄДРПОУ 05486450

**MINISTRY OF EDUCATION AND
SCIENCE OF UKRAINE**
VINNYTSIA REGIONAL COUNCIL
 Communal Higher Education
 Institution "Vinnytsia Humanities
 Pedagogical College"
 Nagirna St. 13, Vinnytsia, 21019,
 Tel. (0432) 55-68-99, (0432) 55-68-92
 e-mail: vgpk@ua.fm, vgpk_nav@ua.fm
 USREOU 05486450

«17» серпня 2020 р. № 61/20-03-28-03
 На № _____ від «___» _____ 20__ р.

Довідка
про впровадження результатів науково-педагогічного дослідження
Кушнір Аліни Сергіївни
на тему: «Підготовка майбутніх учителів філологічних
спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній
діяльності»

Апробація результатів дисертаційного дослідження А. С. Кушнір здійснювалася у Комунальному закладі вищої освіти «Вінницький гуманітарно педагогічний коледж» упродовж 2015-2020 років.

Аліна Сергіївна особисто брала участь в експериментальній перевірці та практичній реалізації основних теоретичних та практичних результатів досліджень. Результативна сторона дослідження підтвердилася сформованістю в майбутніх учителів філологічних спеціальностей позитивного ставлення до теоретичної підготовки, до навчальної та професійної діяльності, освоєння ними нових практичних умінь і навичок; формуванням професійно особистісних якостей, їх мотиваційної, когнітивної та рефлексивної готовності до професійної самоосвіти, самооцінювання і самоаналізу. Все це сприяло забезпеченню готовності до застосування Smart-технологій у професійній діяльності. Результати експертного опитування та статистичний аналіз результатів дослідження підтвердили ефективність запропонованих автором методик, так як високий та середній рівні готовності студентів експериментальних груп підвищився.

Результати дослідження А. С. Кушнір заслуговують на схвалення та рекомендується для широкого використання у процесі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, оскільки моніторингом результатів дослідження доведено позитивний вплив розробленої автором методики.

Директор коледжу _____



К. Ф. Войцехівський



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 імені Михайла Коцюбинського

вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21001, Україна, тел. (0432) 616-620, факс (0432) 612-812, E-mail: info@vspu.edu.ua код ЄДРПОУ 02125094

17.06.2020 № 06/30

на № _____

Довідка
про впровадження результатів науково-педагогічного дослідження
Кушнір Аліни Сергіївни
на тему: «Підготовка майбутніх учителів філологічних
спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній
діяльності» зі спеціальності 015 Професійна освіта

Упродовж 2016-2020 років в освітній процес університету впроваджувались результати наукових досліджень Кушнір А. С. – аспірантки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Кушнір А. С. досліджено теоретичні питання підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності; обґрунтовано структуру, критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності; визначено та експериментально перевірено педагогічні умови формування зазначеної підготовки; розроблено модель та запропоновано методику підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Аналіз дослідження показав, що у результаті впровадження педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій підвищився рівень мотиваційної, когнітивної та рефлексивної готовності студентів експериментальних груп відповідно до визначених Кушнір А. С. показників та рівнів.

Основні теоретичні, методичні та практичні результати досліджень були представлені у вигляді доповідей і повідомлень на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Усе це дає підстави вважати, що наукове дослідження Кушнір Аліни Сергіївни пройшло належну апробацію та впроваджене в освітній процес і наукову діяльність Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Проректор з наукової роботи



Алла КОЛОМІЄЦЬ



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл. 71100
E-mail: rector@bdpu.org.ua; http://bdpu.org

Тел. +38(06153) 3-62-44, факс +38(06153) 4-74-68
Код згідно з ЄДРПОУ 02125220

Ор. Ол. Харлан № 57-31/640

На № _____ від _____

Довідка

**про впровадження результатів кандидатської дисертації
Кушнір Аліни Сергіївни на тему «Підготовка майбутніх учителів
філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у
професійній діяльності»**

Аліна Сергіївна Кушнір працювала над проблемою підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності та співпрацювала з науково-педагогічними працівниками Бердянського державного педагогічного університету.

Кушнір А. С досліджено теоретичні питання підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності; обґрунтовано структуру, критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій; експериментально перевірено та впроваджено в практику роботи, методику підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності; укладено методичні рекомендації та розроблено фрагмент програми педагогічної практики для студентів філологічних груп.

Результати експертного опитування та статистичний аналіз результатів дослідження підтвердили ефективність пропонованих автором методик, так як високий та середній рівні готовності студентів експериментальних груп підвищився.

Все вище зазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота є актуальною, а наукові напрацювання та висновки можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Ректор

Завідувач кафедри
української та зарубіжної літератури
і порівняльного літературознавства



Ігор БОГДАНОВ

Ольга ХАРЛАН



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

61001, м. Харків, провулок Руставелі, 7, тел/ факс (057) 732-46-30, e-mail: ngra@kharkov.com
 Розрахунковий рахунок UA248201720344290001000032413, UA408201720344281001200032413,
 UA678201720344291001300032413 Держказначейська служба України м.Київ
 ПЧО 020172, КОД 02125591

01.06.2020 № 01-13/309/1

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Кушнір Аліни Сергіївни на тему «Підготовка майбутніх учителів
філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у
професійній діяльності» на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта

Матеріали кандидатської дисертації Кушнір Аліни Сергіївни «Підготовка майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності» знайшли практичне втілення в освітньому процесі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Розроблення, експериментальна перевірка й впровадження в освітній процес педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів-філологів до застосування Smart-технологій підтвердили висновок про потребу розроблення експериментальної методики підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності, яку розроблено й апробовано у ЗВО.

Розроблене методичне забезпечення зазначеної підготовки є актуальним, має практичну цінність та з успіхом упроваджене в освітній процес та наукову діяльність із підготовки майбутніх учителів-філологів у освітньому процесі академії та може використовуватися в освітньому процесі педагогічних ЗВО для підвищення ефективності та якості підготовки учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Результати дисертаційного дослідження Кушнір А. С. апробовано й отримало схвальні відгуки викладачів Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, що підкреслює необхідність упровадження авторських результатів у освітній процес ЗВО України і є цінним матеріалом для подальших наукових пошуків з професійної педагогіки.

Довідку про впровадження результатів дослідження розглянуто й ухвалено на засіданні кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання (протокол № 11 від 28.05.2020).

Перший проректор



Лариса Петриченко



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
 вул. Винниченка, 31, м. Луцьк, 43025 тел./факс (0332) 24-22-35
 E-mail vippo@vippo.org.ua ЄДРПОУ 02139699

14.05.2020 № *294/02-13*
 на № _____ від _____

Довідка

**про впровадження результатів кандидатської дисертації
 Кушнір Аліни Сергіївни на тему «Підготовка майбутніх учителів
 філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у
 професійній діяльності» зі спеціальності 015 Професійна освіта**

Ця довідка засвідчує факт упровадження матеріалів наукового дослідження Кушнір Аліни Сергіївни у процес перепідготовки фахівців філологічних спеціальностей у Волинському інституті післядипломної педагогічної освіти.

Дослідження А. С. Кушнір висвітлює теоретичні засади підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Теоретичні та емпіричні положення наукового пошуку відображено у дидактичних матеріалах, що були використані у процесі розробки завдань для практичних занять, для забезпечення самостійної та творчої роботи фахівців.

Результати впровадження підтверджують, що положення наукового дослідження А. С. Кушнір мають практичну та теоретичну значущість, використання їх в освітньому процесі сприяє підвищенню якості підготовки та перепідготовки фахівців до використання ними інструментів Smart-технологій. Таким чином, результати дослідження А. С. Кушнір заслуговують на схвалення і рекомендуються для широкого використання у процесі підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей та підвищення їх кваліфікації щодо застосування Smart-технологій у професійній діяльності.

Довідка видана для пред'явлення за місцем захисту дисертації.

Директор ВІППО



П. С. ОЛЕШКО

Додаток Ш

Відомості про апробацію результатів дослідження

1. Всеукраїнська науково-практична конференція *«Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти»*, м. Вінниця, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, 8 квітня, 2011 р. (очна участь).

2. Всеукраїнська науково-практична конференція *«Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти»* м. Вінниця, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, 8 квітня, 2011 р. (очна участь).

3. Міжвузівська науково-практична конференція педагогів-практиків, науковців, аспірантів та студентів, м. Вінниця, Комунальний заклад вищої освіти *«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*, квітень, 2015 р. (очна участь).

4. Міжвузівська науково-практична конференція *«Лінгводидактика романо-германських мов: теорія і практика»*, м. Вінниця, Комунальний заклад вищої освіти *«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*, листопад, 2015 р. (очна участь).

5. Науково-практична конференція студентів відділення іноземних мов *«Модель підготовки майбутніх фахівців та система формування професійних компетенцій»*, м. Вінниця, Комунальний заклад вищої освіти *«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»*, березень, 2015 р. (очна участь).

6. IV Міжнародна науково-практична конференція *«Подготовка учителя начальных классов: проблемы и перспективы»*, м. Мінськ, Білорусь, Білоруський державний педагогічний університет ім. М. Танка, 27 жовтня, 2016 р. (заочна участь).

7. Майстер клас Тедіуса МакКлірі *«Right Measurements»*, м. Вінниця, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, 1 грудня, 2016 р. (очна участь).

8. Тренінг «*Основи використання СДН Collaborator для проведення дистанційного навчання*», м. Вінниця, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2 листопада, 2017 р. (очна участь).

9. Міжнародна науково-практична конференція «*Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця*», м. Суми, Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка, 7-8 грудня, 2017 р. (заочна участь).

10. Міжнародна науково-практична конференція «*Modernization of Educational System: World Trends and National Peculiarities*» м. Канус, Литва, Університет Вітовта Великого, 23 лютого, 2018 р. (заочна участь)

11. Тренінг «*Top Effective Tools to Motivate 21st c. Learner*», м. Вінниця, Harvard Teacher Training School, 26 січня, 2018 р. (очна участь).

12. XIV Міжнародна науково-практична конференція «*Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*» Техно Проф Інформ, м. Вінниця, Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, 15-17 травня, 2018 р. (очна участь).

13. Тренінг Аллана Керрінгтона «*The Padagogy Wheel (PW) – It's Not About The Apps, It's About The Pedagogy*», м. Київ, HIGHER Community for learning and teaching, 21-22 листопада, 2018 р. (очна участь).

14. Конференція з міжнародною участю «*Philological Horizons: Scientific, Linguistic, Philosophical, Political, National, Patriotic Vectors*», м. Вінниця, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 7-9 жовтня, 2019 р.(очна участь).

15. Тренінг PROTEACH «*Навчання із застосуванням сучасних методів, технологій та ресурсів*», м. Вінниця, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 26 жовтня-16 листопада 2019 р. (очна участь).

16. I Міжнародна науково-практична конференція *«Актуальні питання науки»*, м. Бердянськ, Бердянський державний педагогічний університет, 30 квітня, 2020 р. (заочна участь).

Результати дослідження доповідалися на:

- кафедрах германської філології Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»:

1. *«Smart-технології як ефективна мотивація до вивчення англійської мови»*, м. Вінниця, ВГПК, травень, 2018 р. (очна участь).

2. *«Проектні технології як засіб формування професійних компетентностей студентів коледжу»*, м. Вінниця, ВГПК, лютий, 2019 р. (очна участь).

3. *«Гурткова робота як складова частина науково-дослідницької роботи студентів»* м. Вінниця, ВГПК, грудень, 2019 р. (очна участь).

- на педагогічних радах Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»:

1. *«Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів філологічних груп засобами ІКТ»*, м. Вінниця, ВГПК, січень, 2018 р. (очна участь).

2. *«Сучасні гаджети – причина суспільної пасивності студентів чи їх мотивація до навчання?»*, м. Вінниця, ВГПК, січень, 2019 р. (очна участь).

- представлялися у вигляді тренінгів для викладачів і студентів Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» та на обласному методичному об'єднанні учителів іноземних мов:

1. *«Використання Smart-технологій під час навчання дисциплін філологічного циклу»*, м. Вінниця, ВГПК, 8 жовтня, 2019 р. (очна участь).

2. *«Тренінг із застосування онлайн-сервісу Kahoot»* м. Вінниця, ВГПК, листопад, 2019 р. (очна участь).